

HERBERT GEORGE WELLS

AZ ISTENEK ELEDELE

**FORDÍTOTTA
SZINNAI TIVADAR**

TARTALOM

ELSŐ KÖNYV ÍGY KEZDŐDÖTT

Első fejezet

A NAGY FELFEDEZÉS

Második fejezet

A KÍSÉRLETI FARM

Harmadik fejezet

AZ ÓRIÁS PATKÁNYOK

Negyedik fejezet

AZ ÓRIÁS GYERMEKEK

Ötödik fejezet

BENSINGTON ELPÁROLOG

MÁSODIK KÖNYV A CSODATÁPSZER A FALUBAN

Első fejezet

A CSODATÁPSZER ELTERJEDÉSE

Második fejezet

AZ ÓRIÁS KÖLYÖK

HARMADIK KÖNYV MI LETT BELŐLE

Első fejezet

A MEGVÁLTOZOTT VILÁG

Második fejezet

AZ ÓRIÁS SZERELMESEK

Harmadik fejezet

AZ IFJÚ CADDLES LONDONBAN

Negyedik fejezet

REDWOOD KÉT NAPJA

Ötödik fejezet

AZ ÓRIÁSOK TÁBORA

**ELSŐ KÖNYV
ÍGY KEZDŐDÖTT**

Első fejezet

A NAGY FELFEDEZÉS

1

A múlt század közepe táján kezdett elszaporodni ebben a mi furcsa világunkban az az embercsoport, amely többnyire korosodó férfiakból áll és a „tudós” névre hallgat. Joggal nevezik őket így, de ők maguk csöppet sem szeretik ezt az elnevezést. Annyira nem szeretik, hogy a *Természet* című folyóirat, amely kezdettől fogva az ő saját külön újságjuk volt, nem is használja a „tudós” szót - sőt olyan gondosan kerüli, mintha az a bizonyos trágár szó volna, amely minden vaskos káromkodásban okvetlenül előfordul. No de hiába minden berzenkedés: a mélyen tisztelt közönség és mélyen tisztelt sajtója nem hagyja magát lóvá tenni, és tudósként emlegeti őket; ha pedig egy kis hírnévre tettek szert, már nem beszél róluk másképp, mint a „kiváló tudósról” vagy a „jeles tudósról”, avagy a „közismert tudósról” - ennél alább nem adjuk, annyi szent!

Mr. Bensington és Redwood professzor bizonyára már régen megérdemelték ezeket a dicsérő jelzőket - még mielőtt rábukkantak volna arra a csodálatos felfedezésre, amelyről könyvünk szól. Mr. Bensington tagja volt a Királyi Tudós Társaságnak, és egykori elnöke a Vegyészeti Társaságnak, Redwood pedig élettant adott elő a londoni egyetemen, és ebben a minőségben magára vonta az Élő Állatok Kísérleti Boncolása Ellen Küzdő Liga haragját; ez a derék egyesület időnként heves kirohanásokat intézett Redwood ellen. A két tudós már fiatal korában az egyetemi körök megkülönböztetett, előkelő világához tartozott.

Mindkettő igazi tudós lévén, természetesen a megjelenésük egyáltalában nem volt megkülönböztetett és előkelő. Még a legszerényebb színésznek is több a személyes varázsa, mint az egész Királyi Tudós Társaságnak együttesen. Mr. Bensington köpcös volt és rettentő kopasz: kissé görnyedten járt; aranykeretes pápaszemet viselt és posztóból készült komótcipőt - jó sok hasítékkal, hogy számos tyúkszeme pihenőhöz jusson. Redwood professzor külseje is egészen közönséges volt. Amíg véletlenül rá nem bukkantak az „istenek eledelére” (hiába, nem tudom másképpen nevezni!), ez a két kitűnő, szorgalmas ember olyan visszavonultan élt, hogy alig mondhatok róluk olyasmit, ami az olvasót érdekelhetné.

Mr. Bensington kiváló eredményeket ért el a „fokozottan mérgező hatású alkaloidák” kutatásában, és így nyerte el tudományos rangját (mondhatnám, „sarkantyúit”, ha ugyan lehet ezt a képletes kifejezést alkalmazni egy úriemberre, aki felhasogatott orrú komótcipőben jár). Redwood professzor meg úgy tett szert hírnevére, hogy... - eh, már nem is emlékszem, hogyan sikerült neki! Annyi bizonyos, hogy már hírneves ember volt, és éadjuk be ennyivel. Valami olyasmi dereng bennem, hogy vaskos könyvet írt a fiziológiai reakciók idejéről - számos ábrával, amelyek „sphygmograph görbéket” ábrázoltak, ha igaz... én nem kezeskedem érte. Hozzájárult még Redwood bámulatosan újszerű „terminológiája” is, és mindez megtette a magáét!

A nagyközönség jóformán sohasem látta ezeket az urakat. Néha megesett, hogy a szabadegyetemen vagy az ismeretterjesztő előadásokat rendező társaságban felbukkant Mr. Bensington alakja - vagy legalábbis kopasz feje, esetleg a gallérja is, vagy egy darabka a kabátjából, és hallani lehetett néhány foszlányt az előadásából vagy a felolvasásából, amelyről ő azt hitte, hogy mindenki számára hallhatóan adja elő. Egyszer meg - emlékszem, egy délből történt, a rég tovasuhant múltban, amikor a Királyi Természettudományi Társaság Doverben tartott ülést - különös körülmények között pottyantam be a C, D vagy valami más betűvel jelzett szak-

osztály összejövetelére, amely egy vendéglőhelyiségben ütötte fel tanyáját. Merő kíváncsiságból követtem két komoly külsejű hölgyet, aki papirosba burkolt csomagokkal egy BILIÁRD-ÉS JÁTÉKSZOBÁ felírású ajtó felé tartott. Így jutottam egy botrányosan sötét terembe, ahol nem lehetett mást látni, csak egy *laterna magica* fényképét és a vászonra vetített világos körben Redwood professzor ábráit.

Néztem az egymást követő vetített képeket és hallgattam a hangot, amely alighanem Redwood professzor hangja volt - de hogy mit mondott, már régen elfelejtettem. A vetítőlámpa sistergését is hallottam és még valami különös zörejt, amely felkeltette kíváncsiságomat, és oda-bilincsel, amíg hirtelen meg nem világították a termet. És akkor rájöttem, hogy mi okozta azt a különös zörejt: a Királyi Természettudományi Társaság egybegyűlt tagjai süteményt és szendvicset majszoltak a vetítéshez szükséges sötétség leple alatt!

Redwood pedig - emlékszem - a világosságban is csak beszélt tovább, és a vetítővászonra bökdösött - arra a helyre, ahol az ábráinak meg kellett volna jelenniük, és ahol csakhamar meg is jelentek megint, mihelyt sötét lett. Úgy emlékszem rá, mint egészen hétköznapi külsejű, kissé idegesnek látszó, fekete hajú emberre, akinek arca szórakozott, mintha másra gondolna, mint amit éppen csinál, és ez utóbbit csak holmi megmagyarázhatatlan kötelességérzetből csinálná.

Bensingtont is hallottam egyszer beszélni - valamikor régen, egy közoktatásügyi konferencián, Bloomsburyben. Mint a legtöbb kiváló vegyész és botanikus, Bensington is igen határozott nézeteket vallott arról, hogyan kell tanítani - noha szent meggyőződése, hogy egy osztálynyi nebuló előtt félórán belül tökéletesen elvesztette volna a fejét. Ha jól emlékszem, Armstrong professzor rávezető módszerének javított változatát ajánlgatta akkor. Olyan módszer ez, amelynek segítségével egy átlagos képességű, de nagyon szorgalmas gyerek - ha minden egyéb tantárgyat elhanyagol, ha egy rendkívül tehetséges tanító kizárólag övele foglalkozik, és ha annyi segédeszközt bocsátunk rendelkezésére, amely potom három-négyszáz fontért beszerezhető - tíz-tizenkét év alatt majdnem annyit megtanulhat kémiaiából, mint amennyit könnyedén el lehet sajátítani azokból az egyszillinges, népszerű tankönyvekből, amelyek ma annyira elterjedtek, bár a tudósok rettenetesen lenézik őket.

Amint látják, tudományuk körén kívül egészen mindennapi emberek voltak mind a ketten. Legfeljebb abban ütöttek el a mindennapi emberektől, hogy kevesebb volt bennük a gyakorlati érzék. Ez pedig így van a tudósokkal világszerte. Ami nagy bennük, rejtve marad a közönség előtt - csak éppen tudóstársaikat izgatja és bosszantja. De ami nem nagy bennük, azt mindenki észreveszi.

Ami nem nagy bennük, kétségtelenül feltűnik, hiszen nincs még egy embercsoport, amely ilyen szembeszökően jelentéktelen volna. Ami a társas érintkezést illeti, a maguk szűk világában élnek; tudományos kutatásaik végtelen figyelmet igényelnek, és szinte szerzetesi elvonultságra készítetik őket; ami még ezenfelül van, az jóformán nem számít. Elnézni egy ilyen furcsa, félszeg, torz figurát, szürke, de fontoskodó alakot - nagy dolgok kis felfedezőjét -, amint kollégáit fogadja teljes díszben, nevetségesen felcicomázva valami lovagi rendjel széles szalagjával... vagy elolvasni a *Természet* című lap kétségbeesett cikkét a „tudomány elhanyagolásáról”, amikor a király születésnapja alkalmából osztogatott kitüntetések során megfélemlítettek a Tudós Társaságról... vagy végighallgatni egy botanikust, aki fáradhatatlan szorgalommal tanulmányozza a zuzmókat: bizony, az ilyesmi arra kényszerít, hogy belássuk, az ember milyen rendíthetetlenül jelentéktelen.

De a tudománynak az a korallszigete, amelyet ezek a kis tudósok építettek és építenek tovább most is - mégis milyen csodálatos, milyen jelentős, mennyire tele van az emberiség hatalmas jövőjének még egészen ki nem alakult, titokzatos ígéreteivel! Ezek a tudósok mintha nem is eszméltek volna arra, hogy tulajdonképpen mit csinálnak. Persze kétségtelen, hogy valamikor

még Mr. Bensington is megsejtett ebből valamit. Lelki szemével megpillantott valamit, amikor pályát választott, s elhatározta, hogy az alkaloidáknak és rokon vegyületeiknek szenteli életét. Ilyen sugallat nélkül, csupán azért a dicsőségért, amelyet egy tudós elérhet, melyik fiatalember lett volna hajlandó egész életét ilyen munkának áldozni - mint ahogy nem egy ifjú megteszi? Egész biztos, hogy meglátták a rájuk váró dicsőség fénysugarát, felbukkant előttük a látomás, mégpedig olyan közel, hogy elvakította őket. A fényözön szerencsére elvakította őket, így hátralevő életükben nyugodtan tudják tartani a tudomány fáklyáját - hogy fényénél mi is láthassunk!

És talán ez magyarázza meg Redwood elfogultságát is, amely elhitette vele, hogy ő egészen más ember, mint társa. Ez most már egészen bizonyos. Azért volt más ember, mert mindmáig meg tudta őrizni ifjúkori látomását.

2

Az istenek eledele - így nevezem azt az anyagot, amelyet Bensington és Redwood egyesült erővel előállított. Az elnevezést bizonyára nem lehet túlzásnak minősíteni, ha tekintetbe vesszük, hogy ez az anyag mit művelt eddig és mi várható még tőle a jövőben. Bensingtonnak esze ágába se jutott volna higgadt fővel ezt a nevet adni felfedezésének; éppen olyan elképzelhetetlen lett volna, mint hogy királyi bíborpalástban, babérkoszorúval a fején lépjen ki lakásából a Sloane Streetre. Igaz ugyan, hogy ez a név Bensington ajkán csúszott ki először - de csak első meglepetésében. Felfedezését az istenek eledelének nevezte elragadtatásában, amely legfeljebb egy óráig tartott. Azután érezte, hogy ez képtelenség - nem szabad ilyen fellengzősnek lennie. De az első pillanatban valóban képtelen, határtalan lehetőségek látomása lebegett káprázó szeme előtt. Nagyot nézett, csodálkozva elbámult, azután erős elhatározással behunyta szemét, mint afféle lelkiismeretes tudóshoz illik. Istenek eledele! Micsoda nagyképű kifejezés! Olyan ordító, hogy szinte szemérmetlen. Nem győzött csodálkozni rajta, hogy ilyesmi juthatott az eszébe. És mégis... maradt benne valami abból a sugallatból, nem tudta egészen elnyomni, időnként újra meg újra kitört belőle...

- Valóban azt kell mondanom, tetszik tudni - kezdte, és kezét dörzsölgetve idegesen nevetett -, a dolog nem csupán elméleti szempontból érdekes...

- Például - tette hozzá bizalmasan, és Redwood professzor arcához hajolva hangját suttogóra fogta - még azt is el tudom képzelni, hogy... ha ügyesen megfogjuk a dolgot, talán eladható.

- Igen, igen - folytatta, fel és alá járkálva a szobában. - El lehet adni mint tápszert. Vagy legalábbis mint tápszerbe keverhető anyagot...

- Persze csak abban az esetben, ha az íze elviselhető. De ezt bizonyosan nem tudhatjuk, amíg el nem készítettük.

Megfordult a kis szőnyegen a kandalló előtt, és a posztócipőjébe gondosan bevágott hasadékokat nézegette.

- Hogy mi legyen a neve? - kérdezte, és felnézett, mintha egy hozzá intézett kérdésre válaszolna. - Én a magam részéről a jó öreg klasszikus utalásokat szeretem. Az ilyesmi ódivatú, méltóságteljes, tekintélyt ad a tudománynak. Arra gondoltam... de kérem, ne nevéssen ki... néha-néha egy kis fantázia is megengedhető. Legyen a neve *Herakleophorbia*. Mit szól hozzá? Célzás arra, hogy olyan tápszerről van szó, amellyel Herkules-erejű embereket lehetne nevelni. A lehetőség fennáll, nem? Persze, ha önnek nem tetszik, én nem ragaszkodom hozzá...

Redwood a kandalló tűzébe bámult, s nem tett semmiféle ellenvetést.

- Gondolja, hogy jó lesz?

Redwood komolyan bólintott.

- Mert lehetne éppen *Titanophorbia* is... a titánok étke, tudja... vagy jobban tetszik a másik?

- Nem tudom... attól tartok, kissé... túlságosan... nem gondolja?

- Nem.

- No, akkor nagyon örülök.

Így hát felfedezésüket *Herakleophorbia* néven emlegették kutatásaik egész folyamán és jelentésükben is - abban a jelentésben, amely sohasem került a nyilvánosság elé a váratlan fejlemények következtében, amelyek a két tudós minden számítását felborították. Három rokon anyagot állítottak elő, mielőtt rábukkantak volna arra, amelyet elméleti számításaik már eleve megjósoltak. A három anyagot így nevezték: *Herakleophorbia*-I, *Herakleophorbia*-II és *Herakleophorbia*-III. Ám a *Herakleophorbia*-IV az, amelyről én beszélek, és amelyet - ragaszkodva Bensington legelső ötletéhez - az istenek eledelének nevezek.

3

Az ötlet tulajdonképpen Bensingtoné volt, de úgy született meg benne, hogy elolvasta Redwood professzor egyik tanulmányát, amely a *Filozófiai Szemlé*-ben jelent meg. Erre, mint illik, tanácsot kért Redwood professzortól, mielőtt ötletét kidolgozta volna. Különböző is olyan kutatásokról volt szó, amelyekben az élettan legalább olyan fontos, mint a kémia.

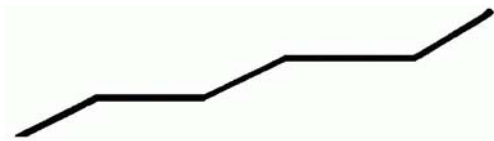
Redwood professzor azok közé a tudósok közé tartozott, akik imádják a grafikonokat és görbéket. (Remélem, olyan olvasókkal van dolgom, akik tudják, mire gondolok, mert én csak az ilyen olvasókat szeretem.) Képzelsenek el egy tudományos értekezést, tele mindenféle érthetetlen dolgokkal, a végén öt vagy hat hosszú, összehajtogatott ábrával - koordináta-rendszerben ábrázolt, villámokra emlékeztető zezzugos vonalakkal és görbékkel, meg más efféle dolgokkal! Sokáig töröd rajta a fejed, és végül otthagysz, élve azzal a gyanúperrel, hogy nemcsak te nem értesz belőle semmit, de még az sem, aki csinálta. Ámbár valójában úgy áll a dolog, hogy sok ilyen tudós tisztán látja dolgozata értelmét, csak nem tudja gondolatait világosan kifejezni, és ez emel gátat közénk.

Azt hiszem, hogy Redwood grafikonokban és görbékben gondolkodott. Miután befejezte a reakcióidőkre vonatkozó óriási munkáját (ha a laikus olvasó nem érti, tűnődjék csak egy kicsit, majd megvilágosodik), a növekedéssel kezdett foglalkozni. Most erről a témáról ontotta a görbéket és grafikonokat. Valójában ezeknek a dolgozatoknak egyikéből merítette ötletét Bensington.

Redwood, amint tudják, méregetésre adta a fejét. Megmért mindent, ami nőni tud - cicákat, kutyakölyköket, napraforgót, gombát, a futóbab szárát, sőt (amíg felesége le nem tiltotta) a saját csecsemő gyermekét is. Kimutatta, hogy a növekedés nem szabályos tempóban halad, vagyis a saját kifejezőmódja szerint nem így:

hanem ugrásokkal és megszakításokkal, valahogy így:

Úgy vette észre, hogy semmi sem nő állandóan és egyenletesen, és arra a meggyőződésre jutott, hogy erre nem is képes. Mintha minden élőlénynek erőt kellene gyűjtenie a növekedéshez - csak egy bizonyos ideig tud nőni, azután várnia kell egy darabig, mielőtt tovább nőhetne. És Redwood az igazán óvatos tudós homályos és szakkifejezésekkel tűzdelt nyelvén kifejtette következő feltevését: a növekedés folyamata alighanem attól függ, összegyűlik-e a vérben - nagyobb mennyiségben - egy bizonyos anyag, amely a növekedéshez elengedhetetlenül szükséges, és csak igen lassan képződik; és ha a növekedés ezt az anyagot felhasználta, utánpótlása időbe telik, és közben a szervezet várni kénytelen. Redwood ezt az ismeretlen anyagot a gépek kenőolajához hasonlította. Egy növényben levő állat - úgy vélte - némiképpen olyan, mint egy mozdony, amely bizonyos utat meg tud tenni, de azután meg kell olajozni, mielőtt útját folytathatná. (Igen ám, de miért ne lehetne azt a mozdonyt kívülről olajozni? - kérdezte Bensington, amikor a cikket olvasta.) Mindez - tette hozzá Redwood a tudósokra jellemző, elragadó következtetéssel - valószínűleg új fényt fog vetni a belső elválasztású mirigyek rejtélyére. És hátha semmi közük az egészhez?

A következő cikkben Redwood folytatta fejtegetéseit. Pazar kézzel ontotta a további görbéket és grafikonokat - már olyanok voltak, mint a rakéták röppályája. Fejtegetéseinek veleje (ha ugyan volt veleje) abból állt, hogy a cicák és kutyakölykök vére, valamint a napraforgók és gombák nedve a „növekedési fázisban” más összetételű, mint azokon a napokon, amikor nem nőnek különösképpen. Bizonyos alkotóelemek arányának megváltozásáról volt szó.

Mr. Bensington alaposan szemügyre vette a grafikonokat - megnézte oldalról, sőt megfordítva is -, és amikor ráeszmélt, hogy miben térnek el egymástól, nagy csodálkozás fogta el. Mert képzeljék csak! - úgy vette észre, hogy az eltérés köztük éppen annak az anyagnak a jelenlétére vezethető vissza, amelyet akkoriban ő maga igyekezett tiszta állapotban előállítani, miközben azokat az alkaloidákat tanulmányozta, amelyek élénkítő hatást gyakorolnak az idegrendszerre. Most letette Redwood cikkét a széke karfájára szerelt, szabadalmazott deszkalapra, amely asztalkául szolgált, orráról levette aranykeretes pápaszemét, rálehelt, és gondosan megtörölgette.

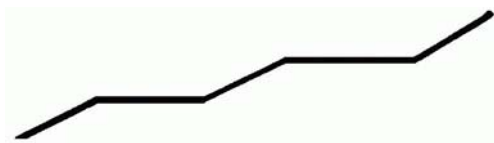
- Ejnye - kiáltott fel -, azt a kutyafáját!

Visszarakta orrára a pápaszemét, és a szabadalmazott, de fölöttébb rozoga karosszék-asztalkához fordult. Könyökével véletlenül meglökte, mire a jeles találmány kacér sóhajnak is beillő nyikorgással leröpítette a cikket - valamennyi görbével és grafikonnal együtt - a padlóra, ahol lapjai összegyűrődve szertehullottak.

- Azt a kutyafáját! - jelentette ki újra Mr. Bensington, és mit sem törődve remek karosszéke tulajdonságaival, nekifeszítette gyomrát, hogy a karfán áthatoljon, és fölemelje a cikket. De nem érte el, és így kénytelen volt négykézláb folytatni a vadászatot. És ott a padlón született meg benne az ötlet, hogy a titokzatos anyagot az istenek eledelének nevezze.

Mert - értsék meg -, ha nem tévedett, és Redwood sem tévedett, akkor elég befecskendezni vagy ételben beadni ezt az anyagot egy élő szervezetbe, és máris megszűnnek a növekedés pihenő szakaszai.

Akkor pedig a növekedés nem így:

hanem a következő módon fog végbemenni:

4

Mr. Bensington megbeszélte a dolgot Redwood professzorral, és azon az éjszakán egy szemhunyást sem aludt. Egy ízben elbóbiskolt ugyan, de az egész nem tartott tovább egy percnél, mialatt azt álmodta, hogy mély üreget ásott a földbe, és beletöltött néhány tonnányit az istenek eledeléből; erre a föld dagadni kezdett, az országhatárok szétrepedtek, és az egész Királyi Földrajzi Társaság, mint valami nagy szabócéh, azzal foglalatoskodott, hogy „kieressze” az egyenlítőt...

Nevetséges álom, persze, és csak azt mutatja, milyen izgatott lelkiállapotba került Bensington, és milyen nagy jelentőséget tulajdonított az ötletének, bár érzelmeit egyetlen szóval, egyetlen mozdulattal sem árulta el az ébrenlét józan és óvatos perceiben. Csupán a lélekrajz kedvéért említettem meg a dolgot, mert különben nem vagyok barátja annak, hogy az emberek elmesélgessék egymásnak álmaikat.

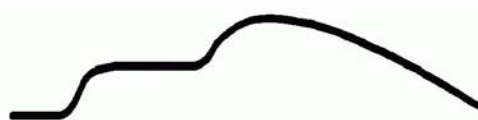
Különös véletlen folytán azon az éjszakán Redwood is álmodott valamit, mégpedig a következőt:

Vagyis egy grafikont, amely égő vonalként húzódott egy szakadék oldalán. Ő pedig (Redwood) egy bolygón állt, valami fekete katedrafélén, és előadást tartott egy olyan hallgatóságnak, amely még a Királyi Tudós Társaságnál is különb volt... az immár lehetővé vált újfajta növekedési módról tartott előadást, az Őserőkről, amelyek addig - nemcsak a növények és állatok, de a fajok, birodalmak, naprendszerek, sőt egész világok növekedését a következőképpen szabályozták:

Vagy némely esetben akár ily módon is:

Most azonban ő (Redwood) meggyőzően és világosan megmagyarázta hallgatóinak, hogy ez a lassú, sőt néha retrográd módszer ma már elavult, idejétmúlt, kiment a divatból... Az ő felfedezése söpörte el!

Nevetséges, mondanom sem kell. De ez is mutatja, hogy...

Eszem ágában sincs arra céloztatni, hogy a két álom közül bármelyik is jelentőségteljes vagy jóslatszerű lett volna. Ó, nem. Amit erről mondani akartam, azt megmondtam nyíltan és kereken, többet ne keressenek mögötte.

Második fejezet

A KÍSÉRLETI FARM

1

Bensington eredeti terve az volt, hogy csodaszerét - mihelyt csakugyan elő tudja állítani - ebihalakon próbálja ki. Az ilyesmit kezdetben mindig ebihalakon szokták kipróbálni, hiszen ezek nyilván azért vannak a világon. És megállapodtak abban, hogy Bensington végzi el a kísérleteket, nem pedig Redwood. A professzor laboratóriuma ugyanis tele volt másféle kísérletekre szolgáló állatokkal és ballisztikus készülékekkel: ezeknek a kísérleteknek az volt a céljuk, hogy megállapítsák a bikaborjú öklelési frekvenciájának diurnális variációját (a kísérletek egyébként rendkívül szokatlan és meglepő görbéket eredményeztek), s amíg ez a kutatás folyamatban volt, az ebihalak üvegtartályai csak útban lettek volna.

De amikor Bensington elmesélte unokahúgának, aki nála lakott, hogy milyen terveket forgat az agyában, Jane kisasszony tüstént hevesen tiltakozott. Kijelentette, hogy nem enged bevinni nagyszámú ebihalat vagy más kísérleti állatot a lakásba. Jane kisasszonynak nem volt semmi kifogása az ellen, hogy a lakás egyik szobáját laboratórium céljaira használják - feltéve, hogy olyan vegyi anyagokkal dolgoznak benne, amelyek nem robbannak. Még azt is megengedte, hogy Bensington gázkályhát és falikutat szereljen a szobába, sőt beállítson egy légmentesen elzárható szekrényt, ahova semmiféle tollseprűvel sem lehet behatolni a viharos heti nagytakarítás alkalmából, amelyről Jane semmi körülmények között sem lett volna hajlandó lemondani. Unokabátyjának azt a kedvtelését, hogy ki akarja magát tüntetni tudós társaságokban, még mindig jobbnak tartotta, mint a romlottság durvább fajtáit - például az iszákosságot. De hogy ilyen élő állapotban csúszó-mászó, holtan pedig dögszagú állatok zsúfolódjanak a szobába, ebbe nem tudott és nem akart beleegyezni. Az ilyesmi nem is lehet egészséges, mondotta, és Bensington közismerten kényes, törekeny szervezetű ember - ne is próbálja tagadni. Bensington igyekezett megmagyarázni neki, hogy milyen nagy jelentőségű felfedezésről van szó, de hasztalan, Jane azt felelte, hogy mindez nagyon szép, de nem engedi bepiszkítani és megfertőzni a lakást. Mert mindenképpen ez lenne belőle, és akkor Bensington lenne az első, aki panaszkodnék.

Bensington - tyúkszemeivel mit sem törődve - fel és alá járkált a szobában. Határozottan, sőt dühösen vitatkozott unokahúgával, de teljesen eredménytelenül. Kijelentette, hogy a tudomány haladását nem szabad megakadályozni. Erre Jane azt felelte, hogy a tudomány haladása az egyik lapra és az ebihalak okozta kényelmetlenség egy másik lapra tartozik. Bensington kijelentette, hogy Németországban egy embernek, aki ilyen korszakalkotó ötlettel áll elő, nyomban húszezer köbméternyi remekül felszerelt laboratóriumot bocsátának a rendelkezésére. Erre Jane azt felelte, hogy hála istennek ő nem német - ennek mindig örült, és a jövőben is örülni fog. Bensington kijelentette, hogy a kísérlet révén hírnévre tenne szert; mire Jane visszavágott, hogy a lakásban tartott ebihalaktól minden valószínűség szerint inkább betegségre tenne szert. Bensington azt mondta, hogy a saját házában ő parancsol, mire Jane kijelentette, hogy inkább elmegy gondnoknőnek egy iskolába, semhogy ebihalakat szolgáljon ki. Bensington könyörgött neki, hogy jöjjön meg az esze, mire Jane ugyanazt felelte: inkább unokabátyjának jöjjön meg az esze, és verje ki a fejéből azokat az ebihalakat. Bensington több tiszteletet követelt tudományos elgondolásai számára, mire Jane azt felelte, hogy tisztelet mindent, csak ne legyen büdös. Bensington kifogyott a béketűrésből, és - Huxleynak a tárgyról

tett és immár klasszikussá vált megjegyzése ellenére - egy csúnya szót mondott. Nem nagyon csúnyát, de azért elég csúnyát.

Jane mélységesen megsértődött, és bocsánatot kellett kérnie tőle. Ezek után szó sem lehetett többé arról, hogy az istenek eledelét a lakásban ebihalakon próbálják ki. A terv elúszott a nagy mentegetőzésben.

Bensingtonnak valami más módot kellett kieszelnie arra, hogy folytathassa kísérleteit, és - mihelyt sikerült anyagát vegytisztán előállítani - bebizonyítsa elgondolásának helyességét. Néhány napig azon törte a fejét, hogy az ebihalakat albérllőként valami megbízható embernél helyezi el. De ekkor véletlenül megpillantott az újságban egy hírt, amely valami kísérleti farmról szólt.

Kísérleti farm. És csirkék. Mihelyt eszébe ötlött a dolog, máris csirkefarmra gondolt. Hirtelen egy látomás jelent meg előtte - csupa rohamosan növekvő csirke, óriási ketrecek és etetők! Csirkéhez könnyű hozzájutni, könnyű őket etetni, mérni, megfigyelni, és - nem olyan lucskosak, mint az ebihalak! A csirkékhez képest az ebihalak immár megannyi vad és fékezhetetlen vadállatnak tunktek. Bensington nem is értette, miért nem gondolt mindjárt kezdetben csirkékre ebihalak helyett? Hogy egyébről ne is beszéljünk, megkímélhette volna magát és Jane-t attól a kellemetlen szóváltástól. És amikor mindezt elmondta Redwoodnak, a professzor igazat adott neki.

Redwood úgy vélte, hogy a fiziológusok nagy hibát követnek el, amikor kis állatokon kísérleteznek. Ez éppen olyan, mintha egy vegyésznek nem állna rendelkezésére elegendő anyag a kísérleteihez. Így aránytalanul nagy a hibalehetőség az anyag kezelése és a megfigyelés terén. És éppen most van nagy jelentősége annak, hogy a tudósok a sarkukra álljanak, és bőséges kísérleti anyagot követeljenek. Ezért ő maga mostani kísérleteit a Bond Streeten bikaborjakon végzi, noha ezek az állatok az intézet folyosóin néha olyan illetlenül viselkednek, hogy kellemetlenséget okoznak vele a professzoroknak és a hallgatóknak. De a görbék és grafikonok, amelyeket a bikaborjaknak köszönhet, hallatlanul érdekesek... ha nyilvánosságra hozza őket, mindenki igazat ad majd neki. Angliában, sajnos, nagyon fukarul gondoskodnak a tudományról. Ha nem volna ez a szűkmarkúság, mondta Redwood, ő a maga részéről bálnákon végezné kísérleteit, kisebb állatokkal szóba se állna. De attól tart, hogy ekkora akváriumra gondolni utópia lenne, legalábbis jelenleg és Angliában. Bezzeg Németországban stb. stb.

Mivel Redwood minden figyelmét bikaborjai kötötték le, a kísérleti farm kiválasztásának és berendezésének gondja Bensingtonra hárult. A költséget is természetesen neki kellett viselnie, amíg nem kapnak állami támogatást. Így megosztotta idejét laboratóriumi munkája és a farmkeresgélés között. Csillogó szemüvege, kopasz feje, felhasogatott posztócipője sűrűn felbukkant a Londonból déli irányba tartó vasútvonalakon, hiú reménységet keltve számos eladó, de meg nem felelő farm tulajdonosában. Azonkívül hirdetésekot adott fel a *Természet*-ben és több napilapban: komoly, szorgalmas, pontos, a baromfihoz értő házaspárt keresett, akire rá lehet bízni egy háromholdas kísérleti farm gondozását.

Végre talált egy megfelelőnek tetsző helyet Urshot közelében, Hickleybrow-ban, Kentben. Furcsa, elhagyatott helyecske volt, egy völgy ölében, fenyvesek között, amelyek éjjel ijesztően feketék voltak. Púpos dombhát vágta el a világtól nyugat felé; a ház szinte eltörpült a kút magas és rozoga védőteteje mellett. A kis ház falát nem futotta be repkény, több ablaka törött volt, a hozzáragasztott fészter délben is sötét maradt. A falu legszélsőbb háza is másfél mérföldnyire volt innen - a ház magányosságát legfeljebb távoli zörejek visszhangja enyhítette, ami igen kétes vigasz.

Bensingtonnak mégis az volt a benyomása, hogy a ház tudományos kísérletekre kiválóan alkalmas. Bejárta a kertet, karját széttárva kimérte a ketrecek helyét. Úgy látta, hogy a konyhában csekély átalakítás után jól elférnek a keltetőgépek. Erre rögtön kibérelte a házat, és visszautazott Londonba. Útközben leszállt Dunton Greenben, és felkeresett egy házaspárt, aki a hirdetésre jelentkezett. Megállapodott velük, és még aznap este elegendő mennyiségű Herakleophorbiát állított elő a kísérletek megkezdésére.

A két ember, akit Bensington alkalmazott, hogy az istenek eledelének első osztogatója legyen a földön, meglehetősen öreg volt, és meglehetősen piszkos. Ez utóbbit Bensington észre se vette, ami érthető, hiszen aki tudományos kísérletezéssel tölti életét, rendszerint elveszti közönséges megfigyelőképességét. Skinnernek hívták őket. A hely, ahol tárgyalt velük, kis szoba volt, légmentesen elzárt ablakokkal, foltos tükörrel a kandalló fölött és néhány cserép senyvedő virággal.

Skinnerné picike öregasszony volt, haja piszkosszürke, arca meg jóformán nem volt egyéb, mint egy nagy orr, különösen azóta, hogy fogait elvesztette. Ruhája palaszínű volt (ha ugyan egyáltalában volt valami színe - eltekintve egy nagy vörös flanel-folttól). Ő fogadta Bensingtont, és azt mondta, hogy a férje éppen öltözködik. Skinnernének csak egy foga volt, amit erősen érezni lehetett a beszédén. Gyanakodva nézett látogatójára, és idegesen gyúrta ráncos kezét. Kijelentette, hogy sok éven át csirketenyésztéssel foglalkozott, ért a keltetőgépekhez és mindenhez. Voltaképpen saját csirkefarmjuk volt valamikor, és csak azért adták el, mert nem akadt elég tanítvány, aki a szakmát meg akarta volna tanulni. Pedig csak ezeken lehet keresni, mondta az asszony, a farm maga biztos ráfizetés.

Végre felbukkant Skinner is, széles arcú, selypítő, kancsal ember, rongyos papucsban, amely rögtön felkeltette Bensington rokonszenvét. Skinner, úgy látszik, minden gombját elvesztette az idők folyamán. Egyik kezével összefogta a kabátját és ingét, másik kezének mutatóujjával végigtapogatta a fekete asztalterítő mintáit, fél szemével pedig, mint valami Damoklész-kardra, szenvtelenül sandított Bensingtonra.

- Tehát nem azért akar csirkéket nevelni, hogy pénzt keressen vele? Nekem mindegy, uram. Kísérlet céljából? Ahogy parancsolja.

Kijelentette, hogy rögtön átköltözhetik a farmra. Dunton Greenben már nincs sok keresni-valója. Szabóskodik ugyan, de nincs sok munkája. Különben sem olyan finom hely ez, mint amilyennek gondolta, és a hideg vízre valót se keresi meg. Úgyhogy akár azonnal mehetnek is.

Egy hét múlva a Skinner házaspár már berendezkedett a farmon. A községbeli ács ketrecekét és etetőket készített. Miközben dolgozott, a háziakkal Bensingtonról beszélgetett.

- Még nem sok dolgom volt vele - mondta Skinner -, de úgy látom, hogy nagy számár.

- Én is úgy vettem észre, hogy egy kicsit nyomott - hagyta rá az ács.

- Azt képzeled, hogy ért a baromfihoz! - folytatta Skinner. - Jóságos ég! Úgy beszél, mintha más nem is látott volna még csirkét, csak ő.

- Olyan, mintha ő maga is csirke volna - vélte az ács -, különösen ha úgy pislog a szemüvege mögött.

Skinner közelebb lépett az ácshez, és egyik szeme a távoli falu felé nézett, míg a másik gonoszul pislogott.

- Tudja, mit csinál? - súgta bizalmasan. - Megméri a csirkéket! Megméri őket minden áldott nap. Hogy eleget nőnek-e! Mit szól ehhez? Minden áldott nap!

Szája elé tartotta kezét, hogy finomat nevéssen, de a nevetést nehéz volt visszatartani. Az erőlködéstől hétrét görnyedt, egyik szeme mégis mozdulatlan maradt, nem nevetett.

- Méri őket! - ismételte olyan hangon, mintha kételkednék benne, hogy az ács igazán megértette.

- A régi gazda is bolond volt - bólintott az ács. - Lefogadom, hogy ez is az.

2

A tudományos kísérletezés a legunalmasabb dolog a világon - ennél unalmasabb már csak a róla szóló értekezés olvasása lehet. Bensington is igen hosszúnak érezte az időt, amely végtelen lehetőséget ígérő álmai és a megvalósulás első morzsái közt telt el. Októberben kezdte meg a munkát a kísérleti farmon, és május volt, mire a siker első kis jelei mutatkoztak. Sorra kipróbálta a Herakleophorbia három változatát, de egyik sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Sok baja volt a patkányokkal. No meg Skinnerékkal is, akik rettentően lusták voltak. Skinnert csak felmondással fenyegetve lehetett rávenni arra, hogy megcsináljon valamit. Ilyenkor megdörzsölte borotvátlan állát - csodálatos volt, hogy sohasem borotválkozott, de szakálla mégsem nőtt ki -, fél szemével Bensingtonra nézett, a másikkal valahova a messze-ségbe, és így szólt:

- Meglesz, uram, természetesen; most már látom, hogy komolyan gondolja...

De végre mégis felvirradt a siker hajnala. Egy levél alakjában jelentkezett, Skinner keze írásával:

A csirkék kibújtak a tojásból, de nekem nem nagyon tetszenek. Nagyon gyorsan nőnek - nem úgy, mint az előbbi csoport, amely még az új utasítások előtt kelt ki. Az a csoport még szép, rendes, zömök csirkékből állt, mielőtt a macska megette őket, de ezek a mostaniak úgy nőnek, mint a csalán. Még soha életemben nem láttam ilyet. Nem tudom megírni a pontos méretüket, mert ha odamegyek hozzájuk, erősen belecsípnek a bokámba. Valóságos óriások, és rengeteget esznek. Nemsokára újabb szállítmány eledel kell majd, mert ezek annyit esznek, hogy olyat még sose láttam - nagyobbak, mint a bantam fajta. Ha így megy tovább, nemsokára el lehet küldeni őket a baromfi-kiállításra. Az éjjel nagyon megijedtem, mert észrevettem az ablakból, hogy a macska bebújt a drót alatt a ketrecbe. Mindjárt odasiettem. A csirkék mind ébren voltak, és éhesen kopogtak a csőriükkel, de a macska eltűnt. Így aztán adtam nekik egy vödör magot, és jól bezártam a ketrecet. Szeretném tudni, folytassam-e az etetést az utolsó utasítás szerint. A táplálék, amit ön kevert, már majdnem teljesen elfogyott, én meg nem merek másikat keverni a baleset miatt, ami a múltkor a pudinggal történt. Mindketten üdvözlünket küldjük és várjuk szíves válaszát.

Mély tisztelettel
ALFRED NEWTON SKINNER

A levél végén az utalás egy tejespudingra vonatkozott, amelybe véletlenül belekeveredett egy kis Herakleophorbia-II. Ez Skinnerékre nézve igen kellemetlen, majdnem végzetes következményekkel járt.

De Bensington nagy örömmel olvasta ezeket a híreket, amelyek régi céljainak elérését jelentették. Másnap reggel kiszállt a vonatból Urshot állomáson. Kézitáskájában három bádogdoboz volt. Ezekben annyi csodatápszert vitt magával, hogy Kent megye valamennyi csirkéje számára is elegendő lett volna.

Május vége felé járt az idő. Szép, ragyogó reggel volt, és Bensington tyúkszemei sem fájtak úgy, mint máskor. Elhatározta, hogy gyalog sétál el a farmjára Hickleybrow községen keresztül. Negyedfél mérföldnyi út volt az egész, a parkon és a falun át, majd egy liget zöld lombjai alatt. A fákat már ellepte a tavasz pompás zöldje, a sövények között vadrózsa és kakukkszegfű virult, a liget mélyén meg kék jácint és lila orchidea. Minden visszhangzott a madárfüttytől, feketerigók, sárgarigók, vörösbegyek és pintyökék énekeltek. A park egyik meleg sarkában páfrányok terpeszkedtek. Az erdő mélyén őzek suhantak át.

Mindez újra felkeltette Bensingtonban ifjúkorának minden elfelejtett életörömét. Felfedezése is kecsegtető ígélet volt, amely ragyogó vidámsággal töltötte el. Úgy érezte, hogy életének legboldogabb napja vár rá. És amikor odaérkezett a napsütötte baromfiudvarhoz, és a fenyőfa árnyékában meglátta az óriási, de esetlen csibéket, amelyek máris nagyobbak voltak akárme-lyik tyúkanyónál (pedig csak most kezdtek el nőni), és hátukat még az első lágy, sárga pihe borította - akkor Bensington már tudta, hogy életének valóban ez a legboldogabb napja.

Skinner unszolására bement a baromfiudvarra, de gyorsan ki is jött onnan, mert a csirkék cipője hasítékain keresztül néhányszor jól megcsipkedték a lábát. Megállt a kerítésen kívül, és onnan figyelte ezeket a szörnyetegeket. Tekintetével úgy követte minden mozdulatukat, mintha most látna életében először csirkét.

- El sem tudom képzelni, milyenek lesznek, ha egészen megnőnek - tűnődött Skinner hangosan.
- Akkorák lesznek, mint a lovak - vélte Bensington.
- Hát bizony - bólintott Skinner.
- Egy szárnyuk elég lesz egy egész családnak ebédre - mondta Bensington. - Úgy fogják ki-mérni ezeket, mint a mézárósnál a marhahúst.
- No, nem kell gondolni, hogy ez így megy tovább - jelentette ki Skinner.
- Nem?
- Nem bizony. Ismerem ezt a fajtát. Kezdetben nőnek, aztán abbahagyják, nyugodt lehet.

A beszélgetésben rövid szünet állt be.

- Meglátszik rajtuk, hogy jó kézben vannak - jegyezte meg Skinner szerényen.

Mr. Bensington hirtelen rávillantotta szemüvegét.

- Így volt a másik helyen is, ahol csirkét tenyésztettünk - füllentett Skinner, és égnek emelte jobbik szemét. - Értünk hozzá egy kicsit, én meg az asszony.

Bensington megtette szokásos ellenőrző körútját a telepen, de csakhamar visszatért a baromfi-udvarra. Amit tulajdon szemével látott, több volt, mint amennyit remélni mert. A tudomány útja lassú és kanyargós. A remény felvillanása és gyakori megvalósulása közt többnyire esz-tendők telnek el, de ebben az esetben... az istenek eledele alig egyévi kísérletezés után szüle-tett meg. És úgy látszik, jó - túlságosan jó. Az ő sorsa szerencsésebb, mint a legtöbb tudósé, aki kénytelen újra meg újra elhalasztani álmainak beteljesülését. Bensington minduntalan visszafordult a dróthálózhoz, nem tudott elszakadni csodálatos csibéitől.

- Nézzük csak - töprengett hangosan. - Ezek tíznaposak. És egy normális csirkéhez képest... bátran mondhatom... hatszor vagy hétszer akkorák...

- Itt az ideje, hogy fizetésemelést kérjünk - mondta Skinner a feleségének. - Rettentően meg van elégedve velünk. Egészen odavan, hogy ezek a csirkék ilyen szépen fejlődnek. - Az asszonyhoz hajolt, és a fülébe súgta: - Azt hiszi, hogy az ő vacak tápszerétől nőnek így!

Kezét szája elé tartva elfojtotta feltörő nevetését.

Bensingtonnak valóban jó napja volt. Nem volt kedve zsémbeskedni, nem talált hibát mindenben, mint máskor. Pedig ezen a szép napon még jobban feltűnt a Skinner házaspár hanyagsága, mint máskor. De csak igen szelíden bírálgatta őket. Skinner mindenre talált kifogást. A kerítés több helyen kiszakadt? Bizonyára valami járt erre, még az is lehet, hogy róka. A keltetőgép nem tiszta? Hát istenem, nem volt idő rendbe hozni, hisz az embernek itt annyi dolga van!

Bensington felment az emeletre. Abban a szobában, ahol az istenek eledelét liszttel és korpával szokták keverni, több patkánylyukat vett észre. Skinner megjegyezte, hogy patkányfogót kell beszerezni. Egyébként is gyalázatos rendetlenség volt itt. Skinnerék olyan emberek voltak, akik összegyűjtöttek minden lomot - repedt csészealjat, üres konzervdobozokat és befőttesüvegeket -, hátha még fel lehet használni valamire. A szoba ilyenekkel volt tele. A sarokban egy halom rothadt alma, az alacsony, rézsútos mennyezetről nyúlborók lógtak alá. Úgy látszik, Skinner a szűcsmesterséget is ki akarta próbálni. - Nem sok olyat tud mondani nekem a prémekről, amit én ne tudnék - dicsekedett Skinner.

Bensington bosszantotta a rendetlenség, orrát fintorgatta, de nem csapott botrányt. Még amikor észrevette, hogy egy korsóból, amelyet félig megtöltött a Herakleophoria-IV, egy darázs lakmározik, akkor is csak szelíden jegyezte meg, hogy ezt az anyagot jobb lenne betakarva tartani.

De figyelme hirtelen másfelé fordult. Eszébe jutott valami, ami már egy órája motoszkált a fejében.

- Tudja, Skinner, azt hiszem, az egyik csirkét levágatom, és magammal viszem Londonba... mintának. Majd délután elintézzük.

Úgy tett, mintha egy másik korsóba bámulna, azután levette pápaszemét, és megtörölgette.

- Nagyon szeretnék valami emléket magammal vinni erről a napról, amikor megláttam ezeket a csirkéket - tette hozzá. - Mondja csak, Skinner - kérdezte hirtelen -, csak nem adott ezeknek a csirkéknek húst enni?

- Hová gondol, uram? - tiltakozott Skinner. - Mi sokkal jobban tudjuk, hogyan kell csirkét nevelni.

- De nem lehet, hogy az ebédmaradékot véletlenül odadobták nekik? Én mintha nyúlcsontokat láttam volna a baromfiudvar sarkában...

De amikor odamentek, és megnézték azokat a csontokat, nagyon furcsa megállapításra jutottak. Egy macska csontjai voltak, amelyeket egészen tisztára lerágtak.

3

- Ez nem csirke - jelentette ki Bensington unokahúga, Jane. - Ne is vitatkozz, csak tudom, milyen egy csirke! - tette hozzá bosszúsan. - Ekkora csirke nem létezik. Inkább egy kisebb fajta tűzok.

- Mit szól ehhez, Redwood? - kérdezte Bensington.

- Ha már nyilatkoznom kell - felelte a professzor, bár nem örült neki, hogy őt is bevonják a vitába -, az előzmények alapján azt kell mondanom...

- Hagyja az előzményeket! - kiáltott rá Jane indulatosan. - Inkább arról beszéljen, amit a szemével lát!

- De igazán, Miss Bensington...!

- Hát csak folytassa! Maguk, férfiak, mind egyformák.

- Igen, igen... ha tekintetbe veszem ezt is, meg azt is, mégiscsak ebbe a kategóriába tartozik. Nem vitás, hogy abnormálisan nagy... mondhatnám, hipertrófiás példány... de mivel tyúktojásból kelt ki, mégiscsak csirkének kell neveznem.

- Komolyan azt mondja, hogy csirke? - kérdezte Jane.

- Azt *gondolom*, hogy csirke - felelte Redwood.

- Micsoda *képtelenség*! - kiáltott fel Bensington húga, Jane. - Nincs türelmem magával vitatkozni! - vágta aztán Redwood fejéhez.

Sarkon fordult, kiment a szobából, és becsapta az ajtót.

- Igen nagy öröm számomra, hogy láthatom - mondta Redwood, mikor a dőrej elcsendesült. - Annak ellenére, hogy olyan nagy!

Anélkül, hogy Bensington invitálgatta volna, leült a kandalló mellé, az alacsony karosszékre, és bevallotta, hogy mit csinált; ez bizony olyasmi volt, amit meggondolatlanságnak kell nevezni még akkor is, ha nem ilyen tudós ember követi el.

- Tudom, azt fogja mondani, hogy kissé könnyelmű voltam... de mi tagadás... beletettem egy kicsit - igazán csak egy csepp - a kisfiam cumisüvegébe! Most majdnem egy hete.

- Micsoda?! - kiáltott fel Bensington.

- Igen, igen - mondta Redwood, és egy pillantást vetett az óriási csirkére a tálon. - De szerencsére nem történt semmi baj - folytatta, és zsebében cigaretta után kotorászott. Aztán töredékesen elmondta a história részleteit. - Szegény kis kölyök sehogy se akart gyarapodni... egészen kétségbeestünk... Winkles doktor nem tudott segíteni rajta... volt tanítványom, de nagy kontár... viszont a feleségem feltétlenül megbízik benne... nagy marha ember és a modora is olyan fölényes... én tanítottam, de nekem nem hisz az asszony, csak neki... be sem engedett a gyerekszobába. Láttam, hogy valamit tenni kell. Míg a dajka reggelizett, besurrantam... és megkaparintottam a cumisüveget, érti?

- No de most aztán nőni fog!

- Már nő is. A múlt héten majdnem egy kilót gyarapodott. Winkles persze büszke... hallaná csak, hogy beszél... meglátszik a babán, hogy jó kézben van, mondja.

- Jóságos ég! Akárcsak Skinner!

Redwood megint a csirkére pislogott.

- A probléma az, hogyan folytassam - mondta. - Most már nem engednek be a gyerekszobába, mert annak idején rá akartam venni a dajkát, hogy készítsen grafikont Georgina Phyllis fejlődéséről. Jó, jó, de hogy adjam be neki akkor a második adagot?

- Hát szükség van rá?

- A gyerek sír érte... már két napja... amióta megkóstolta, már nincs ínyére a rendes táplálék.

- Hát szóljon Winklesnek.

- Vigye az ördög Winklest!

- Mondja neki, hogy van itt egy por, ami jót tenne a gyerekek. Beszélje rá, hogy ő adja be.

- Igen, valami ilyesmit kell tennem - mondta Redwood, és állát tenyerébe támasztva a tűzbe bámult.

Bensington megállt egy pillanatra az asztal mellett, és lesimította a pihéket az óriási csirke mellén.

- Óriás csirkék lesznek ezek - mondta.

- Meghiszem azt - hagyta rá Redwood, még mindig a tűzbe bámulva.

- Megnőnek akkorára, mint egy ló - vélte Bensington.

- Még annál is nagyobbra - mondta Redwood. - Éppen ez az!

Bensington elfordította tekintetét a mintacsirkéről.

- Redwood - mondta -, ezek a csirkék óriási feltűnést fognak kelteni.

Redwood csak bólogatott a kandalló tűzébe.

- De az ön fia is! - eszmélt fel hirtelen Bensington, és szemüvege megcsillant. - Szavamra!

- Én is épp erre gondolok - mondta Redwood. Hátradőlt, nagyot sóhajtott, félig elszívott cigarettáját bedobta a tűzbe és kezét nadrágzsebébe süllyesztette. - Épp erre gondolok én is. Ezzel a Herakleophorbiával nem lehet tréfálni. Ha meggondolom, hogy ez a csirke milyen rohamosan nőtt...

- Ha egy kisfiú növekszik ilyen rohamosan... - mondta Bensington, lassan a csirkére meredve. - Hatalmas fickó lesz, annyi bizonyos!

- Csökkenő adagokat fogok neki adni - felelte Redwood. - Illetve nem is én, hanem Winkles.

- Kissé kockázatos kísérlet.

- Igen, igen...

- De ha meggondoljuk... meg kell mondanom... előbb vagy utóbb úgyis ki kellett volna próbálni egy csecsemőn, nem igaz?

- De igen... *valamely* csecsemőn, mindenesetre.

- Hát bizony - tűnődött Bensington. Odalépett a kandallóhoz, megállt a kis szőnyegen, és levette szemüvegét, hogy megtörölje.

- Tudja, Redwood, amióta megláttam ezeket a csirkéket... igen, csak azóta eszméltem rá arra, micsoda lehetőségek vannak itt... abban, amit mi csinálunk! Csak most kezd előttem derengeni, micsoda következményei lehetnek...

Pedig még nem látott semmit. Valójában még halvány sejtelve sem volt arról, mi fog ebből kisülni.

4

Ez június elején történt. Bensington néhány hétig nem tudott lemenni a kísérleti farmra, mert nagyon megfázott - vagy legalábbis úgy képzelte. Helyette Redwood nézett le kutyafuttában. Az úton visszafelé szülői aggodalom tükröződött az arcán... sokkal inkább, mint odafelé. Most már éppén hét hete tartott ez a szakadatlan, erős növekedés.

Azután kezdődött a darazsak karrierje.

Július végén történt, hogy agyonütötték az első nagy darazsat (egy héttel azelőtt, hogy a tyúkok kiszabadultak Hickleybrow-ból). Több lap megírta a dolgot, de nem tudom, vajon Bensington tudomást szerzett-e róla, és még kevésbé tudom, vajon kapcsolatba hozta-e az óriás darazsak felbukkanását a kísérleti telepen uralkodó hanyagsággal?

Ma már kétségtelen, hogy mialatt Skinner a IV. számú Herakleophorbiával etette Mr. Bensington csirkéit - néhány darázs ugyanolyan szorgalmasan vagy még talán nagyobb igyekezettel cipelte ezt a ragadós anyagot a szomszédos fenyvesek mögötti homokpartra, ahol tavaszi petéik már kikeltek. És nem vitás, hogy ez az anyag éppen úgy használt az új daráznemzedék fejlődésének, mint a csirkék növekedésének. A darazsak természetéhez tartozik, hogy hamarabb érik el a felnőttkort, mint a csirkék vagy bármely más élőlény, amely Skinnerék hanyag bőkezősége folytán részesült a kísérleti farm különleges kosztjában. Annyi bizonyos, hogy elsőként a darazsak hívták fel magukra a világ figyelmét.

Egy Godfrey nevű vadőr, aki Rupert Hick alezredes alkalmazásában állt a Maidstone melletti birtokon, találkozott az első ilyen szörnyeteggel, amelyről a történelem tud - és szerencsére meg is ölte. Godfrey térdig érő páfrányok közt járt egy tisztáson - a bükkfaerdőben, amely Hick alezredes parkjának ékessége -, amikor megpillantotta a félelmetes állatot. Szerencséjére dupla csövű puská volt a vállán. A darázs arról az oldalról jött, amerről a nap sütött, és így Godfrey nem látta jól; ahogy közelgett, mondja a vadőr, „úgy zúgott, mint egy automobil”. Godfrey nem is tagadta, hogy nagyon megijedt. A darázs akkora volt, mint egy bagoly, vagy annál is nagyobb. A vadőr gyakorlott szeme persze tüstént felismerte a repülés módjáról, a szárnyai mozgásáról, hogy ez nem lehet madár. Az önvédelmi ösztön - és azt hiszem, a régi szokás ereje is - arra készítette, hogy „beledurrantson”.

A furcsa élmény, úgy látszik, megzavarta, mert nem célzott jól; a sörét jórészt célt tévesztett. A szörnyeteg csak egy pillanatra bukott alá - dühös zümmögéssel, amely tüstént elárulta, hogy darázs -, azután újra felemelkedett, és hátának csíkjai megcsillantak a napfényben. Nekitámadt a vadőrnek, aki alig tízlépésnyi távolságból elsütötte a másik puskacsövet is, de aztán eldobta fegyverét, szaladt néhány lépést, és leguggolt, hogy kikerülje a szörnyeteget.

Meg merne esküdni rá, hogy alig egyrőfnyre repült el mellette, nekiütődött a földnek, újra felemelkedett, és vagy harmincrőfnyi távolságban megint lebukott, rángatózva hempergett a földön, fullánkja kiugrott, majd visszahúzódott végvonaglásában. A vadőr még kétszer rálőtt, mielőtt közelebb mert volna kerülni.

Amikor odament és megmérte, megállapította, hogy a szörnyeteg kifeszített szárnya egyik végétől a másikig hetven centi széles, fullánkja is vagy nyolc centiméter. Potrohát a puskalövések leszakították, de a teljes hosszát Godfrey nagyon helyesen fél méterre becsülte. Összetett szeme körülbelül akkora volt, mint egy penny.

Ez az első hiteles adat az óriás darazsak megjelenéséről. Másnap egy kerékpáros, amint Sevenoaks és Tonbridge között lefelé száguldott a lejtőn, majdnem elgázolt egy másik ilyen óriási darazsat, amely éppen átmászott a kocsúton. A kerékpáros közeledése, úgy látszik, felriasztotta, mert a levegőbe emelkedett, miközben olyan zajt csapott, mint egy fűrészmalom. A kerékpáros izgatottságában gépével felszökött a járdára, és mire visszapillantott, a darázs már magasan az erdő fái fölött süvitve repült Westerham felé.

A kerékpáros bizonytalanul folytatta útját néhány percig, azután lefékezte gépét, leszállt - de közben úgy reszketett, hogy keresztülbukott a kerékpáron -, majd leült az út szélére, hogy magához térjen. Ashfordig akart kerékpározni, de aznap nem jutott tovább Tonbridge-nél...

Ezután - bármilyen különös - három napig nem volt semmi hír az óriás darazsokról. Amikor átvizsgáltam az időjárás-jelentéseket, megállapítottam, hogy azokban a napokban borús, hűvös idő volt, helyi záporokkal, és talán ez az oka annak, hogy a darazsak eltűntek. De a negyedik nap kék volt az ég, és ragyogóan sütött a nap, a darazsak pedig olyan tömegesen törtek elő, hogy ehhez foghatót még nem látott a világ.

Hogy hány óriás darázs jött elő ezen a napon, fel se lehet becsülni. Legalább ötven esetben érkezett róluk megbízható hír. Egy áldozatuk is volt, egy fűszeres, aki cukrosládájában fedezte fel a szörnyetegek egyikét, és meggondolatlanul ásóval támadt rá. Egy pillanatra le is ütötte a földre, de a darázs megszúrta a cipőjén keresztül, éppen abban a pillanatban, amikor újra rácsapott és végül kettévágta. De az ember halt meg először.

A legdrámaibb eset az ötven közül bizonyára az volt, amikor egy darázs déltájban meglátogatta a British Museumot. A derült égből hullott alá, és rávetette magát a múzeum udvarán csipegető galambok egyikére. Felszállt vele az épület párkányára, hogy nyugodtan felfalhassa áldozatát. Azután egy darabig a háztetőn mászkált, majd egy nyitott tetőablakon át bebújt az olvasóterem üvegkupolája alá, és néhány percig ott röpködött - az olvasók egymást taposták, úgy menekültek. A darázs végül talált egy másik ablakot, és eltűnt szem elől, mire hirtelen csend lett.

A többi jelentés csak arról számol be, hogy darazsak átrepültek valahol, vagy leszálltak. Egy kiránduló társaságot szétugrasztottak az aldingtoni dombokon, és az otthagyt dzsemet meg egyéb édességet felfalták. Whitstable közelében úrnője szeme láttára megöltek és széttéptek egy kiskutyát.

London utcáin aznap este izgatott kiáltások hangzottak fel, és az újságok főcímei öles betűkkel kizárólag ezt a hírt közölték „Óriás darazsak Kent megyében!” Szerkesztők és segéd-szerkesztők izgatottan szaladgáltak fel és alá tekervényes csigalépcsőkön, és ordítva újságolták a legújabb híreket „a darazsokról”.

Redwood professzor öt órakor lépett ki az intézetből a Bond Streetre. Heves vitája volt az intéző bizottsággal, amely sokallta a kísérleti célokra felhasznált bikaborjak árát. Redwood vett egy esti lapot, és kinyitotta; elsápadt, és abban a pillanatban megfeledkezett a bizottságról meg a bikaborjakról; bérkocsit fogadott, és lóhalálában Bensington lakására hajtatott.

5

Úgy rémlett neki, hogy a lakást teljesen betölti Skinner és panaszkodó hangja. A hang elárulta gazdája aggodalmát és izgatottságát.

- Lehetetlen ott maradnunk, uram. Csak azért maradtunk eddig, mert reméltük, hogy a dolog jobbra fordul, de napról napra rosszabb lesz. Most már nemcsak darazsokról van szó, uram, hanem fülbemászókról is, és tudja, mekkorák? Ekkorák, ni! - Bensington orra elé tartotta kezét és vagy tíz centit a piszkos csuklójából. - A feleségem majdnem elájult, amikor meglátta őket. És az a csalán az ösvényen meg a kúszónövény az ablak alatt, csak látná, uram, milyen gyorsan nő! Képzelve csak, az éjjel az egyik indája átbújt az ablakon, és majdnem megfogta a feleségem lábát. Ezt mind az ön kotyvalékának köszönhetjük, uram. Ahol véletlenül kiloccsantottunk belőle egy kicsit, minden úgy nő, mint a veszett fene. Sohasem képzeltem volna, hogy így nőhet valami. Lehetetlen ott maradnunk még egy hónapig, egyszerűen az életünkbe kerülne. Ha nem szűnnek agyon a darazsak, megfojt minket az az átkozott kúszónövény. Nem, ezt nem tudja elképzelni, uram, csak ha lejön és megnézi...

Felpillantott Redwood feje felett a könyvszekrény párkányára.

- És honnan tudhatjuk, hogy nem ettek belőle a patkányok is? Folyton ezen töröm a fejem, uram. Még nem láttam óriás patkányt, de könnyen lehet, hogy már van. Éppen eleget rettegtünk napokon át a fülbemászók miatt - kettőt láttunk belőle, akkorákat, mint a tengeri rák. Aztán az az istenverte kúszónövény... meg a darazsak! Mihelyt meghallottam a darazsak zümmögését, uram, már tisztában voltam mindennel. Nem vártam én egy percet sem, csak éppen felvarrtam az egyik leszakadt gombomat, ebbe bele kell örülni! Ki tudja, mi történt közben a feleségemmel? A kúszónövény úgy tekerődzik be, mint a kígyó - az embernek vigyáznia kell, hogy kitérhessen az útjából. A fülbemászók percről percre nagyobbak lesznek, a darazsak pedig... A feleségem meg ott áll védtelenül, üres kézzel. Nem is tudom, mit csinálhat, ha valami baj történik!

- De a csirkék - mondta Bensington. - Mi van a csirkékkel?

- Etettük őket egészen tegnapig - felelte Skinner. - De ma reggel már nem mertük megetetni. A darazsak zúgása egészen rettenetes volt, uram. Tucatjával jöttek. Akkorák, mint a tyúkok. Mondom az asszonynak, varrd csak fel nekem ezt az egy-két gombot, mert így nem mehetek fel Londonba, mondom, de ahogy meglesz, már sietek Mr. Bensingtonhoz, mondom, és megmagyarázok neki mindent. Te pedig, mondom, ki se mozdulj ebből a szobából, amíg vissza nem jövök, még az ablakot is zárd be oly szorosan, ahogy csak tudod.

- Ha maga nem lett volna olyan átkozottan rendetlen... - kezdte Redwood.

- No, ne tessék ezt mondani - tiltakozott Skinner. - Különösen most, amikor tele van a fejem gondokkal a feleségem miatt. Nem, uram! Nem tudok most vitatkozni önnel. Folyton a patkányok járnak az eszemben. Honnan tudhatom, hogy nem támadták-e meg a feleségemet, amíg én itt vagyok?!

- És egyetlen mérést sem végzett, hogy elkészíthessük azokat a szép növekedési grafikonokat!
- sóhajtott Redwood.

- Ilyen lelkiállapotban, uram? - kiáltott fel Skinner. - Ha tudná, mi mindenben estünk keresztül, én is meg az asszony is! Egész álló hónapban! Már azt sem tudjuk, hol áll a fejünk. Az óriás csirkék, a fülbemászók, az az istenverte kúszónövény! Nem tudom, elmondtam-e már önnek, uram, az a kúszónövény...

- Mindezt már hallottuk - vágott a szavába Redwood. - Most az a kérdés, Bensington, hogy mit csináljunk.

- Igen, mit csináljunk? - visszhangzott Skinner.

- Maga szépen hazamegy. Csak nem akarja magára hagyni a feleségét éjszakára?

- Egyedül nem megyek vissza, uram, nem én! Még egy tucat feleség kedvéért sem. Csak akkor, ha Mr. Bensington is...

- Ostobaság! - legyintett Redwood. - A darazsakkal éjjel nem lesz semmi baj. A fülbemászók sem fognak kellemetlenkedni.

- És a patkányok?

- Patkányok nincsenek - mondta Redwood.

Skinner legfőbb aggodalma fölösleges volt. A felesége nem várta meg, hogy hazajöjjön.

Tizenegy óra tájban a kúszónövény, amely reggel óta csendesen tevékenykedett, hirtelen nekibőszült, az ablak elé kúszott, és egészen elsötétítette. De minél sötétebb lett a szoba, Skinnerné annál világosabban látta, hogy helyzete hamarosan tarthatatlanná válik. Úgy érezte, évszázadokat élt át azóta, hogy a férje magára hagyta. Egy ideig kilesett a sötétedő ablakon, a mozgolódó indák közt, azután igen óvatosan kinyitotta a hálószoa ajtaját, és hallgatózott...

Úgy tetszett neki, hogy minden csendes. Szoknyáját magasra kapta, és beszaladt a hálószozába. Előbb az ágy alá nézett, aztán magára zárta az ajtót, és nekilátott a csomagolásnak. Gyorsan és módszeresen, az ilyen dolgokban gyakorlott asszony módján. Az ágy még nem volt megvetve, és a padlót ellepték a kúszónövények darabjai, amiket Skinner vágott le baltával az este, hogy éjszakára be tudja csukni az ablakot. Skinnerné nem törődött a rendetlenséggel. Egy jó nagy lepedőbe csomagolt. Becsomagolta a maga egész ruhatárát, azután a bársonyzekét is, amelyet a férje viselt ünnepélyesebb alkalmakkor. Becsomagolt egy üveg savanyúságot is, amelyet még nem bontott ki - mindez eddig jogos és kifogástalan volt. De azután becsomagolt két légmentesen elzárt bádogdobozt is, amelyekben Herakleophorbia-IV volt; ezeket Mr. Bensington hozta le, amikor utoljára járt itt. (Skinnerné derék, becsületes asszony volt - de egyszersmind nagymama is, és a szíve vérzett, ha arra gondolt, hogy ezt a csodálatos tápszert azokra a buta csirkékre pazarolják.)

Miután mindezt becsomagolta, feltette kalapját, ledobta kötényt, cipőfűzővel körülkötötte esernyőjét, sokáig hallgatózott, azután kinyitotta az ajtót, és kirohant ebbe a veszedelmes világba. Az esernyőt hóna alá csapta, a batyut pedig erősen fogta bütykös, biztos kezével. A két pipacs, amely vasárnapi kalapjának üveggyöngyei és szalagjai közül büszkén emelte ki fejét, mintha ugyanolyan remegő bátorsággal nézett volna a világba, mint Skinnerné maga.

Egész lénye elszántságot fejezett ki. Elég volt ebből! Még hogy itt maradjon egyedül! Jöjjön csak haza Skinner, ha jólesik neki!

Az elülső ajtón ment ki, de nem azért, mintha Hickleybrow-ba akart volna menni; valójában Cheasing Eyebrightba készült, ahol asszony lánya lakott. De a hátsó ajtón lehetetlen volt kimenni, amióta véletlenül felborította ott a tápszeres dobozt... azóta nő az a kúszónövény olyan vadul. Skinnerné megint hallgatózott, aztán megint bezárta az ajtót maga mögött. A ház sarkán megállt és körülnézett.

A fenyves mögött a domboldalon nagy, homokos folt sárgállott - ott volt az óriás darazsak fészke, azt figyelte az asszony komolyan. A reggeli röpködés már megszűnt, véletlenül egyetlen darázs sem volt látható. Teljes csönd uralkodott, csak halk, távoli zümmögést lehetett hallani, mintha fűrészmalom járt volna a fenyvesek közepén. Ami a fülbemászó bogarakat illeti, most egyet se látott közülük. Lent a káposztafejek közt mozgolódott ugyan valami, de alighanem a macska volt, amint a madarakra leselkedett. Ezt figyelte Skinnerné néhány percig.

A ház sarkán túl megpillantotta a bekerített baromfiudvart, és megállt. - Ah! - sóhajtott, és megcsóválta fejét, amint meglátta az óriás csirkéket. Körülbelül olyan magasak voltak, mint az emumadarak, de természetesen testesebbek - mindenképpen hatalmasabbak. Tyúk volt mind az öt, a két kakas ugyanis megölte egymást. Az öt tyúk lankadtan gubbasztott. Skinnerné tétovázva nézte őket, és letette batyuját a földre.

„Szegénykék! - mondta magában. - Nincs vizük. És enni se kaptak már huszonnégy órája. Pedig micsoda étvágyuk van!” Sovány ujját ajkához emelve töprengett. Azután ez az elhanyagolt külsejű öregasszony olyasmit csinált, amit valóságos hőstettnek - a könyörületesség

hőstettének - lehetne nevezni. Otthagyta batyuját és esernyőjét a járda közepén, elment a kúthoz, és vizet merített - nem is keveset, hanem három vödörrel -, beleöntötte a csirkék üres vályújába, és mialatt azok az ivóvíz körül tolongtak, szép csendesen kinyitotta a baromfiudvar ajtaját. De most aztán szedte a lábát! Gyorsan felkapta batyuját, a kert végében keresztül-mászott a sövényen, keresztülvágott a buja réten (hogy elkerülje a darazsak fészket), azután nehézkesen felkapaszkodott a kanyargó ösvényen Cheasing Eyebright felé.

Lihegve törtetett felfelé a domboldalon, időnként megállt, letette a batyuját, hogy lélegzethez jusson, és vissza-visszanézett a kis házra, odalenn a fenyves mellett. És végül, mikor már közel volt a dombtetőhöz, észrevette, hogy három darázs emelkedik a levegőbe, és száll nyugat felé. Ez a látvány nagyobb sietésre készítette.

Nemsokára háta mögött maradt a nyílt térség. Egy ösvényhez ért, melyet kétoldalt magas töltés szegélyezett. Itt már nagyobb biztonságban érezte magát. Egy nagyobb fa árnyékában megpihent, egy kerítésnek támaszkodva. Azután határozott léptekkel folytatta útját.

Remélem, el tudják képzelni fehér batyujával, amint két lábon járó, kis fekete hangya módjára siet a fehér gyalogösvényen, le a domb másik oldalán, a forrón tűző nyári napon. Csak törtetett előre, elszántan és fáradhatatlanul, orrát a levegőbe fúrva, kalapján a pipacsok szüntelenül remegtek, cúgos cipője mind fehérebb lett a portól. Kopp-kopp - koppantak léptei serényen és kitartóan, esernyője pedig minduntalan ki akart csúszni a hóna alól, hiába szorongatta karjával. Az a ránc az orra alatt kimélyült nagy elszántságában, és mind erélyesebben kényszerítette engedelmességre esernyőjét, mind szorosabban markolta, mind bosszúsabban rángatta batyuját. Ajka időnként megmozdult; Skinnerné félhangon vitatkozott távoli férjével.

És messze, messze, több mérföldnyi távolságban egy templom tornya emelkedett ki határozatlanul a látóhatár kékjéből, majd mindjobban kibontakozott, mind erősebben felhívta a figyelmet arra a csendes zugra, ahol Cheasing Eyebright húzódott meg, elbújva a világ elől, mit sem tudva Herakleophorbiáról, amely egy fehér batyu mélyén olyan kitartóan közeledett felé, hogy feldúlja csendjét és nyugalját.

7

Tudomásom szerint a csirkék délután három óra tájban érkeztek meg Hickleybrow-ba. Bevonulásukat senki sem látta, de nagyon gyorsan történhetett. A kis Skelmersdale gyerek heves sikoltozása volt az első jele annak, hogy valami rendkívüli történt. Miss Durgan, a postás kisasszony az ablaknál ült, mint rendesen, és látta, hogy az egyik csirke megragadta a szerencsétlen gyereket, majd áldozatával a csőrében vadul rohant végig az utcán, két másik csirke pedig utána. Ismerik, ugyebár, a szabadjára engedett, erős, fiatal csirkék lendületes mozgását! Ismerik az éhes fiatal tyúkok kitartó makacsságát is. Úgy hallottam, hogy ezeket a csirkéket a hatalmas és erős Plymouth Rock-fajtából tenyésztették ki. És most számítsák még hozzá a Herakleophorbia hatását!

Miss Durgan számára a dolog talán nem is volt egészen meglepő. Mr. Bensington mindent elkövetett ugyan, hogy a kísérleti farm eredményei titokban maradjanak, Skinnerék óriás csirkéinek híre mégis elterjedt a faluban, és már hetek óta beszéltek róluk.

- Teremtő atyám! - kiáltott fel a postás kisasszony. - Amit vártam, be is következett!

Úgy látszik, nem vesztette el lélekjelenlétét. Felkapta a továbbításra váró, lepecsételt leveleszsákot, és kirohant vele az ajtón. Szinte ugyanabban a pillanatban a gyerek apja is kirohant az utcára, nagyon sápadtan, kezében egy öntözőkannával, amelyet a rózsájánál fogva szorongat-

tott. Mondanom sem kell, hogy egy-két perc múlva a faluban mindenki a kapuhoz vagy az ablakhoz szaladt. Az a csirke, amelyik elragadta a gyereket, hirtelen meghökkent, amint meglátta Miss Durgant az út közepén, kezében Hickleybrow egész napi postájával. A csirke tétovázva megállt egy pillanatra, azután be akart fordulni Fulcherék nyitott kapuján. Ez a pillanat azonban végzetes volt. A másik csirke odafutott, csőrének jól irányított mozdulatával elkapta a gyereket, és átröpült vele az alacsony falon, a lelkész kertjébe.

- Csipp, csipp, csipp! - csipogott a harmadik csirke, amelyet Mr. Skelmersdale eltalált az öntözőkannájával. A madár szárnyaival vadul csapkodva átrepült Glue asszony viskója fölött, a doktor rétyjére. A többi óriás madár a gyerekrablót követte a paplak pázsitjára.

- Jóságos ég! - kiáltott a lelkész, bár vannak, akik azt állítják, hogy sokkal férfiasabb szavakkal juttatta kifejezésre érzelmeit. - Takarodjatok innen! - kiáltotta krokettütőjével hadonászva, de mégis oly módon, mintha az óriás csirke tökéletesen mindennapi látvány volna.

Amikor látta, hogy a csirkét nem tudja feltartóztatni, krokettütőjét dobta teljes erővel a csirkék felé. A krokettütő kecses ívben repült el a Skelmersdale fiú feje felett, azután az üvegház tetejére zuhant. Bumm! Az üvegház! A lelkész szép új üvegháza!

Ettől a csirke is megijedt. Nem csoda - mindenki megijedt volna tőle. Elejtette áldozatát, aki belepottyant egy portugál babérbokorba - innen aztán hamarosan kimentették, épen és sértetlenül, csak a nadrágja volt kissé megtépázva. A csirke Fulcher istállójának tetejére szökött, megvetette lábát a tetőcserepek résein, és így valósággal a derült égből leereszkedett a szomszéd kertbe. Ott ült Mr. Bumps, aki szélütése óta mozdulatlanul bámult maga elé. De most az egyszer mintha megfeledkezett volna rokkantságáról, segítség nélkül végigszaladt a kerten, és beugrott a házba, sőt az ajtót is bereteszte maga mögött, hogy aztán keresztényi megadással tüstént visszasüllyedjen bénaságába. Tehetetlenségében ezentúl is feleségére volt utalva.

A többi csirkét a lelkész veteményeskertjén keresztül a doktor rétyjére kergette a többi krokettjátékos, és erre a találkozóhelyre csakhamar megérkezett a pórul járt gyerekrabló is, boldogtalan csipogással, mert nem sikerült átvágnia Mr. Witherspoon uborkaágyásain.

Egy darabig tanakodva álldogáltak ott, ahogy a tyúkok szokták, tűnődve vakarództak és csipogtak. Az egyik felborította csőrével a doktor méhkasát, azután ügyefogyottan ugrándozva, heves szárnyverdeséssel valamennyien elindultak Urshot felé. Hickleybrow főutcája nem is látta őket többé. Urshot közelében, egy karalábéablán végre olyan csemegére akadtak, amely testük méreteinek is megfelelt. Egy darabig nagy élvezettel falatoztak, amíg üldözőik utol nem érték őket.

Az óriás csibék betörése az emberek lelkére kezdetben olyképpen hatott, hogy mindenki szenvedélyesen ordítani és szaladgálni kezdett, majd a keze ügyébe eső tárgyakat a csirkék felé hajigálta. Tünetemenyesen rövid idő alatt összegyűlt Hickleybrow jóformán egész épkezláb férfilakossága - sőt néhány hölgy is -, kezükbe a csapkodásra és odavágásra alkalmas tárgyak csodálatos gyűjteményével. Előbb Urshotba kergették őket, ahol éppen búcsú volt; a csirkék megjelenése a búcsú boldog napjának méltó befejezése volt. Findon Beeches közelében kezdtek lövöldözni a csirkékre, de csak söréttel, ami meg se kottyant nekik. Elvetődtek Sevenoaksig, ahol szétbentek. Egyikük izgatottan versenyt futott a tengeri kikötő felé haladó délutáni gyorsvonattal, sőt néhány percig meg is előzte, az utasok nagy csodálkozására.

Fél hat tájban két csirkét elfogott egy cirkusz tulajdonosa Tunbrige Wells közelében. Kenyér-darabokat szórt eléjük, így becsalogatta őket a ketrecbe, amely üresen állt, amióta lakója, egy özvegy dromedár elhalálozott.

Amikor a szerencsétlen Skinner Urshotban kiszállt a délkeleti vasút kocsijából, már majdnem beesteledett. A vonat késett, de nem többet, mint máskor, és Mr. Skinner meg is jegyezte ezt az állomásfőnöknek. De gyorsan elhallgatott, mert feltűnt neki valami vészjósló az állomásfőnök tekintetében. Rövid habozás után kezét bizalmasan szájához emelte, és megkérdezte, nem történt-e „valami”?

- Mire gondol? - kérdezte az állomásfőnök kemény, parancsoló hangja.

- Hát ezekre a darazsakra és a többi...

- Nem volt időnk darazsakra gondolni - felelte az állomásfőnök udvariasan. - Túláságosan el voltunk foglalva a maga átkozott tyúkjaival - folytatta, azután rázúdította Skinnerre a legújabb híreket körülbelül olyan bosszús gyönyörűséggel, mintha közáport zúdítanának politikai ellenfelünk ablakára.

- Nem hallott valamit a feleségemről? - szakította félbe Skinner a rázaporozó magvas közlések és megjegyzések özönét.

- Semmit az égvilágon! - felelte az állomásfőnök olyan hangon, mintha jelezni akarná, hogy az ő tudományának is van határa.

- Pedig ezt meg kell tudakolnom - mondta Skinner, és eloldalgott, hogy ne hallja az állomásfőnök utolsó általános kijelentéseit a csirkék túltáplálásával járó felelősségről...

Amint Skinner keresztülhaladt Urshoton, megszólította egy mézségető munkás, és megkérdezte, vajon a csirkéit keresi-e? Skinner nála is érdeklődött a felesége felől, de alig kapott választ. A mézségetőt nyilván jobban érdekelték Skinner csirkéi. Hogy pontosan mit mondott, talán nem túláságosan érdekes...

Már sötét volt - legalábbis olyan sötét, amilyen egy felhőtlen nyári este Angliában lehet -, amikor Skinner bedugta fejét a „Vidám Marhakupec” söntésbe, és megkérdezte:

- Helló! Talán maguk is hallották azt a históriát a csirkéimről?

- Hogy hallottuk-e?! - kiáltott fel Mr. Fulcher. - Hát az a história lyukat ütött az istálló m tetején. Egy másik fejezete meg összetörte a lelkészné üvegházát - bocsánat! -, a télikertjét!

Skinner most már egészen bebújt a söntésbe.

- Egy kis szíverősítőre van szükségem - mondta. - Azt hiszem, egy kis forró gin szódával megfelelne.

Körülvették, és mindenki a csirkéiről kezdett mesélni.

- Jóságos ég! - sóhajtott Skinner, majd kisvártatva hozzátette: - Nem hallottatok valamit a feleségemről?

- De nem ám! - felelte Mr. Witherspoon. - Nem volt időnk órá gondolni. Még terád se!

- Hát nem voltál még otthon ma? - kérdezte Fulcher korsó söre mögül.

- Ha csak azok az átkozott madarak halálra nem vagdosták... - tűnődött Mr. Witherspoon Skinnerné sorsán. A borzalmas gondolatot nem fejtegette tovább, a többi képzeletükre bízta...

Ebben a pillanatban úgy érezték, hogy egy eseménydús nap méltó befejezése volna, ha hazakísérnék Skinnert, és megnéznék, mi történt a feleségével. Ha kis szerencsájuk van, érdekes dolgoknak lehetnek szemtanúi, hiszen manapság annyi baleset történik. De Skinner elmulasztotta a kellő lélektani pillanatot; csak állt a söntéspultnál, lassan szürcsölgette a szódavízzel

hígított forró gint, fél szeme a söntés mélyén lévő dolgokat figyelte, másik szeme a végtelenbe révedt.

- Remélem, ma nem volt semmi baj azokkal a nagy darazsakkal? - kérdezte, nagy igyekezettel közömbös nyugalmat színlelve.

- Elég bajunk volt a csirkéiddel - felelte Fulcher.

- Azt hiszem, most már eltűnt valamennyi - vélte Skinner.

- Valamennyi csirke?

- Én inkább a darazsakra gondoltam - felelte Skinner.

Most furcsa hangsúllyal és olyan körülményesen, hogy egy pólyás babának is gyanús lett volna, megkérdezte:

- Ugyebár senki sem hallott közületek *valami más* nagy dologról errefelé? Például nagy kutyákról vagy macskákról, vagy *más efféléről*? Mert ha vannak nagy csirkék meg óriási darazsak, akkor éppen úgy...

Nagyot nevetett, ügyesen színlelve, mintha csak úgy céltalanul fecsegne.

De a hickleybrow-i emberek arcán töprengő kifejezés jelent meg. Fulcher volt az első, aki gondolataikat szavakba öntötte.

- Egy macska, amelyik megfelel ezeknek a csirkéknek...

- Tyúha! - kiáltott fel Witherspoon is. - Egy macska, amelyik ezekhez a csirkékhez illik!

- ... Akkora volna, mint egy tigris - fejezte be Fulcher.

- Még annál is nagyobb! - vélte Witherspoon.

Így történt, hogy Skinner végül is egyedül vágott neki a magányos ösvénynek, a dombon keresztül, amely elválasztja Hickleybrow-t a fenyves árnyékában meghúzódó mélyedéstől, ahol az óriásira nőtt kúszónövény némán birkózott a kísérleti farm épületeivel.

Még tisztán látták a dombtetőn a körvonalait a meleg, tiszta, végtelen északi égbolton - a többiek érdeklődése idáig követte. Aztán leereszkedett az éjszaka sötétségébe, amelyből - úgy tűnt - nem bukkan elő többé soha. Elnyelte - a titok! Senki sem tudja a mai napig, hogy mi történt vele, amint átlépett a domb gerincén. A két Fulcher (apa és fia), valamint Witherspoon később - képzeletüktől sarkallva - felballagtak a dombtetőre, és Skinner után bámultak, de hiába: őt már elnyelte az éjszaka.

A három ember egymáshoz húzódott. Egyetlen hang sem hallatszott a sötét erdőből, amely eltakarta a farmot a szemük elől.

- Nincs semmi baj - vetett véget a csendnek a fiatal Fulcher.

- De nem látok semmi világot - mondta Witherspoon.

- Innen nem is lehet látni.

- Köd is van - vélte az öreg Fulcher.

Egy ideig tűnődésbe merültek.

- Ha valami baj van ott, visszajött volna - mondta a fiatal Fulcher, és ez olyan nyilvánvaló, olyan meggyőző volt, hogy az öreg Fulcher ráhagyta:

- Persze!

És mindhárman hazaballagtak, bár meg kell hagyni, kissé elgondolkozva, aztán mindjárt ágyba bújtak.

Egy pásztor odakünn a Huckster-tanyán visítást hallott az éjjel. Rókára gondolt. Reggelre egy bárányát holtan találta; valami állat félig felfalta, és elvonszolta Hickleybrow felé.

De ami az ügyet rejtélyessé teszi: nem találtak olyan földi maradványokat, amelyek minden kétséget kizáró módon Skinnerre vallottak volna.

Sok-sok hét múltán a kísérleti farm üszkös romjai közt találtak valamit, amit esetleg emberi vállperecnek lehetne tartani, és a romok alól egy másik helyen előkerült még egy erősen lerágott csont, amelynek eredete éppen olyan bizonytalan. Az Eyebright felé vezető meredek ösvényen találtak egy üvegszemet, és sok ember hirtelen arra a meggyőződésre jutott, hogy Skinner arcát ilyesmi tette olyan felejthetetlenül bájosná. Az ilyen üvegszem éppen azzal a belenyugvó szomorúsággal tud nézni a világba, mint ahogy Skinner nézett - egész lényének ez volt a jellegzetes vonása.

A romok alól a további szorgos kutatás napvilágra hozta két cérnagomb drótgöygyűjét és feketére perzselt pamutrészeit; azután előkerült három ép csontgomb is, végül egy kisebbfajta fémgomb, amelyet a férfiak ruházatuk diszkrétebb helyén szoktak alkalmazni. Minderről megbízható emberek megállapították, hogy az elpusztult Skinner szerteszórt maradványai. Én azonban kétségbe vontam ezt, mert ismertem Skinner irtóztását a jól felvarrott gomboktól - ki merné tagadni, hogy minden régi gombját rég elhullajtotta, elveszítette! Ezért a leletet csak akkor fogadnám el bizonyítéknak, ha több csontból és kevesebb gombból állana.

Az üvegszemnek persze már nagyobb bizonyító ereje van. Ha valóban Skinneré volt - pedig még Skinnerné sem tudott biztosat arról, hogy férje merev fél szeme üvegszem -, valami különös elváltozáson esett át. Skinnernek ugyanis barna szeme volt, ez az üvegszem pedig derűs és optimista kék színben csillogott. A vállperecbe sem hiszek - éppen úgy lehet valami közönséges háziállat lapockája is.

És hol van Skinner cipője, ha szabad kérdezni? A patkány étvágya elfajzott és kiszámíthatatlan, megengedem. De vajon elképzelhető-e, hogy ugyanaz az állat, amelyik meghagy egy félig elfogyasztott bárányt, felfalná Skinnert szőröstül-bőröstül, a haját, a fogait, a csontjait - még a cipőjét is?

Alaposan kikérdeztem egy csomó embert, aki jól ismerte Skinnert, és valamennyien egyetértenek a következőben: nem tudják elképzelni, hogy ezt az embert bárki vagy bármi le tudná nyelni vagy meg tudná enni. Egy nyugalomba vonult tengerész odakünn Dunton Greenben pedig diszkréten és mégis nyomatékosan - ahogy arrafelé beszélni szoktak - értésemre adta: „Skinner olyan ember, akit a hullámok mindig partra vetnek, és hogy csak úgy szárazon felfalja valami: olyan nincs!” A nyugalmazott tengerész hozzátette még, hogy nem akar Skinnerről semmi rosszat mondani, de ami tény, az tény: ruhát nem csináltatna nála, inkább lecsukná magát. Mindez arra vall, hogy Skinnert általában nem tartották étvagygerjesztő falatnak. Hogy egészen őszinte legyek, nem hiszem, hogy Skinner egyáltalában visszament a kísérleti farmra. Azt hiszem, sokáig tétovázott a domboldalon, és végül, amikor meghallotta azt a visítást a sötétben, úgy menekült meg kínos helyzetéből, hogy a legkisebb ellenállás vonalát követve, mindörökre eltűnt - inkognitóba vonult.

És akár ezen a világon van az az Inkognitó, akár valami előttünk ismeretlen másvilágon, Skinner konokul és kétségtelenül ott maradt mind a mai napig.

Harmadik fejezet **AZ ÓRIÁS PATKÁNYOK**

1

Két nappal Mr. Skinner eltűnése után történt, hogy a podbourne-i doktor késő éjjel hazafelé hajtott csészáján. Ez a szürke kis orvos egész este azon fáradozott, hogy egy másik szürke honpolgárt erre a mi furcsa világunkra segítsen, és miután feladatát elvégezte, meglehetősen álmosan hajtott hazafelé. Már hajnali két órára járt az idő és a fogyó hold éppen felkelőben volt. A nyári éjszaka hűvösre fordult, és az alacsonyan terjengő ködben minden elmosódott, összefolyt. A doktor egyedül volt - kocsisa otthon betegen feküdt -, és jobbra-balra nem látott semmit, csak a lámpája sárga fényével versenyt futó és titokzatosan a végtelenbe nyúló sövényt, s nem hallott egyebet, csak lova patkódobogását és a kocsi kerekeinek visszhangzó nyikorgását. Lova éppen olyan megbízható volt, mint ő maga, és így nem lehet csodálkozni azon, hogy az orvos elbóbiskolt... Bizonyára ismerik azt az érzést, amikor az ember ültében elbóbiskol, feje lekókad, és a kerekek ritmusára bólogat, álla mellére bukik, majd hirtelen felriad.

Egyszerre mintha furcsa dobogás ütötte volna meg a fülét. Mi lehet ez?

Azután mintha éles visítást hallott volna a közelből. Egy percre egészen felébredt. Egy-két szót vetett oda lovának - meg nem érdemelt dorgálást -, azután körülnézett. Igyekezett elhittetni magával, hogy egy róka távoli visítását hallotta, vagy talán egy fiatal nyúlét, amelyet elkapott a görény.

Megint ez a furcsa dobogás. Mi lehet ez?

Talán képzelődik? Megrázkódott, és gyorsabb ügetésre nógatta lovát. Hallgatózott, de nem hallott semmit. Vagy talán mégis... Egyszerre csak az a furcsa érzés fogta el, hogy a sövény mögül egy fej bukkan elő és rábámul... nagy, furcsa fej, kerek fülekkel! Az orvos kimeresztette szemét, de nem látott semmit.

- Ostobaság! - mondta.

Felegyenesedett ültében, és arra gondolt, hogy bizonyára valami lidérces álom rémítette meg. Meglegyintette lovát az ostorral, mondott is neki valamit, azután újra a sövényre meresztette szemét. De a kocsi lámpájának fényében meg a ködben elmosódtak a dolgok, semmit sem lehetett világosan megkülönböztetni. Ekkor, mint később mondta, eszébe jutott, hogy nem lehet semmi baj, hiszen különben a lova megriadt volna. De a doktor már nem tudott elszunyókálni... minden érzéke idegesen éber volt.

És ekkor tisztán meghallotta valami állat lábainak lágy dobogását az úton, a kocsi mögött.

Nem akart hinni a fülének. De nem tudott hátranézni, mert az út éppen kanyarodott. Ostorával ráhúzott a lóra, és megint oldalvást pillantott. És ekkor, amint a kocsi lámpájának fénye megvilágította a sövény egy darabját, az orvos tisztán látta egy állat görbe hátát - valami nagy állatét, bár nem tudta megmondani, miféle állat lehet. Ez az állat gyors ugrásokkal futott a kocsi mellett.

Amint később elmesélte, régi boszorkánymesék jutottak az eszébe... az, amit látott, annyira nem hasonlított semmiféle ismert állathoz. Szorosabbra fogta a gyeplőt, mert félt, hogy a lova megriad. Hiába volt művelt ember - beismerte, hogy feltette magában a kérdést: hátha olyasmit lát, ami a lova számára láthatatlan?

Szerencsére ott volt előtte és mind közelebb jött az emelkedő hold fényében a kis Hankey falu. Noha egyetlen lámpa sem égett benne, sötét körvonalai is megnyugtatták az orvost. Megpattogtatta ostorát, és hangos szóval biztatta lovát. De ebben a pillanatban rátámadtak a patkányok!

Éppen egy kapu előtt haladt el, amikor az elülső patkány előszökött az útra. A sötétségből ugrott ki a világosságba, és most már tisztán lehetett látni eddig bizonytalan körvonalaikat - kerek fülét, hegyes orrát, mohó pofáját és hosszú testét, amely még jobban megnyúlt az ugrás lendületében. Feltűnő volt az állat rózsaszínű, úszóhártyás mellső lába. De az orvos számára az volt a legijesztőbb, hogy nem tudta, miféle állattal van dolga. Olyan nagy volt, hogy patkányra nem is gondolhatott. A ló felágaskodott, amikor a szörnyeteg ott termett mellette az úton. A doktor ordítása és ostorának csattogása felverte a falu csendjét. A többi drámai gyorsasággal zajlott le.

A doktor vélhetőleg felállt a kocsiban, rákiáltott a lovára, és ostorával teljes erőből a patkányra csapott. Az undok állat visszariadt és megingott, ami mindenesetre biztató volt. Az orvos felemelte ostorát, és újra meg újra lesújtott vele. Lámpása fényénél látta, hogy az állat szőre felborzolódik az ostorcsapás alatt. Közben nem vette észre, hogy a kocsi másik oldalán még egy patkány bukkan fel. Az orvos eleresztette a gyeplőt, és hátrapillantott - arról egy harmadik patkány rohant a kocsi felé!

A ló vadul vágatott. A cséza nagyot zötytyent a kerékvágásban. Egy örült pillanatig úgy rémlett, hogy a világ tótágast áll. Merő szerencse, hogy a ló ott botlott meg, Hankey kellős közepén, nem a falu előtt vagy utána...

Senki sem tudja, hogyan bukott el a ló: vajon megbotlott-e, vagy az egyik patkány oldalról nekiugrott, és fogaival belehasított, miközben testének egész súlyával ránehezedett. A doktor csak akkor vette észre, hogy megharapták, amikor magához tért a téglavető házában. Még kevésbé vette észre, hogy mikor harapták meg, pedig csúnya harapás volt - két párhuzamos csíkot hasított ki a bal válla húsból, mintha kettős élű szekerce okozta volna a sérülést.

Ott állt a kocsijában, egy percig, de a következő pillanatban leugrott a földre, még a bokáját is kifemlítette, de azt sem vette észre. Vad ütésekkel védekezett a harmadik patkány ellen, amely most egyenesen nekiugrott. A doktor később nem emlékezett rá, hogyan ugrott át a felborult kocsi kerekén, annyira megrohanták a gyors és izgalmas élmények. Én magam úgy képzelem el a dolgot, hogy a ló felágaskodott, amikor a patkány a nyakába harapott: aztán az oldalára zuhant, és felborította a csézat; a doktor bizonyára ösztönszerűen ugrott ki a kocsiból, az utolsó pillanatban, amikor a lámpa összetört, a petróleum kiömlött, és lobogó lángja megvilágította a küzdőteret. Ez volt az első dolog, amelyre a téglavető felfigyelt.

Aztán meghallotta a doktor rohanó lépteinek zaját és vad ordítását is, bár erre a doktor nem emlékszik. A téglavető kiugrott ágyából, és éppen abban a pillanatban lehetett hallani a szörnyű robajt, amit felcsapó, vakító lángnyelvek követtek. Amikor felengedte a vászonredőnyt, megpillantotta a lángoló petróleum fényét. „Mintha világos nappal lett volna”, mesélte a téglavető. Görcsösen fogta a redőny zsinórját. Kibámult az ablakon, és nem hitt a szemének: valami lidérces álom megváltoztatta az út megszokott képét. A lángoló háttérből kiemelkedett a doktor fekete alakja, amint ostorával csapkodva vadul táncolt a felborult kocsi mellett. A ló mintha rúgkapált volna, de a lángtenger félig eltakarta; nyakán egy óriási patkány. Hátul, a

temetőfal árnyékában egy másik szörnyeteg szeme villogott gonoszul és fenyegetően. Egy harmadik - nagy fekete állat, vörösen izzó szemek és hússzínű mancsok - karmaival a falba kapaszkodott, ijedtében menekült oda, amikor a lámpa felrobbant.

Ki ne ismerné a patkány mohó pofáját, kegyetlen szemét és két éles fogát. Szokásos méreteinek hatszorosára nagyítva, amit még tovább fokozott a sötétség, a csodálkozás és a fantasztikusán táncoló tenger - ugyancsak megrémíthette a téglavetőt, aki még fel sem ocsúdott álmából.

A fellobbanó láng megijesztette a patkányokat, és egy percre meghátrálásra készítette őket. A doktor megragadta a kedvező alkalmat, és eltűnt a téglavető szeme elől, de már vadul zörgette az ajtaját ostora nyelével. A téglavető csak akkor bocsátotta be, amikor már maga is világságot gyújtott. Vannak, akik hibáztatják ezért, de én nem csatlakozom hozzájuk, ismervén bátorságom határait.

A doktor ordított, és verte az ajtót...

A téglavető azt mondja, hogy amikor végre ajtót nyitott neki, a doktor sírt rémületében.

- Retesz! - kiáltott fel a doktor; ennél többet nem tudott kinyögni. Segíteni próbált, de már nem volt rá szükség. A téglavető bezárta és bereteszelte az ajtót, a doktor pedig leroskadott egy székre, az állóóra mellé.

- Nem tudom, mik ezek! - ismételte többször. - Igazán nem tudom, miféle - hajtogatta különösen éles hangon.

A téglavető whiskyt akart neki hozni, de a doktor nem akart magára maradni a pislogó gyertyafényben. Eltartott egy ideig, amíg a téglavető rávette, hogy menjen fel vele az emeletre.

És amikor a tűz kialudt, az óriási patkányok visszajöttek, nekiestek a döglött lónak, és a temetőn keresztül kivonszolták az agyagbányához. Hajnalig rágsáltak rajta, és nem volt olyan bátor ember, aki meg merte volna őket zavarni.

2

Redwood másnap délelőtt tizenegy óra tájban felkereste Bensingtont, három esti lap különkiadásával a kezében.

Bensington felpillantott a könyvből, amelyet nem olvasott ugyan, csak csüggedten töprengett fölötte. Pedig a legérdekesebb regény volt, amelyet a Brompton Road-i kölcsönkönyvtár tulajdonosa ki tudott kölcsönözni számára.

- Újabb hírek? - kérdezte.

- Két embert megcsíptek Chatham mellett.

- Ki kellett volna füstölni a fészkükből. A falubeliek hibája, hogy nem engedték.

- Valójában az ő hibájuk - erősítette meg Redwood.

- És mi újság a farm megvásárlása körül?

- Nem bírok azzal a nagyszájú ingatlanügynökkel - ismerte be Redwood. - Micsoda szívós gazember! Azzal hiteget, hogy egy másik vevő is pályázik a házra... mindig ezt hazudják. Így húzza az időt, és nem akarja megérteni, hogy nekünk nagyon sürgős a dolog. „Értse meg, hogy ez már élet-halál kérdése!”, mondtam neki. Erre félig behunyta szemét és így felelt: „Akkor

mért sajnálja rá azt a kétszáz fontot?” Inkább lepjék el a darazsak az egész világot, semhogy bedőljenek ennek a csirkefogónak.

Elhallgatott, mert maga is érezte, hogy nagyhangú kijelentését igen könnyű megcáfolni.

- Azt reméli talán, hogy az egyik bosszút áll? - kérdezte Bensington.

- Ugyan kérem! - felelte Redwood. - Ilyen daráznak annyi érzéke sincs a közérdek iránt, mint egy ingatlanügynöknek.

Sokáig szidta az ingatlanügynököket, ügyvédek és hasonlókat, meglehetősen logikátlanul és igazságtalanul, ahogy ezekről általában beszélni szoktak. („A leghülyébb dolog ebben a hülye világban az, hogy az orvostól vagy a katonától becsületet és bátorságot követelünk, ami nagyon helyes és természetes, viszont éppolyan természetesnek tartjuk és elvárjuk, hogy egy ügyvéd vagy ingatlanügynök aljas, hazug, kapzsi, tisztességtelen, mértéktelenül korlátolt legyen, és így tovább, és így tovább.”)

Ettől a kifakadástól megkönnyebbülten az ablakhoz lépett és kibámult a Sloane Street forgalmába.

Bensington a kölcsönkönyvtár legizgalmasabb regényét ledobta az asztalra, két kezének ujjait egymáshoz illesztette és hosszan nézegette.

- Redwood - szólalt meg végül -, sokat beszélnek *mirólunk*?

- Nem annyit, mint gondoltam volna.

- És nagyon hibáztatnak?

- Egyáltalán nem. Viszont azt is meg kell mondanom, hogy hiába fejtem ki, mit kellene most tenni, nem támogatnak. Írtam már a *Times*-nak is, megmagyaráztam az egész ügyet...

- Mi a *Daily Chronicle*-t járattuk - mondta Bensington.

- De a *Times* hosszú vezércikket írt erről a dologról, hosszú, magasröptű vezércikket, három latin kifejezéssel... status quo az egyik... az egész úgy hangzik, mintha egy fontos személy fejfájásban szenvedne, és vastag filcrétegekkel venné körül magát, hogy ne hallja a világ zaját. Ha az ember a sorok között olvas, világosan látja, hogy a *Times* szerint itt már kisebb intézkedésekkel nem érünk el semmit, valami komoly lépést kell tenni, de hogy mi legyen az, arról hallgat. De ha ezt a lépést nem tesszük meg, a csöppet sem kíváncsi következmények - értsd: újabb darazsak és darázscsípések - elkerülhetetlenek. Egyszóval tipikus *Times*, amint látja. Csupa államférfiúi bölcsesség.

- Közben pedig ez a veszedelmes növekedés az egész vonalon és a legundokabb módon folytatódik.

- Úgy van.

- Úgy látszik, Skinnernek igaza volt, amikor a nagy patkányoktól félt.

- Nem, nem! Ez már túlzás! - mondta Redwood. Felállt és odalépett Bensingtonhoz. - Mondja csak - kérdezte, hangját suttogóra fogva -, mit szól hozzá... ő?

A csukott ajtóra mutatott.

- Az unokahúgom? Jane egyszerűen nem tud az egészből semmit. Nem olvas újságot, eszébe se jut arra gondolni, hogy nekünk valami közünk lehet az egész üggyhöz. „Óriás darazsak! - mondja. - Micsoda buta dolog! Nincs is türelmem elolvasni!”

- Ez nagyon szerencsés dolog - mondta Redwood.

- És a kedves felesége?

- Nem sejt semmit - felelte Redwood. - Mostanában nagyon aggódik a gyerek miatt. Tudja... nagy tempóban folytatja...

- A gyarapodást?

- Igen. Tíz nap alatt másfél kilót szedett magára. Már több, mint huszonöt kiló. Pedig csak hathónapos. Kissé aggasztó, nem?

- Egészséges?

- Mint a makk. A dajkája felmondott, mert a gyerek rettenetesen rúg. És mondanom sem kell, hogy villámgyorsan kinő mindent. Folyton nagyobb ruha kell neki meg minden egyéb. A gyerekkeszi nem bírta a strapát, egyik kereke összetört... a gyereket a tejes ember hozta haza a targoncáján. Olyan csődület támadt az utcán, hogy még! Kénytelenek voltunk úgy intézni a dolgot, hogy éjszakára a gyerek helyet cseréljen Georgina Phyllisszel. Georgina Phyllist visszatettük a bölcsőbe, őt meg Georgina Phyllis ágyába. Anyja persze aggódik. Kezdetben büszke volt a gyerekre és nem győzte dicsérni Winklest. Most már leszokott róla. Érzi, hogy ez nem lehet egészséges dolog.

- Azt hittem, csökkenteni fogja az adagját.

- Megpróbáltam.

- És nem használt?

- A gyerek ordít... a gyereksírás rendes körülmények közt is kellemetlen, de az emberiség fennmaradása érdekében el kell viselni. De amióta ez a gyerek Herakleophorbián él...

- Hm - mondta Bensington, és még csüggedtebben nézte egymáshoz illesztett ujjait.

- A dolog előbb vagy utóbb okvetlenül kitudódik. Híre megy az óriás csecsemőnek, és az emberek majd kapcsolatba hozzák a csirkéinkkel meg a többivel. Nem tudom megakadályozni, hogy a feleségem fülébe ne jusson. Hogy aztán mit szól majd hozzá, arra gondolni sem merek.

- Nehéz ügy - bólintott Bensington. - Még tervet se tudunk csinálni. - Levette szemüvegét, és gondosan megtörölte. - Újabb példa arra, ami napról napra megtörténik. Mi tudósok... ha szabad ezt a szót használnom... az elméletek világában élünk, elméleti eredményekért dolgozunk. De közben mellékesen új erőket szabadítunk fel és hozunk működésbe. Ellenőrizni, szabályozni őket? Mi nem tehetjük meg, mások nem tudják megtenni. Valójában, Redwood, a dolog kicsúszott a kezünkől. Mi szolgáltatjuk az anyagot...

- Ők meg a saját bőrükön tapasztalják a hatását - vágott a szavába Redwood, az ablak felé fordulva.

- Ami ezt a kellemetlenséget illeti odalenn Kentben... vigye az ördög! Nem töröm rajta a fejem...

- Amíg nem kényszerítik rá!

- Úgy van. Lehet, hogy jogászokkal meg zugüggyvédekkel támadnak ránk, és addig kavargják a dolgot, amíg megint fel nem üti a fejét valami újfajta óriás féreg... A dolgok mindig zűrzavarosak, Redwood.

Redwood kanyargós vonalat rajzolt a levegőbe.

- Pillanatnyilag a legnagyobb gondunk az ön fia... valójában csak ez érdekel.

Redwood hirtelen megfordult, odalépett munkatársához és rábámult.

- Mi az ön véleménye, Bensington? Maga mégiscsak elfogulatlanabbul tudja átgondolni, mint én. Mit csináljak vele?

- Táplálja csak tovább.

- Herakleophorbiával?

- Herakleophorbiával.

- De akkor tovább nő.

- Igen. Amennyire a csirkék és darazsak példáján ki tudom számítani, magassága eléri majd a tíz métert, és minden testrésze arányosan megfelelő méretű lesz.

- És hogy fog élni?

- Éppen ez az - felelte Bensington. - Ez a legérdekesebb az egészben.

- Az ördögbe is! Gondoljon csak arra, milyen gond lesz a ruházkodása! És ha felnő... magányos Gulliver lesz a törpék világában.

Bensington szeme megcsillant az aranykeretes üveg mögött.

- Miért mondja azt, hogy *magányos*? - kérdezte, és meg is ismételte: - Miért lenne magányos?

- Csak nem gondolja, hogy...

- Azt kérdeztem, miért lenne magányos? - hajtogatta Bensington, mintha örömét lelné benne, hogy ilyen jól mondott.

- Csak nem akarja indítványozni, hogy más gyerekeket is így tápláljunk?

- Én nem indítványoztam semmit. Csak feltettem egy kérdést.

Redwood idegesen járkált fel és alá.

- Természetesen... nincs semmi akadálya... de mégis meg kell gondolni! Hová vezet mindez?

Bensington szemmel láthatóan büszke volt arra, hogy magas szellemi síkon, hűvös nyugalommal vizsgálja a problémát.

- Tudja, mi érdekel engem a legjobban az egészben, Redwood? Az, hogy... ha következtetésem helyes... a gyerek esze is tíz méterrel magasabb lesz a mi színvonalunknál. No de mi történt, mi baja van?

Redwood az ablaknál állt, és egy plakátra bámult, amellyel egy újság reklámkocsija döcögött végig az utcán.

- Mi történt? - kérdezte újra Bensington, és felállt.

- Leszaladok újságért! - kiáltott fel hevesen Redwood.

- Újságért? Minek?

- Valami történt... nem értem egészen... óriás patkányok!

- Patkányok?

- Igen, patkányok! Skinnernek mégiscsak igaza volt!

- Hogy érti ezt?

- Honnan a fenéből tudjam, amíg nem láttam az újságot! Óriás patkányok! Jóságos ég! Csak nem falták fel Skinnert?

Körülnézett a kalapja után, de aztán kalap nélkül rohant le. Két lépcsőfokot ugrott egyszerre, úgy sietett. Közben hallotta, milyen barbár ordítózást csapnak a rikkancsok, akik jól ki akarják használni ezt a kedvező üzleti lehetőséget.

rémes... szenzációs részletekkel... óriás
patkányok felfaltak egy kenti orvost...
rémes... szenzációs részletek... óriás
patkányok...

3

Cossar, az ismert építészmérnök a bérház tágas kapujában akadt rájuk. Redwood kezében tartotta a még nedves, rózsaszínű esti lapot, Bensington pedig a válla fölött áthajolva, lábujj-hegyre ágaskodva kandikált az újságba. Cossar hatalmas termetű ember volt, keze-lába nagy és esetlen, mintha csak véletlenül akasztották volna a törzsére. Arca olyan volt, mint egy félig kifaragott szobor, amelyet abbahagytak, mert úgy látták, hogy nem érdemes befejezni: orra szögletes maradt, alsó állkapcsa előreugrott. Alig akadt olyan ismerőse, aki jóképű embernek tartotta volna. Szuszogott és kiabált; haja égnek meredt. Hangja éles volt, és többnyire felháborodástól remegett. Mindig szürke zsakettben és cylinderben járt. Hatalmas, vörös kezével mély nadrágzsébébe nyúlt, kifizette a bérkocsit, és lihegve, elszántan indult fel a lépcsőn, kezében a rózsaszínű újsággal, amelyet közepén ragadott meg, és úgy szorongatott, mint Jupiter a mennykövet.

- Mi van Skinnerrel? - kérdezte Bensington, ügyet sem vetve a közeledő mérnökre.

- Nem írnak róla semmit - felelte Redwood. - Alighanem felfalták... őt is meg a feleségét is. Igazán borzasztó... Jó napot, Cossar!

- Ez a maguk kotyvaléka? - kérdezte Cossar, az újságot lengetve. - Hát miért nem tesznek ellene valamit? Nem bírnak azzal az átkozott szerrel, mi?

Senki sem felelt neki, de ő csak folytatta:

- Meg akarják venni ezt a házat? Ostobaság! Nem megvenni kell, hanem felgyújtani! Ügyetlen fickók... mindjárt tudtam, hogy elfuserálják! Hogy mit csináljanak most? Majd én megmondom, hogy mit csináljanak!

- Maga? Maga szaladjon végig ezen az utcán! Hová? Természetesen a puskaműveshez. Hogy minek? Hát puskáért. Megtalálja - csak egy ilyen üzlet van az utcában. Vásároljon nyolc puskát. Nem elefántvadászatra valót - az túl nagy. Nem katonai puskát - az túl kicsi. Mondja, hogy bivalyt akar löni vele! Micsoda? Patkányt? Arról ne beszéljen, nem fogják megérteni! Hogy miért nyolcat? Mert annyi kell. És jó sok löszert hozzá. Nehogy csak puskát hozzon, löszér nélkül! Üljön be vele egy bérkocsiba és uzsgyi! Hogy is hívják azt a helyet? Urshot? Akkor a Charing Cross pályaudvarra! Van egy vonat... szóval az első vonattal, amelyik két óra után indul. Mit gondol, meg tudja csinálni, amit mondtam? Akkor jó. Hogy engedély is kell? Persze hogy kell, egy postahivatalban megveheti. Nyolcat, természetesen. Fegyverviselési engedélyt, nem vadászatit! Hogy miért? Mert patkányokról van szó, az isten szerelmére!

- És maga, Bensington? Van telefonja? Remek. Akkor magánál telefonálok, felhívom öt emberemet Ealingben. Miért ötöt? Mert éppen annyira van szükség.

- Hova szalad, Redwood? A kalapjáért? Ostobaság! Itt az én kalapom, az is jó lesz. Magának most puskára van szüksége, nem kalapra - érti? Van pénze? Elég pénze? Helyes! Hát akkor a viszontlátásra! Hol az a telefon, Bensington?

(Bensington engedelmesen előreszaladt, mutatta az utat. Cossar telefonált, azután visszaakasztotta a kagylót.)

- Hátravannak még a darazsak - mondta. - Azokat is elintézzük. Kénnel és salétrommal, persze. Gipsz is kell. De hiszen maga vegyész! Hol kaphatok ként tonnaszámra, könnyen kezelhető zsákokban? Hogy minek? Ezt is meg kell magyaráznom, az isten szerelmére? Hogy kifüstöljük a fészküket, természetesen! Erre jó a kén, nem? Maga a vegyész. A kén a legjobb, nem?

- Igen, azt hiszem... - hebegte Bensington.

- Jobb nincs? No jó. Rendben van. Ez a maga feladata. Szerezzen annyi ként, amennyit csak tud, és hozzá salétromot, hogy jobban égjen. Hogy hova küldje? A Charing Cross pályaudvarra. Sürgősen! Nézzen utána, hogy meglegyen. Van még valami?

Egy pillanatig gondolkodott, majd így folytatta:

- Gipsz is kell... betömni a lyukakat... eltömni a fészküket, érti? Ezt majd maga szerezze be.

- És én?... Mennyit?

- Mennyi micsodát?

- Ként.

- Egytonnányit... érti?

Bensington megigazította orrán a szemüvegét. Keze reszketett elszántságában.

- Rendben! - mondta kurtán.

- Van pénz magánál? Mert csekk nem jó. Hátha nem ismerik magát. Fizessen csak készpénzzel. Hol a bankja? Helyes! Útközben menjen be és vegyen ki negyven fontot - aranyban és bankóban.

Újabb tűnődés.

- Ha ezt az ügyet a hatóságra bízuk, egész Kent elpusztul! No, van még valami? Semmi! Hé, kocsis!

Hatalmas kezét felemelve intett egy bérkocsisnak, aki enélkül is buzgón igyekezett a szolgálatára állni. - Kocsit parancsol? - kérdezte.

- Csakis! - felelte Cossar szellemesen.

Bensington lebotorkált a kapuból a járdára, és készülődött, hogy beszálljon a bérkocsiba. De az utolsó pillanatban felnézett a lakása ablakára.

- Azt hiszem - mondta -, mégiscsak szólnom kellene Jane húgomnak.

- Ráér neki szólni, majd ha visszajön - felelte Cossar, és lapátkezét Bensington hátára téve, betuszkolta a kocsiba. - Okos emberek maguk, csak nem tudják megfogni a dolgokat - jegyezte meg Cossar. - Nincs más gondja, mint az unokahúga, Jane! Az ördög vigye ezeket az unokahúgokat! Ismerem őket, tele van velük az ország. Azt hiszem, az egész éjszakám rámegy majd erre a históriára! Nagyon jól tudják, mi a teendő, mégis a körmükre kell néznem, hogy meg-

tegyék, amit már rég meg kellett volna tenniük. A tudományos bűvárkodás teszi magukat olyan gyámoltalanná, vagy ezek az unokahúgok?

Nem sokáig vesződött ezzel a homályos problémával; egy darabig óráját tanulmányozta, majd kijelentette: éppen annyi ideje van még, hogy benézzon egy vendéglőbe és harapjon valamit, mielőtt felhajtja a szükséges gipszet, és kiviszi a pályaudvarra.

A vonat három óra öt perckor indult. Cossar már háromnegyed háromkor megérkezett a Charing Cross pályaudvarra. A két tudóst is ott találta. Bensington hevesen vitatkozott két rendőrrel és a kocsisával, Redwood meg a poggyászfeladó hivatalban igyekezett tisztázni a lőszer szállításával kapcsolatos problémákat. A tisztviselők butának és gyámoltalannak tették magukat, mint a délkeleti vasút emberei általában, ha látják, hogy az utas siet.

- Kár, hogy nem lőhetik le ezeket a tisztviselőket, akkor talán okosabbak jönnének a helyükbe! - sóhajtott fel Cossar.

De nem volt idő ilyen alaposan elintézni a dolgokat. Cossar előkerített valami állomásfőnök-félét, odahurcolta és rendelkezni kezdett a nevében. Így sikerült társaival és minden poggyászuikkal egyetemben feljutni a vonatra, még mielőtt a forgalmi személyzet tudtára ébredt volna annak, hogy megszegték a szent vasúti szabályzat valamelyik paragrafusát.

- Ki volt ez? - kérdezte az állomásfőnök, összeráncolt homlokkal, és sajtó karját dörzsölgette ott, ahol Cossar szorongatta.

- Nem tudom, hogy ki volt, de úriember volt - felelte a hordár. - Ne felejtse el, hogy ő is, barátai is első osztályú jegyet váltottak.

- Azt hiszem, elég gyorsan elintéztük a poggyászával együtt, akárki legyen is - jegyezte meg az állomásfőnök elégedetten.

Amint a szokatlan nappali fényben hunyorogva, lassan visszasétált előkelő magányába - abba a sötét irodafülkébe, amely a Charing Cross állomásfőnökét megvédi az alkalmatlankodó utasok tömegétől -, a vasutas elégedetten mosolygott a szokatlan erélyességen. Karja még sajgott ugyan, de azért jól elintézte ezt az ügyet. Kár, hogy nem látták azok, akik annyira szeretik kritizálni a vasútigazgatást. Átkozott firkászok!

4

A csodálatra méltó Cossarnak - noha látszólag nem is sietett - öt órára sikerült eljuttatnia Urshotba és onnan Hicklebybrow-ba mindazt, amire szüksége volt a Lázadó Növekedés elleni harcában. Két hordó paraffint és egyszekérnyi száraz rőzsét Urshotban vásárolt, Londonból pedig magával hozott néhány zsák ként, nyolc nagy vadászpuskát töltényekkel, három könnyű sörétes puskát darazsak ellen, egy fejszét, két csákányt, egy kapát, két ásót, két tekercs kötelet, palackokban sört, whiskyt és szódát, tizenkét tucat csomagolt patkánymérget és három napra való hideg élelmet. Mindezt szakszerű módon felrakatta egy szeneskocsira meg egy szénás-szekérre. De a puskákat meg a lőszert a „Vörös Oroszlánhoz” címzett fogadó kocsijának ülései alatt helyezte el. A kocsi Redwoodért és Cossar öt emberéért jött ki az állomásra.

Cossar a legtermészetesebb arckifejezéssel és a legnagyobb nyugalommal intézkedett, noha Urshotban már valóságos pánik uralkodott a patkányok miatt, és a kocsisokat alaposan meg kellett fizetni, hogy erre az útra vállalkozzanak. Minden üzlet zárva volt, az utcán egy lélek sem mutatkozott, és ha egy ajtón kopogott, akkor rendszerint egy emeleti ablak nyílt ki. Cossar úgy tett, mintha semmi szokatlant sem látna abban, hogy üzleti ügyeit az ablakon át

intézzé. Végül Bensingtonnal együtt beült a „Vörös Oroszlán” homokfutójába, hogy az előre-küldött poggyászt utolérje. Ugyanakkor indult el a kocsis is az emberekkel. A poggyászt utolérték a keresztútnál, és azután megelőzték - jóval előbb értek be Hickleybrow-ba.

Bensington a homokfutóban ült Cossar mellett, lába mellett egy puskával. Hosszasan, csodálkozva tűnődött. Cossarnak igaza van: mindaz, amit csinálnak, nyilvánvalóan a leghelyesebb és legtermészetesebb. Csakhogy Angliában olyan ritkán csinálják azt, ami a leghelyesebb és a legtermészetesebb! Szomszédja lábáról feltekintett hatalmas kezére, amely a gyeplőt fogta. Cossar nyilván most hajtott életében először, és valami okból mindig az út közepén haladt.

„Miért nem csináljuk mindnyájan mindazt, ami a legtermészetesebb? - tűnődött Bensington. - Milyen szépen haladna a világ, ha így cselekednénk! Itt vagyok például én. Miért nem teszek meg sok mindent, amit szeretnék megtenni - és amiről tudom, hogy helyes? Mindenki így tesz-e vagy csak én vagyok ilyen?”

Az akarat problémájával foglalkozó zűrzavaros elmélkedésbe merült. A mindennapi élet bonyolult és szervezett hiábavalóságaira gondolt, és szembeállította velük az egyszerű és természetes dolgokat, amelyeket meg kellene tennünk - a kellemes, remek dolgokat, amelyeket nem teszünk meg, mert hihetetlen erők befolyása alatt állunk, és ezek nem engednek. Jane unokahúgunk is ezek közé tartozik: valami finom, alig észrevehető, alig érthető befolyása van az életünkre. Miért van ez így? Végére is miért kell úgy ennünk, innunk és aludnunk, ahogy Jane kívánja? Miért kell nőtlennek maradnunk, ide elmennünk, amoda meg nem... és mindezt Jane kedvéért! Ezek az unokahúgok jelképes értelmet nyernek, de azért érthetetlenek maradnak!

Bensington megpillantott egy ösvényt, amely átvágott a réteken, és eszébe juttatta azt a másik derűs napot, amely időben oly közel volt hozzá, de hangulat dolgában végtelenül messzi... azt a napot, amikor Urshotból átsétált a kísérleti farmra, hogy megnézzé az óriás csibéket...

A sors játszik velünk.

- Gyű, gyű! - mondta Cossar. - Mozogjunk!

Forró nyári délután volt, szellő sem rezdült, és az országutat vastagon belepte a por. Kevés embert lehetett látni, az őzek nyugodtan legelésztek a park kerítése mögött. Már-már megérkeztek Hickleybrow-ba, amikor megpillantottak két óriás darazsat, amint egy egresbokron lakmároztak - egy harmadik darázs meg a falusi utcán, a szatócsbolt előtt mászkált, és valami rést keresett, hogy a boltba bejusson. Az ablakon át homályosan látni lehetett a szatócsot, amint ócska vadászpuskával a kezében a darázs mozdulatait leste. A kocsis megállt a „Vidám Marhakupec” bejárata előtt, és a kocsis kijelentette Redwoodnak, hogy amire vállalkozott, annak eleget is tett - nincs tovább. Hamarosan csatlakozott hozzá a szeneskocsi és a szénás-szekér kocsisa is. Hallani sem akartak arról, hogy a lovakat tovább hajtsák.

- Azok a nagy patkányok megvesznek a lóhúsért - hajtogatta a fogadó kocsisa.

Cossar csak egy percig hallgatta a vitát, azután így rendelkezett:

- Rakjunk le mindent a kocsiról!

Egyik embere, a magas, szőke, szurtos gépész engedelmeskedett az utasításnak.

- Adj csak ide azt a sörétes puskát! - mondta Cossar, és odalépett a két kisebb alkalmatosság kocsisaihoz. - Nem kívánjuk maguktól, hogy tovább hajtsanak - mondta nekik. - Beszélhetnek, amit akarnak, de a lovaikra szükségünk van.

A kocsisok tiltakozni kezdtek, de Cossar túlharsogta őket:

- Ha ránk támadnak, sörétet ereszték a lábukba. A lovak továbbmennek. - Ezzel már befejeztnek is tekintette az ügyet. - Üljön fel a szekérre, Flack! - mondta egyik emberének, egy izmos, zömök fickónak. - Maga meg, Boon, vegye át a szeneskocsit.

A két kocsis káromkodva fordult Redwood felé.

- Ne törődjenek a gazdájukkal! - nyugtatta meg őket Redwood. - Maguk megtették a kötelességüket. Várjanak a faluban, amíg mi visszajövünk. Senki sem tehet maguknak szemrehányást, hiszen nálunk fegyver van. Egyébként mi sem szeretjük az erőszakos vagy igazságtalan dolgokat, de most nem érünk rá teketóriázni. Ha a lovaknak bajuk esik, megfizetjük a kárt, ne féljenek semmit.

- Úgy van - erősítette meg Cossar is, pedig ritkán szokott ígéreteket tenni.

A fogadó kocsiját hátrahagyták, a másik két kocsi újra elindult. Egy-egy ember hajtotta, a többi gyalog folytatta útját, puskával a vállán. Furcsa látvány volt ez a kis expedíció az angol országúton. Az ember azt hitte volna, hogy jenki csapatot lát, amint nyugat felé vándorol a régi jó indiánidőkben.

Felkapaszkodtak az úton a dombtetőre, ahonnan már látni lehetett a kísérleti farmot. A dombtetőn néhány ember állt - köztük a két Fulcher -; egyiknek-másiknak puskája is volt. Előttük egy idegen ember állt, aki Maidstone-ból jött ide, és színházi látcsővel figyelte a terepet. Ezek az emberek most megfordultak, és megbámulták a közeledő csapatot.

- Mi újság? - kérdezte Cossar.

- A darazsak jönnek-mennek - mondta az öreg Fulcher -, nem látjuk, hogy zsákmányoltak-e valamit.

- A kúszónövény elérte a fenyőfákat - mondta a látcsőves ember. - Reggel még nem ért odáig. Ha az ember figyel, egészen jól láthatja, hogyan nő.

Elővette zsebkendőjét, és lassan, gondosan megtörölgette a látcső lencséit.

- Úgy látom, oda készülődnek - mondta Skelmersdale.

- Igen - bólintott Cossar. - Velünk tart?

Skelmersdale habozott.

- Olyan munka lesz, hogy eltart reggelig.

Skelmersdale úgy határozott, hogy nem tart velük.

- Patkányokat nem láttak? - érdeklődött Cossar.

- Egyet láttunk reggel a fenyvesben. Bizonyára nyulakra vadászott.

Cossar tovább baktatott, hogy utolérje társait.

Bensington szeme fölé tartotta kezét, úgy nézte a kísérleti farmot. Most már fel tudta mérni a tápszer megdöbbentő erejét. Első benyomása az volt, hogy a ház kisebb, mint gondolta volna - jóval kisebb. Azután észrevette, hogy a ház és a fenyves között minden növény iszonyúan megnőtt. A kút fedele alig kandikált ki a kétméteres fűből, a kúszónövény meg már a kémény köré tekeredett, és kemény indáival az ég felé nyújtózkodott. Virágai nagy sárga foltokban villogtak - tisztán lehetett látni őket, innen, egy mérföldnyi távolságból. A baromfiudvar kerítésén keresztül drótkötél vastagságú zöld indák törtek elő, és rátekeredtek a két legközelebbi fenyőfa törzsére. A csalán is majdnem félakkorára nőtt, mint a fenyőfák.

Amint a farm felé közeledtek, mindinkább úgy érezték, mintha törpék volnának, és egy babaház felé igyekeznének, amelyet otffelejtettek valami nagy park elhagyott csücskében.

Most már látták, hogy a darazsak fészke körül nagy a nyüzsgés, mozgolódás. Összefonódó, fekete rajok emelkedtek a levegőbe a fenyves mögött, a rozsdabarna domboldalon. Néha egyik-másik raj hihetetlen gyorsasággal a magasba röppent és ott lebegett az ég alatt, majd towarepült valami távoli cél felé. A darazsak zümmögése fél mérföldnyire is elhallatszott. Egyszer megesett, hogy egy ilyen sárga csíkos szörnyeteg feléjük tartott, és egy darabig fölöttük lebegett, ijesztően bámulva rájuk nagy, összetett szemével. Cossar söréttel rálőtt, de nem találta el, mire a darázs tovaszállt. Lenn a rét sarkában, messze, jobb kéz felé, több darázs a földön mászkált holmi csontok körül - nyilván annak a báránynak a csontjai voltak, amelyet a patkányok hurcoltak el a Huxter-farmról. A lovak nagyon nyugtalanok lettek, amint közelebb értek a darazsakhoz. A társaságban senki sem értett a hajtáshoz. Végül egy-egy embert kellett minden ló mellé rendelni, hogy vezesse és biztassa.

Amikor a házhoz értek, egyetlen patkányt sem láttak. Minden csendes és nyugodt volt, csak a darázsfészek felől hallatszott váltakozva erősödő és halkuló zümmögés: hvzzz... hvzzz... hvzzz...

A lovakat bevezették az udvarra. Cossar egyik embere látta, hogy a kapu nyitva van - középső részét teljesen kirágták a patkányok -, és bement a házba. Egy darabig észre se vették, hogy eltűnt, mert a paraffinos hordókkal vesződtek. Egyszerre csak puskaropogást hallottak a ház belsejéből, és golyó süvítését is. „Bumm... bumm!” - a puska másik csöve is elsült. A golyó, úgy látszik, átütötte a kénes hordót, mert sárgás por szállongott a levegőben. Ebben a pillanatban hatalmas patkány ugrott ki a házból. Redwood, aki kezében tartotta puskáját, belelőtt a mellette elrohanó szürke tömegbe. Egy pillanatra még látta az állat tomporát, hátsó lábait és hosszú farkát. Kilőtte a puska másik csövét is. Látta, hogy Bensington összeesik, a patkány pedig eltűnt a ház sarka mögött.

Most mindenki lövöldözni kezdett. Három percig olcsó volt az élet a kísérleti farmon, és puskaropogás remegtette meg a levegőt. Redwood izgalmaiban megfélekedezett Bensingtonról, és üldözőbe vette a patkányt. Hirtelen téglatörmelék, gipsz, vakolat és nagy halom deszka-forgács hullott rá. Egy golyó törte át a falat, és leverte a vakolatot. Redwood azon vette észre magát, hogy a földön ül, ajka vérzik, keze csupa vér, és nagy csend veszi körül.

De egyszerre öblös emberi hangot hallottak a házból.

- Halló! - kiáltotta Redwood.

- Halló! - felelte a hang, majd izgatottan megkérdezte: - Elcsíptétek?

Redwoodban felébredt a baráti kötelesség érzése. Meg kell tudnia, mi történt Bensingtonnal. Csak nem ő sebesítette meg? Könnyen lehet, hogy amikor a patkányra lőtt, Bensingtont találta el! Felhasogatott arcával mit sem törődve felugrott, és megkereste Bensingtont.

Bensington a földön ült, és vállát dörzsölgette. Szemüvege fölött felpillantott, és így szólt:

- Eltaláltuk az undok dögöt, Redwood, eltaláltuk! Amikor átugrott rajtam, feldöntött. De én is belésóztam mindkét puskacsőből! Attól sajog úgy a vállam!

Egy ember bukkant fel a kapuban.

- Kétszer is eltaláltam - mondta. - Egyszer a mellébe lőttem, egyszer meg az oldalába.

- Hol vannak a kocsik? - kiáltotta Cossar, amint felbukkant az óriási kúszónövény leveleinek sűrűjében.

Redwood nem győzött csodálkozni. Kiderült először is, hogy senki sem sebesült meg, másodszor pedig, hogy a kocsik vagy ötvenlépésnyire továbbgurultak, és most összeakadt kerekeikkel ott álltak Skinner veteményeskertjének kuszaságában. A megbokrosodott lovak megnyugodtak. A felrobbant kénes hordó fölött sárga porfelhő lebegett.

- Hova lett a patkány? - ordította Cossar. - Amint nekem támadt, kétszer belelöttem... egyszer a pofájába, egyszer meg a bordái közé...

Miközben az elakadt kerekekkel bajlódtak, két ember lépett oda hozzájuk.

- Én öltem meg a patkányt - mondta az egyik.

- De hol van? - kérdezte Cossar.

- Jim Bates most akadt rá a sövény mögött. Akkor löttem rá, amikor előugrott a sarok mögül.

Amikor a kavarodás elült, Redwood odament, és megnézte az óriási, ormótlan dögöt. A bestia az oldalán feküdt, kissé összekuporodva. Hátraugró alsó állkapcsa fölé lógó fogai tehetetlen mohóság benyomását keltették: egyáltalán nem látszott vadnak vagy félelmetesnek. Elülső mancsai sovány, lankadt kezekre emlékeztettek. Perzselt peremű, kerek lyuk volt a nyaka mindkét oldalán, de ettől eltekintve teljesen ép volt. Redwood elgondolkozott.

- Biztosan két patkány volt itt - mondta végül elfordulva.

- Úgy van. És annak, amelyiket annyian eltaláltak, sikerült elmenekülnie.

- Én pedig biztos vagyok benne, hogy az én lövésem...

A kúszónövény, amint előrenyújtotta indáit, hogy megkapaszkodjanak valahol (végtére is ez az inda rendeltetése), már-már Redwood nyaka köré fonódott. Redwood gyorsan félreugrott.

A távoli darázs-fészek felől zümmögés hallatszott: hvzzz... hvzzz... hvzzz...

5

Ezek az események óvatosságra intették a társaságot, de nem vették el a bátorságát.

A készleteket bevitték a házba, ahol a patkányok nagy garázdálkodást vittek végbe, amióta Skinnerné megszökött. Négy ember visszavezette a két lovat Hickleybrow-ba. A döglött patkányt a sövényen keresztül kivonszolták a kertből egy olyan helyre, amelyet az ablakból látni lehetett. Közben egy raj óriási fülbemászóra akadtak az árokban. Ezek gyorsan szétrebbentek, de Cossar váratlan rugdalózásba kezdett, és sikerült megölnie több óriás bogarat, részint a bakancsával, részint a puskája agyával. Két ember baltával szétvágta az óriás kúszónövény törzsét; majdnem egyméternyi átmérőjű henger volt. Míg Cossar rendbe hozta a házat éjszakára, Bensington, Redwood és egy villanyszerelő óvatosan körüljárta a baromfiudvart - patkánylyukat kerestek.

Messze elkerülték az óriás csalánt, mely ujjnyi tüskékkel fenyegette őket. A szétdúlt, lerágott sövény közelében hirtelen rábukkantak az egyik óriási patkánylyuk torkára, amelynek mélyéből szörnyű bűz áradt. Az emberek felzárkóztak egymás mellé.

- Remélem, ki fognak jönni - mondta Redwood. - Mindenesetre jó lenne valami világításról... fáklyáról gondoskodnunk.

Folytatták útjukat. A fehér homokos ösvényen haladtak a fenyvesen keresztül, azután megálltak a darázs-fészek közelében. A nap már lemenőben volt, és a darazsak hazatértek éjszakára;

rezgő szárnyaik glóriát vontak köréjük az aranyos fényben. A három férfi a fák mögül leselkedett rájuk - nem volt kedvük kijönni az erdőből. Nézték, nézték az óriási rovarokat, amint leereszkedtek a levegőből, mászkáltak egy kicsit, aztán bebújtak a fészekbe és eltűntek.

- Néhány óra múlva elcsendesülnek - mondta Redwood. - Úgy érzem magam, mintha újra kisfiú volnék...

- Nem lehet eltéveszteni azokat a lyukakat - szólt Bensington -, még akkor sem, ha nagyon sötét éjszaka lesz. Egyébként, ami a világítást illeti...

- Ne aggódjék - mondta a villanyszerelő. - Telihold lesz. Utáneztem a naptárban.

Visszamentek, és Cossarral tanácskoztak. Cossar kijelentette, hogy a ként, salétromot és gipszet „természetesen” ide kell hozniuk az erdőn keresztül, még mielőtt besötétedik. Kiadta az első utasításokat, ami természetesen nagy kiabálással járt, de azután csend lett, még a darázs-fészkek zümmögése is elhallgatott. Csak a léptek zaját, a cipekedő emberek lihegő lélegzetét és a zsákok huppanását lehetett hallani. Felváltva mindnyájan részt vettek ebben a munkában, kivéve Bensingtont, aki nyilvánvalóan alkalmatlan volt ilyesmire. Csak arra vállalkozott, hogy őrt áll Skinner hálósobájában; puskával a kezében őrizte a megölt óriás patkány tetemét. A többiek, hogy zsákcipelés közben pihenjenek, kettesével felváltva őrséget tartottak a patkány-lyukaknál, a csalános berek mögött. A csalán portokjai érettek voltak, és időnként kipattantak; ilyenkor akkorát pukkantak, mint egy pisztoly, és az óriási csalán szertehulló virágpora olyan volt, mint a sörét.

Bensington leült az ablaknál a lószőrrel tömött, mocskos huzatú, kemény karosszékbe, amely sok éven át Skinnerék nappalijának büszkesége volt. A puskát, amelyet sehogy sem tudott megszokni, az ablakfának támasztotta, és szemüvegén keresztül tűnődve nézte a patkány hatalmas tetemét az alkonyat sűrűsödő sötétségében. Az egyik hordó szivárgott, és Bensington orrát enyhe parafinszag ütötte meg, amely összevegyült a kúszónövény felhasogatott szárából áradó, jóval kellemesebb szaggal.

Amint hátrafordította fejét, megint más szagok rohanták meg - sör, sajt, rothadt alma és ócska cipők szaga; ez az utóbbi képviselte a vezérmotívumot a szagok szimfóniájában, amely az eltűnt Skinner házaspár emlékét hirdette. Bensington egy darabig a félhomályba borult szobát figyelte. A nagy rendetlenség, a felfordított bútorok egy kutató patkány garázdálkodására vallottak, de az ajtóra erősített ruhafogason lógó kabát, a borotva, a sok piszkos papiros, egy darab szappan, amelyet évek óta nem használtak, és kőkeménnyé kérgesedett - mindebből Skinner egyénisége áradt. Bensingtonnak eszébe jutott (most eszmélt csak rá), hogy Skinnert valószínűleg éppen az a patkány ölte meg és falta fel, amely ott hever most holtan a sötétségben. Lám, lám, hova vezet egy kezdetben egészen ártalmatlannak tetsző kémiai felfedezés! Még elképzelni is iszonyú!

Itt ül most Angliában, amelyet úgy megszokott és amelyben annyira otthonos... és mégis: fantasztikus veszedelmek fenyegetik ebben a komor félhomályban, ebben az elhagyatott, tönkretett házban... itt ül, messze minden civilizált kényelemtől, egy puskával a keze ügyében, és a válla sajog, talán meg is sebezte a puska, amint visszarúgott - ki hitte volna ezt!

Most értette csak meg igazán, mennyire megváltozott körülötte a világ rendje! És úgy jött ide, ebbe a csodálatos kalandba, hogy *Jane unokahúgának be se jelentette* - egy szót se szólt neki erről!

Mit gondolhat most róla Jane?

Hiába törte a fejét, nem tudta elképzelni. Furcsa érzés fogta el talán örökké elváltak, Jane meg ő, talán úgy elváltak, hogy nem is találkoznak többé. Bensington érezte, hogy egyetlen lépés-

sel egy új világba jutott, amely határtalan, végtelen. Ki tudja, mi vár még rá - micsoda szörnyetegeket rejtegetnek ezek az elmélyülő árnyékok? Az óriási csalán szőrszála fekete és élesen kirajzolódta a nyugati ég halványzöld és borostyánszín hátterén. Minden csendes volt - nagyon csendes. Bensington azon töprengett, miért nem hallja társait, akik odakünn vannak, a ház sarkán túl... A pajta árnyéka már mélyfekete volt.

Bumm... bumm... bumm!!!

Visszhangok sora és egy kiáltás, azután mély csend...

Bumm...!., és elhaló visszhang. Majd megint mély csend.

Azután - hál' istennek! - Redwood és Cossar előbukkan a süket sötétségből.

- Bensington! - kiáltja Redwood. - Még egy patkánnyal végeztünk! Cossar lelőtt még egy patkányt!

6

Mire az expedíció tagjai megvacsoráztak, leszállt az éjszaka. A csillagok ragyogtak, és Hankey irányában az égen elterülő sápadtság a felkelő hold hírnöke volt. Nem szüntették meg az örökösödést a patkánylyukak előtt, de az örök más helyet kerestek maguknak: felhúzódtak a domb lankájára, a patkánylyukak fölé, ahonnan biztonságosabban tüzelhetnek. Ott kuporogtak a harmatos fűben, és a nyirkosság ellen whiskyvel védekeztek. A többiek a házban pihentek, és az expedíció három vezetője most beszélte meg velük az éjszakai feladatokat. Éjfél tájban feljött a hold. Amint a holdfény előntötte a tájat, az emberek - kivéve azokat, akik a patkánylyukaknál őrseget álltak - Cossar vezetésével libasorban elindultak a darázs-fészkek felé.

Itt kiderült, hogy a rájuk váró munka meglepően könnyű - sokkal könnyebb, mint gondolták volna. Talán tovább tartott, de egyébként nem volt nehezebb, mint hogyha közönséges darazsakkal lett volna dolguk. Veszélyes volt, kétségtelenül életveszélyes, de szerencsére a darazsak ki se dugták a fejüket a vészjósló domboldalon. Az emberek gyorsan betömtek a lyukakat kénnel és salétrommal, azután felrobbantották. Majd mintha összebeszéltek volna, viasszaladtak a fenyves felé. De amikor látták, hogy Cossar nem tart velük, vagy száz lépés után megálltak, és bebújtak egy árokba, amely fedezéket nyújtott nekik. A holdfényes tájat, amely csupa fehérség és feketeség volt, néhány percig elfojtott zümmögés töltötte be... a zümmögés fokozatosan bömböléssé erősödött, majd hirtelen elhallgatott, és megint csend lett, szinte hihetetlenül mély csend.

- Szavamra! - mondta Bensington szinte suttogva. - Megcsináltuk... sikerült!

Mindnyájan feszülten figyeltek. A domboldal a fenyves fekete csipkéje fölött féhéren csillogott, mint napsütésben a hó. Különösen a gipsz csillogott, amellyel a lyukakat betömtek. Cossar anyag lépteivel közeledett feléjük.

- Eddig jó - kezdte. De ebben a pillanatban lövés dördült a ház felől, és utána megint csend lett.

- Hát ez mi? - kérdezte Bensington.

- Alighanem az egyik patkány kidugta a fejét - felelte valaki.

- Mi meg odafenn hagytuk a puskáinkat - mondta Redwood.

- Igen, a zsákok mellett.

Visszafordultak a domb felé.

- Én is azt mondom, hogy a patkányok! - kiáltott fel Bensington.

- Természetesen! - hagyta rá Cossar, körmét rágva.

Bumm!!!

- Halló! - kiáltott az egyik ember.

Hirtelen kiáltást hallottak, majd két lövést, azután újra kiáltást, amely szinte sikoltás volt, végül három lövést gyorsan, egymás után, és szétforgácsolódo fa ropogását. Mindezeket a hangokat tisztán lehetett hallani, és jóformán fel se verték az éjszaka végtelen csöndjét. Most néhány percig tompa, zavaros nesz hallatszott a patkánylyukak felől, majd újra vad ordítás. Az emberek most már ugyancsak szedték a lábukat, hogy minél előbb megragadják a puskájukat.

Megint két lövés.

Bensington is azon vette magát észre, hogy puskával a kezében lohol a fenyőfák közt, előtte meg távolodó emberi háta, amelyeket mindenáron utol akar érni. De sajátságos módon leg-erősebben az a gondolat foglalkoztatta, hogy bárcsak Jane látná most, így, puskástul... Nagy, felhasogatott komótcipője vad igyekezettel tört előre; arca állandó vigyorgásba torzult, mert orrát össze kellett ráncolnia, nehogy elveszítse szemüvegét. Puskája csöve előremeredt, ahogy rohant a fák közt, a holdfény pászmáin keresztül. Egyszerre csak szembejött velük az egyik őrszem, aki úgy elszaladt őrhelyéről, hogy még a puskáját is eldobta.

- Halló! - kiáltott rá Cossar, akinek a karjaiba szaladt.

- Mi történt?

- Egyszerre jöttek ki - felelte az ember.

- A patkányok?

- Igen. Hat patkány.

- Hol van Flack?

- Elesett.

- Mit mond? - kérdezte Bensington, aki most ért oda lihegve, de senki se hederített rá.

- Hogyhogy elesett? - csodálkozott Cossar.

- A patkányok sorra kijöttek, egyik a másik után. Amikor kirohantak, rájuk sütöttem a puskám mindkét csövét.

- Aztán otthagytá Flackot?

- Mit csinálhattam volna? A patkányok ránk rontottak.

- Jöjjön! Mutassa meg, hol hagyta Flackot.

Mindnyájan elindultak előre. Közben az ember elmondta az összecsapás további részleteit. A többiek körülvették, de Cossar nem állt meg.

- Hol vannak a patkányok? - kérdezte.

- Talán visszabújtak a lyukba. Amikor én elszaladtam, már az odúik felé rohantak.

- Hogy értem ezt? Maga és Flack a patkányok mögé kerültek?

- Lementünk az odúik közelébe. Láttuk, hogy kijönnek, és el akartuk vágni a visszatérésük útját. Úgy ugráltak ki a lyukakból, mint a nyulak. Mi rájuk lőttünk. Az első lövés után vadul rohantak ide-oda, aztán egyszerre ránk támadtak. Egyenesen nekünk ugrottak.

- Hányan?

- Hatan vagy heten.

Cossar a fenyves széléig vezette őket, aztán megállt.

- Azt akarja mondani, hogy a patkányok megölték Flackot? - kérdezte valaki.

- Az egyik patkány ráugrott.

- És miért nem lőtt rá?

- Hogy tehettem volna?

- Mindenkinek meg van töltve a puskája? - kérdezte Cossar.

Az emberek meggyőződtek róla, hogy fegyverük rendben van.

- Nincs vesztegetni való időnk - mondta Cossar. Majd nagyot kiáltott: - Flack!

Elindultak a patkánylyukak felé, Cossar elöl, az ember, aki megfutott a patkányok elöl, inkább hátul kullogott. Utat törtek maguknak az óriás gízgazban, és elhaladtak a másik megölt patkány teteme mellett. Rajvonásban húzódtak szét, és minden ember előreszegezte puskája csövét. Szertekémleltek a ragyogó holdfényben; földön heverő vagy kuporgó emberi alakot keresve. Csakhamar megtalálták a puskát, amelyet a vész hírnök menekülés közben eldobott.

- Flack! - kiáltotta Cossar. - Flack!

- A csalán mellett szaladt, ott esett el - mondta az az ember.

- Hol?

- Itt, errefelé - felelte. Rövid tétovázás után rézsútosan vezette őket a hosszú, fekete árnyékok közt, majd megfordult, és kijelentette: - Azt hiszem, itt esett el.

- De nincs itt!

- És a puskája?

Cossar nagyot káromkodott, és még egy lépést tett a domboldal felé, ahol nagy fekete árnyékok takarták el a patkányok odvait. Kimeresztette szemét, majd újra káromkodott.

- Átkozott bestiák! Csak nem hurcolták be oda?

Egy darabig ott álltak, és egy-egy odavetett szavukkal árulták csak el, hogy min töprengenek. Bensington szemüvege megcsillant, mint a gyémánt, amint egyikről a másikra nézett. Az emberek arca hol hideg fényben ragyogott, hol meg titokzatos félhomályba borult - aszerint, hogy a holdra néztek vagy elfordították fejüket. Mindenki beszélt, de csak töredékesen, senki sem fejezte be a mondatot. Végül Cossar hirtelen elhatározta, mit fog csinálni. Csak úgy záporozta utasításait. - Természetesen lámpákra van szükség - mondta.

Mindenki a ház felé rohant, csak Cossar indult az ellenkező irányba.

- Be akar hatolni az odúba? - kérdezte Redwood.

- Természetesen - felelte Cossar.

Megparancsolta, hogy sürgősen hozzák ide neki a szeneskocsi és a szekér lámpáit. Bensington végre megértette, mit akar, és elindult a kút mellett elvezető ösvényen. Közben hátrapillantott,

és látta Cossar hatalmas alakját; úgy emelkedett ki a sötétből, mintha tűnődve figyelne a patkányok odúit. Bensington megdöbbsent és megállt. Ez talán mégsem helyes így - hiszen mindnyájan magára hagyják Cossart!

Cossart nem kell féltetni, tud ő vigyázni - magára - természetesen.

De Bensington egyszerre olyasmit látott, hogy felkiáltott rémületében. A kúszónövény indái közül három patkány ugrott elő, és Cossarra támadt. Cossar az első három másodpercben nem vette őket észre, de a negyedikben a világ legtevékenyebb lényévé változott. Nem sütötte el puskáját - nyilván nem volt ideje célozni, vagy csak gondolni is ilyesmire. Bensington látta, hogy félreugrik a patkány elől, aztán puskája agyával rácsapott a fejére. A szörnyeteg még egyszer a magasba szökött, aztán összeesett.

Cossar alakja most eltűnt a nádasra emlékeztető fűben, aztán újból előbukkant, és szembe-szállt a következő patkánnyal, meglóbálta puskáját feje fölé. A két megmaradt patkány most szétszaladt, és Cossar üldözőbe vette őket.

Bensingtonnak úgy rémlett, hogy ködös árnyékokat lát: három viaskodó szörnyeteget, melyeknek méreteit a csalóka holdfény eltúlozta, fantasztikussá növelte. Cossar alakja folyton változott, hol óriássá nőtt, hol meg láthatatlanná vált. A patkányok hirtelen, váratlan ugrásokkal szöktek fel, hol meg olyan sebesen futottak ide-oda, mintha kerekeken gurulnának. De az egész jelenet nem tartott tovább fél percnél, és Bensingtonon kívül senki sem látta. Bensington hallotta, hogy társai mit sem sejtve sietnek a ház felé. Tagolatlan kiáltással visszaszaladt, hogy Cossar segítségére siessen, de a patkányok közben eltűntek.

Bensington a patkánylyukak közelében találta meg Cossart, akinek arcáról nyugalom áradt, már amennyire a félhomályban meg tudta állapítani.

- Helló! - mondta Cossar. - Már visszajött? Hol vannak a lámpák? A patkányok most már mind visszabújtak az odújukba. Az egyiknek, amelyik nekem ugrott, kitörtem a nyakát. Ott van, látja? - és nagy, csontos ujjával arrafelé mutatott.

Bensington nem tudott válaszolni megdöbbenésében.

Végtelennek tetsző idő telt el, amíg a lámpák megérkeztek. Végre aztán felbukkant egy merev, csillogó pont, amelyet két másik lámpa sárga, imbolygó fénye követett, majd még két lámpás, hunyorgó fénnel. Kis emberi alakok jöttek velük, halkán beszélgettek, árnyékuk a végtelenségbe nyúlt. A kis csoport olyan volt, mint egy égő folt az óriási, álomszerű, holdfényes tájon.

- Flack - hallatszott a szó újra meg újra. Majd egy kiáltás hallatszott, amely egyszerre megmagyarázott mindent. - A padlásra menekült, és magára zárta az ajtót!

Cossar továbbra is csodálatosan viselkedett. Zsebéből egy csomó vattát húzott elő, és betömte fülét. Bensington csodálkozva kérdezte magában, miért teszi ezt? Cossar most negyed töltést rakott puskájába (ez is csak neki juthatott eszébe), és - Bensington egyre fokozódó csodálkozására - bemászott a középső odúba. Most csak két óriási cipőtalpát lehetett látni, majd azok is eltűntek.

Cossar négykézláb mászott előre. Két puskát vitt magával, amelyeket a nyakába akasztott zsinagon húzott jobbra-balra maga mellett. Nyomában kúszott legmegbízhatóbb embere, egy komoly arcú kis fekete ember, az egyik lámpással a kezében. Mindez olyan magától értetődő, természetes, logikus és mégis képtelen volt, mint egy lázálom. A vatta azért kellett, hogy megvédje a patkányvadászok fülét a puskalövés robajától; a kis, fekete ember is betömte a fülét. Amíg a patkányok háttal fordultak Cossar felé, nem árhattak neki, viszont mihelyt megfordulnak, Cossar a szemük közé lő. Más útjuk nincs, csakis az üreg folyosója, és így a lövést

alig lehet eltéveszteni. Ez a módja - mondta volna Cossar -, ez az egyetlen módja „természetesen”! Kissé unalmas talán és fárasztó, de biztos és veszélytelen. Amikor Cossar embere lehajolt, hogy bebújjon az odúba, Bensington észrevette, hogy egy gombolyag zsinegnek a végét kabátjához erősítette. Erre azért volt szükség, hogy behúzhassa a kötelet a szűk üregbe, ha végeztek a patkányokkal, és ki akarják vonszolni hullájukat az üregből.

Bensington csak most vette észre, hogy amit szorongat, nem más, mint Cossar cilindere. De hogy miképpen került a kezébe, nem tudta volna megmondani. „Legalább valami emlékem marad róla” - gondolta.

A szomszéd lyukak mindegyikénél két-két ember helyezkedett el. A lámpát a földre állították, hogy bevilágítson a lyukba. Egy-egy ember letérdelt és puskájával a kerek nyílásra célozva leste, hogy előbukkanjon valami.

Végtelennek rémlő, feszült várakozás.

Végül meghallották Cossar első lövésének dördülését. Úgy hangzott, mint a robbanás a bányában...

Mindenkinek megfeszültek az idegei, izmai. Bumm, bumm, bumm!!! A jelek szerint a patkányok ki akartak törni, és ketten életükkel fizettek a kísérletért. Az ember, aki a gombolyagot tartotta, jelentette, hogy belülről rángatják a zsineget.

- Megölt egy bestiát - mondta Bensington -, és most jelzi, hogy szüksége van a kötélre.

Elnézte, hogyan tűnik el a köté a patkánylyukban. A sötétben nem lehetett látni a zsineget, amely a kötelet húzta, és így a köté olyan volt, mint egy eszes kígyó, mintha magától kúszott volna be az odúba, azután megállt, és hosszú várakozás következett. Végül Bensingtonnak úgy rémlett, hogy egy soha nem látott furcsa szörnyeteg mászik ki lassan az odúból; csak később vette észre, hogy a kis fekete ember jön ki hátrafelé. Utána - mély barázdákat szántva - Cossar cipői csúsztak elő, majd a háta is felbukkant a lámpa fényében...

Már csak egy élő patkány maradt. Ez a szerencsétlen halálra ítélt bestia ott kuporgott az odú legmélyebb sarkában, amíg Cossar be nem ment érte, és végzett vele. Végül Cossar, ez az emberi menyét, kifürkészte az odú valamennyi járatát és meggyőződött róla, hogy nincs több patkány.

- Elintéztük valamennyit - jelentette ki társainak, akik szinte megdermedtek rémületükben. - És ha lett volna egy kis sütnivalóm, derékig levetkőztem volna, mielőtt bebújok. Ezt kellett volna tenni - természetesen! Tapogassa csak meg az ingem ujját, Bensington! Csuromvizes vagyok a verítéktől. Hiába, az ember nem gondolhat mindenre. Most már csak egy nagy pohár whisky menthet meg a megfázástól.

7

Voltak olyan pillanatai ennek a rendkívüli éjszakának, amikor Bensington úgy érezte, mintha izgalmas kalandokra született volna. Egy órával azután, hogy megivott egy jó adag whiskyt - különösen akkor támadt benne ez az érzés.

- Nem megyek többé vissza a Sloane Streetre - vallotta be a magas, szőke és most ugyancsak piszkos gépésznek.

- Nem megy vissza... igazán nem?

- Majd meglátja! - erősködött Bensington komor fejbólogatással.

Most már maga is verítékben úszott, annyira kifárasztotta munkája: nem volt csekélység odavonsolni a hét döglött óriás patkányt a csalán mellé, a halotti máglyához. Cossar ismét rámutatott arra, hogy az egyébként elkerülhetetlen megfázásnak a whisky az egyetlen ellenszere. Afféle betyárvacsorát rendeztek a téglával kikövezett régimódi konyhában. A döglött patkányok akkor már sorban heverték odakünn a baromfiudvar mellett a holdfényben. Félórai pihenés után Cossar felrázta társait a még hátralevő munkára.

- Ezt a házat mindenestül el kell törölni a föld színéről - mondta. - Ez csak természetes, nem? Ha nem marad nyoma, nem lehet botrány. Igaz?

Kedvet támasztott bennük, hogy tökéletesen elpusztítsanak mindent. Először is összezúztak és széthasogattak mindent, ami fából volt a házban; az aprófából halmokat raktak mindenhová, ahol a növényzet örülten nekilódult a burjánzásnak; a döglött patkányokat megöntözték paraffinnal, és máglyára vonszolták.

Bensington úgy dolgozott, mint egy béres. Éjjel két óra tájban munkakedve és lelkesedése a tetőfokára hágott. Amikor a pusztítás lázában fejszét forgatott, a legbátrabb ember is tanácsosnak látta, hogy távolabb kerüljön tőle. Azután kissé kijózanodott valamitől, ami súlyos csapásnak látszott: elvesztette szemüvegét, de csak ideiglenesen - később megtalálta kabátja zsebében.

Az emberek izzadtan, mocskosan, de erélyesen szaladgáltak ide-oda körülötte. Cossar olyan volt köztük, mint egy isten.

Bensington fenéig ürítette a gyönyörűség poharát: az emberi kapcsolatoknak azt az örömét, amelyet egy győztes hadsereg katonái éreznek, vagy egy vakmerő expedíció tagjai, de józan városi nyárspolgárok soha! Amikor Cossar végre kivette kezéből a fejszét, és Bensingtont beosztotta fahordásra, az elégedetten futkosott ide-oda, és társairól így nyilatkozott: - Egytől egyig remek fickók!

Érezte, hogy nagyon fáradt, de még sokáig dolgozott, nem akart kidőlni. Végre elkészültek mindennel, már csak a paraffin volt hátra. A hold már magányosan világított magasan a hajnali égen, gyér csillagkísérete eltűnt mellőle.

- Égessetek el mindent - mondta Cossar. - Égjen le minden a pusztá földig, nyoma se maradjon, értitek?

Bensington most félelmetes, szikár óriásnak látta Cossart, amint előreugró állal, lobogó rőzsefáklyával a kezében rohan el mellette a hajnali szürkület derengő fényében.

- Ne bámszkozdjék, jöjjön már! - mondta valaki, és karjánál fogva elvonszolta Bensingtont.

A csendes hajnalt - még a madarak sem szólaltak meg - hirtelen ropogás töltötte el; egy kis piros láng szaladt végig a máglya alján, a talaj fölött, színe csakhamar kékre változott, majd feljebb és feljebb kapaszkodott, levélről levélre, az óriási csalán szárán. A ropogásba nemsokára belevegyült a madarak éneke...

Felkapták puskájukat Skinnerék nappali szobájának sarkából, és mindenki rohant kifelé. Cossar zárta le a sort nehéz lépteivel...

Aztán megálltak, és visszanéztek a kísérleti farmra. Ott szinte forrt minden; a füst és a láng úgy áradt ajtón, ablakon és a háztető ezernyi hasadékan meg repedésén át, mint pánikban a menekülő tömeg. Cossar, aki mindenhez ért, ne tudna tüzet rakni? Hatalmas füstoszlop tört az ég felé, vérvörös lángnyelvek nyaldosták és apró villámok cikáztak rajta keresztül. Olyan volt, mint egy óriás, amint hirtelen feláll, és hatalmas karjaival az ég felé nyújtózkodik. Mintha visszavetette volna az éjszakát, elhomályosítva a felkelő nap bíborözönét. Egész Hicklebybrow

észrevette ezt a hatalmas füstoszlopot, az emberek félig felöltözve szaladtak a dombtetőre bámészkodni.

A háttérben, mint egy óriási gomba, imbolyogva emelkedett égnek a füstoszlop - a domb szétlapult, és minden más tárgy eltörpült mellette! Az előtérben pedig, Cossar vezetésével, nyolc kis fekete alak ballagott a réten át, az ösvényen, fáradtan, puskával a vállán... nyolc kis fekete alak, ennek a nagyszabású csínynek az elkövetői.

Amint Bensington visszanézett, elcsigázott agyában egy idézet motoszkált, eleinte csak homályosan és töredékesen, de azután eszébe jutottak a hajdani költő-prédikátornak, Latimernek szavai: „Ma olyan gyertyát gyújtottunk itt Angliában, amelyet senki sem tud többé eloltani.”

„Micsoda nagyszerű ember ez a Cossar!” - gondolta Bensington. Még a hátát is hódoló ámulattal nézte, és büszke volt rá, hogy tarthatta a cilinderét! Pedig Bensington tudományos kutató volt, Cossar pedig csak afféle gyakorlati ember, aki az „alkalmazott tudomány” területén dolgozik.

De Bensington hirtelen dideregni és ásítani kezdett. Elfogta a vágy, hogy bárcsak otthon lenne már, abban a kis lakásban, a Sloane Streeten, és bebújhatna jó meleg takarója alá. (Még az sem használt, ha unokahúgára, Jane-re gondolt.) Érezte, hogy térde megrogyan, lába pedig ólom. Vajon akad-e valaki Hickleybrow-ban, aki egy csésze jó forró kávét ad neki? Harminchárom éve nem történt meg vele, hogy ébren töltötte volna az egész éjszakát.

8

És míg ez a nyolc kalandor patkányokkal viaskodott a kísérleti farm körül - kilenc mérföldnyire onnan, Cheasing Eyebright faluban egy meglehetősen nagy orrú, öreg hölgy nagy nehézségekkel küzdött pislogó gyertyája világánál. Egyik bütykös kezében afféle konzervnyitót tartott, amellyel szardíniásdobozokat szoktak kibontani - másik kezében pedig egy Herakleophorbiával töltött bádogdoboz volt. Elhatározta, hogy ezt a dobozt kinyitja, még akkor is, ha belepusztul. Fáradhatatlanul birkózott vele, nagyot nyögve minden újabb nekirugaszkodásnál, míg a vékony falon keresztül áthallatszott a Caddles csecsemő sírása.

- Szegény kis bogaram! - mondta Skinnerné, egyetlen fogával ajkába harapva a nagy, végső erőfeszítésben. - Kinyílsz, vagy nem nyílsz ki?

És hopp - a következő pillanatban az istenek eledelének egy újabb adagja szabadult a világra, hogy csodás növesztő erejét kipróbálja.

Negyedik fejezet **AZ ÓRIÁS GYERMEKEK**

1

Most - legalábbis egyelőre - búcsút kell mondanunk mindannak, ami a kísérleti farm következményeiből megmaradt. Így nem terjeszkedhetünk ki arra, hogy abból az elhamvadt, de teljesen meg nem semmisült központból milyen sokáig sugárzott még szét a növekedési erő taplóba és gombába, fűbe és csalánba. Azt sem mondhatjuk el részletesen, hogy az életben maradt két óriás tyúk - ez a két bánatos aggszűz - hogyan tengette hátralevő éveit a cirkuszi dicsőség hideg fényében, tojástanul és terméketlenül. A kíváncsi olvasó, ha nem éri be ezzel, forduljon az apró-cseprő események krónikájához, a modern sajtóhoz, amely nem olyan válogatós, mint a történelem múzsája, de annál bőbeszédűbb - elmondja azt is, amit mi elhallgattunk. A mi feladatunk követni Bensington útját, és figyelemmel kísérni az események gyűjtőpontját.

Amikor Bensington visszatért Londonba, azon vette magát észre, hogy egy csapásra híres ember lett. Egy éjszaka elég volt ahhoz, hogy az egész világ más szemmel nézzen rá, mint addig. Mindenki tudta, mi történt. Úgy látszik, még Jane is tudott mindent. Az emberek az utcán mindent tudtak - és az újságok még ennél is többet. Jane szeme elé kerülni nagy megpróbáltatás volt természetesen, de ez is elmúlt, és utólag már nem is tűnt fel olyan szörnyűnek. Nem venni tudomást a tényekről: ebben rejlett Jane nagy ereje, de ez az erő sem volt határtalan. Kétségtelen, hogy Jane ezúttal magába szállt, és belenyugodott a csodás tápszer létezésébe.

Már eleve elhatározta, hogyan fog viselkedni: nem titkolja megbántottságát, de teljesíti rokoni kötelességét. Nagyon helytelenítette mindazt, ami történt - ez nyilvánvaló volt -, de a tényekkel nem szállt szembe. Bensington szökése - mert másnak igazán nem lehet nevezni - bizonyára nagyon megrendítette, de nagylelkű volt: bosszúja kimerült abban, hogy konokul ápolgatta Bensingtont. Folyton a meghűlésről beszélt neki, amelyből egy szó sem volt igaz, meg a fáradtságáról, amelyet Bensington már régen kihevert. Valami újfajta, higiénikus, tiszta gyapjúból készült kezeslábas trikót vásárolt neki, amely hol kifordult, hol befordult, és kétségbeejtette a szórakozott tudóst; olyan nehéz volt ebbe a trikóba bejutni, mint az úgynevezett jó társaságba. Ez a „modern” és „kényelmes” ruhadarab erősen igénybe vette Bensington idejét; de szabad óráiban tovább is részt vett az emberiség új történelmi tényezőjének, az istenek eledelének tökéletesítésében.

A közvélemény, ha figyelme egy emberre terelődik, mindig a maga titokzatos belső törvényeit követi. Most Bensingtont választotta ki, és benne látta az új csoda feltalálóját és mozgatóját. Redwoodról hallani sem akart, és Cossarnak könnyűszerrel megengedte, hogy természetes hajlamait követve, a sötét háttérben maradjon, bár ott aztán szörnyen tevékeny volt. Még mielőtt ráébredt volna, hogy merre sodorják az események, a közérdeklődés reflektorfénye Bensington felé fordult - naponta szinte levetkőztették és felboncolták. Kopasz fejét, furcsa rózsaszínű bőrét és aranykeretes szemüvegét már-már közkinsnek tekintették. Lakását érlyes fiatal emberek szállták meg, hatalmas és drága fényképezőgépekkel a nyakukban; a rövid, de termékeny időszak alatt, amelyet ott töltöttek, úgy viselkedtek, mintha a ház urai volnának; magnéziumlángot gyújtottak, amelynek sűrű, elviselhetetlen gőze napokig megülte a szoba levegőjét. És amikor eltávoztak, a nagy újságtrösztök képeslapjait megtöltötték a kitűnően sikerült felvételekkel, amelyek Mr. Bensingtont otthonában mutatták be, ócska házikabát-

jában, felhasogatott komótcipőjében és minden életmegnyilvánulásában. De beállítottak hozzá más erélyes modorú idegenek is - férfiak és nők, öregek és fiatalok -, hogy „meginterjúvolják”. Mindenféle ostobaságokat meséltek neki az „istenek papijáról” - a *Punch* című vicclap emlegette így az „istenek eledelét” -, aztán ezt a sok számárságot cikkükben az ő szájába adták, mintha tőle hallották volna. Az „istenek papija” különösen Broadbeamnek, a népszerű humoristának okozott sok álmatlan éjszakát. Érezte, hogy megint egy olyan átkozott dologgal került szembe, amelyet nem tud megérteni. Ezért kétségbeesetten erőlködött, hogy ezt az átkozott dolgot kifigurázza, és nevetségessé tegye. A nagydarab, lomha ember, akinek egészségtelen, sápadt arca elárulta, hogy még éjjel is töri a fejét, és egy csöpp humort igyekszik belőle kisajtolni, klubjában így panaszkodott mindenkinek, akit sikerült kabátgombjánál fogva megragadnia:

- A baj az, hogy ezeknek a tudós fickóknak nincs érzékük a humor iránt. Úgy látszik, a tudomány kiöli belőlük a humort. Ezért nem tudok velük boldogulni.

Annyi bizonyos, hogy a legtöbb tréfa, amit Bensingtonról kieszelt, rosszindulatú rágalomnak is beillett volna.

Egy élelmes „sajtófigyelő vállalat” elküldött Bensingtonnak egy olcsó hetilapból kivágott cikket, amely róla szólt. Ez volt a címe: „Az új rém.” A vállalat azt az ajánlatot tette Bensingtonnak, hogy egy aranyért száz hasonló ízetlenséget szállít neki. Azután beállított két rendkívül bájos, de teljesen ismeretlen fiatal hölgy, és Jane szavakat nem találó megbotránkozására ott ragadt uzsonnára is: látogatásuk célja az volt, hogy autogramot kérjenek a tudóstól. Bensington hamarosan megedződött, és megszokta, hogy naponta szerepeljen a sajtóban a legképtelenebb dolgokkal kapcsolatban. A folyóiratokban cikkeket olvasott az „istenek papijáról”, olyan emberek tollából, akiket soha életében nem látott, és mégis a legintimebb hangon írtak róla. Ha régen, amikor még ismeretlen volt, esetleg táplált olyan illúziót, hogy a hírnév kellemes dolog lehet - ebből most alaposan és mindörökre kiábrándult.

A közönség hangulata eleinte egészen barátságos volt - az epés humoristától eltekintve. Eszébe se jutott senkinek feltételezni, hogy abból a veszedelmes Herakleophorbiából újra rossz helyre kerülhet akár egy csipetnyi is. Még kevésbé gondoltak arra, hogy az a néhány csecsemő, akit a csodaszerrel táplálnak, hamarosan felnő - sőt annyira „fel”, mint még senki azelőtt. A közönség beérte azzal, hogy jót mulatott a karikatúrákon, amelyek híres politikusokat ábrázoltak, akiket huzamosabb ideig az „istenek papijával” tápláltak. Legfeljebb megbámulták az életben maradt két óriás tyúkot és a kiállított döglött óriás darazsakat.

A közönség nem akart tovább látni az orra hegyénél, még akkor sem, amikor komoly erőfeszítések történtek, hogy felhívják figyelmét a távolabbi következményekre. Az első időkben csak kevesen lelkesedtek azért a gondolatért, hogy tenni kell valamit. „Mindig kitalálnak valami újat” - mondta a közönség, amelyet annyira elkényeztettek ebben a tekintetben, hogy már semmin sem csodálkozott. Ha azt hallotta volna, hogy a földgolyót fölszeletelik, mint egy almát, akkor is csak ennyit mondana rá: „Kíváncsi vagyok, mit találnak ki legközelebb.”

De volt egy-két ember, aki szinte nem is tartozott a közönséghez, mert valóban megkockáztatott egy pillantást túl az orra hegyén, és megrémült attól, amit látott. Ott volt például a fiatal Caterham, Pewterstone gróf unokaöccse, az angol politikai élet legnagyobb ígérete. Mit sem törődve azzal, hogy esetleg még hóbotosnak fogják tekinteni, hosszú cikket írt a *Tizenkilencedik század és ami utána következik* című magasröptű folyóiratban. Cikkében az istenek eledelének betöltését követelte. Ugyanilyen sötéten látta a dolgot - komorabb perceiben - maga Bensington is.

- Fogalmuk sincs róla... - kezdte, Cossarhoz fordulva.

- Nincs, nincs - hagyta rá Cossar.

- Hát nekünk van? Megrémülök néha, ha arra gondolok, mi lesz még ebből! Itt van például az a szegény gyerek, Redwood gyereke... azután, természetesen, a maga három kicsikéje is... ezek a kicsikék talán tizenkét méterre is megnőnek. Mégiscsak fel kell tenni a kérdést: szabad-e folytatnunk?

- Hogy szabad-e? - kiáltott fel Cossar egészen pórias csodálkozással, harsányabban, mint valaha. - Természetes, hogy folytatjuk! Hát mit gondol, miért van maga a világon? Csak azért, hogy sétálgasson reggeltől ebédig és ebédől vacsoráig? Komoly következményektől fél? - harsogta. - Lesznek komoly következmények, természetesen. Hiába próbál elbújni előlük! - Egy pillanatra elakadt a szava méltatlankodásában. - Ez egyszerűen szégyenletes! - mondta végre, majd kirobbanó indulattal megismételte:

- Szégyenletes!

Bensington tovább dolgozott a laboratóriumában, de inkább érzelmes tűnődéssel, mint buzgalommal. A komoly következményekért nem rajongott túlságosan: a csendet és a nyugalmat kedvelte. Felfedezése természetesen csodálatos felfedezés, de... de... mit ért vele? Tulajdonosa lett néhány hold felperzselt, rossz hírű földnek Hickleybrow közelében, és majdnem kilencven fontot fizetett érte holdanként. Lám, ilyen spekulációkba ragadja az embert a kémia. Igaz, hogy híres ember lett - rettentő híres -, de mivel hiányzik belőle a becsvágy, ebben sem telik öröme.

Abba is hagyta volna az egészet, de a kutatás szinte vérévé vált, megrögzött szokása lett...

De néha, ritka perceiben, más is ösztökelte a munkára, mint a szokás vagy Cossar érvei. Ez a kis szemüveges ember, amint magas székében ült a laboratóriumában, posztócipős lábát a szék lábába akasztva, míg kezében csipeszt tartott, amellyel parányi súlyokat rakott az érzékeny mérlegre - ez a kis ember néha olyan víziókat látott, amelyek rajongó ifjúkorára emlékeztették. Úgy érezte, hogy örökké fog élni az a mag, amely az ő agyából kelt ki, és a jelen furcsa véletlenein túl meglátta a jövőt olyan tisztán, mintha hatalmas vonalakkal az égre rajzolták volna... a jövőt, az óriások világát és azt a sok-sok csodát, amelyet a holnap tartogat számukra... látta homályosan és mégis ragyogóan, mint egy csodás palotát a távol ködében, amikor megcsillan rajta a tovasuhanó napsugár... És a következő pillanatban úgy érezte, mintha sohasem észlelte volna azt a távoli ragyogást, és a jövőben sem lát mást, csak komor árnyékokat, sötét szakadékokat, barátságtalan messzeségeket, hideg, zord és félelmetes dolgokat.

2

A bonyolult és zűrzavaros események közepette, amelyek együtt jártak Bensington hírnevével, és a külvilággal való kapcsolatait kísérték, hirtelen előbukkant egy mozgékony alak, aki Bensington szemében ezt a külvilágot képviselte, s aki valósággal a vezére lett mindannak, amit a külvilág jelentett. Dr. Winkles volt ez, a megnyerő modorú, fiatal orvos, aki egyszer már szerepelt ebben a történetben, amikor segítségére volt Redwoodnak abban, hogy tápszerét kisfia is fogyaszthassa. A titokzatos por, amelyet Redwood átnyújtott neki, már akkor felkelte a háziorvos érdeklődését. Amikor azután az első óriás darazsáról hallott, következtetni kezdett, és kitalálta, miről van szó.

Azok közé a fiatal orvosok közé tartozott, akiknek modorára, etikájára, külsejére és módszereire egyaránt jellemző az a tömör megállapítás, hogy „karrierje felfelé ível”. Magas termetű, széles vállú, szőke férfi volt, acélszürke szeme kemény és éber tekintetű, haja világos, mint a

habarcs, arcvonásai szabályosak, simára borotvált ajka határozott, tartása egyenes, mozdulatai gyorsak és erélyesek. Hosszú szalonkabátot viselt, fekete selyem nyakkendőt, aranyláncot és arany kezelőgombokat. Cilinderének alakja és karimája elütött a szokásos cilinderekétől; valahogy azt a látszatot keltette, mintha viselője okosabb és külön ember volna, mint a többi. De korát nem árulta el a külseje; felnőtt ember volt, ennyi az egész. Az istenek eledelének első sikerei után úgy beszélt, és úgy viselkedett, hogy Bensington néha már-már azt hitte: hiába zengi a sajtó az ő dicsőségét - a tápszert tulajdonképpen Winkles találta fel.

- Ezek a kis balesetek nem számítanak semmit - jelentette ki Winkles, amikor Bensington a jövő veszélyeiről beszélt neki. - A találmány nagyszerű. Ha megfelelően kifejlesztjük, ellenőrizzük és kezeljük, akkor hatalmas dolog van a kezünkben... ez a mi tápszerünk igazán jelentős dolog... de vigyáznunk kell rá, nem szabad kiengednünk a kezünkéből.

Winkles meg is tett minden tőle telhetőt. Majdnem mindennap felkereste Bensingtont. Elegáns hintója mindennap előrobogott a Sloane Streeten, és megállt a ház előtt. Bensington az ablakból látta. Néhány pillanat - szinte hihetetlenül rövid idő - múlva Winkles ruganyos léptekkel bevonult a szobába, és valósággal betöltötte egyéniségével. Zsebéből előhúzott néhány napilapot, elmondta az újságokat, és megjegyzéseket fűzött hozzájuk.

- Nos, hogy állunk? - kérdezte, kezét dörzsölgetve. - Haladunk, haladunk? - És ezzel áttért a hírek megvitatására. - Olvasta már - kérdezte például -, mit mondott Caterham a mi szerünkről az Egyházi Egyesületben?

- Jóságos ég! - kiáltott fel Bensington. - Hiszen ez a miniszterelnök unokaöccse!

- Úgy van. Nagyon tehetséges fiatalember. Minden nézete hibás, és szélsőséges reakciós, de határozottan tehetséges. Úgy látom, tőkét akar kovácsolni a mi szerünkből. Nem helyesli a javaslatunkat, hogy a szerünket az elemi iskolákban kipróbáljuk. Szenvedélyesen tiltakozik ellene.

- A *mi* javaslatunk ellen? Nem emlékszem, hogy javasoltunk volna valamit.

- *Én* javasoltam a minap... csak úgy mellékesen... egy kis előadás keretében a műegyetemen... Amikor igyekeztem megmagyarázni, hogy a mi szerünk valójában nagyon üdvös. És csöppet sem veszélyes, az első kis balesetek ellenére... amelyek úgyszemint ismétlődhetnek meg... bátran ki lehet próbálni. De ő belekapaszkodott a szavaimba.

- Milyen szavaiba? Mit mondott ön tulajdonképpen?

- Semmi különös... csupa magától értetődő dolgot. De ő komolyan vette, támadásnak tekintette. Azt mondja, enélkül is éppen elég közpénzt tékozlunk el az elemi iskolákra. Megint előhozakodott azzal az elcsépett témával, hogy még zongoraórákat is adunk a gyerekeknek! Senki sem kívánja megakadályozni, mondja, hogy a szegényebb néposztályok gyermekei helyzetüknek megfelelő oktatásban részesüljenek, de hogy még ilyen táplálékot is adjunk nekik! Csak azt érnék el vele, hogy teljesen elvesztenék az arányérzéküket! Caterham alaposan kifejtette a témát. Mi jó származik abból, kérdezte, ha hozzájárulunk ahhoz, hogy a szegény emberek tizenkét méterre megnőjenek? Úgy látszik, valóban elhiszi, hogy tizenkét méterre is megnőhetnek.

- Így is van - jegyezte meg Bensington -, ha rendszeresen a mi tápszerünkkel etetik őket. De tudtommal senki sem mondott ilyesmit.

- *Én* mondtam valami hasonlót.

- De kedves Winkles!

- Nőni nőnek, természetesen! - vágott a szavába Winkles olyan arckifejezéssel, mintha jobban értene ehhez a kérdéshez, mint bárki más, és szükségesnek tartaná, hogy helyreigazítsa Bensington naiv elképzeléseit. - Nem vitás, hogy a tápszerünkől nagyobbak lesznek. De most nem erről van szó. Hallgassa csak meg, mit mond erre Caterham! Vajon boldogabbak lesznek-e, ez a kérdés! Vajon jobbak lesznek-e a szerüktől, kérdezi. Vajon jobban fogják-e tisztelni a hatóságokat, a törvényes rendet? És vajon helyesen járunk-e el magukkal a gyerekekkel? Érdekes, hogy az ilyen Caterham-féle emberek milyen komolyan veszik az igazságot - ha a jövőről van szó. A gyerekek táplálásának és ruházásának költsége, mondja, már ma is jóval magasabb, mint amennyi szüleiktől telik... hát még mi lesz akkor, ha a kormány engedélyezi a tápszer használatát. Nos, mit szól ehhez?

- Hm...

- Vagyis az én mellékesen elejtett szavaimat konkrét javaslattá fújta fel. Azután kiszámította, hogy mibe kerülne egy térdnadrág egy ilyen tizenkét méteres kamasz részére. Kiszámítja, mintha komolyan elhinné! Tíz font, mondja, ha csak félig-meddig rendes szövetet veszünk. Furcsa ember ez a Caterham! Rögtön előáll a konkrétummal! A gondokkal küzdő, jámbor adófizetőnek kell majd kiizzadnia ezt is, mondja Caterham. Ideje már, teszi hozzá, hogy törvénybe iktassuk a szülők jogait is. Részletesen kifejti, itt van az újságban két teljes hasáb. Minden szülőnek joga van ahhoz, hogy gyermekeit a maga méretei szerint nevelje fel.

- Hm...

- Aztán itt van az iskolaépületek és tantermek kérdése... a nagyobb padok költségei. Mintha a közoktatási költségvetés nem volna eléggé túlterhelt enélkül is! És mit érnének el vele? Azt, hogy a proletárság csupa éhes óriásból áll majd. És Caterham komoly fejtegetéssel folytatja: ha ez az én javaslatom, mondja - láthatólag szándékosan félremagyarázza az én mellékesen odavetett megjegyzésemet -, ha ez az én örült javaslatom, azt mondja, az iskolákban nem is valósul meg, azzal még nincs elintézve a dolog. Mert továbbra is itt van ez a különös tápszer - annyira különös, hogy szinte félelmetesnek merné nevezni. Egyszer már könnyelműen szerte-szórták, mondja, és ez megismétlődhetik. És ha valaki szedni kezdi, olyan, mint a méreg, mondja, nem lehet abbahagyni.

- Úgy is van - bólintott Bensington.

- Szóval azt indítványozza, hogy alakuljon meg a Dolgok Kellő Arányait Megvédő Országos Egyesület. Furcsa, mi? De az emberek szeretik az ilyen ötleteket.

- És mit akarnak csinálni?

Winkles vállat vont, és széttárta karját.

- Minél nagyobb hűhót - felelte. - Betiltani a Herakleophorbia gyártását, vagy legalábbis összetételének publikálását. Én már írtam néhány cikket arról, hogy Caterham túlzott jelentőséget tulajdonít a mi tápszerünknek, de ez nem elég. Érdekes, hogy az emberek mennyire ellenünk fordulnak. Igaz is: az Országos Mértékletességi Liga külön szakosztályt alapított a növekedésbeli mértékletesség érdekében.

- Hm - mondta Bensington, orrát dörzsölgetve. - Azok után, amik itt történtek, ez a hűhó nagyon is érthető. Mi tagadás, a dolog mindenesetre meghökkentő.

Winkles egy darabig még fel-alá járkált a szobában, és többször is kinyitotta a száját, mintha mondani akarna valamit, de meggondolta, és végül elment.

Nyilvánvaló volt, hogy motoszkál a fejében valami, amit nagyon fontosnak tart, csak egyelőre nem akar vele előállni. De legközelebb, amikor a lakásban ott találta Bensingtont és Redwoodot is, pedzeni kezdte a dolgot.

- Mi újság? - kérdezte kezét dörzsölgetve.

- Jelentést akarunk írni.

- A Királyi Tudós Társaságnak?

- Úgy van.

Most Winklesre került a hümmögés sora.

- Hm - dűnnyögte mélyértelműen, és a kandallóhoz lépett. - Hm. De felmerül a kérdés: helyes lesz az? Helyes lesz megtenni?

- Megtenni? Mit?

- Nyilvánosságra hozni a felfedezést.

- Miért ne? Nem élünk a középkorban - felelte Redwood.

- Tudom, tudom.

- Cossar, éppen ellenkezőleg, úgy véli, hogy a leghelyesebb az ilyen felfedezést minél szélesebb körben elterjeszteni. Ez az igazi tudóshoz méltó eljárás.

- Többnyire igen. Bizonyára. De... ez kivételes eset.

- Nem, nem. Az egész ügyet annak rendje és módja szerint az akadémikusok elé terjesztjük.

Winkles néhány nap múlva visszatért erre a kérdésre.

- A mi felfedezésünk sok tekintetben kivételesnek mondható. Tudniillik olyan ismeretről van szó, amellyel könnyen vissza lehet élni. Súlyos veszedelmeket rejt magában, ahogy Caterham mondta.

Redwood hallgatott.

- A legkisebb hanyagság is megbosszulhatja magát - folytatta Winkles. - Ki kellene választani néhány megbízható embert, és bizottságot alakítani az istenek papija... akarom mondani a Herakleophorbia gyártásának ellenőrzésére. Ebben az esetben talán...

Elhallgatott, és Redwood, akit kellemetlenül érintett a dolog, úgy tett, mintha észre sem venné a Winkles szavai mögött lappangó burkolt kérdést.

Bensington vagy Redwood lakásán Winkles még türtőztette magát egy kicsit, de másutt a Herakleophorbia legnagyobb szakértőjének adta ki magát - pedig ugyancsak keveset tudott róla. Leveleket írt, amelyekben a csodaszer védelmére kelt; cikkeket küldött be a lapokba, és kifejtette az istenek papijának óriási lehetőségeit; tudományos és orvosi társaságok gyűlésein emelkedett szólásra, és akár a tárgyhoz tartozott, akár nem, a Herakleophorbiáról beszélt - valósággal azonosította magát vele. Írt egy könyvecskét, ezzel a címmel: *Mi az igazság az istenek papija körül?*, és igyekezett benne elkenni mindazt, ami Hickleybrow-ban történt. Kijelentette, hogy nevetséges olyasmit állítani, mintha az istenek papijától az emberek tizenkét méternyire is megőhetnek; ez „nyilvánvaló túlzás”. Nőni nőnek, persze, nagyobbak lesznek, de nem óriásiak...

A két tudós meghitt körében is tudomásul kellett venni, hogy Winkles rendkívül szolgálatkész... szívesen korrigálná a kefelevonatát bármely cikknek, amely bármely lapban a Herakleophorbiáról

megjelenni készül... de még szívesebben megtenne mindent, hogy a Herakleophorbia előállításának részese legyen. Folytonosan hangoztatta a két felfedező előtt, hogy a Herakleophorbia igazán nagy dolog, korszakalkotó dolog, amelynek a lehetőségei korlátlanok. Csak éppen hogy „biztosítékokra lenne szükség”. És végül egy nap kerekén megkérdezte, nem mondanák-e meg neki, hogyan kell a Herakleophorbiát előállítani?

- Én nagyon megszívleltem azt, amit ön a múltkor nekem mondott - felelte Redwood.

- Igazán? - kiáltott fel Winkles boldogan.

- Igen. Ön mondta nekem, hogy olyan ismeret ez, amellyel könnyen vissza lehet élni.

- Nem értem, hogy tartozik ez most ide.

- Idetartozik - felelte kurtán Redwood.

Winkles elgondolkodott ezen néhány napig. Azután felkereste Redwoodot, és közölte vele, hogy fiának nem adhat be olyan port, amelyről nem tud semmit - vaktában, ugyebár, nem lehet felelősséget vállalni...

Redwood döbbenten hallgatott.

- Hallotta, mi újság? - kérdezte Winkles, más témára terelve a beszélgetést. - Társadalmi egyesület alakult az istenek papijának teljes betiltására. Azt mondják, már több ezer tagjuk van.

Redwood még akkor is hallgatott.

- Törvényjavaslatot szerkesztettek - folytatta Winkles. - Caterhamhez fordultak, aki készségesen vállalta, hogy beterjeszti. A dolog nagyon komoly. Helyi bizottságokat alakítanak mindenfelé, hogy a képviselőket megnyerjék. Azt akarják, hogy különleges engedély nélkül Herakleophorbiát készíteni vagy tárolni büntetendő cselekménynek számítson. És az istenek papiját - mert tudja, általában így hívják - beadni huszonegy évnél fiatalabb személynek: súlyos büntetést legyen, amelyért pénzbüntetésre át nem változtatható börtön jár... De vannak más egyesületek is, amelyek párhuzamosan működnek. A legkülönbözőbb emberek szervezkednek az önök szere ellen. A „Ne nyúlj a természetünkhöz!” egyesület egyik vezetője Harrison professzor lesz, úgy hallom. Tanulmányt írt erről a kérdéstről. Azt mondja, a növesztőszer nem egyeztethető össze az emberiség fogalmával, amelyet Comte tanításai határoznak meg. Az önök szere olyasmis, hogy a tizenharmadik század egyszerűen *képtelen* lett volna kigondolni, még a legrosszabb percekben sem vetemedhetett volna erre. A csodatápszer nem szerepel Comte eszméi között, ami egymagában is igazolja, mennyire veszedelmes. Aki igazán megérti Comte-ot, mondja Harrison...

- Ne mondja! - vágott a szavába Redwood, kizökkenve a Winkles iránt tanúsított néma megvetésből.

- ...az nem kapható ilyesmire - fejezte be mondatát Winkles. - De akárhogyan álljon is ez a dolog, a közvélemény nagyhatalom, és a szavazókkal nem lehet kukoricázni. Mindenki látja, hogy ön olyasmiben sántikál, ami megzavarhatja az emberek nyugalmát. Márpedig az ember ösztöne tiltakozik nyugalmának megzavarása ellen, ezt ön is tudhatja. Az emberek nem hiszik el azt, amit Caterham locsog a tíz-tizenöt méteres óriásokról, akik nem tudnak bemenni egy templomba vagy gyűlésterembe, nem férnek be semmiféle társadalmi vagy jóléti intézménybe. Az emberek nem hiszik el, de azért mégis nyugtalankodnak. Érzik, hogy itt bűzlik valami... nem úgy, mint egy közönséges tudományos felfedezésben...

- Minden felfedezésben bűzlik valami - vélte Redwood.

- Nem tudom... de akárhogy is, annyi bizonyos, hogy az emberek nyugtalanok. Caterham folyton azt dudálja a fülükbe, hogy mi lesz, ha a szer megint szétszóródik. Hiába hajtogatom nekik újra meg újra, hogy ez lehetetlen, nem fordulhat többé elő - ők mégis aggódnak!

Egy darabig megint fel-alá szaladgált a szobában, és már-már azt hitték, hogy újra szóba hozza a Herakleophorbia összetételének titkát. Lehet, hogy ez volt a szándéka - de meggon-
dolta a dolgot, és elment.

A két tudós összenézett. Néhány percig csak a szemük beszélgetett.

- Ha minden kötél szakad - szólalt meg végül Redwood erőltetetten nyugodt hangon -, magam adom be a tápszt az én kis Teddymnek... igen, végső esetben saját kezűleg is megtehetem.

3

Néhány nap múlva Redwood kibontotta a reggeli újságját, és megdöbbenő hírt talált benne: a miniszterelnök megígérte, hogy királyi bizottságot küld ki az istenek papijának megvizsgálására. Redwood úgy, ahogy volt, kezében az újsággal, elrohant Bensington lakására.

- Azt hiszem, Winkles az oka minden bajnak. Caterham malmára hajtja a vizet. Örökös locsogásával megriasztotta az embereket. Ha így folytatja, a vége az lesz, hogy meggátolja kutatásaink folytatását. Már így is elég bajom van a kis Teddyvel.

Bensington is kifejezte abbéli óhaját, hogy Winkles maradjon veszteg.

- Nem vette észre - kérdezte Redwood -, hogy a szerünket már ő is az istenek papijának nevezi?

- Nem szeretem ezt a nevet - mondta Bensington, szemüvege fölött barátjára pislantva.

- Pedig neki... Winklesnek... csakugyan az: valóságos papi, helyesebben pecsenye.

- De miért kapaszkodik úgy belé? Mintha az övé volna.

- Ha valamit így felkapnak, minden ember úgy néz rá, mintha az övé lenne. Nem mintha fontos volna.

- De ha ez a nevetséges, tudatlan agitáció komoly méreteket ölt... - kezdte Bensington.

- Az én kisfiam már nem tud meglenni Herakleophorbia nélkül! - vágott a szavába Redwood.

- Igazán nem tudom, mit csináljak. A legrosszabb esetben kénytelen leszek én magam...

Ruganyos, léptek nesze hallatszott, és a következő pillanatban megjelent előttük Winkles - már ott állt a szoba közepén, kezét dörzsölgetve.

- Nem bánnám, ha kopogtatna - szólt rá Bensington, és szemüvegének aranykerete fölött szigorúan nézett a betolakodóra.

Winkles bocsánatot kért, és Redwoodhoz fordult.

- Örülök, hogy itt találom - kezdte. - A dolog úgy áll...

- Olvasta a hírt a királyi bizottságról? - szakította félbe Redwood.

- Igen - vetette oda Winkles.

- És mi a véleménye róla?

- Kitűnő dolog - felelte Winkles. - Most legalább abbahagyják azt a nagy hűhót. Az egész ügynek meglesz a levezetőcsatornája. Kihúzzák a gyékényt Caterham lába alól. De nem ezért jöttem, Redwood. A dolog úgy áll...

- Ez a királyi bizottság nem tetszik nekem - mondta Bensington.

- Biztosíthatom, nem lesz vele semmi baj. Sőt elárulhatom - azt hiszem, nem követek el indiszkréciót, ha elárulom -, hogy valószínűleg én is tagja leszek a bizottságnak.

- Hm - mondta Redwood, és a tűzbe bámult.

- Én rendbe hozhatnék mindent. Bebizonyíthatnám nekik, először is, hogy az anyag szabályozható, másodszor pedig, hogy valóságos csoda lenne, ha a hickleybrow-i katasztrófa megismétlődne. Éppen erre van most szükség, ilyen határozott kijelentésre, mérvadó helyről. Persze sokkal nagyobb biztonsággal beszélhetnék, ha tudnám... de hagyjuk ezt, nem tartozik ide. Jelenleg egy más ügyben szeretnék értekezni önnel. Igen. A dolog úgy áll... hm... egy kis pácba kerültem, amelyből csak ön tudna kisegíteni.

- Pácba? - Redwood felhúzta szemöldökét, és titokban megörült neki.

- Csakhogy az ügy... igen bizalmas.

- Beszéljen csak bátran - biztatta Redwood.

- Nemrég gondjaimra bízta egy gyermeket... egy magas rangú személyiség gyermekét.

Winkles köhécselt.

- Ön szépen halad - dicsérte Redwood.

- Be kell vallanom, főleg az ön tápszerének köszönhetem... és annak az eredménynek, amelyet az ön fiával értem el... ez alapozta meg hírnevemet. Általában, megmondom őszintén, az emberek irtóznak az ön szerétől, de az intelligensebbek között akad olyan is, aki nem olyan bizalmatlan. Az ilyen dolgokban csak óvatosan lehet haladni, lépésről lépésre. De a hercegkisasszony őfensége esetében - az új páciensemről beszélek - másképp áll a dolog. Itt a gyermek apja fordult hozzám a kéréssel... máskülönben soha eszembe se...

Redwood úgy látta, hogy Winkles nagy zavarban van.

- Ha jól emlékszem, önnek kételyei vannak abban a tekintetben, hogy beadhatja-e a szert, nem?

- Csak voltak... múltó kételyek - tiltakozott Winkles.

- Szóval nem kívánja abbahagyni?

- Az ön kisfia esetében? Isten őrizz!

- Azért! Ha tudni akarja, ez egyértelmű volna a gyilkossággal!

- Eszembe sem jut! A világért sem!

- Jól van - mondta Redwood. - Megkapja a port.

- Nem volna egyszerűbb, ha...

- Nem, kedves barátom. Recept nincs. Azt verje ki a fejéből. Bocsássa meg az őszinteségemet, Winkles, de hiába erőlködik. A porokat magam fogom elkészíteni.

- Kérem - mondta Winkles, miután egy pillanatig keményen Redwood szemébe nézett. - Ahogy tetszik. Biztosíthatom, hogy nem is veszem rossz néven. Egy csöppet sem.

Amikor Winkles elment, Bensington a kandallónak támaszkodott, úgy nézett Redwoodra.

- A hercegisasszony őfensége! - mondta gúnyosan.

- A hercegisasszony őfensége! - visszhangozta Redwood.

- Tudja, ki az? Weser-Dreiburg hercegnő.

- Őfelsége harmadik unokatestvére - nem is olyan távoli rokon.

- Nézze csak, Redwood - mondta Bensington -, akármilyen furcsán hangzik, meg kell kérdeznem: mit gondol, érti-e Winkles?

- Mit?

- Hogy mi az, amit csináltunk.

- Még azt sem érti - folytatta Bensington, hangját suttogóra fogva és szemét az ajtóra szegezve -, hogy új páciensének családja miért fordult éppen hozzá. Az egész fenséges család ugyanis...

- Csupa fül vagyok.

- A család minden tagja... kissé talán alacsonyabb az átlagosnál.

- Valóban?

- Igen. És most Winkles a maga együgyűségében ennek a családnak egyik tagját valójában fejedelmi termettel akarja megajándékozni - óriássá akarja növesztetni. De nem folytatom, Redwood, mert attól tartok, ez valóságos felségsértés.

Redwood kinyújtott ujjával a tűz felé bökött.

- Winklesnek minderről sejtelve sincs - mondta. - Sohasem értett meg semmit, már diákkorában sem. Kétségbeesetten korlátozott volt. Letette minden vizsgáját, bevágott minden adatot, de nem volt benne több értelem, mint egy forgatható lexikonállványban. Mindig ilyen volt, és ilyen is marad. Képtelen megtanulni bármit, ami nincs közvetlen kapcsolatban az ő ostoba és felületes személyével. Hiányzik belőle minden képzelőerő, és ezért képtelen igazi tudásra szert tenni. De talán éppen ennek köszönheti, hogy olyan simán letette minden vizsgáját, olyan jól öltözködik, és annyi páciense van. És akármennyit látott és hallott is a mi felfedezésünkről, fogalma sincs róla, és azt sem tudja, mibe kap bele. A szerencse mellé szegődött, hát most kipróbálja az istenek papiján! Valaki összehozta ezzel a hercegi sarjjal, és itt is sikere lesz. De hogy a Weser-Dreiburg családnak hamarosan szembe kell néznie azokkal a problémákkal, amelyeket egy tízméteres hercegisasszony idéz majd elő... ez persze eszébe sem jut Winklesnek! Hogy is juthatna eszébe!

- Nagy botrány lesz.

- Igen, de csak egy év múlva.

- Már előbb is. Mihelyt észreveszik, hogy a hercegisasszony túlságosan gyorsan nő.

- Majd elintézik a maguk szokásos módján; eltussolják a dolgot.

- Sok lesz az eltussolni való.

- Meglehetősen.

- Kíváncsi vagyok, mit fognak csinálni.

- Nem fognak csinálni semmit - ez a fejedelmi tapintatosság.

- De valamit mégiscsak kell csinálniuk!
- Talán majd a hercegkisasszony csinál valamit.
- Lám, erre nem is gondoltam.
- Majd eltűntetik. Volt erre már példa elég.

Redwood keserű nevetésben tört ki.

- Dundi őfelsége, a vasálarcos óriás bébi! Majd bezárják az ódon Weser-Dreiburg várkastély legmagasabb tornyába, és lyukakat vágnak a mennyezetbe, hogy a gyermek emeletről emeletre nőhessen, és be ne üsse a fejét! De mit nevetek, amikor én is ugyanabban a pácban vagyok... és Cossar szintén, a három fiával bizony, bizony...

- Szörnyű botrány lesz - ismételte Bensington, ügyet sem vetve Redwood tréfálkozására. - Szörnyű botrány! Jól meggondolta ezt a dolgot, Redwood? Talán mégis okosabb lenne Winklest figyelmeztetni, és a maga kisfiát fokozatosan leszoktatni az istenek eledeléről. Elégedjünk meg felfedezésünk elméleti diadalával!

- Leszoktatni? - kiáltott fel Redwood kétségbeesett hangon. - Nem beszélne így, ha csak félórát töltene nálunk a gyermekszobában, amikor véletlenül kissé később hozzák a tápszeret. Ami meg a másik ügyet illeti - Winklest figyelmeztetni! Hát el tudja képzelni? Nem, ez az áradat úgy szakadt a nyakunkba, hogy észre se vettük... elkapott, és most már úsznunk kell, akár félünk, akár nem.

- Magam is azt hiszem - felelte Bensington, cipőjére bámulva. - Igen, úsznunk kell. És az ön fiának is, meg a Cossar fiainak... mind a háromnak! Cossar nem részrehajló apa... mind a három gyermekem óriás legyen, vagy egyik sem - azt mondja! Aztán itt van a hercegkisasszony is. Meg a többi. Nem hagyhatjuk őket cserben. Folytatnunk kell a tápszer előállítását. Mindez csak a kezdet kezdete, Redwood. A vak is látja, hogy még nagyobb dolgok fognak következni. Óriási dolgok! Én nem is tudom már elképzelni. - Tűnődve nézegette körmeit. Szemüvegén át nyájas pillantást vetett Redwoodra. - Félig-meddig már magam is azt hiszem, hogy Caterhamnek igaza van. A mi találmányunk megbontja a dolgok arányait. Felborítja a... mit is borít fel, Redwood?

- Akármit borít is fel - felelte Redwood -, az én kisfiamnak meg kell kapnia a papiját.

Ekkor hallották, hogy valaki csörtet fel a lépcsőn, mégpedig sietve. A következő percben már be is állított - Cossar volt.

- Helló! - kiáltott fel, amint észrevette, milyen csüggedt arckifejezéssel ülnek ott. - Mi történt? Elmesélték a hercegkisasszony dolgát.

- Nehéz ügy? - ismételte szavaikat Cossar. - Egyáltalában nem nehéz! A hercegkisasszony meg fog nőni. A maga fia is megnő, és a többiek is. És minden egyéb. Mi sem egyszerűbb. Hol itt a baj?

Igyekeztek megmagyarázni neki.

- Micsoda? - kiáltotta. - Abbahagyni? Az isten szerelmére, hogy képzelik ezt? Most már nem lehet visszatáncolni. Ha megkezdtek, folytatni kell. Ezért vannak a világon. Maguk is, Winkles is. Gyakran törtem a fejemet, hogy mire való ez a Winkles, miért született a világra. Most már tudom. De hol itt a baj? Zavarok lesznek? Természetesen lesznek. Felborítja a dolgok rendjét? Természetes, hogy felborítja. Hát aztán? Előbb vagy utóbb úgyis fel kell borítani mindent. Világos, mint a nap! Majd lesznek, akik meg akarják állítani, de hiába próbálkoznak vele - már elkéstek. Mindig elkésnek, ez is természetes. Ezért hát rajta! Lássanak hozzá, és

csináljanak belőle annyit, amennyit csak tudnak! És adjanak hálát Istennek, hogy van élet-céljuk, hivatásuk!

- De micsoda harcok lesznek még! - sóhajtott Bensington. - Micsoda izgalmak! Talán el sem tudja képzelni...

- Kár, hogy nem zöldségnek született, Bensington! - csúfolódott Cossar. - Valami szép kis veteményeskertben! Az volna magának való! De mit csináljunk, ha Isten ilyen csodás és félelmetes lénynek teremtette? És nem arra, hogy megbújjon valahol, és csendesen üldögéljen, és nyugodtan táplálkozzék! Hát valóban azt hiszi, hogy ezt a világot sápítózó vénasszonyoknak teremtették? De akármit gondol, nem segíthet magán... most már folytatnia kell!

- Én is azt hiszem, hogy folytatnunk kell - mondta Redwood. - Szép lassacskán, fokozatosan...

- Nem! - ordította Cossar. - Nem lassan! Minél előbb, és olyan gyorsan, ahogy csak tudják! Terjesszék el ezt a csodaszert mindenfelé! - A lelkesedés annyira elragadta, hogy szellemes tréfa jutott az eszébe. Két karját a magasba lendítve, Redwood grafikonjait parodizálta. - Redwood! - kiáltotta, hogy megmagyarázza, mire céloz. - Csinálja ÍGY! ÉRTI?

5

Az anyai büszkeségnek is van - úgy látszik - felső határa. Ami Redwoodnét illeti, ő ezt a határt akkor érte el, amikor csemetéje betöltötte földi pályafutása hatodik hónapját, és elegáns, mély gyermekkocsija összetört alatta, úgyhogy tejeskocsin kellett hazavinni, nagy bógés közepette. A kis Redwood súlya akkoriban majdnem harminc kiló volt, magassága százhusz centiméter, és játszva megemelt harminc kilót. A szakácsnő és a szobalány egyesült erővel cipelte fel a lépcsőn. Ezek után már csak napok kérdése lehetett, hogy az asszony rájöjjön, mi történt. Egy délután Redwood hazajött a laboratóriumából; felesége a pamlagon ült és mélyen elmerült *A hatalmas atom* című érdekesítő könyv olvasásában. A szerencsétlen asszony, amint felpillantott, félredobta a könyvet, felugrott, és sírva férje vállára borult.

- Mondd meg nekem, mit csináltál vele? - zokogta. - Mondd meg, mit csináltál?

Redwood megfogta a kezét, és visszavezette a pamlaghoz. Így egy kis időt nyert, és lázasan törte a fejét, hogy megfelelő védekezést eszeljen ki.

- Nincs semmi baj, szívem - mondta -, minden rendben van. Kicsit ideges vagy, ez az egész. Persze az a vacak, olcsó gyerekkeszi! Már intézkedtem, hogy holnap jöjjön ide egy ember, és hozzon magával egy jó erős tolószéket.

Redwoodné könnyeit törölgette zsebkendője csücskével. - Egy gyerek... tolószékben?

- Igen. Miért ne?

- Mint egy nyomorék?

- Nem, szívem. Inkább mint egy fiatal óriás! Semmi okod szégyenkezni miatta.

- Valamit csináltál vele, ne is tagadd... látom az orrodon! Mi volt az?

- Hát... akármilyen volt is, nem vetette vissza a fejlődésben, annyi bizonyos - felelte Redwood kegyetlenül.

- Tudtam! - kiáltott fel Redwoodné, és labdává gyúrta a kezében szorongatott zsebkendőjét. Amint férjére nézett, arckifejezése hirtelen megkeményedett. - Mit csináltál a gyermekünkkel?!

- Miért, mi a baja?
- Nagy. Rettentő nagy. Valóságos monstrum.
- Ostobaság. A legpompásabb gyerek, akivel anya valaha büszkélkedhetett. Hát mi hibát találsz rajta?
- Nem látod, mekkora?
- Hát aztán? Nézz körül: csupa törpe, satnya gyereket láthatsz. A miénk ezerszer különb. Nagyszerű kölyök!
- Túlságosan nagyszerű - mondta az asszony.
- Nem fog mindig így nőni - vigasztalta Redwood. - Csak a rajtnál vett lendületet.

Magában persze nagyon jól tudta, hogy ez nem igaz. A gyerek nem is hagyta abba a növést. Egyéves korában már kis híja másfél méter volt, a súlya pedig ötven kiló. Körülbelül akkora volt, mint egy kerub a vatikáni Szent Péter-templomban, és látogatói megemlegették, ha szeretettel belemarkolt a hajukba vagy az arcukba. Egész Nyugat-Kensington erről beszélt. Egy hordszéket szereztek neki. Abban vitték fel az emeleti gyermekszobába, és úgy hozták le. Különleges dajkát fogadtak mellé, egy nagyon izmos fiatal nőt, akinek ez volt az első állása. Ő vitte el naponta levegőzni egy nyolc lóerős motorral felszerelt gyermekkocsin, amelyet külön a Redwood csemetének készítettek. Még szerencse, hogy Redwood nemcsak egyetemi tanár volt, hanem törvényszéki szakértő is, és megfelelő összeköttetésekkel rendelkezett.

Az első megdöbbenés után, amelyet a kis Redwood szokatlan méretei váltottak ki, az embernek el kellett ismernie, hogy rendkívül okos és igazán szép gyermek. Ezt olyanok mondták nekem, akik naponta látták a Hyde Park sétányain. Ritkán sírt, és cuclit is ritkán kellett neki adni. Volt egy óriási csörgője, azt szokta rázni, és néha a park rácsán keresztül demokratikusan barátkozó módon odakiáltotta az omnibuszkocsisoknak meg a rendőröknek: - Dadda! - vagy: - Babba!

- Ott megy az a gyerek, akit az istenek papijával etetnek - mondta ilyenkor az omnibuszkocsis.
- Egészséges gyereknek látszik - jegyezte meg a kocsis mellett ülő utas.
- Cuclisüvegből táplálják - magyarázta a kocsis. - Azt mondják, külön ötliteres üveget csináltattak neki.
- Az a fő, hogy egészséges - vélekedett az utas.

Amikor Redwoodné rájött arra, hogy ez a növekedés nem marad abba, hanem logikus módon folytatódik - utolsó illúziói ebben a tekintetben akkor foszlottak szét, amikor a motoros gyermekkocsi megérkezett -, búnak eresztette fejét. Elkeseredésében kijelentette, hogy többé nem teszi be a lábát a gyerekszobába... bárcsak meghalna ő is meg a gyerek is, és mindenki a világon... bárcsak annak idején kikoszarazta volna Redwoodot, bár sohase ment volna senki feleségül senkihez. Visszavonult szobájába, és három napig nem evett semmit az égyvilágon, csak néhány tányér tyúklevest. Amikor Redwood bement tiltakozni, az asszony párnákkal dobálózott, zokogott, és a haját tépte.

- A gyereknek semmi baja - mondta Redwood. - Minél nagyobb, annál egészségesebb. Csak nem szeretnéd, ha kisebb lenne, mint a többi gyerek?
- Azt szeretném, ha *olyan* lenne, mint a többi gyerek, se nagyobb, se kisebb. Azt akartam, hogy rendes kisfiú legyen, mint ahogyan Georgina Phyllis is rendes kislány. Fel akartam nevelni rendesen, ahogy kell, most meg - a szerencsétlen asszony hangja megtört -, most meg

harmincnyolcas cipő kell neki, mint egy felnőttnek, és a gyermekkocsiját nem tolják, hanem... jaj, istenem!... motorral hajtják!

- No és?

- Nem tudom szeretni - zokogott az asszony -, hiába, nem tudom! Túl nagy nekem! Nem lehetek az édesanyja úgy, ahogy szerettem volna!

Végül mégis rávették, hogy nézzon be a gyerekszobába. Edward Monson Redwood (ez volt a gyerek igazi neve, csak később hívták tréfásan Pantagruelnek) a különlegesen megerősített hintaszéken ringatózott és ilyeneket gagyogott: - Bu-bu... gu-gu... vau! - Redwoodné szíve olvadozott, odaszaladt gyermekéhez, megölelte, és keservesen sírt.

- Valamit csináltak veled, szegény kisfiam! - zokogott. - Ezért kell nőnőd folytonosan, szüntelenül. Mégis szeretlek, és megteszek mindent, ami erőmből kitelik, hogy rendesen felneveljelek, akármit mond is az édesapád!

Mire Redwood, aki segített feleségét a gyermekszobába tuszkolni, megkönnyebbülten felsőhajtott, és tovasietett a folyosón.

(Eh! Utolsó dolog férfinak lenni - amíg az asszonyok ilyenek!)

Ez év végéig Redwood „első fecskéjén” kívül egy egész csomó motoros gyermekocsi bukkant fel London nyugati kerületeiben. Nekem tizenegy darabról meséltek, de az alaposabb vizsgálat hitelesen csak hat ilyen járműről tud abban az időben a nagyváros területén.

Kiderült, hogy a gyerekek különböző módon reagáltak a „papira”. Kezdetben a Herakleophorbiát még nem tudták injekció formájában a szervezetbe juttatni. Kétségtelen, hogy elég nagy számban akadtak olyanok, akik ezt az anyagot rendes módon nem tudták megemészteni. Itt van például Winkles legkisebb fia - éppen úgy képtelen volt a növekedésre, mint ahogyan az apja (ha Redwoodnak igaza van) képtelen volt a tudás megszerzésére. A „papi” teljes betiltásának kivívására alakult egyesület állításai szerint az átkos tápszer sok gyerekre végzetesen hatott - már zsenge korban elpusztultak tőle. Viszont a Cossar fiúk bámulatos mohósággal kaptak a „papi” után.

Az ilyen szert, természetesen, nem lehet minden további nélkül, egyszerűen alkalmazni. A növekedés különben is rendkívül bonyolult dolog, és szabályai nem általánosíthatók. A Herakleophorbia általános törvénye pedig a jelek szerint abban állt, hogy ha bármilyen módon bejutott a szervezetbe, serkentő hatása minden egyes esetben körülbelül egyforma erős volt. A növekedést hatszorosára vagy hétszeresére fokozta - ennél többet nem lehetett elérni, akár milyen sokat fogyasztott is a szerből valaki. A Herakleophorbiának a szükséges minimumot meghaladó, túlzásba vitt fogyasztása - mint később kiderült - mindenféle betegségeket okozott, emésztési zavarokat, rosszindulatú daganatokat. És rájöttek még valamire: mihelyt az erős növekedés megindul, mértékét már nem lehet csökkenteni, és a Herakleophorbia fogyasztását nem szabad abbahagyni - kicsiny, de elegendő mennyiségben feltétlenül tovább kell szedni.

Ha a szer fogyasztását abbahagyták, amíg a növekedés még tartott, először különös nyugtalanság és levertség jelentkezett, azután beállt a falánkság időszaka (amint a fiatal patkányoknál láttuk a kísérleti farmon), végül pedig igen nagyfokú vérszegénység lépett fel, amely halálos kimenetelű volt. A növények ugyanúgy szenvedtek ilyen esetben, mint az állatok. Ám mindez csak a növekedés időszakára vonatkozik. Amint az élőlény a serdülőkor stádiumába jut (növényeknél ez megfelel az első bimbózásnak), a Herakleophorbiára áhítozó étvágy csökken. És mire a növény vagy állat eléri fejlett korát, a tápszertől függetlenné válik, nincs többé

szüksége rá, mert úgyszólván átáll az új méretekre. Annyira átáll, hogy már óriási utódokat hoz létre, miként Hickleybrow-ban a fű és a csalán példája is mutatja.

De egyelőre még a kis Redwood - az új emberfaj úttörője, az első a csodaszerrel táplált gyermekek közül - gyerekszobája padlóján mászkál, bútorokat tör össze, harap, mint egy ló, és csíp, mint egy harapófogó, és hatalmas hangján csecsemő módjára gügyög, a „mam... mának”, a „dad... dának” meg a rémült „pap... pának”, aki ezt az egész bajt elindította.

Jóindulatú gyerek volt. „Padda jó, jó”, szokta mondani, miközben összetört minden törhető. „Padda” az ő nyelvén annyit jelentett, mint Pantagruel (a becézőnév, amelyet apja adott neki).

Cossar pedig - mit sem törődve a városi építési szabályzattal - hatalmas hodályt épített a Redwoodék házával szomszédos üres telekre. Ez a tágas, kényelmes, világos helyiség, amelynek szélessége és hosszúsága húsz méter, magassága pedig tizenkét méter volt, gyerekszobául, játszó- és tanulószobául szolgált a négy gyerek (a kis Redwood és a három Cossar csemete) számára.

Redwood valósággal beleszeretett az óriási gyerekszobába, amelyet Cossarral együtt épített. Amire még nem volt példa: még a grafikonok iránti szerelme is háttérbe szorult fia életszükségelei mögött.

- Nagy dolog egy ilyen gyerekszobát felszerelni - mondta -, igen nagy dolog. A falak és a berendezési tárgyak többé-kevésbé ékesszóló módon új szellemünket fogják hirdetni, és ezernyi dologra tanítanak, vagy pedig... ha rosszul csináljuk... nagy kudarccal lesz belőle.

- Természetesen - felelte Cossar, és gyorsan kalapja után nyúlt.

A legnagyobb harmóniában dolgoztak együtt, de ami a pedagógiai módszereket illeti, ezeknek kifejtését Redwood magának foglalta le. Vidáman és erélyesen hozzáálltak a falak, ajtók és ablakok kifestéséhez. Többnyire a fehér szín uralkodott, amelybe egy kis meleg árnyalatú festéket keverték. Itt-ott élénkebb színű csíkok enyhítették a terem egyszerű vonalainak ridegségét.

- Tiszta színekre van szükségünk! - jelentette ki Redwood. A falakon véges-végig vízszintes lécek húzódtak, amelyre mindenféle színárnyalatú, négyszögletes táblákat függesztettek. Volt köztük piros és lila, narancs- és citromsárga, sokféle kék és zöld. Ezeket a táblákat az óriás gyerekek tetszésük szerint csoportosíthatták, újra meg újra átrendezhették.

- Lesznek majd képek is - tette hozzá Redwood. - De először ismerkedjenek meg a színekkel. Nem látom be, miért kellene a mi ízlésünket rájuk erőszakolni. Bizzuk csak rájuk, melyik szín vagy minta tetszik vagy nem tetszik nekik.

- A szoba legyen érdekes - mondta. - Ez éppen olyan fontos a gyerekeknek, mint a táplálék. Az üresség gyötrelme neki, akár az éhség. Egész képtárat neki!

De azért mégsem akasztottak állandó jellegű képeket a szoba falaira, csak üres kereteket, amelyekben a képeket cserélgetni lehetett. Ha megunták, kivették és berakták egy mappába. A szoba egyik ablakából egész hosszában végig lehetett nézni az utcán. Hogy a gyerekszoba érdekességét növelje, Redwood a tető fölé egy kis tükörkamrát építtetett, amely visszatükrözte a kensingtoni középiskolát és a park egy darabját.

A szoba egyik sarkában igen tiszteletreméltó szerkezet kapott helyet: másfél méter magas golyós számológép, amelynek lekerekített sarkait különleges vaspántokkal erősítették meg. Ezen tanulnak majd a fiatal óriások számolni. Néhány gyapjas bárány, mackó és hasonló figura volt a szobában, de ezek helyett Cossar egy nap három bérkocsin rengeteg játékot hozott. Csupa olyan játékot, amely elég nagy volt ahhoz, hogy az óriásgyerekek ne nyelhessék le,

mégis könnyű volt felállítani, sorba rakni, rázni, csörgetni, egymáshoz csapni, megtapogatni, kinyitni, becsukni, mindenféle módon kísérletezni. Volt ott mindenféle színű kocka és hasáb, üvegből, agyagból, fából és gumiból: kúpok, csonka kúpok, hengerek, gúlák és téglatestek; mindenféle gömbök és félgömbök, tömörek és üresek; a legkülönbözőbb alakú és nagyságú dobozok, ráilleszthető, rácsavarható vagy pántron forgatható fedéllel; gumi- és bőrszalagok; mindenféle formák, amelyekből emberre emlékeztető alakzatokat lehetett összeállítani.

- Ez való nekik - mondta Cossar. - Megkapják mind, de csak egyenként.

Ezeket a játékokat Redwood egyelőre ládába rakta a szoba sarkába. Az egyik falon, olyan magasságban, hogy egy két-három méteres gyerek kényelmesen elérhesse, jó nagy falitábla volt. Erre a gyerekek fehér és színes krétával írhattak és rajzolhattak. Volt ott egy rajztömb is, amelyről lapokat lehetett letépni, hogy szénnel telefirkálják. Volt egy kis íróasztal is megrakva mindenféle keménységű nagy ácsceruzákkal és rengeteg papírral. Sőt Redwood olyan előrelátó volt, hogy már most beszerzett mindenféle festéket és pasztellkrétát arra az időre, amikor szükség lesz rá. Még a mintázó agyagról és gyurmáról sem feledkezett meg.

- Előbb a tanítójával együtt fog mintázni - mondta -, aztán, ha majd ügyesebb lesz, egyedül másolhat majd gipszöntvényeket, esetleg állatokat is. És most jut eszembe: szerszámládát is hozok neki. Azután könyveket. Majd keresek neki megfelelő könyveket, jó nagy betűkkel. Hogy miféle könyvek legyenek? Amelyek a fantáziát táplálják. Mert végtére is minden nevelésnek ez a koronája. Ez a korona - mint ahogy a trónus a helyes gondolkodás és viselkedés megszokása. A képzelet teljes hiánya brutalitás; az aljas képzelet paráznaságba és gyávaságba visz; de a nemes képzelet olyan, mint az Isten, aki újra a földön jár. A fiam álmodjon is, a maga idejében, a csodás tündérországról és az élet furcsa kis dolgairól. De fő tápláléka mégis csak a pompás, nagyszerű valóság legyen! Olvasson útirajzokat és kalandos történeteket, az ilyen könyvek hőseivel együtt járja be és hódítsa meg a világot. Kapjon könyveket vadállatokról, gyönyörűen illusztrált, pazarul nyomtatott nagy könyveket állatokról és növényekről, madarokról és csúszómászókról, szép könyveket a végtelen égboltozat és a mély tenger titkairól! Kapja meg a történetét és a térképét minden birodalomnak, amelyet valaha is látott a világ; kapjon képeket és történeteket mindenféle népfaj és törzs életmódjáról, szokásairól. De kapjon olyan képeket és könyveket is, amelyek a szépérzékét fejlesztik... leheletfinom japán festményeket, amelyek megkedveltetik vele a madarak, indák, hulló virágszirmok gyengéd szépségét... de nyugati képeket is, daliás férfiak és kecses nők képeit, kedves csoportokat ábrázoló kompozíciókat, a tenger és a szárazföld látképeit. Könyveket arról, hogyan kell házakat és palotákat építeni... maga is tervezzen szobákat, házakat, városokat...

- Azt hiszem, egy kis színházat is kell ajándékoznunk neki.

- Azonkívül itt van a zene is!

Redwood addig gondolkodott ezen, amíg el nem döntötte magában, hogy legjobb, ha a fia egy nagyon tiszta hangú harmóniumon kezd játszani. Csak egy oktávja legyen; később fokozatosan ki lehet bővíteni.

- Eleinte ezen tanuljon játszani... énekeljen hozzá, és nevezze el a hangokat kedve szerint... később pedig...

Felpillantott az ablakkönyöklőre, amely jó magasan volt a feje fölött, majd szemével a szoba magasságát méregette.

- Abba a sarokba építjük majd be a zongoráját mondta. - Persze darabonként hozzuk be, részekre szedve...

Abbahagyta előkészületeit, és megállt a szoba közepén - tűnődő kis fekete figura. Ha látták volna ott, azt gondolták volna, hogy olyan, mint egy játék baba egy normális méretű gyermekszoba bútorai közt. A padlón valódi keleti szőnyeg - tízszer tíz méter -, a kis Redwood nemsokára ezen fog mászkálni. A szőnyeg elnyújtózik egészen a ráccsal védett villamos fűtőtestig. Cossar egyik embere odafenn dolgozik az állványzaton: éppen a nagy keretet erősíti fel, amelyben a kicserélhető képek lesznek. A falhoz támasztott óriási növénygyűjtő album akkora, mint egy rendes ház kapuja; itatóspapír lapjai közül egy-egy virág, inda vagy levél csücske kandikál elő - mindegyik akkora, mint a kísérleti farm környékén burjánzó növények, amelyek a botanikusok világában nemsokára híressé teszik Urshot nevét...

Még Redwoodon is erőt vett a hitetlenség, amint ott állt ezek közt a dolgok közt.

- Ha ez csakugyan így megy tovább... - mondta a távoli mennyezetre bámulva.

A távolból, mintegy válaszképpen, dörgő hang hallatszott - akárcsak egy szelindek ugatása.

- Úgy bizony - nyugtatta meg magát Redwood. - Nincs itt semmi baj.

Most csapkodást és kopácsolást lehetett hallani az asztal felől, majd hatalmas és mégis gyermekes gügyögést.

- A legjobb lesz, ha én magam tanítom - felelte Redwood egy kérdésre, amelyet elkalandozó gondolatai során feltett magának.

A csapkodás mind erősebb lett. Redwoodnak egy pillanatig úgy rémlett, hogy robogómozdony ritmusa dohog benne - talán ez a mozdony száguld a felé zúduló események egybekapcsolódó szerelvényével...

De most egyre halkuló kopogások váltották fel az előbbi dübörgést.

- Szabad! - kiáltotta Redwood, amint ráeszmélt, hogy valaki be akar jönni. Az ajtó, amely akkora volt, hogy egy székesegyház kapujának is beillett volna, résnyire kinyílt. A sarokvas nyikorgása elhallgatott, és Bensington kopasz feje jelent meg az ajtónyílásban. Jóindulatúan pislogott szemüvege mögött.

- Ide merészkedtem, hogy megnézzem - súgta bizalmas, titkolódzó hangon.

- Kerüljön beljebb - mondta Redwood. Vendége eleget tett a felszólításnak, és becsukta az ajtót maga mögött. Kezét hátul összekulcsolva néhány lépést tett előre, majd megállt, félrebillentette fejét és felbámult a magasba. A szoba méretei megdöbbenették. Elgondolkozva dörzsölgette állát. - Valahányszor benézek ide - mondta fojtott hangon -, mindig az a benyomásom, hogy nagy... nagyon nagy...

- Hát bizony - felelte Redwood, és maga is körülnézett, mintha jól emlékezetébe akarná vésni ezt a látványt. - De ne felejtse el, hogy a gyerekek is nagyon nagyok lesznek.

- Tudom - sóhajtott Bensington, és hangjában szinte rémület bujkált. - Rettentő nagyok.

Most szinte szemrehányóan néztek egymásra.

- Valóban szörnyű nagyok - ismételte Bensington, orrát dörzsölgetve, míg fél szemével Redwoodra pillantott, kételkedően lesve, hogy egyetért-e vele. - Mindnyájan... tudja... szörnyű nagyok lesznek. Már láttam egyet-mást, de azért talán el se tudom képzelni, hogy igazában milyen nagyok lesznek!

Ötödik fejezet

BENSINGTON ELPÁROLOG

1

Mialatt a Herakleophorbia ügyének megvizsgálására kiküldött királyi bizottság jelentésének elkészítésével foglalkozott, a „papi” megint kimutatta foga fehérét - vagyis azt a veszedelmes képességét, hogy elterjedjen. És ez az újabb rakoncátlankodása annál szerencsétlenebb volt - legalább Cossar szempontjából -, mivel nagyon elhamarkodottan választotta meg időpontját. A királyi bizottság ugyanis - készülő jelentésének fogalmazványában, amely még ma is megvan - éppen akkor akarta kimondani, hogy meggyőződése szerint a Herakleophorbia véletlen kiszivárgása és elterjedése teljesen lehetetlen. Ebben a meggyőződésében olyan szaktekintélyek erősítették meg, mint dr. Stephen Winkles, az orvos- és természettudományok doktora, a Királyi Tudós Társaság és a Királyi Orvostársaság rendes tagja, békebíró stb. A bizottság csupán egyetlen óvintézkedést tartott szükségesnek - azt is csak a közönség megnyugtatóására. Javasolta, hogy a Herakleophorbia előállítására ne legyen joga senki másnak, csak egy bizottságnak (amelyben Winkles doktoré a döntő szó). A bizottság monopóliuma legyen a „papi” árusítása és forgalmának ellenőrzése is. És valóban a sors iróniája, hogy a „papi” újabb elrugaszkodása éppen Winkles nyaralója közelében kezdődött, alig ötvenméternyire attól a kis kestoni villától, ahol a nyári hónapokat el szokta tölteni.

Redwood - bizonyára emlékeznek rá - határozottan elzárkózott Winkles kérése elől, hogy árulja el neki a Herakleophorbia-IV összetételének titkát. Kétségtelen, hogy ez a kikoszarozás keltette fel Winklesben a sóvárgó érdeklődést az analitikai kémia iránt. Nem volt ügyes kezű kísérletező, és alighanem ezért mondott le arról, hogy a Londonban rendelkezésére álló, kitűnően felszerelt laboratóriumban lásson hozzá a „papi” vegyelemzéséhez. Nem szólt senkinek, tanácsot sem kért senkitől, szinte titokban kezdte el ezt a munkát a kestoni villája kertjében felállított primitív bódében, amelyet laboratóriumnak rendezett be. De vagy az a kevés ügyessége hagyta-e cserben, vagy az energiája - annyi bizonyos, hogy kisebb-nagyobb megszakításokkal mindössze egy hónapig kísérletezett, azután abbahagyta az egészet.

Ennek a kerti laboratóriumnak, ahol Winkles dolgoztatott, igen kezdetleges volt a felszerelése. A vizet csappal ellátott, függőlegesen felállított cső szolgáltatta, az elhasznált víz pedig egy másik levezető csövön távozott a sövényen túl elterülő posványos kis tóba, amelynek szélét sűrűn ellepte a sás, bár volt ott egy szép égerfa is. A levezető cső repedt volt, és így a kísérletnél felhasznált Herakleophorbia egy része kiszivárgott a zsombékba - éppen jókor, hogy a növényzetnek hathatós segítséget nyújtson a tavaszi újjászületésben.

Ebben a mocsaras kis zugban felpeszsdült az élet. Ebihalak serege remegő izgalommal feszegette kocsányos burkát; parányi tavi csigák keltek életre, és a sás szárának zöld hánca alatt egy nagy vízibogár lárvái törtek elő petéikből. Nem tudom, ismeri-e az olvasó annak a vízbogárnak a lárváját, amelyet a jóisten tudja, miért - Dytiscusnak hívnak. Csuklós testű, furcsa külsejű, gyors mozgású, erős kis állat, és ha úszik, fejét lefelé nyomja, míg a farka kiáll a vízből; hossza körülbelül akkora, mint egy ember hüvelykujjának felső íze - persze csak addig, amíg nem evett a „papiból”; két éles, állkapocsszerű szívókája van, azon keresztül szívja áldozata vérért.

Az első élőlények, amelyek bekapták a Herakleophorbia-IV vízben úszó szemcséit, kis ebihalak és vízicsigák voltak; különösen a nyüzsgő és rángatózó ebihalaknak ízlett, és nagy lelkesedéssel kaptak utána. De mihelyt akkorára nőttek, hogy feltűnést keltettek a maguk kis világában - hopp! -, máris ott termett mellettük az egyik Dytiscus, és beleeresztette szívókáját. De

a békaporonty vérével együtt a Herakleophorbia is bejutott feloldott állapotban az új páciens szervezetébe. Persze a kis tócsát körülvevő sás és a víz színén úszó zöld moszatok is kivették részüket a „papiból”. Néhány nap múlva nagytakarítás volt a laboratóriumban, és a felmosó vízzel együtt újabb „papi” került a tócsába meg az égerfa gyökerei közé.

Az első ember, aki észrevette a dolgot, Carrington természetrajztanár volt, aki szabad idejében az édesvízi moszatok tanulmányozásával foglalkozott. Azért jött le egy napra Kestonba, hogy moszatpéldányokat gyűjtsön üvegcsövekbe, későbbi megvizsgálás céljából. Egy tucatnyi bedugaszolt üvegcső csörömpölt a zsebében, amikor a homokos parton a tó felé ballagott, kezében hegyes végű sétabotjával. Egy kertészfiú, aki a konyhalépcsőn állt, és Winkles doktor kertjének sövényét nyírta, meglátta Carrington tanár urat ezen a helyen, ahol nagyon kevés ember jár, és érdeklődéssel figyelte sejtelmes tevékenységét.

Látta, hogy Carrington lehajol a tó partján, megkapaszkodik az öreg égerfa törzsébe, és belebámul a vízbe. De azt már természetesen nem láthatta a fiú, hogy a tanár úr milyen meglepetéssel és gyönyörűséggel bámulja a víz fenekén leülepedő moszatok szokatlanul nagy szárait és csomóit. Ebihalat már nem lehetett látni - ezek közben mind elpusztultak. A jelek szerint a tanár úr nem látott semmi különösét a burjánzó növényeken kívül, könyökig feltúrta inge ujját, előrehajolt és mélyen benyúlt a vízbe, hogy a moszatok közül kiemeljen egy szép példányt. Keze kutatóan motozott odalent. És ebben a pillanatban az égerfa gyökereinek hús árnyékából villámgyorsan kisurrant valami.

Zsupsz! Ez a valami máris beleeresztette két hegyes, harapófogó módjára összecukódó szívókáját a tanár úr karjába. Rusnya féreg volt, legalább harminc centi hosszú, barna és csuklós testű, mint egy skorpió.

Ez a csúf jelenség és a még kínosabb meglepetés, a harapás okozta éles fájdalom kibillentette a tanár urat egyensúlyából. Érezte, hogy elszédül, és nagyot kiáltott. De már fel is bukott, és arccal belezuhant a tóba.

A fiú látta, hogy eltűnik, és hallotta, hogyan csapkod karjaival a vízben. A szerencsétlen azután újra felbukkant a parton, kalap nélkül - csurgott róla a víz, és sikoltozott.

A fiú soha életében nem hallott még férfit így sikoltozni.

Ez a furcsa idegen mintha valamit tépdessett volna az arcáról, amelyen csíkokban csorgott alá a vér, kétségbeesetten kitérte karjait, nagyokat ugrott a levegőbe, mintha megőrült volna, tíz-tizenkét métert rohant, azután összeesett, és a földön hemperegve eltűnt a fiú szeme elől.

A fiú egy szempillantás alatt leugrott a konyhalépcsőről, átvette magát a sövényen, kezében - szerencsére - a nyeseollóval. Amint keresztültört a rekettyebokron, mesélte később, már-már vissza akart fordulni, mert attól tartott, hogy örültsel van dolga, de azután eszébe jutott, hogy kezében van a nagy olló, és ettől megnyugodott.

- A legrosszabb esetben kiszúrom a szemét, gondoltam - mesélte azután.

Amikor Carrington megpillantotta a fiút, viselkedése megváltozott - olyan volt, mint egy kétségbeesett, de épeszű emberé. Feltápaszkodott, megbotlott, újra felállt, és a fiú felé botorkált.

- Nézze csak! - kiáltotta. - Nem tudok megszabadulni tőlük!

A fiú elborzadva látta, hogy az idegen arcára, meztelen karjára és combjára három szörnyű lárva tapad - izmos, barna, hajlékony testükkel dühösen csapkodnak, nagy állkapcsukat belemélyeszti áldozatuk húsába, és mohón szívják a vérét. Olyan erős volt a harapásuk, mint egy buldogé. Carrington hiába erőlködött, hogy lefejtse a kis fenevadat arcáról. Csak azt érte el vele, hogy szétmarcangolta arcát, nyaka és ruhája csupa vérfolt lett.

- Mindjárt levágom! - kiáltotta a fiú. - Kitartás, uram!

És azzal a buzgalommal, amelyet egy ilyen fiútól hasonló körülmények között el lehet várni, sorra levágta ollójával a tanár úr vérszívóinak fejét. - Nesze! - kiáltotta utálkozó arccal, valahányszor egy-egy lárvatest lehullt a földre, de még akkor is olyan mohón tapadtak áldozatukra, hogy a levágott fej tovább is harapott és szívott, pedig a vér, amit kiszívott, test nélküli nyakán folyt ki. De a fiú ennek is véget vetett néhány további nyisszantással (amelyek egyikét a sokat szenvedett tanár úr is megérezte).

- A maga segítsége nélkül sohasem szabadultam volna meg tőlük! - nyögte Carrington, és szédülve, tántorogva állt ott; sebeiből patakzott a vér. Gyenge kezével megtapogatta sérüléseit, azután megrökönyödve nézte véres tenyerét. A következő pillanatban térdei megroggyantak, és ájultan zuhant a fiú lába elé, kivégzett kízóinak még mindig vonagló hullái közé. Szerencsére a fiúnak nem jutott eszébe, hogy vizet fröcsköljön az arcába, hiszen rengeteg szörnyeteg ólálkodott még az égerfa gyökerei között. Ehelyett visszasietett a házba, hogy segítséget hívjon. Mindjárt találkozott a kertésszel, aki egyben kocsis is volt, és elmondta neki, mi történt.

Amikor visszatértek Carringtonhoz, már magához tért, és felült. Szédült, remegett a gyengeségtől, de annyi ereje még volt, hogy figyelmeztesse őket: kerüljék a veszedelmes tavacsákat.

2

Ilyen körülmények között értesült a világ először arról, hogy a csodatápszer megint bajt csinált. Egy hét múlva Kestonban már teljesen kifejlődött az, amit fertőző gócnak szoktak nevezni. Ezúttal nem darazsak vagy patkányok, nem fülbemászók vagy csalánfélék öltöttek iszonyú méreteket, hanem vízipókok és szitakötőlárvák; az utóbbiakból hamarosan szitakötők lettek, amelyek elkápráztatták egész Kent megyét zafírkéken villogó szárnyaikkal. A kis tóból kiáradt az iszapos burjánzás, és zöld, nyálkás tömegével félig elöntötte a Winkles doktor nyaralójába vezető kerti ösvényt. És hirtelen nőni kezdett a nád, sás és káka, olyan buján, mint még soha. Mindez csak akkor ért véget, amikor a tavat lecsapolták.

Nemsokára nyilvánvalóvá vált, hogy nemcsak egy fertőzési góccal kell számolni, hanem egész csomó ilyen központ van. Az egyik Ealingben volt - innen jöttek az óriási pókok és legyek. A másik Sunbury körül volt, ahonnan óriási, vad angolnák úsztak le a patak vizében - néha kikikáztak a partra, és megölték a legelésző bárányokat. Azután meg kell említeni Bloomsburyt is, amely szörnyű, újfajta csótányokkal ajándékozta meg a világot - egy ócska mocskos házból jöttek. A világ újra szembekerült Hicklebyrow borzalmaival, csak hogy óriás csirkék, darazsak és patkányok helyett másféle furcsa szörnyetgek kerültek napvilágra. Minden fertőzési góc a maga jellegzetes helyi növény- és állatvilágát növelte iszonyatos méretekre.

Most már tudjuk, hogy ezeknek a gócnak mindegyike azonos volt Winkles doktor egy-egy páciensének lakóhelyével. De akkor még nem jöttünk erre rá. Senkinek sem jutott eszébe Winkles doktort kapcsolatba hozni ezzel a vésszel, vagy csak a legkisebb mértékben is hibáztatni érte. Nagy volt a pánik, természetesen, és szenvedélyes a méltatlankodás, de ez nem Winkles, hanem a csodatápszer ellen irányult. Sőt nem is annyira a csodatápszer, mint inkább a boldogtalan Bensington ellen, mert a nép képzelete kezdettől fogva benne látta az istencsapás egyetlen okozóját.

Ami aztán történt - hogy meg akarták lincselni -, azok közé a kirobbanó események közé tartozik, amelyek látszólag igen szenzációsak, de valójában egészen jelentéktelenek.

A tömegszenvédelynek ez a kitörése meglehetősen homályos eredetű. A tömeg magva főképpen olyan emberekből állt, akik egy „antipapi” gyűlésről jöttek, amelyet a Caterham-párt túlzó elemei rendeztek a Hyde Parkban. De ott senki sem javasolta azt a kilengést, amelyben aztán olyan sokan vettek részt, sőt még csak nem is céloztak rá. Hogyan következett be mégis? Ezt a problémát csak a derék Gustave le Bon, a tömeglélektan titkainak kutatója tudná megvilágítani. Tény az, hogy egy vasárnap délután, úgy három óra tájban, egy meglehetősen nagy és csúf londoni tömeg, amelyet már senki sem tudott kordában tartani, végighömpölygött a Thursday Streeten, és Bensington halálát követelte - hadd szolgáljon elrettentő például ezeknek a tudományos kutatóknak, akik már nagyon sokat megengednek maguknak. Nem sok hiányzott ahhoz, hogy a tömeg megvalósítsa szándékát - sokkal közelebb jutott hozzá, mint bármely más tömeg azóta, hogy lerombolták a Hyde Park kerítését (viszont ez már elég régen történt, Viktória királynő uralkodásának közepe táján). Annyira közel jutott hozzá, hogy egy óra hosszat hajszálon függött a boldogtalan tudós élete.

Az első jel, amely figyelmeztethette volna arra, hogy készül valami, a nagy zajongás volt kint az utcán. Az ablakhoz lépett és kikukucskált, de nem is gyanította, milyen veszedelem fenyegeti. Egy-két percig figyelte a nép háborgó hullámozását a kapu körül. Az a tucat rendőr, aki a tömeg útját akarta állni, tehetetlennek bizonyult, és a nép csakhamar elsöpörte. Bensington csak akkor eszmélt rá arra, hogy neki is valami köze van az üggyhez. Azután átvillant rajta a felismerés, hogy ez a hullámozó, ordító tömeg őt keresi. Egyedül volt a lakásban, mert unokahúga, Jane - talán éppen ez volt a szerencse - elment Ealingbe, egyik anyai rokonához uzsonnázni. Bensingtonnak fogalma sem volt róla, hogyan kell viselkedni ilyen körülmények között (talán még azt is jobban tudta, mit kell csinálni, ha eljön a végítélet napja). Ide-oda rohangált a lakásban, mintha a bútoroktól akarna tanácsot kérni: fiókokat zárt be, majd visszafordította zárjukban a kulcsot, izgatottan cikázott ajtóhoz-ablakhoz - amikor beállított a házmester.

- Nincs vesztegetni való idő egy perc sem - mondta. - Megtalálták a lakása számát a lakók névjegyzékében, lenn az előcsarnokban. Már jönnek is, egyenesen ide tartanak!

Kituszkolta Bensingtont a folyosóra, ahol már hallani lehetett a közeledő tömeg zaját a főlépcsőházból. A házmester bezárta maga mögött a lakás ajtaját, és berántotta Bensingtont a szemközti lakásba. Oda is be tudott jutni, mert a lakás pótkulcsa nála volt.

- Ez az egyetlen reményünk a menekülésre - mondta. Gyorsan kinyitott egy ablakot, amely a szellőzőudvarra nyílt. A falon vashágcsók voltak - a legprimitívebb és legveszedelmesebb létra, amelyen tűzveszély esetén a felsőbb emeletekről lehetett menekülni. Kitaszigálta Bensingtont az ablakon, megmutatta neki, hogyan kapaszkodják felfelé, és követte a létrán, lábait döfködve kulcsosomójával, valahányszor tévóvázva megállt. Bensingtonnak időnként úgy rémlett, hogy most már örökre ezen a létrán kell felkapaszkodnia, amíg csak él. Fölötte a tető elérhetetlenül távolinak tetszett, talán egy mérföld is kell még odáig. És hogy odalent mi van, arra gondolni sem mert.

- Tovább, tovább! - kiáltotta a házmester, és megragadta a bokáját. Bensington megfogta a fölötte levő hágcsót, és úgy belekapaszkodott, mint fuldokló a kötélbe, miközben rémületében halkán nyöszörgött.

Azután, úgy látszik, a házmester betört egy ablakot, majd jókorát ugrott oldalvást, azután hallani lehetett, hogy az ablak csikorogva kinyílik. A házmester nagyot káromkodott. Bensington óvatosan arra fordította fejét.

- Most jöjjön le hat fokkal - parancsolta amaz.

Ez a tornászmutatvány ostoba dolognak látszott, de azért Bensington lassan, nagyon óvatosan leeresztette a lábát.

- Az isten szerelmére! Ne rángasson! - kiáltott, mikor a házmester kinyújtotta kezét a nyitott ablakon, hogy átsegítse.

A létráról az ablakba jutni még egy üldözött rókának is becsületére vált volna, vélte Bensington, amikor mégis megtette a veszedelmes lépést, abban a biztos tudatban, hogy úgysem sikerül, de legalább tisztességes öngyilkosság útján kerül ki a még dicstelenebb halált. A házmester kíméletlenül berántotta az ablakon.

- Maga maradjon itt - mondta a házmester. - Az én kulcsaimmal itt nem megyünk semmire, ez amerikai zár. Én kimegyek, becsapom az ajtót magam mögött, és megkeresem az emeleti portást. Maga addig be lesz zárva. Eszébe ne jusson az ablaknál mutatkozni! Még ilyen dühös tömeget nem is láttam. De ha azt hiszik, hogy elment hazulról, alkalmasint beérik azzal, hogy összetörik a bútorait.

Kiment, és becsapta maga mögött az ajtót. Bensington magára maradt - a maga eszére utaltan. Ez pedig azt tanácsolta neki, hogy bújjon az ágy alá. Ott találta meg nemsokára Cossar.

Bensington majdnem szörnyethalt rémületében, amikor ez történt. Cossar ugyanis oly módon jutott be a lakásba, hogy betörte az ajtót - vállával ugrott neki a folyosó túlsó oldaláról.

- Jöjjön elő, Bensington - mondta. - Nincs semmi baj. Én vagyok az. Ki kell innen jutnunk. Fel akarják gyújtani a házat. A portások elmenekültek, a cselédség is. Szerencse, hogy elcsíp-tem azt az embert, aki meg tudta mondani, hol találom meg magát. No... nézzen csak ide!

Bensington kikémlelt az ágy alól, és rejtélyes ruhadarabokat pillantott meg Cossar karján, és ami a legkülönösebb, fekete női kalapot a kezében.

- Most már nem állnak meg félúton - mondta Cossar. - Ha nem gyújtják fel a házat, átkutatják, és ide is bejönnek. Amíg a rendőrség ideér, eltart egy óráig is. A tömeg fele huligánokból áll, és minél több lakást dúlhatnak fel, annál jobban örülnek... természetesen! Vegye föl ezt a szoknyát meg ezt a kalapot, Bensington... meg kell lógnunk.

- Hogy gondolja ezt? - kérdezte Bensington, teknősbéka módjára kidugva fejét.

- Úgy gondolom, ahogy mondom. Vegye föl és jöjjön! Ezt kell tennie - természetesen.

Heves mozdulattal előranciaigálta Bensingtont az ágy alól, és öltöztetni kezdte - átöltöztette egyszerű öregasszonynak.

Felgyűrte Bensington nadrágját, lehúzta komótcipőjét, gallérját, nyakkendőjét, kabátját és mellényét. Fején keresztül áthúzta a fekete szoknyát, azután ráadott egy vörös flanelblúzt, fölé meg egy réklit. Leszedte orráról túlságosan jellegzetes szemüvegét, és állán megkötötte a kalap szalagját.

- Mintha csak öregasszonynak született volna! - jegyezte meg, miközben megkötötte a szalagot. Azután a cügos cipő következett - szörnyű gyötrelem Bensington tyúkszemeinek - meg a kendő. Így az álruha tökéletes volt. - Járjon csak egy kicsit fel és alá! - mondta Cossar. Bensington engedelmeskedett. - Jó lesz - vélte Cossar.

És a Herakleophorbia-IV feltalálója ebben az álruhában botorkált végig a Chesterfield bérpalota folyosóin, meg-megbotolva a szokatlan szoknyában, és furcsa, vékony fejhangon, női módon szitkozódott, hogy ki ne essék szerepéből. Áthaladt az izgatottan ordító, rendbontó tömegen, és eltűnt történetünk színpadáról.

Szökése után soha többé nem avatkozott bele az istenek eledele csodálatos fejlődésébe, amelyet pedig ő maga indított el útján.

A kis ember, aki ezt a nagy dolgot elindította, kivonul történetünkéből, és nemsokára teljesen kivonul a földi dolgok világából. De mivel, mint mondtuk, ő indította el az egészet, ildomosnak tartjuk, hogy könyvünkben még egy lapot szenteljünk neki, és ezt a lapot ide iktassuk. Képzeljük el Bensington barátunkat élete utolsó szakaszában, Tunbridge Wellsben, ahogy ez a fürdőhely ismerte. Mert rövid bujkálás után Tunbridge Wellsben bukkant fel újra, kissé megnyugodva, mert maga is belátta, hogy az a tömegzendülés csak egészen kivételes, múló jellegű, és nem érdemes neki komolyabb jelentőséget tulajdonítani. Jane unokahúga védőszárnyai alatt bukkant fel, nem törődve a világon semmi egyébbel, csak azzal, hogy idegsokkját kúraltassa. Úgy látszik, teljesen közömbös volt a heves csaták iránt, amelyek akkoriban a „papi” új fertőzési gócai és a „papit” papizó csecsemők körül dúltak.

A Mount Glory vízgyógyintézet szállójában telepedett le, ahol igazán bőséges választék van különböző fürdőkben. Van ott szénsavas fürdő, kreozot fürdő, galvanikus és faradikus kezelés, masszázs, fenyőfürdő, keményítő fürdő, rádiumfürdő, langyos fürdő, forró fürdő, korpafürdő, iszapfürdő - és így tovább, és így tovább. Bensington minden energiáját az új gyógymódok tanulmányozására és tökéletesítésére fordította. Néha fókaprém kabátjában bérkocsira ült és elhajtott a vasas forráshoz, ahol Jane felügyelete alatt türelmesen szűrcsölgette a gyógyvizet. Néha pedig, ha fájós lába megengedte, gyalog is elsétált oda.

Görnyedt válla, rózsaszínű arca, csillogó szemüvege csakhamar közismert és megszokott látványa lett a fürdőhelynek. Senki sem bántotta, senki sem nézett rá barátságtalanul; épp ellenkezőleg: a szálloda és a fürdőhely mintha büszke és boldog lett volna, hogy ilyen nevezetes vendége van. Mert Bensingtonot most már semmi sem foszthatta meg hírnevétől. Bár annyira hátat fordított nagy találmányának, hogy még a róla naponta megjelenő újságcikkeket sem olvasta el, nem mehetett úgy végig a szálló előcsarnokán vagy a forrásokhoz vezető úton, hogy ne üsse meg fülét a suttogás: - Ott megy... ő az! - Ilyenkor szeme felcsillant egy pillanatra, és összeszorított ajkának vonala ellágyult - nyilván jólesett neki, hogy így beszélnek róla.

És ez a gyámoltalan kis figura szabadította az istenek eledelét a világra! Nem is tudom, min csodálkozzam jobban - ezeknek a tudósoknak és filozófusoknak a nagyságán-e, vagy a kicsiségükön? Képzeljék el prémes kabátjában, a forrásnál. Ott áll az ivócsarnokban, pohárral a kezében, és a vastartalmú gyógyvizet szűrcsölgeti. Szeme a csillogó üveg kerete fölött Jane kisasszonyra mered kifürkészhetetlen pillantással. - Hm - mondja mélyértelműen, és megint kortyol egyet.

Így hát még egyszer szemügyre vesszük, és emlékezetünkbe rögzítjük korunk e nagy tudományos felfedezőjét... utoljára vesszük szemügyre, és már búcsúzunk is tőle, hiszen valójában egy kis pont volt történetünk lapjain. Mi most áttérünk egy nagyobb képre, amely körülötte kibontakozott, a „papi” további történetére. El kell mondanunk, hogy az a néhány „papit” papizó óriási gyermek miképp nőtt napról napra a világban, amely lépten-nyomon kicsinek bizonyult számukra, miközben a papiellenes bizottság uszítására hozott papiellenes törvények, rendeletek és nemzetközi egyezmények évről évre sűrűbb hálót vontak köréjük, amíg aztán...

MÁSODIK KÖNYV
A CSODATÁPSZER A FALUBAN

Első fejezet **A CSODATÁPSZER ELTERJEDÉSE**

1

Témánk, amely Bensington dolgozószobájában kezdődött, azóta elágazott és szétterjedt; ezért történetünk most már jóformán nem lesz egyéb, mint beszámoló a Herakleophorbia elterjedéséről. Tovább követni a csodatápszer útját olyan, mint figyelemmel kísérni egy hatalmas fa terebélyesedését. Egészen rövid idő alatt, amely egy emberélet negyed részét sem teszi ki, az istenek eledele felbukkant egy kis farmon Hickleybrow mellett, és onnan továbbcsörgedezett, szétterjedt, majd elöntötte az egész világot - csodás erejének hírével és árnyaival együtt. Nagyon gyorsan sikerült kijutnia Angliából. Hamarosan felütötte fejét Amerikában is, Európában mindenfelé, majd Japánban, Ausztráliában, végül világszerte... és mindenütt úgy működött, mintha előre megszabott célja felé törne. Lassan haladt, sokszor kerülő utakon, és mindenütt ellenállásba ütközött. Olyan volt, mint a növekedés lázadása. Az előítéletek ellenére, a törvények és szabályok ellenére, minden makacs konzervativizmus ellenére, amely az emberi dolgok formális rendjének alapja, az istenek eledele, mihelyt elindították, megállíthatatlanul folytatta bonyolult útját.

A csodatápszer gyermekei egész idő alatt derekasan nőttek - ez az alapvető tény jellemezte a korszakot. De még nagyobb, igazán történelmi jelentősége volt annak a ténynek, hogy a csodatápszer szakadatlanul tovább szivárgott. A gyermekek, akik ettek belőle, tüneményesen nőttek, de mindig újabb és újabb gyermekek jutottak hozzá, és nem volt olyan erő a világon, amely ezt a folyamatot megakadályozhatta volna. Az istenek eledele olyan kitarthatóan tört utat magának, mintha élne. Ha például száraz időben lisztbe keveredett, finom porrá omlott szét, mintha szántszándékkal tenné, hogy a szél legkisebb fuvlatára felemelkedjék, és úgy szálljon tovább. Hol egy-egy újabb rovar vonta magára a figyelmet időleges, de végzetes növekedésével, hol meg a csatornákból törtek elő óriás patkányok. Egy berkshire-i falu napokon át hatalmas hangyákkal viaskodott, amelyek három embert halálra martak. Ilyen esetekben előbb pánik tört ki, majd megszervezték a harcot, és megint sikerült a feltörő bajt leverni; de mindig visszamaradt utána valami az élet homályos mélyén, ahol a változás most már örökösen folyt tovább. Azután újabb megdöbbenő kitörés következett - valami szúrós bogáncs szörnyű elburjánzása, veszedelmes tüskék gyors terjedése, csótányok, amelyek ellen az emberek puskákkal harcoltak, vagy hatalmas legyek vészes serege...

Különös, elkeseredett küzdelem folyt itt is, ott is, sötét, ismeretlen helyeken. A csodatápszer nyomán hősök születtek, akik életüket áldozták a kis méretek ügyéért...

És miközben az emberek tudomásul vették, hogy ez is az életükhöz tartozik, és a pillanat sugallta eszközökkel küzdöttek az ilyen események ellen, folyton azt mondogatták egymásnak, hogy „az élet rendje lényegében változatlan”. Az első nagy pánik után Caterham - noha remek szónok volt - másodrendű politikus maradt; az emberek azt mondták róla, hogy túlságosan szélsőséges nézeteket vall.

Csak lassan tudott előretörni az élvonalba. „Az élet rendje lényegében változatlan” - ezt világosan megmondta dr. Winkles, a modern gondolkodás kiváló mestere. És annak az irányzatnak hívei, amelyet akkoriban haladó liberalizmusnak neveztek, szinte elérzékenyültek, amikor bevallották, hogy programjuk haladó voltát egyáltalában nem veszik komolyan. Úgy látszik, inkább arról álmodoztak, hogy csupa kis nemzet legyen a világon, csupa kis nyelv, csupa kis háztartás, csupa önellátó kis család, amely elszigetelten él a maga kis farmján. Megkezdődött

a „jaj, de kicsi, jaj, de helyes!” divatja. Minden, ami nagy, „közönségesnek” számított, míg a kicsi „helyes, csinos, aranyos” volt. A „miniatűr” az elismerő kritika kedves jelzője lett.

Közben az istenek eledeleének gyermekei - szép lassan, ahogy a gyermekek szokták - bele-nőttek a világba, amely kénytelen volt megváltozni, hogy befogadhassa őket. Nőttek és gyarapodtak erőben, magasságban, tudásban; egyéniségre és céltudatosságra tettek szert - lassan, fokozatosan elérték sors szabta méreteiket. Nemsokára mindenki természetesnek tekintette, hogy itt vannak, és ehhez a világhoz tartoznak. Mindaz a nagy hűhó és mozgolódás, ami az óriás gyerekek körül zajlott, természetesnek tűnt fel, és az emberek csodálkozva kérdezték: hogy is volt csak azelőtt? Történetek jártak szájról szájra az óriás fiúk tetteiről. - Csodás - mondták az emberek, de valójában már cseppet sem csodálkoztak. A népszerű lapok sokat foglalkoztak a három Cossar fiúval; megírták, hogy ezek a csodálatos gyermekek ágyúkat emelgetnek, hatalmas vastömböket hajigálnak száz meg száz méterre, távolugrásban meg játszva győzik az ötven-hatvan métert. Állítólag olyan mély kutat ástak, amilyen kút vagy bánya még nem volt soha, és kincsek után kutattak, amelyek ott rejtőznek, amióta a föld megszületett.

Ezek a gyermekek - írták a népszerű lapok - hegyeket fognak elsimítani, tengereket áthidalni, annyi alagutat fúrni, hogy a föld olyan lesz, mint a lépes mész. - Hát nem csodás? Micsoda kényelem vár reánk! - mondták a régifajta kis emberkéik, és úgy folytatták megszokott tevékenységüket, mintha az istenek eledele nem is jelent volna meg a földön. És talán igazuk is volt, hiszen ezek a dolgok csak első jelei, első ígéretei voltak az óriás gyermekek hatalmának. Amit csináltak, egyelőre csupán gyerekjáték volt; éppen csak kipróbálták erejüket, cél és terv nélkül. Még maguk sem tudták, mi a rendeltetésük ezen a világon. Gyermekek voltak - egy új emberfaj serdülő gyermekei. Óriási erejük napról napra nőtt, de az óriásoknak még meg kell tanulniuk, hogy erejük mire való.

Ha az idő távlatából visszatekintve nézzük, ezek az átmeneti évek olyanok voltak, mintha az egymást követő események egyetlen láncolatból álltak volna. De valójában senki sem látta, hogy bekövetkezett a Nagyság Kora, mint ahogy annak idején senki sem tudta, hogy a Római Birodalom hanyatlásának és bukásának korában él (ezt csak évszázadokkal később ismerték fel egységes eseményként; a kortársak ugyanis túlságosan közel voltak hozzá, és így nem látták az egyes láncszemek összefüggését). Még igen okos emberek is úgy vélekedtek, hogy az istenek eledele nem hozott a világnak egyebet, csak szórványosan és elszigetelten előforduló kisebb-nagyobb kellemetlenségeket, amelyekkel elég bajos volt megbirkózni, de azért mégsem borították fel a dolgok megszokott rendjét.

De legalább egy megfigyelő számára ebben az egész korszakban, a felgyülemelő feszültség korszakában, a legcsodálatosabb a nagy tömegek legyőzhetetlen lomhasága volt - csökönyös nyugalomuk, amely egyszerűen nem vett tudomást a jelenlevő óriási dolgokról és a jövő még óriásibb ígéreteiről. Mint ahogy nem egy folyó éppen a zuhatag peremén a legsimább, látszólag a legnyugodtabb, a legmélyebb és a legerősebb - úgy mindaz, ami az emberben a legkonzervatívabb, éppen most engedte át magát a derűs nyugalomnak, mintha útja határozottan felfelé ívelne. Divatba jött a reakciós világnézet - a tudomány csődjéről beszéltek, a haladás bukásáról, a mandarinok új hajnaláról... ilyenekről fecsegték, miközben az óriás gyermekek lépteitől visszhangzott a föld. A régi idők nagyhangú kis forradalmi, amelyek során ostoba kis emberek nagy tömegbe verődve elkergettek valami ostoba kis uralkodót - igen, az ilyesmi megszűnt, elmúlt, kihalt; de nem szűnt meg a Változás, csak éppen hogy a Változás maga is megváltozott. Az Új a maga módja szerint közeledett, és a világ nem vette észre, nem értette meg.

Eljövételét teljesen kifejtteni olyan feladat volna, mint történelmet írni. De mivel mindenütt párhuzamosan ugyanazok az események játszódtak le, elég, ha beszámolunk arról, ami egy helyen történt, és akkor már nagyjában elmondtuk az egészet is. A véletlen úgy akarta, hogy a Mérhetetlen Nagyság egy parányi eltévedt magja Cheasing Eyebrightba, ebbe a csinos kis kenti faluba hulljon. Nézzük meg, milyen furcsa módon csírázott ki ott, és milyen tragikus hiábavalóságok következtek belőle. Így aztán - a sok száz közül egyet követve - megkísérelhetjük megmutatni, hogyan hengeredett le az idő nagy szövőszékéről az egész ügy bonyolult szötte.

2

Cheasing Eyebrightnak természetesen megvolt a lelkésze. Sokféle lelkész van, és valamennyi közül legkevésbé szeretem azt az újító fajtát, a magát haladónak álcázó hivatásos reakciót. De Cheasing Eyebright lelkésze - ez a tiszteletre méltó pocakos, érett, maradi gondolkodású kis ember - igazán nem tartozott az újító papok közé. Kissé vissza kell mennünk történetünkben, hogy elmondhassuk róla a legszükségesebbet.

Nagyon összeillett a falujával, és legjobb lesz, ha együtt képzeljük el őket - mondjuk, azon az estén, amikor Skinnerné (talán még emlékeznek rá és szökésének történetére) behurcolta az istenek eledelét a gyanútlanul szunnyadozó, derűs, békés faluba.

A falu ilyenkor volt a legszebb, a lemenő nap fényében. A Hóhérdomb bükköse alatt a völgy hosszában nyújtózott el piros cseréptetős vagy zsúpfedeles házainak gyöngysora; minden házikó farácsos verandáját és homlokzatát repkény futotta be; a házikók mind szorosabban csoportosultak a lejtős út mentén a templomot övező jegenyefáktól a híd felé. A paplak nem túlságosan feltűnően kandikált ki a fák közül, a kocsmán túl. Tizennyolcadik századi homlokzatát megérlelte az idő. A templom hegyes tornya harmonikusan emelkedett ki a mélyedésből, amelyet a völgy vágott a dombok körvonalaiba. Kanyargós folyócska - égszínkéék víz és fehér hab váltakozásából álló vékony csík - csillogott a nád, a sás és a szomorúfüzek széles szegélyében, a lankás rétek aljában. A meleg alkonyatban az egész kép magán viselte az érett kultúra jellegzetesen angol bélyegét - azt a csendes teljességet, amely a tökéletességet majmolja.

A lelkész is érett volt, érett és puha. Minden mozdulata és egész lénye puha volt, mintha már úgy jött volna a világra - mint kövér puhány került egy kövér, puhány társadalmi osztályba. Meglátzott rajta - még mielőtt eldicsekedett volna vele -, hogy egy magániskola repkénnyel befutott vén falai közt nőtt fel, fenséges hagyományokkal és arisztokratikus laboratóriumokkal. Innen aztán egy tiszteletre méltó és hamisítatlanul gótikus stílusú egyetemi kollégiumba került. Lelkészünk könyvtárában alig találánánk olyan könyvet, amely ezer évnél fiatalabb volna - ha csak nem régi angol balladák vagy szentbeszédgyűjteménye. Ezt a kövér embert hasának „egyenlítője” még zömökebbé tette, eredendően lágy arcát pedig a kappanháj még jobban felpuffasztotta. Túltengő tokáját ótestamentumi szakáll alá rejtette; finom ízlése nem engedte meg, hogy óraláncot viseljen, és egyszerű papi öltözkét előkelő londoni szabócég készítette. Amint ott ült, kezét térden nyugtatva, elégedetten és helyeslően pislogott falujára, párnás tenyerével integetett felé. Mindig ugyanazt a refrént ismételte - minden szava a teljes megelégedést fejezte ki.

- Szerencsés fekvésünk van - mondta szelíd megfogalmazásban.

- Valóságos erőd ez a dombok között - fejtette ki bővebben.

- Mi közünk a világhoz? - magyarázta meg végül teljesen.

Mert éppen ezekről a dolgokról beszélgettek, a barátja meg ő: a kor borzalmairól, a demokráciáról, a világi oktatásról, autókról és felhőkarcolókról, az amerikai invázióról, meg arról, hogy a közönség már nem olvas, csak belekap mindenféle könyvekbe, és a jó ízlés már kiveszett a világból.

- Mi közünk a világhoz? - ismételte meg saját szavait, de még ki sem mondta, amikor közeledő léptek nesze ütötte meg a fülét. Pocakját oldalt fordítva arra pillantott.

El tudjuk képzelni, ugyebár, az öregasszonyt, amint remegő kitartással igyekezett a faluba, bütykös, sovány kezével batyuját markolta, és orra (vagyis az egész arca) ráncokba futott össze elszántságában, amelytől még a lélegzete is elakadt. Kalapján végzetesen bólogatnak a pipacsok, és lompos szoknyája alatt a portól fehér cügos cipő orra - lassan, de határozottan váltakozva - hol keletre, hol nyugatra mutat. Hóna alatt, mint láncra vert fogoly, rángatózott és csúszkált a jóformán értéktelen esernyő. Mi árulhatta volna el a lelkésznek, hogy ez a groteszk öregasszony nem kevesebb (legalábbis a falu számára), mint a Nagy Véletlen, amely termékeny ölében előre nem látható lehetőségeket rejteget - vagy az a boszorkány, akit gyenge emberek Sorsnak neveznek. A mi számunkra azonban ez az öregasszony ugyebár nem több, mint Skinnerné...

Annyira meg volt rakva, hogy nem tudott illő módon meghajolni, úgy tett hát, mintha nem vette volna észre a tiszteletes urat és barátját. Háromméternyi távolságra, csiszi-csoszi, elkacsázott mellettük, egyenesen le a faluba. A lelkész némán nézte, hogyan tűnik el lassan szem elől, csak bámult utána, miközben megérlelte magában a következő megjegyzését.

A kis jelenetnek nem tulajdonított semmiféle jelentőséget. Öregasszonyok batyut cipelnek, amióta a világ világ. Ebben a tekintetben ősidők óta nem változott semmi.

- Mi közünk a világhoz? - szólott a lelkész. - Egyszerű és örök dolgok légkörében élünk. Szülés és munka, egyszerű vetés és egyszerű aratás, ez a mi életünk. A viharos hullámok elkerülnek minket. - Mindig nagy súlyt vetett arra, amit „örök dolgoknak” nevezett. - Minden változandó - mondogatta -, de az emberiség ércnél maradandóbb.

Így a lelkész. Szívesen szőtt szavaiba egy-egy klasszikus idézetet - még ott is, ahol nem volt helyénvaló. Odalenn pedig Skinnerné éppen a Wildmerdingék kapujával küszködött, nem éppen elegáns mozdulatokkal, de annál erélyesebben.

3

Senki sem tudja, mit gondolt a lelkész, amikor meglátta az első óriási pöfeteggombát.

Pedig nem vitás, hogy az elsők közé tartozott, akik ezeket a gombákat felfedezték. Elszórtan sorakoztak - bizonyos távolságra egymástól - a domboldalról a falu végébe vezető ösvényen. A lelkész ezt az ösvényt naponta bejárta egészségügyi sétáján. A szokatlan gombákból vagy harmincat látott. A lelkész megbámulta mindegyiket külön-külön, a legtöbbet botjával is megpiszkálta. Sőt az egyiket karjával is megpróbálta átfogni, hogy megmérje, de a gomba szét-pukkant izmos ölelésében.

Több embernek megemlítette ezeket a pöfeteggombákat, és azt mondta róluk, hogy „csodásak”! És legalább hét embernek elmesélte az ismert történetet a pince kőlapjáról, amelyet az alatta burjánzó gomba kiemelt a helyéből. Megnézte a növényhatározót, hogy megállapítsa, vajon *Lycoperdon coelatum*-mal vagy *giganteum*-mal van-e dolga, bár az utóbbi elnevezést túlzásnak tartotta.

Nem tudjuk, vajon megfigyelte-e, hogy ezek a fehér gömbök éppen azon az ösvényen bújnak elő, amelyen a tegnapi öregasszony csoszogott végig - és vajon észrevette-e, hogy a fehér gömbök sorában az utolsó a Caddlesék házikójának közelében dagadozott, alig tíz méternyire a kerítéstől. Ha észre is vette ezeket a dolgokat, megfigyeléseit nem jegyezte fel. Botanikai megfigyelései különben is abba a kategóriába tartoztak, amelyet a tudomány napszámosai „rutinmegfigyelésnek” neveznek; ez abból áll, hogy az ember bizonyos előre meghatározott dolgokra korlátozza figyelmét, és minden egyebet elhanyagol. A lelkésznek eszébe se jutott, hogy a megfigyelt jelenséget kapcsolatba hozza a Caddles csecsemő feltűnően gyors fejlődésével, amely már hetek óta tartott - pontosan ama vasárnap délután óta, amikor Caddles át-sétált a kísérleti farmra, hogy meglátogassa anyósát, és hallotta, hogy Skinner (azóta már „néhai” Skinner) eldicsekszik csirkéinek pompás fejlődésével.

4

A pöfeteggombák növekedésétől, amely a Caddles gyerek kiterébélyesedését követte, valóban kinyílhatott volna a lelkész szeme. Ami az említett kiterébélyesedést illeti, azt a tiszteletes úr tulajdon karján is mérlegelhette - a gyermek keresztelőjén.

A csecsemő fülsiketítően bőgött, amikor homlokára fröccsent a hideg víz, amely megpecsételte isteni örökségét - és jussát az Albert Edward Caddles névhez. Arról már szó sem lehetett, hogy anyja karjára vegye; még az apja is tántorogva cipelte, bár diadalmasan vigyorgott az olyan szülőkön, akik gyermekeik terjedelme tekintetében messze lemaradtak mögötte. De azután sietett visszavinni büszkesége tárgyát a templomi padba, ahol családja foglalt helyet.

- Ilyen gyermeket még nem láttam! - jegyezte meg a lelkész.

Ez volt az első nyilvános elismerése annak, hogy a Caddles gyerek, aki földi pályafutását valamivel három és fél kiló alatt kezdte meg, végül mégiscsak becsületére válik szüleinek. Csakhamar kiderült, hogy nemcsak becsületére válik, de dicsőségére is. És egy hónap múlva dicsőségük olyan ragyogóan tündökölt, hogy az már nem is volt ildomos (a Caddles házaspár társadalmi pozíciójához képest).

A mészáros tizenegy ízben mérte meg a gyermeket. Szófukar ember volt, és hamarosan torkig volt Caddlesékkal. Az első alkalommal azt mondta: - Derék gyerek! -, legközelebb így kiáltott fel: - Szavamra! - Harmadízben már csak ennyit mondott: - Ejnye, ejnye! - Attól fogva már nem szólt semmit, csak nagyot fújt, megvakarta fejét, és (amire addig még nem volt példa) bizalmatlanul pislogott a mérlege serpenyőjére. Mindenki eljött, hogy az „óriás bébit” megbámulja (így emlegették valamennyien, mintha összebeszéltek volna), és többnyire így kiáltottak fel: - Ez már döfi! - sőt többnyire megkérdezték: - Hogy csinálták ezt? - Fletcher kisasszony odajött és kijelentette, hogy ő teljesen ártatlan benne, amihez nem is fért semmi kétség.

Lady Wondershoot, a falu zsarnoka, a harmadik mérés utáni napon állított be, és megvizsgálta a tüneményes jelenséget lornyonján keresztül, amitől a gyerek rémült bőgésre fakadt.

- Szokatlanul nagy gyerek - mondta öladysége az anyának oktató hangon. - Tudja, Caddlesné, az ilyet rendkívül gondosan kell ápolni. Persze nem fog ilyen tempóban nőni tovább, hiszen üvegből táplálják, de azért megteszünk érte mindent, amit lehet. Majd küldök maguknak még néhány rőf flanelt.

A doktor is eljött, és megmérte a gyermeket mérőszalaggal, aztán zsebéből kis jegyzőkönyvet vett elő, és beírta a mérés eredményét. Az öreg Drifthassock, aki Up Marden melletti farmján gazdálkodott, elvitt Caddlesékhez egy kereskedelmi utazót, aki trágyát szokott neki eladni. Az

utazó megnézte a gyereket, háromszor is megkérdezte, mennyi idős, aztán kijelentette, hogy meg kell veszni. Hogy miért - ezt nem magyarázta meg, de alighanem a gyerek méretei veszejtették meg. Még azt is hozzátette, hogy a Caddles fiút kiállításon kellene mutogatni. Ettől kezdve reggeltől estig jöttek az iskolás gyerekek (a tanítási időn kívül), és könnyörögtek:

- Hadd nézzük meg a kisbabát, néni... tessék megengedni...

Caddlesné egy darabig tűrte, de azután kénytelen volt véget vetni a dolognak.

És a sok csodálkozási jelenet közepette Skinnerné csak állt és mosolygott - inkább a háttérben állt, mindkét hegyes könyökét sovány, bütykös kezébe fogta. Orra alatt mosolygott mélyértelműen és titokzatosan.

- Még a nagymama, az a vén boszorkány is megszépült ettől a gyerektől - mondta Lady Wondershoot -, bár őszintén szólva nem örülök neki, hogy visszajött a falunkba.

Természetesen, mint ahogy az ilyen zsellérgyerekek esetében szokásos volt, Lady Wondershoot nem zárkózott el teljesen a jótekonyság elől, de a gyerek hatalmas bömböléssel értésére adta a világnak, hogy ez a jótekonyság (legalábbis a cumisüveg megtöltése tekintetében) nem kielégítő...

Minden csoda három napig tart. A Caddles fiú növekedését azonban tízszer három napig és még tovább csodálta a világ. És azután - ahelyett, hogy elfelejtették volna, ahogy ez már lenni szokott - a világ nem fordult új csodák felé; nem győzött betelni az „óriás bébi” bámulásával.

Lady Wondershoot megrökönyödve hallgatta házvezetőnője, Mrs. Greenfield jelentését.

- Caddles megint itt van? Hogy nem tud mit adni a gyereknek? De, kedves Greenfield, ez lehetetlen! Az a kölyök úgy fal, mint egy víziló! Biztos vagyok benne, hogy Caddles hazudik!

- Remélem, nem akarják ladységedet becsapni - felelte Mrs. Greenfield.

- Az ember sohasem tudhatja, hányadán áll az ilyen népséggel! - méltatlankodott őladysége. - Arra kérem, kedves Greenfield, menjen át hozzájuk személyesen, még ma délután, és nézzen utána, hogy a gyerek megkapja a porcióját! Akármilyen nagy is, nem tudom elképzelni, hogy napi három liter tej ne legyen elég neki!

- No, még csak az kellene! - jelentette ki a házvezetőnő szigorúan.

Lady Wondershoot keze megremegett attól a dühítő gyanútól, amely kihoz a sodrából minden igazi arisztokratát, ha arra gondol, hogy az alsóbb néposztályok közt akadhatnak, akik... éppen olyan komiszak, mint az úriemberek, sőt (ami a legnagyobb disznóság) néha még le is pipálják őket ebben a tekintetben.

De Mrs. Greenfield nem talált semmi bizonyítékot a „sikkasztásra”, így aztán kiment a parancs, hogy megnövelt adagokat szolgáltatassanak ki a Caddles csecsemő számára. Ám alighogy kiadták az elsőt, újra megjelent a kastélyban Caddles, leverten mentegetőzve:

- A legnagyobb gonddal vigyáztunk rá, esküszöm, Mrs. Greenfield, de hiába... egyszerűen szétrepesztette! A gombok olyan erővel repültek, hogy az egyik betörte az ablakot, a másik meg... tessék megnézni, majdnem kilyukasztotta a tarkómat.

Lady Wondershoot, amikor meghallotta, hogy a csodálatos csecsemő szétrepesztette a gyönyörű ruhát, amit jótekonny adományként kapott, arra az elhatározásra jutott, hogy személyesen kell beszélnie azzal a Caddles-szel. Ez meg is jelent előtte, sebtében benedvesített és pusztá kézzel lesimított hajjal, elszoruló lélegzettel, s úgy kapaszkodott a kalapja karimájába, mint holmi mentőövbe... olyan feldúlt lelkiállapotban volt, hogy megbotlott a szőnyeg szélében, és majdnem orra bukott.

Lady Wondershoot szerette macerálni Caddlest. Elképzelése szerint Caddles volt az „alsóbb néposztály” tipikus képviselője, tehát tisztességtelen, hűséges, aljas, szorgalmas és fantasztikus felelőtlen. Az a mód, ahogy a fia növekszik, mondta neki Lady Wondershoot, nagyon komoly ügy.

- Az étvágyától van ez, mylady - mondta Caddles emelkedő hangnemben. - Egyszerűen nem lehet visszatartani, mylady. Ott fekszik, és úgy rugdal meg ordít, hogy kétségbeejtő. Nincs szívünk ahhoz, hogy koplaltassuk, mylady. Ha meg is tennénk, nem engednék a szomszédok...

Lady Wondershoot megbeszélte az ügyet a községi doktorral is.

- Azt szeretném tudni - kérdezte -, vajon helyes-e, hogy ez a gyermek olyan rendkívül sok tejet fogyasszon?

- Egy ilyen korú gyermek normális adagja - mondta a doktor - napi hat-nyolc deci. Nem látom be, milyen alapon várják el öntől, hogy többet adjon. Ha megteszi, az tisztára csak nagylelkűség. Kísérletképpen meg lehetne próbálni, hogy néhány napig csak a rendes adagot kapja, amennyi jár neki. Csakhogy ez a gyermek valami okból fiziológiai tekintetben eltér a többitől, ezt én is elismerem. Abnormális élettani változat. Az általános hipertrófia egy esete.

- De nem méltányos a többi gyerekekkel szemben - mondta Lady Wondershoot. - Biztos vagyok benne, hogy panaszok lesznek, ha ez így megy tovább.

- Nem látom be, milyen alapon kívánhatja bárki is, hogy nagyobb adagot kapjon, mint más. Ragaszkodhatnánk hozzá, hogy érje be ezzel. Vagy pedig kórházba küldhetjük, mint rendkívüli esetet.

- Úgy tudom - mondta Lady Wondershoot tűnődve -, hogy a méretein és az étvágyán kívül ön nem észlelt rajta semmi rendkívülit, semmi torzságot.

- Nem, nem. De ha ez a növekedés tovább tart, nem vitás, hogy előbb-utóbb komoly erkölcsi és szellemi fogyatékosságokkal lesz dolgunk. Ezt szinte meg lehet jósolni Max Nordau törvénye alapján. Ez a híres és tehetséges filozófus felfedezte, hogy ami abnormális - az abnormális. Nagy, értékes felfedezés; megérdemli, hogy mindig szem előtt tartsuk. A magam részéről mondhatom, hogy igen nagy hasznát veszem a praxisomban. Ha valami abnormálissal találkozom, rögtön azt mondom: kérem, ez abnormális! - Tekintete elmélyült, hangját halkabbra fogta, és egész modora végtelenül bizalmaskodóvá vált. Kezét mereven felemelte. - És akkor annak megfelelően kezelem - tette hozzá.

5

- Nonono! - mondta a lelkész reggelizőasztalának egy nappal azután, hogy Skinnerné visszajött a faluba. - Nonono... mit jelentsen ez?

Tiltakozó arccal meredt a reggeli újságra.

- Óriás darazsak? Hova jut a világ, hm... Bizonyára amerikai újságírók trükkje... Az ördögbe az ilyen újsághírekkel! Nekem elég az óriás egres is.

- Szamárság! - mondta a lelkész, és szemét az újságra szegezve, egy hajtásra megitta kávéját, majd hitetlenkedve cuppantott.

- Marhaság! - mondta a lelkész, véglegesen elutasítva a maszlagot, amit az újság be akart adni neki.

De másnap még több volt belőle az újságban, és akkor kinyílt a lelkész szeme.

Persze nem egy csapásra. Amikor elindult egészségügyi sétájára, még kuncogott magában a képtelen mesén, amelyet az újság el akart hitetni vele. No de illet; hogy a darazsak megöltek egy kutyát! Amint elhaladt a telek mellett, ahol a pöfeteggomba elburjánzott, véletlenül szemébe ötlött, hogy milyen dúsan nő ott a fű. De eszébe se jutott még, hogy ezt a jelenséget bármi módon kapcsolatba hozza a reggeli újság bámulatos kacsájával.

„Hiszen akkor mi is hallottunk volna róla valamit - gondolta. - Whitstable alig húsz mérföldnyire van innen.” De nemsokára újabb pöfeteggombára bukkant, amely úgy emelkedett ki a rendkívül vastag fűből, mint egy griffmadár tojása. És ekkor átvillant rajta a felismerés.

Ezen a reggelen eltért szokásos körsétájától. A második sövénykapunál befordult Caddlesék házikója felé.

- Hol van az a gyerek? - kérdezte; és felkiáltott, amint meglátta. - Jóságos ég!

Álmélkodva és magában sopánkodva ballagott a faluba. Útközben a doktorral találkozott.

- Mit jelentsen ez? - kiáltott a lelkész, megragadva a doktor karját. - Olvasta az újságot az utóbbi napokban?

- Hogyne - felelte az orvos.

- Hát akkor mit gondol, mi van ezzel a gyerekekkel? És mi van a többivel... a pöfeteggombákkal, a darazsakkal, mindennel? Mitől nőnek olyan veszettül? Hisz ez egészen furcsa! Méghozzá itt, Kentben! Még ha Amerikában történt volna...

- Nem olyan könnyű pontosan megmondani, mi az - vélte a doktor. - Amennyire a tüneteket meg tudom ítélni...

- Nos?

- Úgy látom, hipertrófia forog fenn, általános hipertrófia.

- Hipertrófia?

- Igen... méghozzá: általános, az egész szervezetre kiterjedő! Bizalmasan megmondom önnek, hogy az én véleményem szerint csakis erről lehet szó... kilencvenkilenc százalékban meg vagyok győződve róla. Persze az ilyen dolgokban az ember sohasem lehet eléggé óvatos.

- Ah! - sóhajtott fel a lelkész megkönnyebbülten. Teljesen megnyugtatta az, hogy a doktor a helyzet magaslatán áll, és most sem veszt el a fejét. - De hogyhogy így tör ki... mindenütt egyszerre?

- Hát... erről nagyon nehéz nyilatkozni - hárította el a doktor.

- Urshotban... azután itt is... a rendellenesség elterjedésének eléggé világos esete, nem?

- De igen - hagyta rá a doktor. - Magam is azt hiszem. Határozottan valami járványhoz hasonlít. Járványos hipertrófia... valószínűleg erről van szó.

- Járványos! - kiáltott fel a lelkész. - Csak nem gondolja, hogy... ragályos?

A doktor szelíden mosolygott, és kezét dörzsölgette.

- Azt nem állíthatom ilyen határozottsággal - mondta.

- De hiszen ha ragályos - kiáltott fel a lelkész -, akkor... mi is megkaphatjuk! - Egy lépést tett az úton, majd visszafordult. - Éppen arra jártam az imént - hebegte. - Nem volna jobb, ha... igen, tüstént hazamegyek, megfürdöm, és kifüstölöm a ruhámat.

A doktor egy darabig szemével követte a lelkész távolodó hátát, majd megfordult, és maga is hazasietett.

De útközben arra gondolt, hogy már egy hónap óta észlelhető a faluban ez az egy eset, anélkül hogy bárki más megkapta volna... Rövid habozás után elhatározta, hogy olyan bátor lesz, ahogy orvoshoz illik, és férfiasan vállalja a kockázatot.

És valóban jól tette, hogy meggondolta magát. Őt bizony cseppet sem fenyegette a növekedés. A lelkésszel együtt megehetett volna a Herakleophorbiából akár egy kocsirakománnyal is. A növekedés ettől a két úriembertől már régen elbúcsúzott. Már régen és mindörökre.

6

Néhány nappal e beszélgetés (tehát a kísérleti farm felgyújtása) után Winkles felkereste Redwoodot, és sértegető hangú levelet mutatott neki. Névtelen levél volt, és én sem árulom el, ki küldte, hiszen az írótól elvárható, hogy regényalakjainak titkait tiszteletben tartsa.

Amivel ön dicsekszik - mondta a levél -, semmi más, mint közönséges természetű tünemény. Hiába igyekszik reklámot csapni magának a Times-hoz írt leveleivel. Ön meg a híres papija! Vegye tudomásul, hogy az ön furá nevű tápszerének nagyon kevés köze van az óriás darazsakhoz és patkányokhoz. Egyszerűen arról van szó, hogy hipertrófia-járvány tört ki - ragályos hipertrófia, amelyet ön pontosan annyira tud csak féken tartani, mint a naprendszer forgását. Egyébként ez a betegség olyan régi, mint a világ. Már a bibliabeli Enoch családjában is fellépett a hipertrófia. Jelenleg Cheasing Eyebright községben, tehát távol az ön működési körétől is van egy csecsemő, aki...

- Reszketős, kusza írás - mondta Redwood. - Nyilván valami öregúr. De ami azt a furcsa csecsemőt illeti...

Olvasott még néhány sort, azután a homlokára ütött.

- Szavamra, az én eltűnt Skinnerném!

Már másnap délután le is csapott rá, egészen váratlanul. Skinnerné éppen hagymát szedett a kis kertben, leánya háza előtt, amikor Redwood belépett a kertkapun. Az asszony megdermedve állt ott egy pillanatig, azután összekulcsolta karjait, és a kis csomó hagymát védekezően bal hóna alá csapva, várta Redwood közeledését. Szája többször kinyílt és becsukódott; megmaradt fogát szívta, és egyszer csak meghajolt - olyan hirtelen, mint egy ívlámpa villanása.

- Gondoltam, hogy felkeresem magát - mondta Redwood.

- Gondoltam, hogy eljön, nagyságos úr - felelte az asszony nem nagy örömmel.

- Hol van Skinner?

- Egyszer sem írt nekem, nem is keresett, amióta itt vagyok.

- Nem tudja, mi lett vele?

- Nem írt egyetlenegyszer sem - mondta Skinnerné, és egyet lépett bal felé azzal a suta elgondolással, hogy elvágja Redwood útját a csűr ajtaja felé.

- Senki sem tudja, hová lett - jegyezte meg Redwood.

- De ő bizonyára tudja - vélte az asszony.

- Csak nem árulja el.

- Skinner mindig ilyen volt. Csak magával törődött, és a legközelebbi hozzátartozóit benne hagyta a pácban. Ebben nagy volt mindig. Különben nagyon okos ember.

- Hol van az a gyerek? - kérdezte hirtelen Redwood.

- Tessék?

- Az a gyerek, akiről annyit beszélnek! Akit maga a mi tápszerünkkel etet! Aki tizennégy kilót nyom!

Skinnerné a kezét tördelte. A csomó hagyma kiesett a hóna alól. - Nem tudom, miről beszél a nagyságos úr, igazán nem tudom - tiltakozott. - Az én lányomnak, Mrs. Caddlesnek van egy gyereke, nagyságos úr, de...

Izgatottan meghajolt újra, és orrát oldalt billentve igyekezett ártatlanul érdeklődő arcot vágni.

- Jobb lesz, ha megmutatja nekem azt a gyereket, Skinnerné - mondta Redwood.

Skinnerné fél szemével rápislantott, amint a csűr felé vezette.

- Természetesen, nagyságos úr, belekeveredhetett egy kicsi a bádogdobozba, amit odaadtam a farmon az apjának, hogy hozza el... az is meglehet, hogy én hoztam magammal egy keveset, úgyszólván véletlenül, amikor sebtében összecsomagoltam, és menekültem onnan... hiszen azt se tudtam, hol áll a fejem.

- Hm - mondta Redwood, miután néhány pillanatig gügyögött a gyereknek -, ühüm...

Azután közölte Caddlesnével, hogy a baba valóban pompás gyerek, és ezzel az asszony tökéletesen egyetértett. Redwood többet már nem is törődött az asszonnyal, mintha ott se lett volna.

- De ha már elkezdte, tovább is így kell táplálnia - mondta Skinnernének. Majd felcsattanó hangon hozzátette: - De legalább most már vigyázzon, hogy szét ne szórja!

- Mit ne szórjak szét, nagyságos úr?

- Ugyan! Nagyon jól tudja, miről beszélék!

Az asszony görcsös mozdulatai elárulták, hogy bizony tudja.

- De remélem, nem mondta meg itt az embereknek? - folytatta Redwood. - A szülőknek, a földesúrnak, a doktornak és így tovább?

Skinnerné megrázta a fejét.

- Mert azt nem szeretném! - mondta Redwood.

A csűr ajtajából - a viskó fala és a nyugalmazott disznóól közt, a kertkapu öt függőleges lécén keresztül - ki lehetett látni az országútra. Az út túlsó oldalán repkénnyel és vadszőlővel dúsan befuttatott vörös téglafal emelkedett, tetejét üvegcseréppel szórták tele. A fal sarkán túl nap-sütött tábla virított elő a tarka falevelek közül. „Az erdőbe belépni büntetés terhe alatt tilos” - hirdette a tábla. A sövény feketén tátongó hasadéka mögött szögesdrót vicsorgott.

- Hm - mondta Redwood, majd mélyebb hangon hozzátette: - Ühüm.

Lovak patáinak dobogása és kerekek nyikorgása hallatszott. A következő pillanatban előbukkantak Lady Wondershoot szürkéi. Redwood megfigyelte a kocsis és a komornyik arcát, amint a hintó elhaladt. A kocsis nagyon szép példány volt, kövér és pirospozsgás; olyan méltóságteljesen hajtott, mintha szent szertartást végezne. Másoknak talán vannak kételyei hivatásuk és társadalmi állásuk tekintetében, de ez az egy ember biztos volt a dolgában - ő a

ladyt kocsikáztatta! A komornyik mellette ült keresztbe font karokkal, kőmerev, fölényes arccal. Végül a delnő maga is láthatóvá vált, olyan ócska kalapban és köpenyben, amely kifejezésre juttatta megvetését a falu népe iránt; ugyanezt fejezte ki lornyonja is, amelyen keresztül a világba bámult. A kocsiban két lányka ült; nyakukat nyújtogatták, és ők is bámészkodtak.

A lelkész éppen akkor haladt arra az út túlsó oldalán. Lekapta kalapját boltozatos homlokáról, de senki sem méltatta figyelemre.

A hintó régen elhaladt, de Redwood még sokáig állt a kapuban, kezét háta mögött összekulcsolva. Tekintete végigsuhant a zöld és szürke domboldalon, a bárányszerű égen, majd megpihent az üvegcsereppel teleszórt téglafalon. Azután visszafordult a csűr hűvös árnyékai felé. Odabent az óriás gyerek ült egy hatalmas köteg zsúpszalmán, a beszűrődő színfoltok közt, a rembrandti félhomályban. A flanelpóljától eltekintve egészen meztelen volt, és lába ujjával játszadozott.

- Most már kezdem érteni, hogy mit tettem - mondta Redwood. Eltöprengett és a Caddles csecsemő is szerepelt töprengésében, akárcsak a saját gyermeke meg a Cossar csemeték. Hirtelen eszébe jutott valami, és felkacagott. - Jóságos ég! - sóhajtott fel hangosan.

De hamarosan összeszedte magát, és Skinnernéhez fordult:

- Akárhogy történt is, a gyereket most már nem szabad avval gyötörni, hogy elvonjuk a tápszerét. Ezt legalább elkerülhetjük. Majd küldök egy dobozzal félévenként. Az éppen elég lesz neki.

- Ahogy gondolja, nagyságos úr - dünnyögte Skinnerné, majd olyasmit fűzött hozzá, hogy: - Alighanem tévedésből csomagoltam hozzá... nem lehet belőle semmi baj, ha meg is kóstolja, gondoltam.

És remegő mozdulatokkal jelezte, hogy most már mindent megértett.

A gyerek pedig nőtt tovább. Nőtt, nőtt, nőtt...

- Jóformán minden borjút felfalt már a faluban - mondta Lady Wondershoot. - Még szerencse, hogy ez a Caddles csak egy gyerekkel boldogított minket...

7

De még egy olyan isten háta mögötti fészek, mint Cheasing Eyebright sem vigasztalódhatott sokáig a „hipertrófia”-elmélettel - legyen az ragályos vagy sem. A „papi” körül olyan láрма tombolt, hogy növekedő visszhangja eljutott a faluba is. Skinnerné nemsokára kínos magyarázatokra kényszerült - alaposan kivallatták és sarokba szorították. Egy darabig értelmetlenül dünnyögött egyetlen megmaradt fogával, de végül a vigasztalan és méltóságteljes özvegyi gyászba menekült a minden oldalról felé zuhogó vádak és szemrehányások elől. Szemét, amelyet sikerült szüntelenül könnyezésre szoktatnia, a haragos földbirtokosnőre emelve, szappanhabos kezét törölgette.

- Mylady elfelejti, hogy én mennyit szenvedek! - sóhajtotta, majd dacosan és kihívóan hozzátette: - Éjjel-nappal órá gondolok! - összeszorította ajkát, azután megtört hangon felzokogott. - Szegény, megboldogult uram!

És miután jól megvetette lábát ezen a szilárd talajon, megismételte azt a védekezést, amelyet öladysége azelőtt már visszautasított:

- Nem tudtam én, kérem, hogy mit adok a gyerekeknek! Sejtelmem sem volt róla, éppen úgy, mint bárki másnak...

Lady Wondershoot erre másfelé kezdett kereskedni, abban a reményben, hogy ott többet érhet el, bár szüntelenül szidta Caddlest is. Bensington és Redwood kavargó életét még jobban felkavarta egy küldöttség, amely diplomáciai fenyegetőzéssel lépett fel. Kiderült, hogy községi tanácsnokok, akik azt szajkózták, amire betanították őket.

- Önt fogjuk felelőssé tenni, Mr. Bensington, minden kárért, amely a községet érte. Vegye tudomásul, uram, hogy önt tesszük felelőssé...

Felbukkant egy ügyvédcég is, amely kígyósima stílusban körvonalazott kártérítési igényekkel fenyegetőzött. Ez az ügyvédcég a Banghurst, Brown, Flapp, Codlin, Brown, Tedder és Snoxton névre hallgatott, de mindig csak egy hegyes orrú, ravasz képű, vörös kis ember képében jelentkezett. Azután jött egy igen finom modorú egyén - Lady Wondershoot intezője -, aki egy nap ezzel a kérdéssel csapott le Redwoodra:

- Nos, uram, mit szándékozik tenni ebben az ügyben?

Mire Redwood megmondta neki, mit szándékozik tenni: ha akár őt, akár Bensingtont tovább háborgatják, beszünteti a gyermek tápszerellátását.

- Eddig is ingyen adtam, vagy nem? - kiáltott fel indulatosan. - Ha most beszüntetem, a gyermek, mielőtt éhen hal, olyan bőgést csap majd, hogy összedől a falu. De ez aztán a maguk baja lesz. A gyermek ott született a községben, és a község köteles eltartani. Lady Wondershoot ez egyszer nem játszhatja a faluban a Jótékony Tündért meg a Földi Gondviselést csak úgy potyán és kényelmesen, minden felelősség nélkül, mint eddig.

- Hát hiába, a baj megtörtént - jelentette ki Lady Wondershoot, amikor enyhítve és szépítgetve közölték vele azt, amit Redwood mondott.

- Bizony megtörtént - visszhangozta a lelkész.

Ha tudták volna, hogy a baj igazában csak most kezdődik!

Második fejezet **AZ ÓRIÁS KÖLYÖK**

1

- Az óriás gyerek csúnya - hajtogatta a lelkész.

- Sohasem volt szép - mondta -, mint ahogy csúnya minden, ami túlzott.

A lelkésznek ez a vélekedése lehetetlenné tette, hogy tárgyilagosan ítéljen ebben a dologban. A gyerekről sok pillanatfelvétel készült még abban az eldugott vidéki fészekben is, és ezek a fényképek a lelkész nézete ellen tanúskodnak. Azt mutatják, hogy a fiatal szörnyeteg eleinte szinte csinos volt mosolygós arcával és homlokába hulló dús, göndör hajával. Alacsony termetű, nyesztett apja rendszerint rajta van a fényképeken; mosolyogva áll a gyermek mögött, és a háttér perspektívája még jobban kiemeli, hogy viszonylag kicsi.

Második évétől kezdve a gyermek szépsége már nem volt annyira nyilvánvaló. Nagyon erősen nőtt, „dudva módjára”, ahogy szerencsétlen nagyapja mondta volna. Elvesztette pirosposzsgás színét, és mindinkább olyan hatást keltett, mintha méretei ellenére gyenge és beteges volna. Határozottan finomnak, kényesnek tetszett. Szeme és valahogy az arca is finom volt, vagy - ahogy az emberek mondták - „érdekes”. Haja az első nyírás után sűrűn és kuszán nőtt. A községi orvos, amikor észrevette, megjegyezte:

- Már kiütköztek rajta a degeneráltság vonásai.

De kérdés, hogy igaza volt-e? Könnyen lehet, hogy az ifjú Caddles állapota csak azért ütött el az eszményi egészségtől, mert egy meszelt csűrben kellett élnie, Lady Wondershoot jótékony-ságára és mérsékelt igazságérzetére utalva.

A fényképek, amelyek hároméves korától hatéves koráig készültek róla, megmutatják, hogyan fejlődött barátságosan bámészkodó, kerek szemű, lenhajú, pisze orrú gyerkőccé. Ajka körül ott lebeg a készülő mosoly ígérete, amely az első óriás gyerekek minden fényképén látható. Nyáron zsávolyból zsineggel összetákolta, bő ruhát visel, fején egy olyan fonott kosárral, amilyenben munkások szokták szerszámaikat tartogatni; lábán nincs cipő. Az egyik képen szélesen vigyorog, és a kezében egy görögdinnye van, amelybe már beleharapott.

A téli felvételek már ritkábbak és nem olyan sikerültek. A gyerek óriási facipőt visel (nyilván bükkfából), harisnya helyett meg zsákot húztak a lábára (miként a „John Stickés Ipingben” cégjelzés töredékei mutatják). Ami a nadrágját és zekéjét illeti, semmi kétség, hogy ezeket egy tarka mintás pokrócból szabták ki. Alsónemű helyett durva flanelt adtak a kisfiúra, nyakába sál módjára öt-hat méternyi flaneldarabot tekertek. A fején az a micsoda alighanem szintén zsák. Néha mosolyogva, néha kissé bánatosan bámult a fényképezőgépre. Még ötéves sem volt, amikor szelíd, barna szeme fölött már megjelent az a kissé borús ránc, amely arcát olyan jellegzetessé tette.

Már kezdettől fogva (ahogy a lelkész hajtogatta) szörnyű sok kellemetlenséget okozott a falunak. Méreteivel arányosan sok volt benne a játékos hajlam, a kíváncsiság, a barátkozási vágy, amihez (sajnálattal kell beismernem) mind nagyobb étvágy is járult. Miután befalta azt a (Mrs. Greenfield szavai szerint) „valóban bőséges” adagot, amelyet Lady Wondershoot juttatott neki, még többet követelt. A doktor mindjárt megállapította, hogy „bűnös étvágya van”. Teljesen igazolta Lady Wondershoot legrosszabb tapasztalatait a „telhetetlen bendőjű alacsonyabb néposztályokról”. Meg se kottyant neki az élelmiszeradag, amely messze felülmúlta egy

normális felnőtt maximális igényeit. Nemcsak hogy nem érte be vele, még lopásra is vete-medett, és amit ellopott, visszataszító falánksággal tölte magába. Nagy feje fel-felbukkant a kerítések fölött; még a pék targoncáján szállított kenyeret is sóvárogva nézte. Egész sajtok tűntek el Marlow fűszeres padlásáról, és még a disznók vályúit is megdézsmálta. Gyakran megesett, hogy egy-egy gazda, amint végigsétált a répaöldjén, minduntalan felfedezte a Caddles fiú óriási lábnyomát és torkossága áruló jeleit - itt is, amott is kihúzott a földből egy-egy répát, és a lyukat gyermekes ravaszsággal, nehézkesen betaposta. Úgy kapott be egy egész marharepát, mint mások egy hónapos retket. Ha senki sem volt a közelben, felágaskodott, és úgy falta az almát a fáról, mint ahogy normális gyerek szedret eszik a bokorról. Örökös éhsége legalább egy szempontból hasznos volt: a csodatápszerből jóformán egy szemernyit sem hagyott meg, és így megkímélte a falut újabb kellemetlenségektől...

Nem vitás, hogy a gyerek így is sok bajt okozott, és semmiképpen sem illett bele a faluba.

- Mindig útban van, mindig lábatlankodik - mondogatta a lelkész.

Iskolába nem járhatott, templomba sem, hiszen az épület befogadóképessége nyilván nem felelt meg az ő méreteinek. Mégis megkísérelték, hogy eleget tegyenek a „legostobább és legártalmasabb törvény” szellemének (a lelkész szavait idézem, amelyekkel az 1870. évi népiskolai törvényre célzott). Egy darabig megengedték, hogy a Caddles fiú odakünn az iskola nyitott ablaka előtt üljön, mialatt bent a tanítás folyt. De a puszta jelenléte is elég volt ahhoz, hogy megbontsa a többi gyermek fegyelmét. Minduntalan felugráltak, hogy megbámulják, és valahányszor megszólalt, az egész osztály kacagott, hiszen olyan furcsa hangja volt. Így aztán nem is bánták, hogy elmaradt.

Ahhoz se nagyon ragaszkodtak, hogy eljárjon a templomba, hiszen óriási méretei nem mozdították elő az áhítatos hangulatot, pedig ott könnyebb dolguk lett volna vele; sok jel arra mutatott, hogy abban a hatalmas testben ott rejtőzködtek valahol a vallásos érzés csírái. Vagy talán a zene vonzotta a templomba? Vasárnap reggel gyakran felbukkant a templomkertben, óvatosan lépkedett a sírok között, és amikor a hívők mind bementek már a templomba, letelepedett a kapu mellé, és ott ülte végig az istentiszteletet, hallgatózva - mint ahogy egy méhkas zümmögését szokták hallgatni.

Eleinte meglehetősen tapintatlanul viselkedett. Az odabenn áhítatoskodó emberek meghallották léptei zaját, amint nagy lábaival nyugtalanul csoszogott a templom körül; vagy megpillantották homályos arcát, amint félig kíváncsian, félig irigykedve bekandikált a színes ablaküvegen... Néha az egyszerű, fohászkodó ének annyira meghatotta, hogy gyászosan elbődült emberfeletti erőfeszítésében, hogy együtt énekeljen a többiekkel. Ilyenkor a kis Sloppet - aki vasárnaponként orgonafújató, egyházfi, sekrestyés és harangozó volt egy személyben, a hét többi napján pedig postás és kéményseprő - bátran kisietett, és fájó szívvel elkergette a fiút a templom tájékáról. Sloppet (örömmel állapítom meg) átérezte, hogy mit csinál, legalábbis olyankor, ha elgondolkodott. Olyan ez, mondta nekem, mintha az ember elkergetné a kutáját, amikor sétálni indul.

Ami azonban a Caddles gyerek erkölcsi és értelmi nevelését illeti - ez bármilyen töredékes volt is, nagyon szigorúan ment végbe. Anyja, a lelkész és mindenki más egyhangúan azt igyekezett az értésére adni, hogy óriási erejét a világért sem szabad felhasználnia valamire. Ez inkább afféle szerencsétlenség, amellyel valahogy meg kell békélnie. Kötelessége, hogy szót fogadjon, és megtegyen mindent, amit parancsolnak neki. Vigyázzon, hogy soha el ne törjön semmit, és ne tegyen kárt senkiben. Különösen arra kell ügyelnie, hogy ne taposson rá valamire, ne menjen neki valaminek, ne ugrabugráljon. Tisztelettel köszönjön az uraságoknak, legyen hálás minden falatért és minden ruhadarabért, amit gazdagságukból juttatnak neki. A

Caddles fiú mindezt alázatosan tudomásul vette és megtanulta, hiszen születésére és hajlandóságára nézve tanulékony gyerek volt, csak a véletlen és a csodatápszer tette óriássá. Eleinte nagyon félt Lady Wondershoottól, és mélységes tisztelettel nézett rá. A lady rájött arra, hogy a legjobb, ha rövid szoknyát visel, és kutyakorbácsát suhogtatja - ilyenkor mindig megvetően és éles hangon beszélt. De néha a lelkész vette át az idomító szerepét - ez a középkorú, kis termetű, szuszogó Dávid, aki korholó és parancsoló szavak záporát zúditotta a gyermek Góliátra. A szörnyeteg most már olyan nagy volt, hogy az ember megfélemedezett a koráról. Szinte lehetetlen volt arra gondolni, hogy ez az óriás végtére is csak hétéves gyerek, aki - mint minden gyerek - tapasztalatokra és élményekre, játékokra és szórakozásra vágyik, arra, hogy törődjenek vele, válaszoljanak neki és szeressék... gyerek, aki mindent a felnőttektől vár; gyerek, aki határtalanul tud unatkozni és szenvedni...

A lelkész amint végigsétált a falu főutcáján napos reggeleken, beleütközött a hat méter magas, esetlen csodabogárba, aki oly fantasztikus, érthetetlen és kellemetlen volt számára, mint valami újfajta eretnokség. Igen, ott botorkált előtte, és nyakát forgatta, nyújtogatta, valamit keresve... mindig keresett valamit a gyermekkor két nagy szükségletének kielégítésére: valami ennivalót, és valamit, amivel játszani lehet...

Amint meglátta a lelkészt, félelem és tisztelet szökött a tekintetébe... kezét homlokához emelte esetlen köszöntésképpen.

A lelkészben volt egy kis képzelőtehetség, ha nem is sok (legalábbis ifjúkori fantáziájának maradványa). Ha a Caddles fiút megpillantotta, tüstént arra kellett gondolnia, hogy ezek a hatalmas, izmos mancsok milyen óriási kárt tehetnek az emberben. Tegyük fel, hogy hirtelen feldühödik... vagy csak megfélemedezik arról a tisztelettudásról, amelyben idáig felnevelték. No de az igazán bátor ember nem az, aki nem fél, hanem az, aki legyőzi a félelmét. A lelkész is legyűrte fantáziáját, amely ilyen vesztes lehetőségekkel rémítgette. És mindig bátran megszólította a fiút, érces hitszónoki hangon:

- No, mi újság, Albert Edward? Jól viselkedel?

És a fiatal óriás, még jobban a falhoz lapulva és mélyen elpirulva, így válaszolt:

- Igen, uram, igyekszem...

- Azért! - harsogta a lelkész, és elment mellette... egészen nyugodtan, csak a lélegzete gyorsult meg egy icipicit. Úgy érezte, férfiúi mivoltának tartozik azzal, hogy ne nézzen hátra, ha már túl van a veszélyen, akármit képzel is. Ehhez a szabályhoz szigorúan ragaszkodott.

A tiszteletes úr oktatásban részesítette a Caddles fiút - magánórákat adott neki, bár kissé rendszertelenül. Eszébe se jutott, hogy a szörnyeteget olvasni tanítsa - mi szüksége van arra? De megtanította a katekizmus fontosabb pontjaira; például arra, hogy mivel tartozik felebarátainak és a jóistennek, aki bosszúálló szigorúsággal megbünteti majd az ifjú Caddlest, ha valaha is arra vetemedik, hogy ne engedelmeskedjék a tiszteletes úrnak vagy Lady Wondershootnak. Az oktatás a lelkész udvarán ment végbe, és aki arra járt, hallhatta az óriás kölyök furcsa, dörgő hangját, amint az anglikán egyház leglényegesebb tanításait darálja:

- ...tisztelet a királyt és mindazokat, akikre hatalmát átruházta... engedelmeskedni a hatóságoknak... alávetni magamat lelki atyáimnak, tanítóimnak, uraimnak és parancsolóimnak... alázatos tisztelettel fejet hajtani mindazok előtt, akik fölöttem állnak.

Nemsokára rájöttek arra, hogy az óriás kamasz úgy hat a lovakra, amelyek még nem szokták meg, mint egy hirtelen felbukkanó nagy tevé. Ezért ráparancsoltak, hogy tartsa magát távol az országúttól általában (nemcsak az urasági parktól, ahol öladysége majdnem felsikoltott

rémületében, ha a kerítés fölött meglátta az óriás kölyök bamba mosolyát). Ezt a parancsot a fiú sohasem tartotta be teljesen, mert az országút túlságosan sok érdekes látnivalóval csábította. Mindössze annyi történt, hogy addigi állandó tartózkodási helye tiltott paradicsommá változott. Végül már alig volt más hely, ahol megtűrték, mint a régi legelő és a falu határában elterülő mező.

Ha nincs ez a mező, nem is tudom, mit csinált volna. Így azonban óriási térség tárult ki előtte, ahol mérföldeket vándorolhatott, és ezt a térséget be is járta. Ágakat tört le a fákról, és esztelen óriás csokrokat kötött belőlük, amíg meg nem tiltották. Felkapta a juhokat, és szép szabályos sorokba állította őket (persze nem maradtak ott, hanem tüstént elkószáltak, amin a fiú nagyokat kacagott), amíg meg nem tiltották. Feltúrta a gyepet, minden cél nélkül nagy gödröket ásott, amíg meg nem tiltották...

Bejárta a mezőt egészen a wreckstone-i dombokig, de tovább nem, mert ott már szántóföldek következtek. Az emberek tudták, hogy megdézsmálja a veteményeiket; de az is lehet, hogy csak megijedtek tőle (nagy, lompos alakja, ha váratlanul felbukkant, többnyire félelmet és gyűlöletet keltett az emberekben). Elég az hozzá, hogy nem tűrték meg. Csaholó kutyákkal támadtak rá, hogy elűzzék, öklükkel fenyegették, ostort suhogtattak felé. Úgy hallom, hogy néha még söréttel is lőttek rá. A másik irányban a fiú elkószált egészen Hickleybrow tájékaig. A Thursley-dombról megpillanthatta a Londonból Chathambe és Doverbe húzódó vasútvonalat. Megközelíteni már nem tudta, mert felszántott földek és egy kis falu gyanakodó lakói állták el az útját.

Idővel aztán tilalomfákat is állítottak fel - nagy táblákat piros betűkkel -, amelyek minden irányban korlátozták a fiú mozgását. Elolvasni nem tudta, hogy „Tilos az átjárás” - de csakhamar megértette. Ezekben a napokban a vonat utasai gyakran látták, amint karját térdére, állát tenyerére támasztva gubbaszt a domboldalon, a thursleyi mészkőbánya mellett, ahol nem-sokára munkára is fogták. A vonat mintha valami homályosan érzett barátságos hangulatot keltett volna benne, hatalmas kezével az utasok felé integetett, és néha dörgő hangon zavaros üdvözlő szavakat kiáltott utánuk.

- Hű, de nagy! - mondták az ablakon kibámuló utasok. - Ezt is a „papival” táplálják. Azt mondják, egészen tehetetlen... valójában félkegyelmű, vagy olyasmi... nagy terhet jelent a községnek.

- Úgy hallom, a szülei nagyon szegények.

- A gyerek bizony a helybeli földesúr jótékonyságára szorul.

Egy darabig valamennyi utas megértően bámult a távoli domboldalon kuporgó szörnyalakra.

- Nagyon helyes, hogy ennek gátat vetettek - jegyezte meg az egyik széles látókörű, filozofikus hajlandóságú utas. - Még csak az kellene, hogy a szegények támogatására szedett községi adóból néhány ezer ilyen monstrumot tartsanak el!

És rendszerint mindig akadt egy másik bölcs, aki szívből fakadó hangon igazat adott a mi filozófusunknak:

- Biz' isten, uram, fején találta a szöveget!

Voltak a fiúnak rossz napjai is. Itt van például az a história a folyóval.

A fiú kis hajókat készített egész újságlapokból (ezt a művészetet a Spender gyerektől leste el). Azután a nagy papírcsákókat, illetve -hajókat leúsztotta a folyón. Amikor eltűntek a híd alatt, amely az Eyebright-kúriához tartozó „szigorúan magánterület” határát jelzi, a fiú nagyot ordított, került egyet, és Tormat földjén át lerohant a gázlóhoz, hogy ott elcsípje hajóit. Tormat hízői persze megijedtek tőle, és nyugtalan tülekedésük nem mozdította elő hízásukat. A hajócskák ott úsztak el a park pazar pázsitja mellett, Lady Wondershoot szeme előtt! Szépen összehajtogatott újságlapokat így tönkretenni! Micsoda dolog!

Mivel nem büntették meg, vérszemet kapott, és gyermekes vízépítési műveletekbe fogott. Egy nagy pajtaajtóval, amelyet ásonak használt, hatalmas kikötőt ásott ki hajócskái számára. Akkor véletlenül senki sem volt ott, hogy gyanús tevékenységére felfigyeljen. Erre fejébe vette, hogy csatornát épít a kikötőbe; annyi földet hordott el, hogy valóságos gátat épített a folyó medrébe. A folyó megdagadt, és elöntötte Lady Wondershoot jégvermeit. A fiú úgy dolgozott, mint a megszállott - néhány ajtónyi földdel még magasabbra emelte a gátat. Az áradat áttört a cserjésen, elmosta Miss Spinks festőállványát és rajta a legbiztatóbb akvarellt, amelyet a hölgy életében valaha is papírra mázolt. Miss Spinks felkapta szoknyáját, és rémülten menekült az árvíz elől a házba. A víz a konyhakertbe is betört, majd a kapun át az ösvényre zúdult, míg végül Short vizesárkán át visszatért medrébe.

Ugyanakkor a gáton túl elfogyott a víz. Ezt a lelkész vette észre, aki éppen a kováccsal beszélgetett. Egyszerre csak legnagyobb csodálkozására azt kellett látnia, hogy ott, ahol tíz perccel előbb még két méter mély tiszta, hűvös víz folyt, most zöld moszatok tömege ülepszik le, és szárazra került halak ugrálnak elő a folyó fenekén megmaradt tócsákból.

A Caddles fiú maga is megrémült a játéka következményeitől, és elmenekült. Két nap és két éjszaka kerülte otthonát. Végül aztán hazakergette az éhség. Most már sztoikus nyugalommal hallgatta a heves szidalmakat, amelyeknek reá zúduló tömege valóban arányos volt teste méretével. Így még nem kapott ki soha, amióta a Boldog Falu szülöttje lett.

3

Az említett eset után Lady Wondershoot azon törte a fejét, milyen példás büntetéssel sújthatná az óriás kölyköt az eddig szokásos fejmosáson és koplaltatáson kívül. A nagy fejtörés eredménye egy ukáz lett. Ezt az ukázt először a komornyiknak adta ki, olyan hirtelen és váratlanul, hogy a derék ember majdnem kiejtette kezéből a tálcát a reggelizőasztalról leszedett edényekkel. Őladysége tűnődve bámult ki a franciaablakon a teraszra, ahová a park szelíd őzikéi el szoktak jönni, hogy megetessék őket.

- Jobbet - mondta őladysége parancsolóbb hangon, mint valaha -, Jobbet, ezt a kölyköt munkára kell fogni! Ne pusztítsa ingyen a kenyeret!

Ha a lady a fejébe vett valamit, azt meg is szokta valósítani. Mindig így volt, de most még inkább, mint valaha. Ezt sikerült megértetnie a komornyikkal (ami könnyen ment), és az egész faluval, beleértve a Caddles fiút is.

- Foglalkoztatni kell - mondta Lady Wondershoot. - Ezt az egyetlen tanácsot adhatom Caddles fiatalúrnak.

- Ez a tanács, úgy gondolom, az egész emberiségnek szól - felelte a lelkész. - Az egyszerű kötelességek, a vetés és aratás tisztas sorrendje évről évre, ez az, ami...

- Úgy van - vágott a szavába a lady. - Én is mindig ezt mondom. Ahol a kéz tétlenül henyél, a sátán mindig megjelenik - legalábbis, ami a dolgozó osztályokat illeti. Ezt az elvet követem a házamban is, így nevelem a cselédséget. Csak az a kérdés, milyen munkára fogjuk a fiút?

A kérdés megoldása nem volt könnyű. Sok mindenre gondoltak, de egyik se volt megfelelő. Addig is, hogy betörjék a munkába, lovas küldönc helyett használták fel a fiút. Sürgős leveleket és táviratokat vitt a postára, poggyászt és csomagokat cipelt egy nagy hálóban, amelyet ügyesen ráakasztottak. Tetszett neki ez a munka, afféle játéknak tekintette. Kinkle, a lady intézője, egy nap megparancsolta neki, hogy rendezze át a sziklakertet. Amikor az intéző látta, milyen könnyűszerrel emelgeti a fiú a nehéz köveket, ragyogó ötlete támadt. Miért ne dolgozzék a gyerek a mészkőbányában, a Thursley-domb oldalán, Hickleybrow közelében? Az ötletet meg is valósították, és az óriás kölyök foglalkoztatásának kérdése imigyen megoldódott.

Kezdetben olyan lelkesen dolgozott a bányában, mintha új játékhoz jutott volna. Később a szokás ereje tartotta ott. Ásott, megrakta a csilléket, kitolta őket az iparvágányig, az üres csilléket meg egy nagy csiga segítségével újra felvontatta a domboldalra. Végül egymaga végzett el a bányában jóformán minden nehéz munkát.

Azt rebesgették, hogy Kinkle ötlete nagyon jó üzletnek bizonyult Lady Wondershoot számára. A fiú alig került valamibe, azon kívül, amit megevett. De azért óladysége továbbra is úgy beszélt a „falánk szörnyetegről”, mint egy élősdírről, aki visszaél az ő jótékonyágával.

Ebben az időben a fiú valami zsákruhában járt, bőrdarabból összetoldott nadrágot, vasakkal megerősített facipőt viselt. Fején valami furcsa dolgot hordott - ócska, szalmafonatos székfélét, bár rendszerint fedetlen fővel járt. Erős léptekkel, de óvatosan járkált ide-oda a bányában. A lelkész, aki egészségügyi sétáján gyakran elvetődött oda, nemegyszer megfigyelte: a fiú déltájban meghúzódott egy kőrákás mellett és hátat fordítva a világnak, szemérmesen, szinte szégyenkezve fogyasztotta el óriási ebédadagját.

Táplálékait - valami kásafélét, amiben sok mindenféle volt - csillében hozták el neki minden nap... ugyanolyan csillében, mint amelyeket maga is megrakott és tologatott. Ezt a kását rendszerint felmelegítette az egyik ócska mészégető kemencében, azután felfalta. Néha belekevert egy egész zacskó cukrot. Máskor nagy sötömböket nyalogatott - kőszót, amit a teheneknek szoktak adni - vagy megevett egy egész doboz datolyát magostul, abból az olcsó fajtaból, amelyet a londoni utcákon targoncán árulnak a kofák. Ha megszomjazott, lement a patakhoz Hickleybrow-ba. Ott, az egykori kísérleti farm üszkös romjai mögött lefeküdt a földre, és arcát belemerítette a vízbe. Miközben így ivott ebéd után, megesett, hogy a csodatápszer néhány morzsája elszóródott. Csak így magyarázható meg, hogy ezen a helyen bámulatosan elburjánzott a vízparti növényzet, s megnőttek a békák, pontyok és pisztrángok is. Innen terjedt el a fantasztikusan buja növényzet tovább, elborítva a kis völgyet.

Egy-két év múlva a sok bogár, amely elszaporodott a réten, a kovács háza előtt, irtózatosan megnövekedett. Hatalmas pattanóbogarak és cserebogarak bukkantak fel - az utóbbiakat a falusi gyerekek „motoros bogárnak” nevezték el. Lady Wondershoot úgy megijedt tőlük, hogy sürgősen külföldre utazott.

A csodatápszer hatása nemsokára egészen más irányban is megnyilvánult. Meggyorsította a fiú szellemi fejlődését. Ezt a lelkész tanítása sem tudta megakadályozni, pedig egyáltalán nem haladta túl az ismereteknek azt a szerény körét, amelyre egy parasztfiúnak, ha még olyan óriási is, a lelkész véleménye szerint az életben szüksége lehet. Ez a parasztfiú azonban kérdéseket kezdett feltenni, firtatni és vizsgálgatni kezdte a dolgokat, egyszóval arra vetemedett, hogy - gondolkodjék! Amint gyermekből ifjúvá serdült, napról napra nyilvánvalóbb lett, hogy a maga fejével gondolkodik, és kicsúszik a lelkész kezéből. A lelkész mindent elkövetett, hogy ne vegye tudomásul ezt az aggasztó jelenséget, de hiába - lépten-nyomon érezhetővé vált.

Hogy mire gondolt az ifjú óriás? Gondolkodásának anyagát környezete szolgáltatta. Messzire látott, és magasabbról nézte a dolgokat, mint az emberek általában, akaratlanul is észre kellett hát vennie sok mindent az emberi életből. Lassan ráeszmélt arra, hogy otromba és esetlen nagyságától eltekintve maga is ember, éppen olyan, mint a többi. És mindjobban ráeszmélt arra, hogy elszomorító különbözősége sok mindentől megfosztja az életben. Az iskola barátságos zsibongása, a pompás külsőségek közt lefolyó istentisztelet titokzatos hangulata, a templomi ének kedves melódiája, a kocsmából kihangzó vidám énekszó, a gyertyák és kandalló fényében sütkérező meleg, barátságos szobák, amelyekbe az utcáról bekandikált, a sportpálya, ahol fehér vászonruhában, erőteljes mozdulatokkal ütögették a labdát egy játékban, amelyet csak homályosan értett - mindezek a dolgok sóvárgó vágyat ébresztettek az ifjú Caddles szívében. Társaságra vágyott. Mind nagyobb érdeklődéssel figyelte a szerelmeseket, a sétákat kettesben, azt a meghitt, bizalmas együttlétet, ami olyan fontos része az életnek.

Egy vasárnap este - abban az órában, amikor kibújnak a csillagok, a denevérek, és a falusi élet romantikus megnyilvánulásai is - egy fiatal pár telepedett le azon a kétoldalt magas sövénnyel övezett ösvényen, amely a falu végén kezdődik és a park felső kapuja felé vezet. Az ösvényt a „szerelmesek ösvényének” nevezték el a helybeliek. Ez a fiatal pár is azért telepedett le, hogy egy kicsit csókolózzék. Szabadjára engedték érzelmeiket; hiszen biztonságban érezték magukat a szép, csendes, meleg nyári éjszakában. Aki megzavarhatja őket, gondolták, nem jöhet másfelől, mint a faluból - tehát idejében megláthatják. Egyébként tökéletesen megvédi és eltakarja őket a magas sövény.

És ekkor hirtelen, váratlanul hihetetlen dolog történt velük: valaki a levegőbe emelte és egy mástól elválasztotta őket! Egyszerre azon vették magukat észre, hogy egy-egy óriási mutatoujj és hüvelykujj nyúl a hónuk alá, aztán egy magasságba kerülnek az ifjú Caddles barna szemével, amely zavartan és tűnődve bámult kipirult arcukba. A szerelmesek valósággal megdermedtek.

- Mondjátok meg... miért csináljátok ezt? - kérdezte az óriás fiú.

Amint az első zavar és meglepetés elmúlt, a legénynek eszébe jutott férfiúi mivolta, és káromkodva, szitkozódva, fenyegetőzve ordítózni kezdett. Olyan durván és dühösen, ahogy ilyen körülmények között elvárható, megparancsolta az óriás kölyöknek, hogy tüstént tegye vissza a földre őt is meg a lányt is. Erre az ifjú Caddles észbe kapott, és nagyon udvariasan, nagyon óvatosan lerakta őket a földre, olyan közel egymáshoz, hogy tüstént tovább ölelkezhesse. Egy pillanatig még ott állt mögöttük tétován, azután eltűnt a félhomályban.

- Furcsán éreztem magam - mesélte nekem a legény bizalmasan. - Ostoba helyzet, nevetséges... alig mertünk egymásra nézni, hogy így rajtakaptak. Mert éppen csókolóztunk, hiszen úgyis tetszik tudni... és a legfurcsább az, hogy a lány engem hibáztatott, mintha én volnék az

oka mindennek. Dühösen a fejéhez vágott valami sértést, azután úgy elhallgatott, mintha megnémult volna... Egyetlen szót sem tudtam kihúzni belőle egész úton hazáig...

Az ifjú óriás nyilván az élet jelenségeit figyelte, és igyekezett megmagyarázni magának. Folyton újabb és újabb kérdések merültek fel benne. Még alig volt alkalma, hogy fel is tegye ezeket a kérdéseket az embereknek, de már foglalkoztatták és nyugtalanították. Úgy hallottam, hogy az anyját gyötörte néha keresztkérdéseivel.

Rendszerint a kis kertben bukkant fel, anyja házikója mögött. Gondosan megnézte a füvet, nincs-e ott egy-két tyúk vagy csirke, azután lassan leereszkedett a földre, és hátát a csűr falának támasztotta. A csirkék nagyon szerették. A következő pillanatban már ott is voltak, mészporos ruháját csipdesték.

Caddlesné macskája még bizalmasabb volt hozzá. Ha a fiú ruhája gőzölgött a nedvességtől, a macska meggörbítette hátát, száguldozni kezdett a kunyhóban, felugrott a tűzhely rácsára, onnan meg a fiú lábára, majd a vállára... ott megpihent egy kicsit, eltűnődött egy percre, azután uszgyi! - leugrott a földre, és előlről kezdődött a hancúrozás, nem volt se vége, se hossza. A cica néha a fiú arcát karmolászta pajkos jókedvében, de az ilyenkor sem védekezett, súlyos kezével nem mert hozzányúlni egy ilyen törekeny, parányi lényhez. Azonkívül nem is bánta, ha csiklandozzák. Egy ideig hallgatott, majd faggatni kezdte anyját eseten kérdéseivel.

- Mama! - mondta. - Ha dolgozni olyan jó, miért nem dolgozik mindenki?

Anyja felpillantott rá, és így felelt:

- Jónak jó, de csak olyanoknak, mint mi vagyunk.

- Miért? - kérdezte a fiú rövid töprengés után, majd, mivel nem kapott választ, így folytatta: - Mire való a munka, édesanyám? Mért kell nekem napról napra köveket törnöm, neked meg mosnod, míg Lady Wondershoot a hintájában kocsikázik, és ha megunta idehaza, elutazik azokba a szép idegen országokba, amelyeket mi ketten, te meg én, sohasem láthatunk?

- Azért, mert ő nagyúri hölgy - felelte Caddlesné.

- Úgy? - mondta a fiú, és megint mélységes töprengésbe sülyyed.

- Ha nem volnának úriemberek, akik gondoskodnak arról, hogy nekünk munkánk legyen - folytatta Caddlesné -, akkor hogy tudnánk mi, szegény emberek, megélni?

Ezt az érvet meg kell emészteni. Amikor megtörtént, a fiú újra rákezdte:

- De édesanyám! Ha nem volnának úriemberek, akkor minden a miénk volna, az olyan embereké, mint te meg én, nem igaz? Ha pedig úgy volna...

- Az isten szerelmére, hagyd már abba ezt az örökös kérdezősködést! - kiáltott fel Caddlesné, akinek jó emlékezőtehetsége volt, és amióta anyja meghalt, úgy megjött a hangja, hogy alig lehetett ráismerni, de most a fia szemére vetette ugyanezt: - Amióta szegény nagyanyádat eltemettük, nem lehet bírni veled! Aki kíváncsi, hamar megöregszik. Ha komolyan kezdenék válaszolni, ki főzné meg a vacsorát apádnak, nem is szólva arról, hogy még a mosást is be kell fejeznem?!

- Jól van, mama, ne haragudj - mondta a fiú, miután eltűnődve bámult anyjára. - Nem akartalak háborgatni.

Nem kérdezett már semmit, de annál többet töprengett magában.

Sokáig töprengett; még négy év múlva is, amikor a lelkész, aki már nem is érett, hanem túl-
 érett ember volt, utoljára látta. Képzelmének csak el az öregurat abban a korban, kissé görnyedten
 és pocakosan. Beszéde és gondolkodása nyersebb lett, de gyengébb, mint azelőtt. Meggyő-
 ződése is megingott egy kevéssé. Hanem a szeme vidáman csillogott, mintha csak örülne
 annak a sok bajnak és kellemetlenségnek, amit a „papi” okozott neki és falujának. Hányszor
 megijedt, szinte elvesztette a fejét, de lám, mégiscsak él, kibírta az új idők megpróbáltatásait!
 Kibírta és ugyanaz, aki volt, pedig tizenöt év hosszú idő, valóságos örökkévalóság. Tizenöt év
 alatt egészen megszokta a bajt.

- Elég nagy zavart okozott, elismerem - mondogatta -, és a világ megváltozott, sok tekintetben
 megváltozott. Volt idő, amikor a gyomlálás olyan könnyen ment, hogy egy kisfiú is el tudta
 végezni... ma meg egy férfi kell hozzá, aki fejszével és csákánnyal megy neki, legalábbis
 olyan helyeken, ahol sűrű a bozót. Még ma is furcsa nekünk, régimódi embereknek, ha látjuk,
 hogy az egész völgyet búzaföldek borítják, még azt a helyet is, amely valamikor régen, a
 csatornázás előtt, a folyó medre volt. És ezek a kalászkok az idén nyolc méter magasra nőttek.
 Húsz évvel ezelőtt még régimódi kaszával aratták le, azután szekérre rakták, úgy takarították
 be. Ilyenkor régi jó szokás szerint egy kis mulatságot rendeztek, hogy kifejezzék örömüket.
 Volt egy kis ivás, egy kis ártatlan enyelgés, minden őszintén és egyszerűen... Szegény Lady
 Wondershoot - ő bizony nem szerette ezeket az újításokat. Nagyon konzervatív volt a derék,
 jó lélek! Mindig mondtam, hogy van benne valami a tizennyolcadik századból. Például nyers
 modora, erélyessége... még káromkodni is szokott...

Aránylag szegényen halt meg. Ezek a hatalmas gyomok ellepték a kertjét. Nem tartozott a mai
 kertészkedő asszonyok közé, de azért szerette, ha kertje rendben van... minden növény nőjön
 ott, ahol ültették, és úgy, ahogy ültették, szépen, szabályosan. De amikor váratlanul nekiló-
 dultak, és vadul elburjánoztak, kihozták a sodrából. És nem bírta azt a fiatal szörnyeteget sem,
 aki folytonosan rátört - legalábbis öladysége úgy képzelte, hogy reá leselkedik, és őt bámulja a
 fal fölött... Sehogy se tudott megbarátkozni azzal, hogy ez a kamasz majdnem akkora, mint az
 ő háza... bántotta az arányérzékét. Szegény, drága Lady Wondershoot! Mindig azt reméltem,
 hogy amíg én élek, ő is itt lesz. A nagy cserebogarak, amelyek egy évig garázdálkodtak,
 kergették el a birtokról. Ijesztő volt nézni, hogy bújtak ki a lárvákból - undok férgek, akkorák,
 mint a patkányok! Aztán jöttek az óriási hangyák, azok is hozzájárultak, hogy megszökött
 innen...

Miután minden felborult, és megszűnt minden békesség és nyugalom errefelé, elhatározta,
 hogy elmegy Monte-Carlóba. Ha már el kell mennie hazulról, gondolta, mindegy, hol hányo-
 dik. Aztán rulettezni kezdett, mégpedig igen merészen, ahogy nekem mesélték. Végül ott halt
 meg egy szállodában. Nagyon szomorú halála volt... idegenben, száműzetésben, nem hozzá-
 illő módon... Végére is népünknek, az angol népnek egyik született vezetője volt... mégis
 idegen földön pusztult el, gyökértelenül!

Persze, ha jól meggondolja az ember, nem nagy dolog az egész - locsogott a lelkész. - Egy kis
 kellemetlenség, semmi több. A gyerekek nem szaladgálhatnak olyan szabadon, mint azelőtt,
 hiszen a hangyák harapása ma már komoly veszélyt jelent. Talán nem is baj... Valamikor arról
 beszéltek, hogy ez a szer forradalmasít mindent... De úgy látszik, van a világban valami, ami
 ellenáll ezeknek az új erőknél... Én nem értem, persze nem tartozom a mai modern filozó-
 fusokhoz, akik mindent meg tudnak magyarázni az étellel meg az atommal meg az evolúció
 törvényeivel. Csupa számárság, higgyék el. Van, amiről ezek az „izmusok” nem tudnak
 semmit. A józan ész dolga az ilyesmi, nem a megértésé. Érett bölcsesség... emberi östermé-
 szet... Ércnél maradandóbb... Nevezze, aminek akarja.

Így beszélt, amíg utolsó napja el nem érkezett.

A lelkész nem is sejtette, mi vár rá, mégpedig hamarosan. Elindult szokásos sétájára fel a domboldalon, mint évtizedek óta mindennap, és eljutott arra a helyre, ahonnan a fiatal Caddlest szokta figyelni. Kissé kifulladásra érkezett meg a mészkőbányához - már régen elvesztette ifjúkorának „izmos keresztényi lendületét”, amelyre olyan büszke volt. Caddlest nem találta munkahelyén. A lelkész megkerülte az óriási páfránybozótot, amely mindjobban elsötétítette a domboldalnak ezt a részét, és akkor meglátta a fiatal szörnyeteg óriási alakját. A földön ült, felhúzott térdrel, arcát kezére támasztva, kissé félrebillent fejjel, mély töprengésbe merülve. Háttal ült a lelkésznek, aki nem láthatta a fiú borongó szemét. Nagyon csendesen, mozdulatlanul ült, nyilván erősen gondolkozott.

Nem fordult hátra, és így nem tudhatta, hogy ott áll mögötte az az ember, akinek olyan nagy része volt az ő élete irányításában. Nem tudta, hogy ott áll és nézi, mint azelőtt annyiszor - de most utoljára. (Nem ritkaság, hogy emberek észre se veszik, amikor utoljára találkoznak.) A lelkésznek eszébe ötlött, hogy a világon valójában senki se tudja, mi járhat ennek a szörnyetegnek a fejében, amikor leül egy kicsit pihenni. De a lelkész túlságosan tunya volt aznap, nem gondolta végig a dolgot; csakhamar visszatért a régi kerékvágásba.

- Ércnél maradandóbb... - suttogta magában, amint lassan ballagott hazafelé az ösvényen, amely nem haladt már nyílegyenesen a dombon lefelé úgy, mint azelőtt, hanem ide-oda kanyargott, hogy kikerülje az újabban felburjánzott óriás gízgázt. - Nem, nem! Lényegében nem változott semmi. A méretek nem számítanak. Az egyszerű életrend, a dolgok megszokott körforgása...

És még azon az éjszakán maga is kivette részét a dolgok megszokott körforgásából - szépen kísértelt a változás titokzatos világából, melynek létezését egész életén át tagadta. Kísértelt minden fájdalom nélkül, észrevétlenül.

Cheasing Eyebright temetőjében helyezték örök nyugalomra a legnagyobb tiszafa alatt, és szerény sírkövén latin idézet hirdeti emlékét, de hiába - hiszen minden emberi szem elől eltakarja az óriási sűrű fű, amely szinte szempillantás alatt belepte a sírt, és olyan vastag, hogy a kasza nem tudja levágni, juh nem tudja lelegelni. Ez a szívós fű úgy lepte el a falut, mint a köd - ugyanabból a párás nedvességből merítette erejét, mint a völgy dús legelői, amelyeket most már csodálatos sarjadzásra ösztökélt az istenek eledele.

HARMADIK KÖNYV MI LETT BELŐLE

Első fejezet

A MEGVÁLTOZOTT VILÁG

1

A Változás immár húsz éve játszott a világgal a maga módján. A legtöbb ember számára ezek az új dolgok fokozatosan következtek be, napról napra - eléggé észrevehetően, de nem olyan hirtelen, hogy bele kellett volna szédülni. De volt egy ember - legalább egy -, akinek bele kellett szédülnie, mert egészen hirtelenül, egyetlen nap alatt tárult fel előtte a csodatápszer két évtizedes munkájának felgyülemlett eredménye. A mi céljainkra teljesen elegendő, ha erre az egy napra mellé szegődünk, és beszámolunk arról, amit látott.

Ez az ember fegyenc volt, akit életfogytiglani fegyházbüntetéssel sújtottak - hogy milyen bűnért, az nem tartozik ránk. De húsz év után a törvény jónak látta, hogy megkegyelmezzon neki. Ezt a szerencsétlen fickót, aki huszonhárom éves ifjú volt, amikor elbúcsúzott a világtól, egy szép nyári reggel kilökték a fegyház kapuján a rabmunka és fegyelem szűrkeségéből a szabadság szemkápráztatóan színes világába. Szokatlan ruhát adtak rá; haját már hetek óta növesztette, és néhány nap óta már el is választotta. Most ott állt káprázó szemmel, sőt valóban káprázó lélekkel - vagyis testben és lélekben esetlenül megújódva -, ott állt újra a kapu előtt, és igyekezett felfogni azt a hihetetlen ténytet, hogy legalábbis egy időre kikerült az Isten szép világába, ahol további hihetetlen dolgok várnak rá, amelyekre egyáltalában nincs föl-készülve.

Szerencsére volt egy öccse, aki egykori közös emlékeiket annyira komolyan vette, hogy eljött érte a fegyházba, és megfogta a kezét - egy öccse, aki kamasz gyerek volt még, amikor utoljára látta, most meg jó módú szakállas úriember, még a szeme is olyan furcsa és idegen. És ketten együtt - ő meg ez az idegen vérrokon - besétáltak Dover városába. Útközben sok mindent éreztek, de kevés szót váltottak egymással.

Egy darabig elüldögéltek egy kocsmában; az egyik a személyére vonatkozó kérdésekre válaszolt a másiknak; az pedig furcsa, régi nézeteket elevenített fel, és nem akart hinni azoknak a távlatoknak, amelyeket az élet új jelenségei nyitottak meg ígéretesen. Azután felálltak, hogy elmenjenek a pályaudvarra, és elérjék a londoni vonatot. A nevük és azok a személyes dolgok, amelyekről beszélgettek, nem tartoznak történetünkhöz; minket csak a változások érdekelnek, amelyek megdöbbenették ezt a szegény, kiszabadult rabot, amikor visszatért az egykor oly ismerős és most olyan furcsa világba.

Doverben még nem vett észre semmi különöset, legfeljebb azt, hogy milyen jó a sör, amit ónkancsóból ittak - soha még nem hajtott le egy korsó sört ilyen jóízűen, gondolta, és olyan hálás érzés fogta el, hogy a szeme könnybe lábadt.

- A sör éppen olyan jó, mint azelőtt - mondta, de úgy értette, hogy összehasonlíthatatlanul jobb.

Már Folkstone mellett robogott a vonat, amikor a volt fegyenc felocsúdott érzelmei kábulatából, és kibámult az ablakon, hogy megnézzze, mi újság a nagyvilágban.

- Szépen süt a nap - mondta vagy tizedszer. - Szebb időt nem is kívánhattam volna. - És ekkor eszmélt rá arra, hogy a dolgok ismerős arányai megváltoztak, eltolódtak. - Jóságos ég! - kiáltott fel, és az izgalom most látszott meg rajta először. - Micsoda óriási bogáncs nő ott a parton, a rekettyebokor mellett! Csakugyan bogáncs? Vagy már elfelejtettem, milyen volt?

Pedig csakugyan bogáncs volt - és az, amit rekettyebokornak vélt, nem volt más, mint közönséges fű, ahol egy angol gyalogosszázad (ugyanolyan vörös kabátban, mint régen) éppen rohamra indult a szolgálati szabályzat kiképzési utasításai szerint, amelyeket a búr háború után némiképpen átdolgoztak. Azután zsupsz! - a vonat bezuhant egy alagútba, majd Sandling állomásnál kibújt megint. Itt valamennyi lámpa égett, mert az állomásépület sötétségbe borult - annyira beárnyékolta a csodálatosan magasra nőtt rododendron sűrű bozótja, amely a szomszédos kertekből előtörve, az egész domboldalt ellepte. Egy másik vágányon tehervonat állt, rododendron-tuskókkal megrakodva. Itt történt, hogy a polgári életbe visszatérő volt fegyenc először hallott a „papiról”.

Miközben a vonat újra kirobogott a nyílt terepre, amely változatlanul látszott, a két fivér figyelmét lekötötte a magyarázkodás. Az idősebbik nem fogyott ki a mohó, ügyetlen kérdésekből, a fiatalabbik pedig csak nehezen érthető utalásokkal válaszolt, mivel sohasem jutott eszébe, hogy elszigetelten vizsgálja azokat a tényeket, amelyeket most meg kellett volna magyaráznia.

- Ez is attól a „papitól” van - mondta, és ezzel már ki is merült a tudománya. - Nem hallottál még róla? Nem beszélt róla senki... odabent? Papi... érted? Papi. Ami miatt most választások lesznek. Egy olyan... tudományos anyag, érted?

Arra gondolt, hogy bátyját nagyon elbutíthatta a dutyi, ha még ezt sem tudja.

Lassan folyt a beszélgetés, nagy szünetekkel egy-egy kérdés-felelet között. A beszélgetés szünetében kibámultak az ablakon. A volt fegyenc érdeklődése kezdetben lanyha volt, és általános megfigyelésekre szorítkozott. Képzletét inkább az a gondolat kötötte le, hogy régi ismerőse, X. Y. milyen lehet mostanában, és mit fog mondani - ő maga meg hogyan mesél majd el neki meg a többieknek bizonyos dolgokat, amelyek az ő „lebukását” enyhébb színben fogják feltüntetni. Az a „papi” először olyan volt számára, mint valami furcsa újsághír, később meg mint különös félreértések forrása, amely megnehezíti a beszélgetést közte és öccse közt. De azután rájött arra, hogy akármilyen témába kezd, a „papi” hamarosan újra felbukkan, és makacsul az előtérbe tolakszik.

Akkoriban a világ még átmeneti állapotban volt, amelynek tarkabarka képe eltakarta a változás nagyságát. Erre az utóbbi tényre csak a sok megdöbbenő ellentét hívta fel a volt fegyenc figyelmét. A változás folyamata nem nyilvánult meg egyformán és egyöntetűen. Voltak bizonyos elszórt központok, ahonnan a növekedés kiindult és elterjedt. Az ország egy-mástól elütő foltokból állt: voltak nagy területek, amelyeket a „papi” egyelőre még kikerült, más helyeken viszont már a levegőben volt vagy a földben, és úgy terjedt tovább szórványosan, ragályosan. Merész, új motívum volt, amely váratlanul megcsendült a régi melódiák között.

Az ellentét igazán élesen mutatkozott meg akkoriban a Doverből Londonba haladó vasútvonal mentén. A táj egy darabig pontosan olyan volt, mint régen - ahogy utasunk gyermekkorától megszokta: sövényvel kerített, keskeny parcellák, éppen akkorák, hogy azokkal a törpe lovakkal fel lehessen szántani; szűk utacskák; imitt-amott egy-egy szilfa, tölgy- vagy nyárfa, a folyók mellett néhány szomorúfűz; szénakazlak, amelyek az újfajta óriásnak még a térdéig se értek volna; babaháznak beillő falusi viskók apró ablakszemekkel; agyagbányák és girbegurba falusi utcák, néhol a kisebbfajta uraságok nagyobbacska házai; virágoktól tarka vasúti töltések, kertekkel övezett vasúti állomások és ezernyi apróság, amely a letűnt tizenkilencedik századból maradt fenn, fittyet hányva a nagy változásnak. Viszont imitt-amott óriási bogáncsok tűntek fel, amelyeket a szél vetett oda, de széttépni nem tudott, hiszen olyan erősek voltak, hogy még a fejszével is dacoltak; máshol meg háromméteres pöfeteggombát lehetett

látni, vagy a felgyújtott óriás fű füstölő helyét - de ez volt minden, ami a csodatápszer diadalmas előretörésére emlékeztetett.

Harminc-negyven mérföldnyi útvonalon jóformán semmi jele nem volt annak, hogy a sínektől alig tíz mérföldnyire csodálatos nagyságú új búzafajta és óriás gyom terem, ott a dombok mögött, Cheasing Eyebright völgyében. Azután hirtelen felbukkantak a „papi” nyomai. Az első meglepő dolog a tonbridge-i vasúti viadukt volt, amelyet azért kellett megépíteni, mert a Medway folyó vizét egy nádszerű növény óriási változata áthatolhatatlan zsombékká változtatta. Azután megint a parányi dolgok országa következett, majd a távol ködében feltűnt London is, a parányi dolgok végtelen sokaságának nagyvárosa; itt már gyakran, sőt szüntelenül lehetett látni a növekedés ellen folytatott küzdelem nyomait.

Akkoriban London délkeleti részén - azon a környéken, ahol Cossar lakott a gyermekeivel - a „papi” rejtélyes módon száz meg száz helyen is felütötte a fejét. A régi kicsi életet napról napra ezernyi vészjel fenyegette, amely csak azért nem volt túlságosan ijesztő, mert lassanként megszokták. De utasunk, amint kibámult a vasúti kocs ablakán, most látta először a „papi” növekvő hatalmának jeleit - üszkös, felperzselt, fekete területeket, ormótlan védősáncokat, harci előkészületeket, kaszárnnyakat, fegyverraktárakat, amelyeket ez a titokzatos, szívós erő kényszerített az emberre.

Ezen a vidéken számtalanszor megisméltődött mindaz, ami az első kísérleti farmon történt, csak most már jóval nagyobb méretekben. Az új erő felbukkanása és az új harc az élet alsóbbrendű és mellékes dolgaiban nyilvánult meg először. Nagy, bűzös udvarokon mindenféle óriási gizgalt halmozta fel, hogy ezzel a dzsungellel óriási gépeket fűtsenek (a nyárspolgárok eljöttek báméskodni, és borraivalót adtak az öröknek, hogy közelebb engedjék azokhoz az olajos alkotmányokhoz); nagy teherautók számára különleges, széles utakat építettek, melyeknek burkolata az óriásira nőtt kender egymásba csavarodó rostjaiból készült; voltak őrtornyok gőzszirénákkal, hogy szükség esetén vészjelet adjanak, és figyelmeztessék az embereket, ha valami újfajta óriás bogár támadása fenyegetett; vagy ami még furcsább volt - sok helyen tiszteletre méltó templomtornyokat szereltek fel ilyen szembeszökő riasztókészülékekkel. Vörösre festett menedékházikókat lehetett látni, nagy óvóhelyeket helyőrséggel, meg tágas céllövöldéket, ahol puskás emberek mindennap céllövő gyakorlatokat tartottak (vaktöltéssel lövöldöztek óriás patkányt ábrázoló céltáblákra).

Skinnerék óta hat ízben törtek elő óriás patkányok - minden alkalommal London délnyugati csatornáiból -, és most már úgy megszokták, olyan természetesnek tartották őket, mint a tigrisek létezését a calcuttai öböl környékén.

Emberünk öccse Sandling állomáson gépies mozdulattal újságot vásárolt. Az exfegyenc egy pillantást vetett rá, és ettől aztán végre kinyílt a szeme. Kinyitotta a szokatlan lapokat - mintha kisebb alakúak és másféle nyomásúak lettek volna, mint a régi időkben, és sokkal több lapból álltak volna, mint azelőtt. Kinyitotta, és számtalan képet látott, amelyek olyan különös dolgokat ábrázoltak, hogy nem is érdekelhették. Aztán nagy cikkeket látott hatalmas címekkel, de olyan keveset értett belőlük, mintha idegen nyelven írták volna. „Mr. Caterham nagy beszéde.” „Törvény a papi ellen.”

- Ki ez a Caterham? - kérdezte, csak éppen hogy megindítsa a beszélgetést.

- Kitűnő ember - felelte az öccse.

- Aha! Valami politikus, mi?

- Meg fogja buktatni a kormányt. Jól teszi - igazán legfőbb ideje!

- A kormányt? - Az idősebb fivér elgondolkodott. - Arról a társaságról beszélsz, amelyet még én is ismertem? Még mindig Chamberlain, Rosebery és a többi? *No mi az?*

Öccse ugyanis hirtelen megragadta a csuklóját, majd kimutatott az ablakon.

- Oda nézz! A Cossar fiúk!

A volt fegyenc pillantása abba az irányba fordult, amerre az öccse mutatott. Meglátta és...

- Teremtő atyám! - kiáltott fel, most első ízben igazán elhűlve a csodálkozástól. Az újságról teljesen megfeledkezett, és leejtette a földre. Ott a fák közt... világosan látta... egy óriási emberi alak állt - legalább tizenkét méter magas -, könnyed testtartásban, szétvetett lábakkal, kezében labdával, amelyet éppen el akart hajítani. Az óriási alak csillogott a napfényben, fémszálakból szőtt ruhájában, széles acélövvel a derekán.

Egy pillanatig figyelmét teljesen lekötötte ez a csodálatos alak, de azután szemébe ötlött egy másik óriás, aki hátrább, távolabb állt, készen arra, hogy a labdát elkapja. Az utas most már észrevette azt is, hogy az egész terület, itt a dombok közt beöblösödő völgyben, Sevenoakstól északra, az óriások céljait szolgálja, amint a domboldalt sebhelyszerűen elcsúfító árkok és épületek mutatják.

Hatalmas töltés és árok vette körül a mészkőbányát, melynek közepén ijesztő nagy ház állt. Az egyiptomi stílusú, lapos tetejű házat Cossar építette fiai számára, amikor az óriási gyerekszoba már kiszolgált. A ház mögött nagy, sötét fészterpeszkesedett - akkora, mint egy székesegyház; időnként szikrázó fény gyulladt ki és aludt el benne, fülsiketítő kalapálás kíséretében. De az utas figyelme visszatért magára az óriásra, akinek kezéből most repült fel a magasba a vaspántos falabda. A vonaton a két férfi felugrott, és kibámult az ablakon. A labda akkora volt, mint egy hordó.

- Elkapta! - kiáltott fel az exfegyenc, amikor egy fa eltakarta a labdát dobó óriást.

Mindezt csak egy pillanatig lehetett látni, mert a vonat most sűrű fák közé került, majd bebújt a chislehursti alagútba.

- Istenem! - kiáltott fel a fegyházból jött ember, amikor a vonat sötétségbe borult. - Ez a fickó akkora, mint egy ház!

- Ez a két Cossar fiú - felelte az öccse -, őmiattuk van ez az egész hűhó!

Megint előbukkantak az alagútból, és újabb őrtornyokat láttak szirénákkal, újabb vörös menedékházakat, majd külvárosi villák csoportjait. A plakátragasztás művészete nem ment feledésbe az utolsó húsz év alatt; a sok magas hirdetőtábláról, házak falairól, kerítésekről és minden jól látható helyről a „papi” jegyében lezajló képviselőválasztások színes plakátjai virítottak feléjük. „Éljen Caterham!” „Tiltsák be a papit!” „Éljen Babszem Jankó, az Óriásölő!” - ilyen jelszavak tűntek elő az óriási karikatúrák és torzképek között, amelyek ezernyi formában igyekeztek nevetségessé tenni azt a két nagy, sugárzó alakot, akik mellett a vonat néhány perccel előbb elrobogott.

2

A fegyházból szabadult ember öccse elhatározta, hogy gavallér lesz, és megünnepli bátyja visszatérését az életbe; egy igazán elsőrangú étteremben nagyszerű vacsorát rendel neki, azután elviszi egy orfeumba, hadd gyönyörködjék mindazokban a pazar látnivalókban, amelyeket az ilyen „műintézet” nyújtani képes. Egészen jó terv volt arra, hogy egy kis mulatozással

elhalványítsa a fegyház sötét emlékeit; de a program második feléből végül nem lett semmi. A vacsora lezajlott, de utána az exfegyencben más kívánság ébredt, amely jobban vonzotta minden színháznál és egyéb látványosságnál, sőt alkalmasabb volt arra, hogy zord múltját elfeledtesse vele. Ez a kívánsága a következő volt: minél többet szeretett volna megtudni arról a „papíró” és a „papíval” táplált gyermekekről - ezekről az új, félelmetes óriásokról, akik maholnap, úgy látszik, a világ urai lesznek.

- Nem értem az egészet - mondta -, megzavarta a fejemet.

Öccsében volt annyi finomság, hogy még a vendéglátás előre megtervezett módjáról is hajlandó volt lemondani a vendége kedvéért.

- A te estéről van szó, kedves öregem - mondta. - Ha jobban érdekel az orfeumnál, nem bánom, elviszlek a Népcsarnokba, a ma esti nagy népgyűlésre.

És végül a volt fegyenc abban a szerencsében részesült, hogy beprézelhette magát egy túlszűfolt terembe, és messziről láthatta a ragyogóan megvilágított kis emelvényt a géporgona alatt. Az orgonista indulót játszott, amely lábdobogásra készítette a beáramló tömeget - de ez már nem tartott sokáig.

Alighogy a volt fegyenc elhelyezkedett ülőhelyén, és néhány haragos szót váltott egy alkalmatlankodó idegennel, aki tapintatlanul belekönyökölt - Caterham már meg is jelent. Az árnyékból lépett ki a dobogó közepére: a messzeségből egészen jelentéktelen kis törpének látszott - kis fekete alak, rózsaszínű pacni az arca helyén; de aki profilból látta, észrevehette, hogy elég nagy sasorra van. És ezt a kis figurát érthetetlen módon hatalmas éljenzés fogadta. Éljenzés, amely elől kezdődött, aztán nőtt, erősödött, az egész teremre kiterjedt. Kezdetben csak néhány hang harsant az emelvény körül, de hirtelen fellángolt és végigszáguldozott a termen, még arra a tömegre is átragadt, amely kiszorult a teremből. Hogy éljeneztek! Hurrá! Hurrá!

De a sok ezer ember közül egyik sem hurrázott olyan lelkesen, mint az exfegyenc. Könnyek peregtek le az arcán, és végül kénytelen volt abbahagyni a kiabálást, mert a torkát fojtogatta a sírás. Csak az, aki börtönben ült, mint ő (és olyan hosszú ideig, mint ő), tudja megérteni, mit jelentett neki, hogy egy tömegben így kiereszthette a hangját. Pedig nem is tudta, kinek és minek szól ez a nagy lelkesedés - még önmagával sem igyekezett elhítozni, hogy tudja. Hurrá! Ó, istenem! Hurrá!

Azután csend lett, vagy olyasféle. Caterham viselkedésén meglátszott, hogy türelemre kényszeríti magát, mialatt a gyűlés mellékszereplői alig hallható jelentéktelen dolgokat mondtak, eleget téve bizonyos formáságoknak. Az egész olyan volt, mint levelek suhogása a tavaszi szélben. Mire való ez? A teremben az emberek oda se figyeltek, egymással beszélgettek. De az a fárasztó história folyt tovább. Hát sohasem lesz vége? Az az unalmas, ősz hajú hólyag nem akarja abbahagyni? Most közbeszólt valaki... De hátha Caterham szavait sem fogjuk jobban hallani?

Közben legalább meg lehetett bámulni Caterhamet. Az ember felállhatott, hogy messziről figyelje és tanulmányozza a nagy ember arcát. Olyan arca volt, amelyet könnyű volt lerajzolni. Látni is lehetett a képmását mindenfelé - lámpaernyőkön, gyermektányérokban, a papiellenes érméken és zászlócskákon, a Caterham-selyem és Caterham-pamutszövet szegélyein, a „jó öreg angol” Caterham-kalapok bélésében. A karikatúrarajzolónak ő volt a legfőbb témája akkoriban. Lerajzolták matrónak, aki egy régimódi ágyú mellett áll, amelynek csövén ez a felirat olvasható: „Új papiellenes törvény”, míg a tenger hullámain egy óriási, undok szörnyeteg - a „papi” ágaskodik fenyegetően. Vagy páncélos lovag Caterham, Szent György-keresztrel a sisakján és pajzsán, míg egy óriási Caliban átkozódva kuporog szörnyű barlangja bejárá-

tánál, de gyávaságban óvakodik felvenni az odadobott kesztyűt, amelyen ez a felirat áll: „Tiltó rendelet a papi ellen.” Máskor meg Perseus alakjában ereszkedik alá a láncra vert gyönyörű Andromeda kiszabadítására (a hölgy övéen világosan olvasható ez a szó: „Civilizáció”). Andromedát éppen el akarja nyelni egy óriási tengeri szörnyeteg, amelynek minden csápján más-más a felirat, például: „vallástalanság”, „mindent legázoló önzés”, „brutalitás” és így tovább. De a legnépszerűbb plakát, amely legjobban megfogta az emberek képzeletét, Caterham élethű képmása volt ezzel a felirattal: „Babszem Jankó, az Óriásölő.” A volt fegyenc is ennek a plakátnak a méreteire nagyította fel azt a miniatűr képet, amelyet a terem másik végében látott.

A moraj hirtelen elhallgatott. Az ősz hajú befejezte a mondókáját, és leült. Igen! Nem! De igen! Most Caterham következik. Caterham! Caterham! És zúgó éljenzés.

De az éljenzés után olyan csend következett, amelyen csak nagy tömeg közepette képzelhető el. Ha az ember egyedül van a vadon közepén, akkor is találkozik a csenddel - de hallja a saját lélegzetét, saját mozdulatai neszét és egyéb zajokat. Itt azonban nem lehetett hallani egyebet, csak Caterham tisztán csengő hangját. Olyan volt, mint egy erős kis láng, amely fekete bársonnyal bélelt fülkében ég. Remekül lehetett érteni. Mintha csak egylépésnyire lett volna az embertől.

A szónok bámulatos hatással volt a fegyencre. A kis gesztikuláló alakot fény övezte, hangja végighullámozott a hatalmas termen; mögötte a dobogón legfőbb hívei, kiknek arca összeolvadt, egybefolyt, a széksorokban pedig hátaik és arcélek megszámlálhatatlan sokasága, feszült figyelembe merevedve, mintha valamennyinek az életét magába sűrítette volna az a kis figura a dobogón.

Caterham régi intézményeikről beszélt. - Halljuk, halljuk! - zúgta a tömeg. - Halljuk, halljuk! - ordította a volt fegyenc. A szónok a rend és igazság szelleméről beszélt. - Hallju-u-k! - kiáltotta a tömeg. - Hallju-u-u-k! - visszhangozta mélységesen meghatottan a volt fegyenc. Caterham őseink bölcsességéről beszélt, a köztisztelőben álló intézmények lassú kialakulásáról, azokról az erkölcsi és társadalmi hagyományokról, amelyek úgy megfelelnek az angol nép jellemének, mint ahogy kezünk bőre kezünk alakjához simul. - Halljuk, halljuk! - nyögte a volt fegyenc, és az izgalom könnyei peregtek le arcán. És mindez most elpusztuljon? A tűzbe vele, az olvasztótégelybe? Csak azért, mert húsz évvel ezelőtt három embernek eszébe jutott valami szert kotyvasztani egy lombikban! Ennek legyen áldozata a társadalom rendje, és minden, ami szent? - Nem! Nem! Nem! - kiáltotta a tömeg. - Helyes... ha azt akarjátok, hogy ne így legyen, álljatok a sarkatokra, hagyjátok abba a tévovázást! - Ezt a felszólítást orkánszerű éljenzés követte. Igen, búcsút kell mondani a tévovázásnak és a félmegoldásoknak!

- Uraim! - folytatta Caterham. - Hallottunk csalánról, amelyből idővel óriás csalán lett. Eleinte olyan volt, mint a közönséges csalán - egy kicsike növény, amelyet egy erős kéz egyetlen mozdulattal kitéphet és félredobhat. De ha várunk, ha tűrjük, akkor olyan erővel, olyan mérges szenvedéllyel nő és terjeszkedik, hogy végül fejszét és kötelet kell ragadnunk, testi épségünket, sőt életünket kell kockáztatnunk, míg kínos-keservesen megszabadulunk tőle! Ki tudja, hány ember esik áldozatul, amíg végre kipusztítjuk!

Helyeslő moraj futott végig a tömegen, azután újra felcsendült Caterham erős hangja:

- Tanuljatok attól az átkozott „papitól”, ha meg akartok birkózni vele! - Rövid szünetet tartott, azután felcsattant a hangja: - Tépjétek ki a csalánt, amíg nem késő! - Elhallgatott, és ajkát törülgette.

- Világos, mint a nap! - kiáltott valaki, és a helyeslő moraj megint orkánná dagadt, mintha az egész világ éljenezne...

Amikor a volt fegyenc végül kilépett a csarnokból, csodálatos izgatottság remegett benne, és arca olyan volt, mintha látomásban lett volna része. Most már mindent tudott - éppen úgy, mint a többiek. Válságos korszakban tért vissza a világba, amikor óriási jelentőségű kérdést kellett haladéktalanul dűlőre vinni. Ebből a nagy küzdelemből ki kell vennie a részét, ahogy férfiúhoz, szabad, felelős emberhez illik. Az ellentét, amelyről szó volt, egy kép alakjában jelent meg előtte. Az egyik oldalon azok a könnyed mozgású, páncélinges óriások, akiket a vonat ablakából látott - most már egészen más szemmel nézte őket -, a másik oldalon pedig az a fekete ruhás, izgatottan gesztikuláló kis szónok a reflektorok fényében, az a törpe, akinek dallamos hangja olyan átható, olyan meggyőző! John Caterham! Babszem Jankó, az Óriásölő! Kell, hogy mindnyájan egyesüljenek és „tépják ki a csalánt, amíg nem késő”!

3

Cossar három fia volt a legnagyobb, a legerősebb és legtekintélyesebb a csodatápszeren felnőtt gyermekek között. Az a négyzetmérföldnyi terület Sevenoaks közelében, ahol gyermekkorukat töltötték, nem hasonlított már semmiféle más helyhez a világon, annyira felásták, feltúrták, kiforgatták; telerakták fészerekkel és óriási gépek nagy, működő modelljeivel - az óriás gyerekek fejlődő erejének játékaival. És ez a terület már régóta szűknek bizonyult terveik megvalósításához. A legidősebb fiú nagyon ügyes volt mindenféle kerek gép szerkesztésében; így a többi közt óriási kerékpárfélét készített magának, csak nem lehetett használni, mert nem volt út, amelyen elfért volna, sem olyan híd, amely a súlyát elbírt volna. Ott állt hát a nagy kerekes tákolmány, amellyel óránként kétszázötven mérföldet lehetett volna megtenni, ott állt használatlanul, legfeljebb hébe-hóba karikázott rajta a fiú előre-hátra, a szűk, zsúfolt udvaron. Az volt a terve, hogy bejárja rajta ezt a kis földgolyócskát - már kisfiú korában erről ábrándozott. De a kerékpár küllőit rozsdafoltok lepték el, mint megannyi vörös sebhely, mindenütt, ahol a zománc lepattogzott róla.

- Előbb az utat kell megépítened hozzá, fiacskám - mondta Cossar.

A fiatal óriás egy reggel öccseivel együtt munkához látott, hogy megépítse az új nagy ország-utat a föld körül. Feltűnő buzgalommal dolgoztak, mintha sejtették volna, hogy ellenállásba fognak ütközni. A világ csakugyan hamarosan észrevette, hogy nyílegyenes utat akarnak építeni a La Manche-csatornáig - néhány mérföldnyire már kiegyengették a talajt, és jó keményen ledöngölték. Dél tájban izgatott emberek tömege állította meg őket - földbirtokosok, ügyvédek, helybeli hatósági személyek, rendőrök, még katonák is.

- Utat építünk - magyarázta a legidősebb Cossar fiú.

- Helyes, építsenek - felelte a vezető ügyvéd odalenn -, de kérem, tartsák tiszteletben a mások jogait. Máris megsértették huszonhét birtokos tulajdonjogát, nem is szólva egy városi előljáróság, kilenc községi tanács, egy megyei tanács, két gázgyár és egy vasúti társaság különleges előjogairól...

- Jóságos ég! - kiáltott fel a legidősebb Cossar fiú.

- Azt ajánlom, hagyják tüstént abba.

- Hát nem akarnak szép, egyenes utat a sok döcögős, vacak kis dűlőút helyett?

- Nem mondom, hogy nem lenne előnyös, de...

- De nem szabad megcsinálni, ugye? - mondta a legidősebb Cossar fiú, szerszámaikat összeszedve.

- Ilyen módon nem - felelte az ügyvéd -, semmi esetre sem.

- Hát akkor hogyan?

A fő-fő ügyvéd válasza igen homályos és bonyolult volt. Cossar odajött, hogy megnézzé, miféle galibát csináltak a fiai. Szigorúan megdorgálta őket, azután nagyot nevetett - nyilván nagyon tetszett neki az egész história.

- Még várnotok kell egy kicsit, fiúk - kiáltott -, mielőtt ilyen dolgokat csinálhattok.

- Az ügyvéd azt mondja, hogy terveket kell beterjesztenünk, építési engedélyt kell kérnünk és más efféle marhaságokat. Azt mondja, éveket is eltart, amíg elintézik.

- Nekünk meglesz a mi tervünk jóval előbb, ne félj semmit, kisfiam - kiáltott Cossar, tenyeréből tölcseért formálva, hogy meghallják. - De egyelőre még játszadozzatok egy kicsit, készítsétek el a modelljeit azoknak a dolgoknak, amiket meg akartok csinálni.

Szófogadó gyerekek voltak, azt tették, amit az apjuk mondott nekik. De azért elgondolkodtak egy kicsit.

- Minden rendben volna - mondta a középső fiú a legidősebbnek -, de nem akarok örökké csak játszani és tervezgetni. Már csinálni szeretnék valamit, igazán és komolyan. Nem azért születtünk ilyen nagynak és erősnek, hogy csak ezen a vacak kis telken tegyünk apró sétákat, és elkerüljük a városokat. - Akkoriban ugyanis már kitiltották őket minden kisebb-nagyobb városból. - Semmit sem tenni még rosszabb lenne. Találjunk ki valamit, amire ezeknek a kicsi embereknek szükségük van, és csináljuk meg nekik - csak úgy a magunk multságára!

- Soknak közülük nincs háza, nincs tisztességes lakása. Rajta hát, építsünk nekik egy szép nagy házat London közelében, ahol seregestül elférnek szépen, kényelmesen. Csináljunk nekik szép, rendes utat is a házhoz, ahol közlekedhetnek, és a dolguk után járhatnak. Minden legyen olyan csinos és tiszta, hogy örökre elmenjen a kedvük a régi életüktől, ne is tudjanak már olyan mocskosan, állatiasan élni, mint ahogy a legtöbb közülük ma él. Legyen elég vizük, hogy tisztálkodhassanak, erről is gondoskodjunk, hiszen tudjátok, hogy most milyen piszkosak! Tíz közül kilencnek még fürdőszobája sincs - micsoda bűdös görények! És akinek van fürdőszobája, lenézi és sértegeti azokat, akiknek nincs, ahelyett hogy hozzásegítené őket, nem igaz? Mi majd változtatunk ezen. Bevezetjük a villanyt mindenhová, főzünk nekik, nagytakarítást csinálunk! Egyelőre az asszonyoktól követelik meg, hogy négykézláb mászkálva súrolják a padlót. Képzeld csak - az asszonyaiktól, a leendő anyáktól!

- Mi nagyon szépen meg tudnánk csinálni. Gáttal elzárunk egy völgyet itt, a dombok közt, átalakítjuk vízgűjtő medencévé, hogy saját villamos áramuk legyen és minden a legszebb, a legtokéletesebb. Ugye, bátyám, meg tudjuk csinálni? És akkor talán megengedik, hogy más dolgokat is csináljunk.

- Úgy van - hagyta rá a legidősebb fiú. - Nagyon szépen megcsinálhatjuk nekik.

- Hát akkor lássunk hozzá! - mondta a középső fiú.

- Nem bánom - felelte a bátyja, és körülnézett, hogy felkapja a megfelelő szerszámot.

De ebből megint csak szörnyű kellemetlenség lett.

Rövid idő múlva izgatott tömeg vette körül őket, és értésükre adta, hogy ezernyi okból hagyják abba a munkát - hagyják abba minden ok nélkül! Zúrzavarosan fecsegték, locsogtak. A ház, amit építenek - kiabáltak -, túlságosan magas; így nem lesz biztonságos; csúnya is; megnehezíti a régimódi házak bérbeadását; megzavarja a környék stílusát; megzavarja a jószomszédi viszonyt; nem felel meg az építési szabályzat kikötéseinek; csorbítani akarja a helyi

hatóságnak azt a jogát, hogy egy parányi, elavult, költséges áramfejlesztő teleppel kontárkodjék; rontja a helybeli vízművállalat üzletét.

A helybeli közigazgatási tisztviselők összefogtak és jogi paragrafusokból valószínűs gátat emeltek a Cossar fiúk tervei ellen. A kis ügyvéd újra felbukkant egy tucatnyi érdekcsoport képviselőjében; a környék földbirtokosai is lármát csaptak; emberek jelentkeztek, akik a legfantasztikusabb jogcímeken kártérítést követeltek; az építőipar szakszervezetei kollektív tiltakozást jelentettek be; az építőanyag-kereskedők érdekképviselői szervei is akadékoskodtak. Mindenféle egyesületek rémítgették a közönséget prófétai látomásokkal; felszólaltak az esztétika szent nevében, hogy megóvják a táj szépségét a tervezett ház és völgyzáró gát veszedelmétől. Ezek voltak a legnagyobb szamarak valamennyi közül, mondták a Cossar fiúk. Azzal a gyönyörű házzal, amelyet fel akartak építeni, mintha darázs-fészekbe nyúltak volna...

- Minek is fogtunk bele! - bosszankodott a legidősebb fiú.

- Abba kell hagyni - mondta a középső.

- Micsoda ronda kis patkányok! - mondta a legfiatalabb. - Igazán nem tehetünk semmit.

- Még akkor sem, ha az ő érdekükben állna! Milyen szép házat kaptak volna tőlünk!

- Ostoba kis életüket azzal töltik el, hogy egymás útjába állnak - mondta a legidősebb. - Jogok, törvények, rendszabályok és egyéb gazságok! Vigye őket az ördög, ostoba játékaikkal együtt! Legfeljebb még egy darabig ott penészednek majd mocskos odvaikban. Nyilvánvaló, hogy nem segíthetünk rajtuk.

És a Cossar gyerekek abbahagyták a nagy ház építését. Nem maradt ott más, csak a kiásott alapgyödrök és egy megkezdett fal. A három fiú duzzogva visszatért az apai ház kerítése mögé.

Egy idő múlva az alapgyödröt elöntötte a víz, ellepte mindenféle féreg és gaz. A csodatápszer hatása alatt (talán a Cossar fiúk szórták el, vagy a szél fújta oda) mindez a szokásos módon nőni, burjánzani kezdett. Óriási vízbogarak rajzottak a környéken, és sok bajt okoztak. Egy nap az egyik gazda észrevette, hogy disznai abból a tócsából isznak; eszébe jutott az oakhami óriás sertés esete, de nem vesztette el lélekjelenlétét, hanem még aznap leölte valamennyi disznáját. Később ugyanabból a tócsából jöttek elő a félelmetes nagyságú szunyogok, amelyeknek csak egy érdekük volt: amikor a Cossar fiúkat is összezsipdesték, azok felbosszankodtak, és elhatározták, hogy véget vetnek az egész dolognak. Kiválasztottak egy szép holdfényes éjszakát, amikor a törvény és a rend szunyókált, lecsapolták a tó vizét, és levezették a folyóba.

De ott maradt az óriási gyom, és a nagy vízbogarak serege, meg mindenféle egyéb nem kíváncsi elemek, amelyek tovább éltek, nőttek, szaporodtak a hatalmas telken, amelyet az óriás fiúk kiválasztottak, hogy szép, kényelmes házat építsenek rajta a törpéknek.

4

Mindez a fiúk kamaszkorában történt; de most már majdnem felnőtt férfiak voltak. És a láncokat megszorították rajtuk ahogy nőttek, évről évre szorosabbra fogták. Ahogy nőttek, és a csodatápszer terjedt, és a nagy dolgok megsokasodtak, úgy nőtt évről évre a feszültség is körülöttük. A „papi” kezdetben csak távoli csoda volt a nagy tömeg szemében, de mind közelebb jött hozzájuk, fenyegetően benézett minden ablakon, ránehezedett az emberekre, és megzavarta életük egész rendjét. Volt, amit gátolt, és volt, amit egészen felborított: megváltoztatta a termékek arányait; sok ember elvesztette állását, munkahelyét, százezrek maradtak kenyér nélkül. A „papi” áttört az országhatárokon, és a gazdasági életben válságokat, pusztító viharokat idézett elő. Nem csoda, hogy az emberek meggyűlöltek.

Könnyebb élőlényeket gyűlölni, mint élettelen tárgyakat; könnyebb állatokat gyűlölni, mint növényeket - de a legforróbban embertársainkat tudjuk gyűlölni: mindaz a félelem és zűrzavar tehát, amelyet az óriás csalánok, kétméteres fűszálak, szörnyű bogarak és tigrisszerű férgek idéztek elő, egyetlen érzésbe sűrűsödött össze; a gyűlölet és utálat heves érzése volt ez, amely minden töprengés és tétovázás nélkül a csodatápszeren nőtt óriások szerteszórtan élő kis csoportjai ellen irányult. Ez a gyűlölet lett a politikai élet központi mozgató ereje. A régi pártok határai összefolytak és elmosódtak, egészen új csoportosulások léptek a helyükbe. Két új párt tusakodott most egymással: a mérsékeltek pártja, amely beérte volna azzal, hogy a „papi” előállítását és terjesztését „kicsi” politikusok ellenőrzése alá helyezze, és a reakciós párt, amelynek vezérszónoka Caterham volt. Caterham mind zordabb kétértelműséggel beszélt, szándékait mindenféle fenyegető szólamokba burkolta; hol azt mondta, hogy „le kell nyesegetni a vadhajtasokat”, hol meg arról beszélt, hogy meg kell találni „az elefántbetegség gyógyszerét” - végül pedig a választás előestéjén kiadta a jelszót: „Tépjétek ki a csalánt, amíg nem késő!”

Egy napon Cossar fiai (akik már férfiak voltak, nem gyerekek) hiábavaló munkájuk óriás roncsai közt ültek, és a maguk módján ezekről a dolgokról beszélgettek. Kora reggel óta a nagy és bonyolult sáncárcokon dolgoztak, amelyeket apjuk kérésére készítettek el. Most már alkonyodott, és letelepedtek a kis kertbe, a nagy ház elé pihenni. Szemlélődve várták, hogy a „kicsi” emberekből álló cselédség jelentse: kész a vacsora.

Képzeljék csak el ezeket a hatalmas alakokat, akik közül a legkisebb is tizenkét méter magas volt. Ott heverték a fűben, amelyet egy közönséges ember nádasnak tartott volna. Egyikük felült, és egy vasgerendával kapargatta le cipőjéről a rátapadt földet; a másik könyökére támaszkodva feküdt; a harmadik zsebkésével egy fenyőfát faragott simára, amitől friss gyanta szaga töltötte be a levegőt. Öltözetük nem szövetből készült; alsóruhájukat kötélből szőtték, felsőruhájukat pedig nemezzel bevont alumínium sodronyból; lábukon megvasalt facipőt viseltek, derekukon nikkelezett acélövet; acélból készült ruhájuk minden gombja is. Az a nagy, földszintes ház, amelyben laktak, egyiptomi stílusban épült, félig mésztömbökből, félig meg sziklából, amelyeket a domboldalból vágtak ki. A ház homlokzata harminc méter magas volt, hátul pedig a műhelyek teteje, a kémények, daruk és óriási kerekek belevesztek az égbe. A ház egyik kerek ablakán át olvasztókemence száját lehetett látni, amelyből fehéren izzó fém folyt szabályos adagokban egy láthatatlan tartályba. Az egész területet rögtönzött erődítések - acéllemezekkel megerősített földsáncok vették körül, mind a dombtető, mind a völgy irányában. Éppen ekkor jött meg a vonat Sevenoaksból, elrobogott a sáncok előtt, azután eltűnt az alagútban. A sáncokhoz képest akkorának látszott, mint egy felhúzzható játék vonat.

- Az egész erdőt Ighthamtól idáig tilos területnek nyilvánították - mondta az egyik Cossar. - A tilalomfákat, amelyek Knockholtnál álltak, több mérfölddel közelebb hozták erre mifelénk.

- Hát ez a legkevesebb, amit tehettek - felelte a legfiatalabbik rövid tűnődés után. - Igyekeznek kifogni a szelet Caterham vitorlájából.

- Amit tettek, erre a célra kevés, de nekünk máris sok - vélte a harmadik.

- El akarnak vágni minket Redwood testvérünkötől. Amikor utoljára meglátogattam, észrevettem, hogy a piros tilalomfákat jobbról is, balról is előretolták egy-egy mérfölddel. Most már csak egy keskeny ösvényt hagytak meg a dombokon keresztül Redwoodék felé. - Elgondolkodott, majd újra megszólalt. - Nem tudom, mi ütött Redwood testvérünkbe.

- Miért? - kérdezte a legidősebb fivér.

Öccse lehasított egy ágat a fenyőfáról.

- Furcsán viselkedett - mondta -, mintha nem lett volna ébren. Alig figyelt arra, amit mondtam neki. És valamit mesélt nekem - a szerelemről.

A legfiatalabb Cossar nevetve ütögette cipője vastalpát a vasgerendával.

- Redwood szeret álmodozni - mondta.

Egy darabig hallgattak, aztán megszólalt a legidősebbik.

- Ez az elzártág, amelyben élünk, egyre jobban idegesít. Nemsokára ott tartunk, hogy egy vonalat rajzolnak majd cipőnk talpa köré, és azt mondják: ebből a körből nem szabad kimozdulnotok!

A középső fivér fél kezével félretolt egy halom nagy fenyőágot, és megfordult.

- Amit ma csinálnak, még semmi ahhoz képest, ami akkor következik be, ha majd Caterham kerül uralomra.

- Abból nem lesz semmi - mondta a legfiatalabb, a vasgerendával a földet csapkodva.

- Én meg biztosra veszem - mondta a legidősebb, maga elé bámulva.

A középső fivér abbahagyta a faragást, és tekintete végigsuhant a birtokukat övező nagy védősáncokon.

- Akkor pedig - mondta - ifjúságunk véget ér, és megkezdődik a küzdelmes férfikor. Fel kell készülnünk rá, ahogy Redwood mondta.

- Igen - bólintott a legidősebb -, de mit jelent ez pontosan? Mire számíthatunk, ha megkezdődik a baj?

Az ő pillantása is az erődfalakra emlékeztető sáncok felé fordult, de nem annyira a sáncokra pillantott, mint inkább keresztülnézett rajtuk... mintha végtelen embertömeget látott volna a dombokon túl. És ugyanez a látomás jelent meg öccsei előtt is. Mindhárman kicsi emberek végtelen áradatát látták, rosszindulatú tömeget, amely harcra indul ellenük.

- Kicsinyek - mondta a legfiatalabb -, de sokaságuk megszámlálhatatlan, akár a tenger fövénye.

- És fegyvereik is vannak... még olyan fegyvereik is, amelyeket a mi testvéreink készítettek Sunderlandben.

- Azonkívül, testvérek, mit értünk mi a háborúhoz? Még nem öltünk meg mást, mint néhány férget - azt is csak véletlenül.

- Tudom - felelte a másik. - Mégis: azok vagyunk, akik vagyunk. Ha bekövetkezik a nehéz nap, azt kell tennünk, amit helyzetünk parancsol. - Összecsukta kését, amelynek pengéje (akkora volt, mint egy ember) csattanó hangot adott, felállt, és új fenyőfa botjára támaszkodva a nagy, szürke, lapos ház felé fordult. A lemenő nap bíbor fénye megcsillant a nyakához simuló páncélingen - fivérei, amint ránéztek, úgy látták, mintha vér öntötte volna el... Amint az ifjú óriás felállt, a lemenő nap fényében egy kis fekete alakot vett észre a töltés tetején, amely kiemelkedett a domb lejtős oldalából. A kis figura esetlenül mozgatta tagjait. Meglátszott rajta, hogy erőlködve siet. A fiatal óriás felemelte hatalmas fenyőfa dorongját, és a közeledő ember felé integetve akkora „Helló!” kiáltással üdvözölte, hogy az egész völgy visszhangzott tőle.

- Úgy látszik, történt valami - mondta testvéreinek, és hatméteres léptekkel apja elé sietett, hogy segítségére legyen, ha szükség lenne rá.

A véletlen úgy akarta, hogy ugyanebben az órában egy fiatalember, aki nem volt óriás, őszintén elmondja barátjának, mi a véleménye az óriásokról. A Sevenoaks mögötti dombokról jöttek ketten, de többnyire csak az említett fiatalember beszélt. Amint az úton baktattak, a sövény felől szívet tépő visítást hallottak. Éppen idejében értek oda, hogy három cinegefiókat megmentsenek két óriás hangya támadásától. Ez a kis kaland oldotta meg a fiatalember nyelvét.

- Hogy reakciós vagyok? - mondta, amint megpillantotta Cossaréék táborát. - Ki ne lenne reakciós ilyen körülmények között? Nézd ezt a nagy darab földet, amely valamikor Isten földje volt, csupa virágzás, csupa üdeség - most meg feltúrták, elcsúfították, megszensztelenítették! Nézd azokat a fészereket! Azt a nagy szélmalmot! Azt a kerek gépszörnyeteget! Azokat a sáncokat! És azt a három óriást, aki ott tanyázik, és bizonyára valami ördögi gázságon töri a fejét! Nézz csak körül - nézd ezt az egész tájat!

Barátja egyenesen a szemébe nézett.

- Úgy veszem észre, Caterham beszédét hallgattad - mondta.

- Minek nekem Caterham? Nekem is van szemem. Nézd csak meg azt a rendet, békét és nyugalmat, amelyet magunk mögött hagytunk. Ez az átkozott tápszer az ördög legújabb megnyilvánulása a világ megrontására. Képzeld csak el, milyen szép lehetett a világ régente, és milyen szép volt még akkor is, amikor megszülettünk. De most! Ez a domboldal valamikor csupa mosolygás volt, arany kalászkok borították! Ezek a virágos sövények szerény kis birtokokat választottak el egymástól, a virágoskertek mögött egyszerű kis parasztházak fehérlettek, és annak a távoli templomtoronynak a harangja imára szólított minden vasárnap. Most meg szörnyű gizgaz, szörnyű férgek lepik el a tájat, évről évre nagyobbak és veszedelmesebbek. Az óriások meg itt nőnek fel a szemünk előtt, átlépnek rajtunk, eltaposnak mindent, ami finom, nemes és szent ezen a világon. Nézz csak ide, ha nem hiszed!

A földre mutatott, és barátja követte az irányt tekintetével.

- Az ő lábnyomuk! Nézd csak! Legalább egyméternyire mélyed a földbe, valóságos csapda annak, aki nem vigyáz - a ló és a lovas kitörheti a nyakát! Mellette ezt a vadrózsabokrot eltaposták. A fűvet gyökerestül kitepték. A vízelvezető csövet, amit egy gazda itt fektetett le, széttaposták. A gyalogjáró szegélyét is legázolták. Csupa pusztítás, amerre csak nézünk! Ezt csinálják világszerte, nyomukban felborul a rend, amit a tisztességes emberek létrehoztak. Mindent letaposnak. És az ember ne legyen reakciós? Hát mi legyen akkor?

- Mégiscsak reakció. De mit akarsz tenni?

- Véget vetni az egésznek! - kiáltotta a fiatalember, aki oxfordi diák volt. - Mielőtt késő volna!

- De hát...

- Nem, nem! Nem lehetetlen! - kiáltotta az oxfordi fiatalember, és hangja megbicsaklott. - Erős kézre van szükségünk, okos tervre, elszánt akaratra. Eddig puhák és gyengék voltunk; nem vettük komolyan a dolgot, húztuk az időt, közben meg a gázság nőtt és terjeszkedett. Még most is...

Elhallgatott egy pillanatra. Barátja megjegyezte:

- Mintha csak Caterham visszhangját hallanám.

- Még most is van remény bőségesen - csak tudnunk kell, hogy mit akarunk, és mit kell elpusztítani! Az emberek nagy tömege mellettünk van, sokkal inkább, mint néhány évvel ez-

előtt. A törvény is a mi oldalunkon áll; az alkotmány, a társadalmi rend, valamennyi elfogadott vallásfelekezeti, az emberiség szokásai és életmódja - minden mellettünk áll, és az átkozott „papi” ellen foglal állást! Mire várunk még? Miért kell hazudni? Gyűlöljük, nem akarjuk - hát akkor miért tűrjük? Vagy azt akarod, hogy csak morogjunk, érzük be a passzív ellenállással, és ne csináljunk semmit - csak várjuk be, amíg lejár az időnk?

Hirtelen megállt és megfordult.

- Nézd azt a csalánerdőt! A közepén házak vannak, üres, elhagyatott házak, amelyek tiszta családi otthonok voltak valamikor, ahol egyszerű emberek élték a maguk tisztességes életét! És ott? - folytatta, hirtelen sarkon fordulva, és arra mutatott, ahol a Cossar fiúk halkán beszélgettek sérelmeikről. - Nézd meg őket! Ismerem az apjukat, brutális alak, valóságos vadállat, még az erőszakos, harsány hangját is utálom... már harminc éve dühöng és tombol ezen a világon, amely túlságosan elnéző vele szemben. Egy mérnök! Mindaz, ami nekünk szent és drága, az ő szemében semmi! Semmi! Fajunk és országunk ragyogó hagyományai, nemes intézményeink, társadalmunk tiszteletre méltó rendje, a szélesen hömpölygő, lassú haladás, amely az angol nemzetet naggyá tette és ezt a napfényes szigetet szabaddá - mindez az ő számára csak üres szóbeszéd, egyik fülén be, a másikon ki! De valami zűrzavaros locsogás a jövőről az ő szemében többet ér mindezeknél a szent dolgoknál! Az a fajta ember, aki síneket fektetne az anyja sírján át, ha úgy látná, hogy ez a legolcsóbb útvonal egy villamosvasút számára... És ti azt hiszitek, hogy itt még lehet késlekedni, itt még lehet kompromisszumot kötni, amely lehetővé tenné, hogy ki-ki élje a maga életét, ti is meg ők is?! Értsétek meg, hogy ez reménytelen, egészen reménytelen! Mint ahogy lehetetlen tigrisekkel egyezsége lépni! Ők azt akarják, hogy minden óriási monstrum legyen, mi meg azt akarjuk, hogy formás és kedves legyen, ahogy a józan észnek megfelel. A kettő kizárja egymást vagy az egyik, vagy a másik!

- De hát akkor mit tehetünk?

- Sokat! Mindent! Tiltsuk be azt a szert! Az óriások még szétszórta élnek, még éretlenek, még nem szövetkeztek egymással. Verjük őket láncra, kötözzük meg, tömjük be a szájukat! Bármilyen áldozatba kerül is, meg kell őket állítani! Vagy a mi világunk győz vagy az övék! Szüntessük be a tápszert! Börtönbe azokkal, akik készítik! Mindent el kell követnünk, hogy Cossart megállítsuk. Ne felejtse el, hogy csak egy nemzedékkel kell végeznünk, és akkor... Akkor széthányhatjuk ezeket a sáncokat, betemethetjük a lábnyomokat, leszerelhetjük a csúf szirénákat templomaink tornyáról, sutba dobhatjuk ormótlan puskáinkat, és visszatérhetünk a régi rendhez, az érett civilizációhoz, amely testünknek és lelkünknek annyira megfelel!

- Mindez nagy erőfeszítést igényel.

- De a cél is nagy, érdemes érte erőlködni. Mert mi történik, ha nem tesszük meg? Hát nem látod, mi vár ránk? Pedig világos, mint a nap! Mindenütt óriások fognak nőni és sokasodni; mindenütt gyártani fogják azt a szert, és mindjobban elterjesztik; óriásira nő majd a fű a rétjeinken, a gaz a kertjeinkben, a férgek a sűrű bozótban, a patkányok a csatornában. Egyre nagyobb lesz minden. Hisz amit most látunk, az csak a kezdet kezdete. A rovarok világa felkel ellenünk, a növények világa életünkre tör, még a halak is úgy megnőnek, hogy lerántják hajóinkat a tenger fenekére. A hatalmas növények elsötétítik, majd elborítják házainkat, megfojtják templomainkat, elpusztítják városaink rendjét, mi meg gyenge férgek leszünk, amelyeket az új faj eltapos. Az emberiséget elnyeli és elpusztítja az, amit ő maga hozott létre! És mindez miért? Csupán a nagy méretekért! Megnöveljük méreteinket, azután kezdetünk mindent előlről. Már most is botorkálva keressük az utat a jövő első jelenségei között. És sóhajtozunk: „Milyen kellemetlen!” Mindössze ennyit teszünk ellene. Csak zsörtölődünk, és ne tegyünk semmi mást? *Nem!*

Felemelte kezét, és így folytatta:

- Hát csak tegyék meg azt, amit meg kell tenniük! Én is megteszem majd a magamét! Én a reakciót követelem: a korlátlan és leplezetlen reakciót! Ha nem az a szándékod, hogy magad is beszedd azt a tápszert, tehetsz-e egyebet, mint azt, amit én ajánlok? Elég volt a középútból, éppen eleget topogtunk rajta! A magadfajtáknak köszönhetjük! A középúton topogni - ez a te szokásod, a te életformád, a te ízlésed szerinti tér és idő! De én más vagyok! Én ellensége vagyok annak az átkozott szernek, és minden erőmmel küzdök ellene!

Barátja mormogott valamit, elárulva, hogy nem ért vele egyet.

- Mit mondtál? Mi a te véleményed?

- A dolog nem olyan egyszerű...

- Úgy? Akkor már értem! Egy darab fa vagy, amit sodor az ár! - kiáltott fel az oxfordi fiatal-ember keserűen. - A középút ostobaság! Itt csak két dolog közt lehet választani. Vagy bekapod a csodatápszert, vagy elpusztítod! Bekapod, vagy elpusztítod - más választásod nincs!

Második fejezet **AZ ÓRIÁS SZERELMESEK**

1

Mialatt Caterham szenvedélyesen lázított az óriások ellen - éppen a választások előtt, amelyek aztán szörnyű és tragikus körülmények között hatalomra segítették -, valami fontosnak vélt alkalom apja országából Londonba szólította azt a külföldi hercegnőt, akit egy különös véletlen folytán kisgyermek korában csodatápszerrel kezdtek táplálni (talán emlékeznek még erre az esetre, amelynek nagy szerepe volt dr. Winkles karrierjében). Ófenségét magasabb államérdekből eljegyezték egy herceggel, és az esküvő nagy nemzetközi jelentőségű eseménynek ígérkezett. De az esküvőt titokzatos okból újra meg újra elhalasztották. A Pletyka és a Fantázia összefogott a fátyol fellebbentésére, és a legképtelenebb híresztelések terjedtek el erről a históriáról. Sokan tudni vélték, hogy a herceg makacskodott, és kijelentette, hogy nem hajlandó magát nevetségessé tenni - legalábbis nem ennyire! És ami a legjelentősebb az egész ügyben - az emberek általában igazat adtak a hercegnek.

Akármilyen különösnek hangzik, de tény és való, hogy a hercegnő, amikor Angliába érkezett, nem tudta, sőt nem is sejtette, hogy rajta kívül élnek óriások a földön. Olyan világból jött, ahol az emberek tartózkodóak és szinte szenvedélyesen tapintatosak. Eltitkolták a valóságot a hercegkisasszony előtt, valóságos sövényt vontak körülötte, hogy ne halljon, és ne is gyanítson semmit az óriásokról. És amíg Londonba nem érkezett, amíg nem találkozott a fiatal Redwooddal, fogalma sem volt azokról a dolgokról, amelyek Angliát izgatták és nyugtalanították.

Fenséges apja országában nagy hegyek voltak és óriási fennsík, ahol a hercegnő szabadon kószálhatott. Szerette a napfelkeltét meg a naplementét és a Természet egyéb nagy színjátékait. Mindezt jobban szerette, mint bármi mást, de Angliában (melynek népe olyan demokratikus és mégis annyira imád mindent, ami királyi vagy fejedelmi) a hercegkisasszony nem mozoghatott olyan szabadon és zavartalanul, mint otthon. Az emberek kocsikon, kirándulónvonatokon, szervezett társasutazások keretében tömegesen tódultak a kastélyhoz, mely a külföldi hercegnőt vendégül látta - képesek voltak órák hosszat kerékpározni, hogy egy pillantást vethessenek rá. A hercegnő kénytelen volt jó korán felkelni, hogy nyugodtan sétálhasson. Ilyen időben - hajnaltájban - történt, hogy Redwood rábukkant.

A kastélyhoz tartozó őspark sok-sok mérföldnyire nyújtózkodott a kastély nyugati kapujától délre és nyugatra. A park útjait szegélyező gesztenyefák magasan a hercegnő feje fölé értek. Amint áthaladt alattuk, mintha mindegyik kedveskedve nyújtogatta volna felé pompás virágait. A hercegnő egy darabig beérte azzal, hogy gyönyörködje a virágos ágak látványában és beszívja illatukat, de végül nem tudott ellenállni a csábításnak, és kiválasztott néhány dús ágat, hogy letörje és összekösse. Úgy elmerült ebbe a kellemes munkába, hogy csak akkor vette észre a fiatal Redwoodot, amikor már ott állt mellette.

A gesztenyefák közt járkálva nem gondolt semmire - nem gyanította, hogy leendő szerelmese közeledik feléje. Kezét felnyújtotta a magasba, letört egy-egy ágat és a bokráthoz rakta. Úgy érezte, mintha egészen egyedül volna a világon. És akkor...

Felemelte a tekintetét, és abban a pillanatban eldőlt, hogy ki lesz élete párja.

Oda kell képzelünk magunkat az óriás fiú helyébe, hogy megértsük, milyen szépnek látta a hercegkisasszonyt. A lány megközelíthetetlen nagysága, amely minket elidegenített volna tőle, az ő számára nem volt akadály. Az ő szemében a hercegnő kecses és bájos kislány volt, az

első női lény, aki az ő számára volt teremtvé, karcsú és légiesen könnyű... a friss hajnali szellő testéhez simította könnyű ruháját, szobrász módjára kiemelve erős és mégis lágy alakjának vonalait, amint ott állt, kezében a sok virágzó gesztenyeággal. Ruhája gallérja kissé kinyílt, megmutatta szép fehér nyakát, és lágy, kerekded formákat sejtetett. A szellő belekapott a lány hajába, és arcába lebbentett néhány vörösbe játszó, barna hajfürtöt. Szeme kék volt, és ajkán mindig ott lebegett a könnyedén fakadó mosoly ígérete...

Megfordult, és felriadt álmodozó hangulatából, amint meglátta a fiút. Egy darabig némán bámulták egymást. A lány számára a fiú csodálatos, hihetetlen, sőt néhány percig megdöbentő látvány volt - úgy jelent meg, mint valami természetfölötti tünemény, amely felborította világának eddigi törvényeit. Redwood huszonegy éves, karcsú ifjú volt - apja fekete haját és komolyságát örökölte. Egyszerű, kényelmes, testhez simuló barna bőrzekét viselt, és szűk barna nadrágot. Fedetlen fővel járt, mint mindig, a legrosszabb időben is. Ott álltak, és nézték egymást: a lány hitetlenkedve, csodálkozva, a fiú pedig elragadtatva, szívdobogva. Példátlan pillanat volt, életük sorsdöntő pillanata.

A fiú nem csodálkozott; tudott a lányról, szántsándékkal kereste. Szíve mégis gyorsan vert. Lassan közeledett, tekintete a lány arcára tapadt.

- Maga a hercegisasszony, ugye? - kérdezte. - Édesapám beszélt nekem magáról. A hercegnőről, akit a mi szerünkkel tápláltak.

- Igen... én vagyok a hercegnő - felelte, és szeme kitágult a csodálkozástól. - És... ön kicsoda?

- Én vagyok annak az embernek a fia, aki az istenek eledelét felfedezte.

- Az istenek eledelét?

- Igen, az istenek eledelét.

- De hiszen... - A lány arcán zavar tükröződött. - Nem értem... az istenek eledelét?

- Igen. Csak hallott róla, nem?

- Az istenek eledeléről? Soha. - Hirtelen remegés fogta el, arca egészen elsápadt. - Nem tudtam... Csak nem akarja azt mondani, hogy...

A fiú várt, hogy befejezze a mondatát.

- Úgy érti, hogy rajtunk kívül is vannak... óriások?

- Hát nem tudta?

A lány csodálkozása fokozódott.

- Nem! - mondta, ráeszmélve arra, amit eddig nem tudott. Mintha ebben a pillanatban az egész világ megváltozott volna, és a világ értelme is. Remegő kezéből kihullott egy gesztenyeág. - Csak nem akarja azt mondani - ismételte szinte bárgyú módon -, hogy más óriás is van a világon? Hogy valami táplálék... - Álmélkodása átragadt a fiúra.

- Hát igazán nem tud semmit? - kiáltott fel a fiú. - Sohasem hallott rólunk? Maga, aki a táplálék révén rokonunk lett?!

A lány szeme rámeredt, és rémület tükröződött benne. Keze felemelkedett, megérintette nyakát, majd újra lehullott.

- Nem... - mondta elhaló hangon.

Úgy érezte, mindjárt sírva fakad vagy elájul. De a következő pillanatban erőt vett magán, és most már tisztán tudott gondolkodni.

- Mindezt eltitkolták előlem - mondta. - Az egész olyan, mint egy álom. Álmomban már láttam ehhez hasonlót... de ébren - nem! Beszéljen, beszéljen! Ki maga? És az istenek eledele micsoda? Mondjon el nekem mindent... lassan, érthetően. Miért tartották titokban előttem, hogy nem vagyok egyedül?

2

- Mondjon el nekem mindent - szólt a hercegnő, és a fiatal Redwood remegve, izgatottan mesélni kezdett (eleinte szaggatottan, ügyetlenül) az istenek eledeléről és az óriás gyerekekről, akik elszórtan élnek a földön.

Képzeljék el ezt a két fiataalt, amint zavartan, riadtan, kipirulva igyekeztek egymás gondolatait megérteni - félszavakból, félig kimondott, félig elkapott mondatokból, kusza és zűrzavaros, kitérő és elkalandozó, elakadó és újra meginduló közlésekből! Csodálatos beszélgetés volt, amelynek során a hercegnő felébredt álomszerű tudatlanságából. És lassan ráeszmélt, hogy ő nem valami csodalény az emberek sorában, hanem egy szétszórt testvéri közösség tagja - egyike azoknak, akik az istenek eledelén nőttek fel, és örökre kinőttek a „kicsi” emberek korlátaik közül. A fiatal Redwood mesélt apjáról, Cossarról, a többi óriásról, aki elszórtan él szerte az országban, az élet tágabb értelméről, egy új történelmi korszak hajnaláról. Ez még csak a kezdet kezdete, mondta, az ő világuk csak előjátéka annak a világnak, amelyet az istenek eledele fog megteremteni.

- Apám azt hiszi, én is hiszek benne, hogy eljön az idő, amikor a kicsiség eltűnik az emberek világából. Óriások járnak majd szabadon ezen a földön, amikor mind nagyobb és mind ragyogóbb alkotások születnek majd munkájuk nyomán. De ez csak a jövő zenéje. Minket az új világ első nemzedékének sem lehet még nevezni, mi csak az első kísérletei vagyunk.

- Istenem - sóhajtott fel a hercegkisasszony -, hogy én minderről nem tudtam semmit!

- Vannak napok, amikor szinte azt kell hinnem, hogy korán jöttünk a világra - folytatta vallomását a fiatal Redwood. - De valakinek mégiscsak el kellett kezdenie. A világot persze készületlenül érte a mi eljövételünk, és még a kevésbé nagy dolgok felbukkanása is, amelyek az istenek táplálékától nőttek meg. Elkövettünk baklövéseket is, fölösleges módon magunkra haragítottuk az embereket... a kis embereket, akik gyűlölik a mi fajtánkat...

Kegyetlenül haragszanak ránk, mert olyan kicsinyek... és mert a lábunk ránehezedik a dolgokra, amelyekből az ő életük áll. Akármilyen is az oka, most már halálosan gyűlölnék minket. Hallani sem akarnak rólunk - csak akkor bocsátanának meg, ha visszazsugorodnánk az ő méreteikre...

Ők boldogok olyan házakban, amelyek a mi szemünkben börtöncellák; városaik kicsik nekünk; kínlódva vergődünk az ő szűk utcáikban; nem férünk be a templomaikba, ha imádkozni akarunk...

Mi átnézünk a kertjeik falán és kerítéseiken; akaratlanul is belátunk emeleti ablakaikon; és keresztüllátunk a szokásaikon; törvényeik számunkra hálók, amelyek járásunkat akadályozzák...

Valahányszor megbotlunk, halljuk, hogy ordítanak; valahányszor beleütközünk a határaikba, vagy kinyújtózkodunk egy kicsit, vagy csinálni akarunk valamit, belépünk ütközünk...

A mi kényelmes lépteinkről azt mondják, hogy vad rohanás... amit ők nagynak és csodálatosnak tartanak, játék a mi szemünkben. Az ő szegényes fantáziájuk, kicsinyes módszereik és eszközeik megakadályozzák mozgásunkat, gúzsba kötik erőnket. Nincsenek gépek, amelyek

megfelelnek kezünk erejének, nincsenek segédeszközök, amelyeknek hasznát vehetjük. Nagyságunkat ezernyi láthatatlan kötéllal rabságban tartják. Egyéenként százszor erősebbek vagyunk, mint ők, de nincsenek fegyvereink; éppen a nagyságunk tesz a szolgájukká; övék a föld, amelyen állunk; drágán megfizettetik velünk, hogy több táplálékra és tágasabb lakóhelyre van szükségünk, mint nekik; mindezért dolgoznunk kell, de olyan eszközökkel, amelyeket ezek a törpék tudnak készíteni, hogy kielégítsük törpe kedvteléseiket...

Szűk helyre zárnak bennünket, bezárnak minden tekintetben. Ha csak élni akarunk, máris kénytelenek vagyunk határaikat áthágni. Még ahhoz is, hogy magával beszélhessek, meg kellett szegnem a rendelkezéseiket. Mindaz, ami ésszerű és kíváncsi az életben, tilos a számunkra. Nem szabad bemennünk a városokba; nem szabad átmennünk a hídjaikon; vigyáznunk kell, nehogy rálépjünk szántóföldjeikre vagy vadászterületeikre. Engem például elvágta minden óriás testvéremtől, kivéve a három Cossar fiút, de őket is napról napra nehezebb meglátogatnom. Nem csoda, ha attól tartunk, hogy még gonoszabb dolgokat forralnak, csak az alkalmat lesik, hogy belénk kössenek.

- De mi erősek vagyunk - mondta a hercegnő.

- Erősek volnánk - igaz. Érezzük, valamennyien érezzük, tudom, hogy maga is érzi: megvan bennünk az erő, hogy nagy dolgokat vigyünk véghez... erő, amely türelmetlenül sürgeti, hogy működési tere legyen. De egyelőre nem tehetünk semmit.

Olyan mozdulatot tett, mintha el akarná söpörni az egész világot. Rövid hallgatás következett; azután a hercegnő szólalt meg:

- Azt hittem, hogy egyedül állok a világon, mégis gyakran gondoltam ezekre a dolgokra. Engem mindig arra tanítottak, hogy az erő szinte bűn; hogy jobb kicsinek lenni, mint nagynak; hogy minden igazi vallás a kicsit és a gyengét védelmezi és bátorítja; addig bátorították őket, amíg annyira elszaporodtak, hogy nyüzsgő tőlük a föld. Arra tanítottak, hogy áldozzuk fel minden erőnket az ő kedvükért. De én... én mindig kételkedtem ezekben a tanításokban.

- Ennek az életnek - mondta a fiú -, a mi hatalmas testünknek nem az a célja, hogy meghaljon.

- Nem.

- De az sem, hogy tünnyen éljünk, semmiségekért éljünk. De ha nem tesszük, az összeütközés kikerülhetetlen. Ezt már minden testvérünk világosan látja. Nem tudom, milyen összeütközés, milyen keserves harc vár ránk, míg a kicsi emberek bele nem nyugszanak abba, hogy úgy éljünk, ahogy élnünk kell. Valamennyi testvérünk gondolkodott már ezen. Cossar is, akiről már beszéltem magának.

- Az emberek nagyon kicsik és gyengék.

- A maguk módján igen. De az öldöklés eszközei az ő kezükben vannak, és az ő kezük számára készültek. Ezek a kis emberek, akiknek a világába betörtünk, százezer év óta tanulják, hogy gyilkolhatják egymást halomra. Ebben aztán nagyon ügyesek. Sokféle módját ismerik. Azonkívül értenek a csaláshoz, és hirtelen meg tudják változtatni viselkedésüket... Nem tudom, hogy lesz, de érzem, az összeütközés elkerülhetetlen. Ami magát illeti, a maga helyzete talán más. De a mi számunkra bizonyára bekövetkezik az, amiről beszéltem, és amit úgy hívnak: háború. Tudjuk és bizonyos tekintetben készülünk is rá. De ezek a kis emberek - az ördög vigye őket! - jobban értenek hozzá. Mi nem tudunk ölni, vagy legalábbis nem akarunk ölni.

- Nézzen oda! - vágott a szavába a hercegnő. A fiatal Redwood fülét megütötte egy gépkocsi dudájának csaholó hangja. A lány tekintetének irányát követte, észrevett egy rikító sárga autót,

amelyben prémbundás utasok ültek és egy idétlen szemüveget viselő sofőr, aki dühösen túlkölt és ordítózott közvetlenül Redwood lába előtt. Az ifjú óriás visszahúzta a lábát, mire a gépkocsi három dühös horkantás után folytatta lármás, fontoskodó robogását a város felé.

- Elfoglalják az egész országutat! Már közlekedni sem lehet! - szállt fel hozzá egy hang. Azután egy másik hang folytatta:

- Nézd csak! Láttad? A monstrum hercegnő áll ott a fák mögött!

És az autószemüveggel elcsúfított arcok mind megfordultak, hogy megbámulják.

- Ez már mégiscsak sok - mondta egy másik.

- Mindez - szolt a hercegnő - olyan csodálatos, hogy alig tudom elhinni.

- Hogy magának nem beszéltek erről, az igazán... - kezdte a fiú, de nem fejezte be mondatát.

- Amíg önnel nem találkoztam, egy olyan világban éltem, ahol csak én voltam nagy, én egyedül. És így is rendeztem be az életemet. Azt hittem, hogy a természet valami furcsa szélsővének az áldozata vagyok. Most pedig a világom egy félóra alatt összeomlott, de másik világot kaptam helyette, más körülményeket, nagyobb lehetőségeket, társat, barátot...

- Társat, barátot - visszhangozta a fiú.

- Szeretném, ha még sokat mesélne nekem, nagyon sokat - mondta a hercegnő. - Ne csodálkozzék rajta, hogy mindaz, amit mondott, úgy hatott rám, mint a mese. Még ön is úgy hat rám... De talán holnap, vagy néhány nap múlva, hinni fogok az ön létezésében. Egyelőre azonban... egyelőre csak álmodom. Figyeljen csak!

A palotában megszólalt egy óra. Gépiesen számolták az ütését.

- Hét óra - mondta a hercegnő. - Most már vissza kell mennem. Ilyenkor viszik be a reggeli kávémat a nagyterembe, ahol alszom. A kis szolgák és tisztviselők - el se tudja képzelni, milyen fontoskodóak - most sűrőgnék-forognak, hogy apró-cseprő kötelességüket elvégezzék.

- Majd nagyot néznek... de hiába, én még szeretnék beszélgetni magával.

- De én gondolkodni akarok - felelte a lány rövid tűnődés után. - Egyedül kell maradnom, hogy nyugodtan átgondolhassak mindent... gondolkodnom kell a nagy változásról, önről és a többi társamról, akiknek létezéséről ma szereztem tudomást. Visszatérek a kastélyba, de holnap hajnalban megint itt leszek.

- Mire kijön, én már várni fogom.

- Egész nap álmodni fogok... arról az új világról, amit öntől kaptam ajándékba... még most is alig tudom elhinni... - Hátralépett és végignézett a fiún, szemügyre vette tetőtől talpig. Tekintetük találkozott, és egy pillanatig egymásba kapcsolódott. - Igen - mondta a hercegnő félig nevetve, félig sóhajtván -, maga nem álom, hanem élő valóság. Milyen csodás, ugye? Mit gondol, csakugyan valóság mindez? Mi lesz, ha holnap, amikor újra kijövök ide, rájövök, hogy csak álmodtam... vagy ön is itt lesz, de kiderül, hogy törpe, akárcsak a többi ember... Igen, gondolkodnom kell. Így hát addig is... a kis emberek szokása szerint...

Kezet nyújtott a fiúnak, és most érintették meg egymást először. Kezüik erősen egymásba kulcsolódott, és szemük újra találkozott.

- Isten vele - mondta a hercegnő -, óriás testvérem, isten vele! A holnapi viszontlátásra!

A fiú habozott, mintha valami ki nem mondott szóval tusakodnék, végül csak ennyit szolt:

- Isten vele!

Egy darabig szorongatták egymás kezét, és figyelmesen nézték egymás arcát. És amikor végre elváltak, a hercegkisasszony még többször visszanézett, mintha félig-meddig kételkednék benne, hogy a fiú él és létezik. De az még ott állt, ugyanazon a helyen, ahol megismerkedtek egymással.

A hercegnő a kastély udvarán át lakosztályába ment, tétován, mint az alvajáró... kezéből lecsüngött egy nagy gesztenyefaág, amelyet maga után húzott a porban.

3

Tizennégyszer találkoztak összesen, mielőtt bekövetkezett a vég kezdete. A nagy parkban találkoztak vagy a domboldalon, a délnyugat felé nyújtózó sötét fenyvesben, a hangával benőtt, mocsaras, rozsdabarna szakadék peremén. Kétszer a gesztenyefasorban találkoztak, ötször meg a nagy tó mellett, melyet a hercegkisasszony dédapja - a király - ásatott annak idején a park díszítésére. Volt egy hely, ahol a fenyőfákkal beültetett, szépen nyírt pázsit lejtősen leereszkedett a tó tükréig. Itt szokott ülni a hercegnő, a fiú pedig lehevert lába elé a fübe, felnézett a lány arcába és beszélt... Beszélt a régi dolgokról, a munkáról, amelyet apja tűzött ki neki célul, a merész, a gyönyörű álmokról - arról, hogy milyenek lesznek az óriások valamikor. Rendszerint kora hajnalban találkoztak, de egyszer délután jöttek össze, és csakhamar óriási tömeg vette őket körül, leselkedve, hallgatózva... gyalogosok, kerékpárosok, nem is szólva azokról, akik a bokrok közé rejtőzve béméskodtak rájuk. Úgy zörögtek a száraz falevelek közt, mint a verebek a londoni sétatereken, vagy csónakba ültek, és úgy tettek, mintha a kilátó felé eveznének, de folyton a közelükben ólálkodtak.

Ez volt az első jele annak az egész rendkívüli érdeklődésnek, amellyel találkozásait a környék figyelte. És egyszer megtörtént (ez volt a hetedik találkozásuk és ez idézte elő a botrányt), hogy a szeles mocsárvidéken találkoztak, a holdfényben, és suttogva beszélgettek a csendes, meleg éjszakában.

Nemsokára megfeledkeztek arról, hogy bennük és általuk az óriások új világa valósul meg a földön, megfeledkeztek arról a hatalmas küzdelemtől, amely a nagyok és a kicsik közt ki fog törni, és amelyben nyilván nekik is részt kell venniük. Minderről megfeledkeztek, és érdeklődésük személyesebb dolgok felé fordult. Valahányszor találkoztak, beszélgettek, nézték egymást - mindjobban ráésméltek arra, hogy ami egymáshoz vonzza őket, több, mint a legszebb barátság. És ez a „több”, ez a titokzatos valami, velük tartott sétáikon, és egymásba kulcsolta kezüket. És lassanként rájöttek a nevére is: szerelem! Most már tudták, hogy ők ketten szerelmesek, egy új emberfaj Ádámja és Évája.

Egymás oldalán léptek be a szerelem csodálatos völgyébe, keresték fel csendes mélységeit. Hangulatukkal együtt a világ is megváltozott körülöttük, és végül szinte templomi áhítattal telt meg, ha találkoztak. A csillagok sugárzó fényvirágok voltak szerelmük lába alatt, a hajnal és az alkonyat szerelmük palotájának színpompás kárpitjai. Már nem is érezték húsból és vérből való lénynek magukat és egymást, csak a gyengédség, a sóvárgás megtestesülésének. Suttogva beszélgettek és nagyokat hallgattak, egymáshoz simultak a végtelen égboltozat alatt, és hosszasan nézték egymás holdfényben fürdő vagy árnyékba boruló arcát. És a még sötétebb fenyőfák őrséget álltak mellettük.

Az idő kongó léptei elhallgattak, és nekik úgy tetszett, hogy az egész világegyetem hallgatásba dermedt, csak az ő szívük dobogását lehetett hallani. Úgy érezték, olyan világban élnek, ahol nincs halál, nincs elmúlás - és ami őket illeti, ez így is volt. Úgy érezték, hogy a dolgok mélyén olyan rejtett szépségeket fedeznek fel, amelyekhez foghatót még nem látott senki - és

ami őket illeti, ez így is volt. A szerelem még silány lelkek számára is nagyszerűségek megnyilvánulása - ők meg óriások voltak, és az istenek eledelén nőttek fel.

Könnyű elképzelni, micsoda megdöbbenést keltett ebben a rendezett úri világban a híresztelés, hogy a hercegnő, akinek jegyese egy herceg volt - egy fenséges hercegnő, akinek királyi vér csörgedezik az ereiben! -, sűrűn találkozik egy közönséges kémia professzor túlfajzott fiával, akinek se állása, se vagyona, se rangja - mintha a világ nem állna másból, csak törpékből és óriásokból! Beszél vele? Nemcsak beszél vele, hanem egészen biztos, hogy a szerelmese!

- Ha azok a firkászok megszimatolják! - hüledezett Sir Arthur Poodle, a Talpnyaló-rend lovagja...

- Az én fülemben is eljutott már - suttozta az öreg Frumps-Kenet püspök szemfogatva...

- Valami új történetet mesélgetnek odafenn - újságolta az első lakáj, miközben az ezüstitálcára rakott desszertből rágcsálgatott. - Amennyire ki tudtam venni, az óriás hercegnőről van szó...

- Hallotta, mit rebesgetnek? - kérdezte a hölgy, aki az újság- és levelezőlap-árus pavilont vezette a kastély főbejáratánál, ahol a kis amerikai turisták belépőt szoktak venni a termék megtekintésére.

Végül pedig:

- Illetékes helyen felhatalmaztak bennünket arra, hogy megcáfoljuk a rosszindulatú híresztelést stb. - írta Intim Pista a *Társaság* című lap pletykarovatában.

Ezek után nem csoda, hogy kitört a botrány.

4

- Azt mondják, el kell válnunk - mondta a hercegnő szerelmesének.

- De miért? - kiáltott fel a fiú. - Micsoda ostobaságokat eszeltek ki ezek az emberek már megint?

- Tudod-e - kérdezte a hercegnő -, hogy engem szeretni: felségsértés és hazaárulás?

- Édesem, drágám! Bánom is én, hogy hívják! Mi az, amit ők jognak neveznek? Jog, amelyben nyoma sincs a józan észnek? És mi közünk ahhoz, amit ők árulásnak vagy hűségnek neveznek?

- Hogy mi közünk hozzá? Majd megtudod - felelte a hercegnő, és beszámolt mindenről, amit hallott. - Beállított hozzám - mesélte - egy furcsa kis ember, hangja lágy és behízelt, járása puha és finomkodó... ez a kis ember úgy surrant be a szobámba, mint a macska, és szép fehér kezét a levegőbe emelte - látod, így -, valahányszor úgy érezte, hogy mondanivalója fontos. Kopasz, de persze nem egészen csupasz koponyájú, puffadt orra és pufók arca rózsaszínű, szakálla búbájosan hegyesre nyírva. Többször hangoztatta, hogy ő érző ember, és érzelmesen meresztgette a szemét. Tudod, benső barátja az itteni királyi családnak, drága ifjú hölgyemnek szólított engem, és az első perctől kezdve csöpgött a nagy együttérzéstől. „Drága ifjú hölgyem... én mindent megérték, de hiába, nem szabad... lássa be, hogy kötelességei vannak...”

- Honnan kerülnek elő az ilyen alakok?

- Ő velem érez, mondta, és megérti.

- De én nem értem.
- Nagyon komoly dolgokat mondott nekem.
- Csak nem gondolod - fortyant fel a fiú -, hogy egy percig is komolyan kell venni az ilyen locsogást?
- Nagyon is komolyan kell venni.
- Hogy érted ezt?
- Úgy értem, hogy tudtukon kívül lábbal tapostuk a kis emberkéek legszentebb elgondolásait. Mert mi, akiknek az ereiben királyi vér csörgedezik, külön osztály vagyunk, nem olyanok, mint a többi ember. Istenített rabok vagyunk, hivatásos játékszerek. A hódolat ára az, hogy fel kell áldoznunk szabadságunkat, legegységibb jogainkat. Nekem egy herceghez kellett volna férjhez mennem... te még nem hallottál róla. Törpe herceg; persze a személye nem számít. A házasság arra szolgált volna, hogy megerősítse a baráti kapcsolatot hazám és egy másik ország között. Angliának is haszna lett volna belőle. Képzeld csak - az én rendeltetésem az, hogy kapocs legyek!
- És most?
- Azt akarják, hogy folytassam azt a dolgot, mintha köztem és közted nem történt volna semmi.
- Semmi!
- Úgy van. De ez még nem minden. Azt is mondta...
- Az a tapintatossági „szakértő”?
- Igen, az. Kijelentette, hogy nekem is jobb lenne és valamennyi óriás számára jobb lenne, ha mi ketten „ezentúl tartózkodnánk attól, hogy egymással társalogjunk” - így fejezte ki magát tapintatosan.
- És mit tehetnek, ha nem engedelmeskedünk?
- A szabadságodba kerülhet, azt mondta.
- Micsoda?
- Nyomatékosan kijelentette: „Kedves ifjú hölgyem, sokkal jobb lenne, sokkal méltóbb lenne önökhöz, ha önként, szabad akaratukból válnának el egymástól.” Ez minden, amit mondott. De nagyon hangsúlyozta, hogy jó lesz, ha önként tesszük meg.
- Nem értem! Mi közük ezeknek a nyomorult törpéknek ahhoz, hogy szeretjük egymást! Mi közünk hozzájuk és az ő világukhoz?
- Sajnos, ők nem így gondolják.
- De remélem, te nem törödsz velük.
- Igazán ostoba dolog... örültség!
- Persze hogy az! Csak nem képzelik, hogy a törvényeikkel megbilincselhetnek! Hogy minket életünk első tavaszán elgáncsolhatnak idejétmúlt terveikkel, ócska intézményeikkel! Nevetéses! Füttyölök rájuk!
- Szeretlek, tiéd vagyok. Eddig rendben van.
- Eddig? Mi kell még?

- De mi lesz... ha erőszakkal próbálnak elválasztani bennünket?

- Hogyan?

- Nem tudom. De sok mindent tehetnek.

- Bánom is én, hogy mit tehetnek, vagy mit forralnak ellenünk! Tied vagyok és te az enyém. Hát van ennél több? Tied vagyok és te az enyém - mindörökre! Csak nem képzeled, hogy lemondok rólad az ő kicsinyes szabályaik, kicsinyes tilalmaik, vörös tábláik kedvéért? Csak nem hiszed, hogy ilyesmikkel távol tarthatnak tőled?

- Tudom... de gondoljuk meg, mit tehetnek.

- Úgy érted - felelte a fiú -, hogy mit tehetünk mi?

- Igen, igen.

- Hogy mit tehetünk? Azt, amit eddig.

- De ha megakadályozzák, hogy találkozassunk...

A fiú keze ökölbe szorult. Körülnézett, mintha máris jönnének a törpe emberek, hogy elszakítsák szerelmétől.

- Igen - mondta, újra körülnézve. - A kérdésed helyes volt. Tudnunk kell, mit tehetnek...

- Ebben a kis országban - tette hozzá a hercegnő, és elhallgatott.

- Sokan vannak - mondta a fiú, mintha szemlét tartott volna. - Ott vannak mindenütt.

- Talán megszökhethünk előlük...

- Hová?

- Együtt átúszhatjuk a tengert. A nagy vízen túl...

- Még sohasem voltam a tengeren túl. Nem tudom, mi van ott.

- Nagy, elhagyatott hegyek, olyan nagy hegyek, hogy hozzájuk képest mi is olyanok lennénk, mint a törpék... távoli, elhagyatott völgyek, eldugott tavak, hóval borított csúcsok, ahol nem járt még emberi láb...

- De hogy eljussunk oda, át kell vágnunk magunkat a törpe emberek millióin!

- Pedig ez az egyetlen reményünk. Ebben a túlzsúfolt országban nem találunk erődöt, menedéket. Nincs helyünk a törpék sokaságában. A kicsik elrejtőzhetnek egymás elől, de mi? Nincs olyan hely, ahol elbújhatunk, ehetünk, alhatunk. Ha megszöknénk, éjjel-nappal nyomunkban lennének az üldözőink.

A fiúnak hirtelen eszébe jutott valami.

- Egy hely mégis van - mondta -, még ezen a szigeten is!

- Hol?

- Odaát, ahol a testvéreim laknak. Nagy sáncokat építettek a házuk köré, északról és délről, keletről és nyugatról. Mély gödröket ástak és titkos pincéket. Egyikük nemrég felkeresett, és azt mondta - alig figyeltem oda, hogy mit mond, de tudom, hogy fegyverekről beszélt. Lehet-séges, hogy ott... menedéket találhatunk...

Elhallgatott, majd rövid szünet után folytatta:

- Már jó néhány napja nem láttam a testvéreinket... Ne csodálkozz rajta, szívem, de álmodtam, és megfeledkeztem mindenről... nem tudtam másra gondolni, csak arra, hogy minél előbb viszontlássalak! De most elmegyek hozzájuk, és beszélek velük, és elmondok nekik mindent rólad meg a gondjainkról. Ha segíteni akarnak rajtunk, meg tudják tenni. Akkor valóban remélhetünk. Nem tudom, milyen erős a házuk, de biztosra veszem, hogy Cossar alaposan megerősítette. A baj már jóval előbb kezdődött, még mielőtt megismerkedtem veled... most jut csak az eszembe. Választásra készültek... talán tudod, mi az; ezek a kis emberkék úgy döntenek el fontosabb ügyeiket, hogy megszámolják a szavazatokat. Azóta biztosan meg is történt. Fenyegetések hangzottak el miellenünk, az egész óriás faj ellen, kivéve persze - téged. Fel kell keresnem testvéreinket. Meg kell mondanom nekik, mi történt kettőnkkel, és milyen veszély fenyeget minket.

5

A hercegnőnek várnia kellett egy darabig, amíg szerelmese újra eljött. Úgy volt, hogy déltájban találkoznak egy nagy parkban, a folyó kanyarulatában. Amint a hercegnő szeme fölé tartotta tenyerét, és várakozva körülnézett, úgy vette észre, hogy a világ különösen csendes, aggasztóan, szinte vészjóslóan csendes. És most eszmélt rá arra is, hogy megszokott kísérete - az önkéntes kémek hada - ma elmaradt mellőle. Jobbra és balra, amilyen messzire csak elláthatott, nem vett észre senkit közülük, egyetlen csónakot sem tudott felfedezni a Temze folyó ezüst ívéen. Gondolkodóba esett: vajon mi lehet az oka ennek a nagy, furcsa csendnek?

Megkönnyebbülten felsóhajtott, amikor végre megpillantotta a fiatal Redwoodot a látóhatárt elzáró sűrű fák egyik részében. A következő percben a fák újra eltakarták, majd felbukkant megint, utat törve magának a bozótban. A mozgása más volt, mint rendesen; a hercegnő csakhamar észrevette, hogy feltűnően siet, de ugyanakkor biceg is. Most hevesen integetett, és a lány elindult elébe. Most már látta a fiú arcát; a lány szíve elszorult aggodalmában, amint észrevette, hogy szerelmesének arca minden lépésnél megrándul, szinte eltorzul fájdalmában.

A hercegnő szaladni kezdett Redwood felé; szíve tele volt homályos félelemmel és kérdésekkel. Amikor végre egymás közelébe értek, a fiú nem is üdvözölt, csak lihegve megkérdezte:

- Hát csakugyan el kell válnunk?

- Nem! - felelte a hercegnő. - Miért? Mi történt?

- Ha nem válunk el, akkor... itt a döntő perc!

- Mi történt?

- Én sem akarok elválni tőled, de... - Majd hirtelen megkérdezte: - Mondd csak: igazán nem akarsz elhagyni?

A lány erősen a szemébe nézett.

- Mi történt? - faggatta újra.

- Még egy időre sem?

- Mennyi időre?

- Talán néhány évre.

- Szó sem lehet róla!

- Jól meggondoltad?

- Nincs mit meggondolnom - felelte a lány, és megragadta a fiú kezét. - Nem válok el tőled. Nem engedlek el, még akkor sem, ha most mindjárt meg kell halni.

- Ha most mindjárt meg kell halni - ismételte a fiú, és a lány érezte, hogy erősen megszorítja kezét.

Redwood körülnézett, mintha attól tartana, hogy a kis emberek már fenyegetően közelednek.

- Valóban lehet, hogy meg kell halni.

- Beszélj már! - sürgette a hercegnő. - Mi történt?

- Meg akarták akadályozni, hogy idejöjjenek.

- Hogyan?

- Kijöttem a műhelyemből, ahol tápszerünket készítem Cossaréknak, akik táborukban elraktározzák. Amint kiléptem a műhelyből, egy rendőrbe botlottam - kék ruhás, fehér kesztyűs emberkébe -, aki intett nekem, hogy álljak meg. „Ez az út el van zárva!” - mondta. Nem izgattott a dolog. Megkerültem a műhelyemet, mert hátul is van egy út, amely nyugat felé vezet. De ott egy másik rendőr állt elém. „Ez az út el van zárva - mondta, majd hozzáfűzte: - Minden út el van zárva!”

- És aztán?

- Vitatkoztam vele egy kicsit. „De hiszen ezek közutak!” - mondtam. „Éppen erről van szó, maga tönkreteszi az utat és megkárosítja a közösséget!” „Jól van - mondtam. - Akkor majd átvágok a réten!” De ebben a pillanatban több rendőr ugrott elő egy sövény mögül. „Ez a rét magánterület! Az átjárás szigorúan tilos!” - kiáltották. „Az ördög vigye a köz- és magánügyeiket! Engem vár a hercegnő!” - feleltem, aztán lehajoltam, és szelíden, óvatosan felemeltem az egyik rendőrt. Ordítózott és rugdalózott, de én félretettem az útból. A következő percben az egész rét megelevenedett, rohanó embereket láttam mindenfelé. Az egyik lóháton nyargalt mellettem, és közben ordító hangon felolvasott valamit. Amikor befejezte, megfordult, és lehajtott fővel, gyorsan elvágtatott. Nem tudtam megérteni, mit mondott. De a hátam mögött egyszerre puskaropogást hallottam. Puskákkal támadtak rám.

- Puskákkal?

- Igen, amilyenekkel a patkányokra lövöldöztek. A golyók olyan hangot adtak, mint amikor szövetet hasít el az ember. Az egyik golyó eltalálta a lábamat.

- És te?

- Idesiettem hozzád, azok meg ordítózva, lövöldözve rohantak utánam, de lemaradtak. Most pedig...

- Most pedig...?!

- Semmi. Ez csak a kezdet. A fejükbe vették, hogy nekünk el kell válnunk egymástól. Utánam jönnek, mindjárt itt lesznek.

- Akkor sem válunk el.

- Nem. De ha nem akarsz elszakadni tőlem, velem kell jönnöd a testvéreinkhez.

- Merre?

- Kelet felé. Látod, arról jönnek az üldözőink. Nekünk tehát a másik irányba kell futnunk. Végig ezen a fason. Majd én megyek elől - hátha lesnek ránk.

Még egyet sem lépett, és a lány már a karjába csimpaszkodott.

- Nem! - kiáltotta. - Melletted akarok menni! Majd melletted megyek és átölellek. Talán engem nem mernek bántani, mert királyi hercegnő vagyok, szent és sérthetetlen. Bárcsak repülni tudnék, és elvihetnélek a karomban! De lehet, hogy így nem mernek rád löni...

Átölelte a fiú vállát, megragadta a kezét és hozzásimult.

- Talán nem mernek rád löni - ismételte, és a fiú szívét elöntötte a gyöngédség.

Szenvedélyesen megölelte a hercegnőt, és megcsókolta az arcát. Néhány pillanatig így álltak, összeölelkezve.

- Még ha meg kell halnunk, akkor is... - suttogta a hercegnő. Karját a fiú nyaka köré fonta, arcát az arcához emelte. - Csókolj meg még egyszer, drágám!

A fiú magához szorította. Némán szájon csókolták egymást, majd még egy percig úgy maradtak, egymáshoz simulva. Azután elindultak, de nem engedték el egymás kezét. A lány igyekezett a fiú elébe kerülni, hogy testével védje. Remélték, hogy még mielőtt üldözőik utolérnék őket, eljutnak a Cossar házba, ahol már biztonságban érezhetik magukat.

Amint keresztülvágtak a kastély mögött elterülő óriási parkon, lovasok bukkantak elő a fák közül. De hiába vágattak, nem tudtak lépést tartani a siető óriásokkal. Csakhamar azonban házak közé értek, s a kapukból puskás emberek rohantak elő. Amikor meglátták őket, a fiú harcba akart szállni velük, hogy áttörjön soraikon, de a lány rábírta, hogy forduljon dél felé, és kerülje ki őket.

Amint így szaladtak, egy golyó süvített el a fülük mellett.

Harmadik fejezet **AZ IFJÚ CADDLES LONDONBAN**

1

Az ifjú Caddles nem tudott semmiről. Sejtelve sem volt az események menetéről - a törvényekről, amelyekkel óriás testvéreit gúzsba kötötték -, sőt valójában még azt sem tudta, hogy rajta kívül más óriás is él a földön. Az ifjú Caddles szerencsétlenségére éppen ezt az időpontot választotta ki arra, hogy otthagyja mészkőbányáját, és körülnézzon a világban. Mert töprengései során végül erre az elhatározásra jutott. Azokra a kérdésekre, amelyek nyugtalanították, Cheasing Eyebrightban nem kapott választ. Az új lelkész még annyira sem világította meg ezeket a kérdéseket, mint a régi. A fiú céltalannak érezte munkáját, és hiába törte a fejét, nem értette, miért kell robotolnia. Ez a talány mindjobban megfeküdte szívét, végül valósággal kétségbe ejtette.

- Miért kell napról napra lemennem a bányába? - kérdezte. - Miért nem sétálhatok, amerre kedvem tartja? Miért nem nézhetem meg a világ csodáit a tilalomfák mögött? Mit vétettem, hogy ilyen életre ítélték? - kiáltott fel fájdalmasan.

Egy szép napon kiegyenesítette görnyedő hátát, és felkiáltott:

- Nem! Elegem volt, nem csinálom tovább! - Aztán haragosan megátkozta a bányát.

Kicsi volt a szókincse, érzelmeit tehát igyekezett tettekkel kifejezni. Fogott egy csillét, amely félig tele volt mészkővel, felemelte, és úgy odavágta egy másik csilléhez, hogy összetörött. Azután megragadott egy egész sor üres csillét, és lelökte a lejtőn. Egy hatalmas mészkőtömböt zúdított utánuk, majd lábának egy hatalmas rántásával feltépett vagy tízméternyi sít. Amint látjuk, lelkiismeretes alapossággal fogott hozzá a bánya elpusztításához.

- Ezért dolgoztam! - kiáltotta felháborodva. - Napról napra itt kellett robotolnom!

Döbbenetes öt perc volt ez egy kis emberke számára, akit az ifjú óriás indulatában nem vett észre. Ez a kis emberke geológus volt, és krétakorszakbeli kőületeket gyűjtött a bánya környékén. Éppen az utolsó pillanatban sikerült félreugrania a lezúduló hatalmas mészkőtömb elől. Rémülten kiugrott az útra a bánya legnyugatibb csücskén, és rohant le a dombon, megakadt hátizsákja a vállát csapkodta, és vékony lábszárai a buggyos sportnadrágban úgy jártak, mint a motolla... tüskés bőrű őssallatok elhullajtott kőületei jelezték futása nyomát. Eközben az ifjú Caddles, megelégedve a rombolással, amit végzett, kimászott a bányából, és elindult a nagyvilágba - sorsa felé.

- Itt dolgozzam, ebben az ócska bányában, amíg el nem rothadok? Úgy pusztuljak el bűzben és piszokban? Hát mit gondolnak, féreg él ebben az óriás testben? Holtom napjáig a meszet túrjam, isten tudja, minek? Nem és nem!

Talán merő véletlen folytán - vagy mert arra vitt az út és a vasút - Caddles London felé indult, és meg is érkezett oda gyalogosan, a dombokon és rónákon keresztül. Forró nyári délből érkezett meg oda a világ nagy csodálkozására. Útközben látott sok fehér és vörös plakátot mindenféle nevekkal, falakon és kerítéseken - de az ő számára ezek nem mondtak semmit. Nem tudott a lezajlott választásról sem, amely hatalomra segítette „Babszem Jankót, az Óriásölőt” - vagyis Caterhamet. Útközben ügyet sem vetett arra, hogy éppen aznap délből függesztették ki minden rendőrségi hirdetési táblára azt a rendeletet, amelyet „Caterham ukája” néven emlegettek. A rendelet kimondta, hogy semmiféle óriás - egyáltalán: senki,

akinek a magassága meghaladja a kétszázharminc centimétert - nem távozhatik el lakóhelyétől nyolc kilométernél nagyobb távolságra, különleges engedély nélkül. Caddles azzal sem törődött, hogy elkészen érkező rendőrök szegődtek nyomába (akik magukban nagyon örültek, hogy késve érkeztek), és nyomtatott parancsokat meg figyelmeztető hirdetményeket lobogtattak a háta mögött. A szerencsétlen golyhó csak ment, ment, hogy megnézzé mindazt a látnivalót, amit a világ tartogat a számára, és eszébe sem jutott arra gondolni, hogy útjában megállíthatja néhány bátor ember, aki elébe áll, és ráordít: „Hé!” Elhaladt Rochester és Greenwich mellett az egyre sűrűbb háztömkeleg felé. Most már lassabban ballagott, nyakát forgatva és bámészkodva, hatalmas köfejtő csákányát lengetve.

A londoniak már régóta hallottak róla egyet-mást; például azt, hogy együgyű, de nagyon szelíd; hogy Lady Wondershoot intézője és a helybeli lelkész csodálatosan tudják fegyelmezni és idomítani; hogy a maga tompa eszű módján nagy tiszteletben részesíti ezeket az urakat, és hálás nekik, hogy gondoskodnak róla és így tovább. Ezért, amikor az újságok plakátjaiból ezen a délutánon megtudták, hogy Caddles is „sztrájkol”, nagyon sok londoni meg volt győződve róla, hogy előre megbeszélt és kitervezett lépésről van szó.

- Ki akarják próbálni, milyen erősek vagyunk - mondták a vonaton a munkájukból hazatérő emberek.

- Még szerencse, hogy Caterham kezébeadtuk a gyeplőt.

- Ez a válasz az ő ukázára.

A klubtagok már jobb értesülésekkel rendelkeztek. Ott csoportosultak a hírleadó távirószalag körül, vagy dohányzó-karosszékeikben elterpeszkedve beszéltek meg az eseményeket.

- Nincs fegyvere. Ártalmatlan fickó. Meg sem állt volna Sevenoaksig, ha rosszban sántikál.

- Caterham majd ellátja a baját.

A boltosok elmesélték értesüléseiket vevőiknek. Az éttermekben a pincérek egy-egy lopott pillantást vetettek az esti lapba két fogás közt. A bérkocsisok a lóversenyhírek után azonnal a Caddlesről szóló híreket kezdték olvasni.

A kormánypárti vezető esti lap rikító betűkkel követelte, hogy „tépjük ki a csalánt”. Más lapok ezzel a címmel akartak hatást elérni: „Redwood óriás továbbra is találkozik a hercegnővel.” Az *Echo* a maga külön kanálával keverte a kását, amikor ezt írta: „Az óriások állítólag fellázkodtak Észak-Angliában. A sunderlandi óriások elindultak Skóciába.”

A *Westminsteri Hírlap* szokása szerint most is a nyomatékos figyelmeztetés hangján beszélt: „Óriások, jó lesz vigyázni!” - írta, és cikke végén oda lyukadt ki, hogy ez az eset talán egy-ségbe forrasztja a liberális pártot, amely hét, fölöttébb önző vezérének intrikái következtében hétfelé szakadt. A késő esti lapok viszont egyhangúan és egyöntetűen ezt a címet adták a jelentésüknek: „Az óriás a kenti úton.”

- Én azt szeretném tudni - mondta egy sápadt fiatalember a teázóban -, hogy miért nincs semmi hír a Cossar fiúkról. Gondolhatják, hogy elsősorban az ő kezük van a dologban.

- Úgy hallom, még egy óriás elszabadult - mesélte egy pincérleány a kocsmában, miközben poharakat törülgetett. - Hányszor mondtam, hogy veszélyes ezeket megtúrni. Én már kezdettől fogva megmondtam. Már régen véget kellett volna vetni a dolognak. Akárhogy is, remélem, ide nem jönnek el.

- Én meg szeretném látni őket - mondta egy vakmerő fiatalember a söntéspultnál, majd hozzátette: - A hercegnőt már láttam.

- Gondolja, hogy bántani fogják ezt a Caddlest? - kérdezte a pincérlány.

- Könnyen meglehet - felelte a fiatalember, és kiitta a poharát.

Tízmillió ilyen és hasonló megjegyzés zsibongása közepette érkezett meg az ifjú Caddles Londonba...

2

Mindig úgy gondolok az ifjú Caddlesre, ahogy a kenti úton látták, amikor a lemenő nap bíbor fénnel öntötte el meghökkent, bámuló arcát. Az utat sűrűn ellepte a sokféle közlekedési eszköz: omnibuszok, villamosok, teherkocsik, targoncák, kerékpárok, gépkocsik - valamint az emberek bámeszkodó tömege: naplopók, nők, pesztonkák, bevásárló asszonyok, gyerekek, kalandszomjas kamaszok... mindezek ott lebzseltek az óriás óvatosan lépkedő lábai körül. A hirdetőtáblákról cafatokban lógtak a piszkos választási plakátok. Hangok zűrzavara hullámozott az óriás körül. A kereskedők és vevők ott tolongtak a boltok ajtajában, az emeleti ablakokban arcok bukkantak elő és tűntek el megint, az utcakölykök ordítva száguldoztak a járdán, a rendőrök feszesen álltak őrhelyükön, és fölényes nyugalommal nézték a mozgalmas képet, az állványukról lesiető építőmunkásokat, a kis emberek kavargó tömegét. Mindenfelét kiabáltak az óriás felé, bátorító szavakat, sértő szavakat, a napi politika bárgyú jelszavait. Caddles meg bámulva nézett le rájuk, hiszen ekkora tömeget el sem tudott volna képzelni, eddig el sem hitte volna, hogy ennyi ember van a világon.

Most, hogy már közeledett London szíve felé, kénytelen volt egyre jobban meglassítani lépteit, hiszen a kis emberek tömegesen tolongtak lába körül. Minden lépéssel sűrűbb és sűrűbb tömegbe jutott, és végül egy sarkon meg kellett állnia. Az emberek áradata hömpölyögve elöntötte és körülzárta.

Ott állt az óriás, kissé szétvetett lábbal, hátát a nagy sarokpalotának támasztva, amelyben vendéglő volt. A kocsmapalota kétszer akkora volt, mint Caddles, és a tetején villanyreklám állványa meredt az égnek. Caddles csak állt, és bámult le a törpékre - csodálkozott és bizonyára iparkodott összevetni ezt a képet élete egyéb élményeivel: a völgygel a dombok között, az éjszakai szerelmespárral, a templomból kiáradó énekszóval, a mészkővel, amelyet egész nap csákányozott, az ösztönökkel, az éggel, a halállal... igyekezett mindezt egybefoglalni és összefüggését megérteni. Homlokát összeráncolta, hatalmas mancsával megvakarta durva haját, és hangosan felsóhajtott.

- Az ember itt elveszti az eszét! - nyögte.

Kiejtése nagyon furcsa volt. Hangok morajló hullámai öntötték el a térséget - hangzavar, amelyből úgy vált ki a tömegben keresztül makacsul előretörő villamosok csengése, mint sűrű búzakarászok közül a piros pipacsok. Közben ilyen felkiáltásokat lehetett hallani: „Mit mondott?” „Azt mondta, hogy elvesztett valamit.” „Azt mondta, kár minden beszéd!” „Dehogy! Azt mondta, hol van itt egy szék?” „Hallottad? Egy széket kér. Az óriás elfáradt, le akar ülni.” „A marha! Miért nem ül le egy háztetőre?”

- Mit akartok, kis emberek? Mit nyüzsögtök itt? Mit csináltok? Mit akartok tőlem? Mit csináltok itt a városban, amíg én követ fejtök nektek ott a bányában?

Furcsa hangja, amely valamikor annyira veszélyeztette az iskolás fiúk figyelmét Cheasing Eyebrightban, most elnémította a tömeget, csak akkor kavart újabb vihart, amikor elhallgatott. Egy tréfás ember ezt rikoltotta: - Halljuk a szónokot! - De a tömeg morájának a refrénje ez volt: - Mit mondott? Mit mondott? - Kialakult az általános vélemény, hogy az óriás részeg. -

Gyű, gyű, gyű! - kiáltották az omnibuszkocsisok, és a veszéllyel mit sem törődve, behajtották lovaikat a tömegbe. Egy berúgott amerikai matróz ide-oda ténfergett, és fűtől-fától zokogva kérdezte: - Mit akar ez a szegény szerencsétlen óriás? - Feltűnt egy kis kocsi, amelyet egy póni lovacska húzott. Bakján vörös arcú, kicserzett bőrű rongyszedő ült, és hatalmas hangjával túlkiabálta a tömeget. - Pusztulj haza, átkozott óriás! - bömbölte. - Pusztulj innen, te veszedelmes szörnyeteg! Hát nem látod, hogy megriasztod a lovakat? Miért nem mondják meg neki, hogy semmi keresnivalója itt? Hát senkinek sincs annyi esze, hogy megmondja neki, mi a törvény?

Az ifjú Caddles nagy zavarban, várakozóan állt a zúgó lármában, kimeresztette szemét, de már nem szólt semmit.

Odalenn egy mellékutcából komor rendőrök sora jött elő, és ügyesen befurakodott a tömegbe. - Hátrább innen, hátrább! - kiáltották a kis hangok. - Tessék továbbmenni, ne tessék megállni!

Caddles észrevette, hogy egy sötétkék ruhás kis rendőr a lábát bökdösi. Lenézett, és két hadonászó fehér kezet látott.

- Mi az? - kérdezte előrehajolva.

- Itt nem állhat - kiáltott fel hozzá a rendőr. - Itt nem szabad álldogálni - ismételte.

- Hát akkor hová menjek?

- Vissza a falujába. A lakóhelyére. De addig is mozogjon. Eltorlaszolja a forgalmat.

- Micsoda forgalmat?

- A közlekedést az utcán.

- De hova mennek? Honnan jönnek? Mit jelent ez az egész? Miért vesznek körül? Mit csinálnak? Mit akarnak? Szeretném megérteni. Meguntam a kőbányát. Meg azt is, hogy mindig egyedül legyek. Maguk mit tettek értem, amíg én követ fejtettem maguknak? Szeretném megérteni, most, mindjárt.

- Sajnálom. Nem azért vagyunk itt, hogy ilyesmit magyarázgassunk. Újra kérem, menjen tovább.

- Nem tud nekem felelni?

- Szíveskedjék továbbmenni. Azt tanácsolom, hogy sürgősen menjen haza. Még nem kaptunk különleges utasítást - de amit ön tesz, az törvénybe ütközik. Félre az útból, nem érti?

Bal felé a járda hívogatóan megüresedett, és Caddles lassan elindult arrafelé. De nyelve most már megoldódott.

- Nem értem - dünnyögte. Könyörögve fordult a hullámozó tömeghez, amely még mindig a sarkához tapadt. - Sohasem tudtam, hogy olyan helyek is vannak, mint ez. Mit csináltok, ti emberek? Mit csináltok magatokkal? Mire való ez az egész? Mire való ez, és mihez fogjak én?

Máris új szólamot dobott a világba. Az emberek felkapták, és szellemeskedő fiatalok nem-sokára így szólították meg egymást: - Helló, öregem! Nem mondanád meg, mire való ez az egész? Mire való, hogy a fene egye meg!

Amire aztán egymással versengő - és többnyire meglehetősen goromba - válaszok egész sora jött divatba. A legnépszerűbb és leghasználatosabb ez volt: - Pofa be! - Még ennél is jobb volt a hideg megvetéssel odavetett: - Hülyeség a köbön!

De volt még néhány majdnem annyira közkedvelt más visszavágás is...

Mit akart, mit keresett? Valamit, amit a törpék világa nem adhatott meg neki. Egy célt, amelyet a törpék közt nem érhetett el, mert még azt is megakadályozták, hogy világosan lássa - nem is látta meg soha. Ez volt a megdöbbentő társadalmi oldala e magányos, néma szörnyeteg szenvedésének; szíve fájón sóvárgott óriás testvérei után, rokon világ után, valami után, amit szerethet és szolgálhat, egy cél után, amelyet meg tud érteni, egy parancs után, amelynek jó engedelmeskedni. És értsék meg, hogy mindez néma volt benne, némán tombolt benne, szavakban még akkor sem juthatott volna kifejezésre, ha történetesen összekerül egy másik óriással. Hiszen soha nem ismert más szót, mint a kunyhók beszédét - ez pedig nem volt elég, és csődöt mondott az első kísérletnél, hogy az óriás vágyait kifejezze. Ez az együgyű óriás nem tudta, mi a pénz, mi az ipar és kereskedelem; semmit sem tudott a hazugságok és színlelések bonyolult szövevényéről, amely a kis emberek egész társadalmi életének alapja. Az óriásnak másra volt szüksége, egészen másra... és akármilyen volt is az, nem kapta meg soha.

Egész nap és az egész nyári éjszakán át vándorolt, megéhezett, de nem fáradt el. Nézte a különböző utcák forgalmát, ezeknek a csöpp embereknek megmagyarázhatatlan tevékenységét és sürgését-forgását. Így együttesen nem keltett benne más benyomást, mint a teljes zűrzavarét.

Azt mondják, hogy Kensingtonban kiemelt egy hölgyet a kocsijából - egy nagyon előkelő estélyi ruhás hölgyet -, alaposan szemügyre vette fedetlen vállát és hosszú uszályát, azután kissé gondatlanul visszarakta hintájába, miközben nagyot sóhajtott. Nem tudom, igaz-e, de én így hallottam. Meg azt is, hogy egy óra hosszat figyelte az embereket a Piccadilly végén, amint valósággal verekedtek, hogy helyet kapjanak az omnibuszon. Néhány percre felbukkant délután a kensingtoni sportpálya fölött, de amikor látta, hogy az emberek teljesen elmerülnek a krikettjáték rejtelmeiben, őt meg észre sem veszik, morogva továbbment.

Este tizenegy és tizenkét óra között visszajött a Piccadilly körtérre, ahol most már egészen másféle tömeget talált. Nyilván nagy buzgósággal követték céljukat; bármilyen rejtélyesnek és érthetetlennek látszott is, tudták, mit akarnak, és mit nem akarnak. Megbámulták az óriást, kinevették, azután továbbsiettek. Vércseszemű bérkocsisok hajtottak szakadatlanul egymás nyomában, a zsúfolt járda mentén. Emberek jöttek ki az éttermekből vagy mentek be oda - ki komolyan, méltóságteljesen, ki meg mohón, vagy elszántan és óvatosan, mintha arcukra volna írva, hogy nincs olyan ravasz pincér, aki be tudná csapni őket. Az óriás megállt a sarkon, és lebámult rájuk. - Mire való mindez? - dünnyögte magában, hatalmas komor hangján. - Mire való az egész? Olyan komolyan csinálják! Mi az, amit sehogy sem értek?

És mintha senki sem vette volna észre közülük azt, amit az óriás nagyon jól látott: az utca-sarkon ácsorgó, kifestett arcú nők ittas reménytelenségét, a fal mentén elosonó rongyos alakok nyomorúságát, az egész sürgés-forgás hívságos céltalanságát! Milyen feneketlen léhaság! A dőzsölők közül senki sem érzett egy szikrányit sem abból, ami az óriást epesztette, nem érdekelte őket a jövő, amelynek előrevetett árnyéka útjukat keresztezte.

Az út túlsó oldalán, magasan a háztetők fölött, titokzatos fénybetűk lángoltak fel, és hunytak ki váltakozva. Kár, hogy az óriás nem tudott olvasni; különben ezekből a fénylő betűkből felmérhette volna, meddig terjed az emberi érdeklődés, mik azok az alapvető szükségletek, amelyek a kis emberek felfogása szerint az életben a legfontosabbak. Először megjelent egy lángoló T betű. Ezt követte egy U: TU... Majd egy P következett:

TUP

És mire kigyúlt az ég alatt a teljes üzenet, ezt hirdette ragyogóan és vidáman mindazoknak, akik átérzik az élet komolyságát:

TUPPER ASZÚBORA ERŐT AD

Hopp! - már bele is vészett a sötétségbe, de csakhamar újabb mondat gyúlt ki betűnként, fokozatosan, éppen úgy, mint az imént... újabb vigasztaló üzenet a gyötrődő világnak:

SZÉPSÉG SZAPPAN

Ne gondoljuk, hogy csak afféle tisztító vegyszer. Nem, annál jóval több, valami „eszményi”, ahogy mondani szokták. És a kis emberek világának szentháromságát teljessé teszi az utolsó fényüzenet:

YANKER-FÉLE PIRULÁK

Utána már nem következett semmi, csak Tupper ragyogott fel újra lángoló rubinbetűkkel a világűrben:

TUPP...

A kora hajnali órákban a fiatal óriás, úgy látszik, felfedezte a Regent's Park árnyas csendjét, átlépett a vasrácsra, és lehemperegett a füves rétre, ahol télen korcsolyázni szoktak a londoniak. Itt aludt egy-két órát. Reggel hat óra tájban már egy rongyos, mocskos asszonyra bukkan, aki egy árokban aludt Hampstead Heath közelében. Az óriás felkeltette, beszélgetésbe elegyedett vele, és megkérdezte tőle: mit gondol, minek van a világon?

4

Caddles londoni kószálása a második nap reggelén válságos stádiumba jutott. Akkorára ugyanis olyan éhség fogta el, hogy nem bírta ki tovább. Megállt egy ház előtt, ahol forró, illatos, friss cipókat dobáltak egy áruszállító kocsiba. Az óriás egy pillanatig habozott, azután nyugodtan letérdelt és rabolni kezdett. Egészen kiürítette a kocsit. Míg a pék embere rendőrért szaladt, az óriás nagy kezével benyúlt a boltba, és a polcokról is leszedte a cipókat. Keze tele volt velük, és még majszolt, de már továbbment, hogy másik boltot keressen, ahol befejezheti étkezését. Véletlenül olyan időszak volt, amikor nagy a munkanélküliség, és az élelmiszer elérhetetlenül drága. A nép ebben a városrészben rokonszenvvel nézett még egy óriásra is, akiben volt bátorság, hogy elvegye az ennivalót, amelyre valamennyien vágyakoztak. Megtapsolták a második fogást, amit elfogyasztott, és nevetve nézték, milyen bárgyú arcot vág, amikor megpillant egy rendőrt.

- Micsinyájjak... éhes vótam - mondta teli szájjal.

- Bravó! - kiáltotta a tömeg. - Bravó!

Éppen hozzálátott a harmadik pékműhely kiürítéséhez, amikor útját állta fél tucat rendőr. Gumibotjukkal lábszárát csapkodták.

- Nézze csak, kedves óriás, maga most velem jön - mondta a parancsnokuk. - Nem szabad így elkószálnia hazulról. Jöjjön velem szépen haza.

Mindent elkövettek, hogy letartóztassák. Ugyanakkor, úgy hallom, egy teherautó száguldott fel és alá az utcákon, nagy köteg láncsal és hajókötéllel megrakodva, hogy bilincessel szolgáljon abban az esetben, ha a letartóztatás sikerül. De akkor még nem szándékoztak megölni Caddlest.

- Nem vett részt az összeesküvésben - mondta Caterham. - Nem akarok ártatlan vért ontani.

Kezdetben Caddles nem is értette meg, mit akarnak tőle. De amikor rájött, azt mondta a rendőröknek, hogy ne legyenek ostobák, és elindult akkora léptekkel, hogy mindnyájan lemaradtak

mögötte. A péküzletek, ahol „bevásárolt”, a Harrow Roadon voltak, ő meg átvágott egész Londonon St. John’s Woodig, ahol letelepedett egy magánkertben, és fogát piszkálgatta. De nemsokára újabb rendőrcsapat rohanta meg.

- Hagyjanak békében - morogta, és kiballagott a kertből, miközben több helyütt letaposta a pázsitot, és felrúgta a kerítést. Az erélyes kis rendőrök a nyomában voltak, többen a kerteken keresztül követték, mások meg a házak előtt futottak versenyt vele. Felbukkant egy-két puska is, de még nem használták. Amikor kiért az Edgware Roadra, a tömeg hangulata mintha megváltozott volna. Egy lovas rendőr átugratott az óriás lábán, aki haragjában felborította.

- Hagyjatok békében! - kiáltotta a tömegre, amely lélegzetét visszafojtva leste mozdulatait. - Nem bántottam senkit közületek. Ekkor már fegyvertelen volt, mert a kőbaltáját otthelyeztette a Regent’s Parkban. De a szerencsétlen mintha már érezte volna, hogy szüksége van valami fegyverre. Visszatért a Great Western teherpályaudvara felé, és kitepte a földből egy ívlámpa hatalmas oszlopát. Ezt a félelmetes furkóbotot a vállára támasztva végigment az Edgware Roadon, Cricklewood felé. Látva, hogy itt is zaklatni akarják a rendőrök, komoran észak felé rohant.

Elsietett egészen Walthamig, azután visszakanyarodott nyugat felé, és újra Londonba jutott, ezúttal Highgate dombján és temetőjén keresztül. Dél tájban ért oda, és nem győzött csodálkozni a város hatalmas kiterjedésén. Egy mellékutcában leült egy kertben, hátát a ház falának támasztva. Innen egész Londont látni lehetett. Az óriás lihegett, arca megnyúlt, rossz sejtelmek voltak. Az emberek most már nem tolongtak körülötte, mint az első alkalommal, amikor meglátták Londonban, hanem a szomszédos kertekben ólálkodtak, és óvatosan kukucskáltak felé biztos fedezékükből. Most már tudták, hogy a szörnyeteg feldühödött, és veszélyesebb, mint gondolták volna.

- Miért nem hagytok békében? - morgott az ifjú Caddles. - Nekem is kell ennem!

Komor arccal ült, és csuklóját harapdálta, úgy nézett le Londonra. A fáradtság, bosszúság, zavar és tehetetlen harag, amely kószálás közben összegyűlt benne, most már a fejébe szállt.

- Az egésznek semmi értelme - dünnyögte. - Az ördög tudja, mit akarnak. Most már látom, sohasem fognak békében hagyni, mindig az utamba állnak. - Majd újból kijelentette önmagának: - Az egésznek semmi értelme.

- Brr! Ezek a kis emberek! - Még erősebben harapdálta a csuklóját, és tekintete még jobban elsötétült. - Mészkövet fejtettem nekik! - súgta. - És az egész világ az övék. Nekem nem jut hely sehol.

Ebben a pillanatban haraggal és undorral vette észre egy rendőr ismerős alakját, amint éppen átmászott a kert falán.

- Hagyjanak békében! - mormogta az óriás. - Hagyjanak békében!

- Én csak a kötelességemet teljesítem - mondta a kis rendőr. Arca sápadt volt, de elszánt.

- Kérem, hagyjon békében. Nekem is élnem kell, éppen úgy, mint magának. Gondolkodnom kell. Ennem kell. Hagyjon békében.

- Ez a törvény - mondta a kis rendőr, de nem jött közelebb. - Nem mi csináltuk a törvényt.

- Én sem - felelte az ifjú Caddles. - Maguk, kis emberek csinálták, még mielőtt megszülettem volna. Maga és a maguk törvényei! Hogy mit szabad nekem és mit nem szabad! Enni csak akkor kapok, ha dolgozom, mint egy rabszolga, pihenni nem hagynak, nincs fedél a fejem fölött. Mindent megtagadnak tőlem, és maga mégis azt mondja...

- Mindez nem tartozik énrám - mondta a rendőr. - Nem azért vagyok itt, hogy vitatkozzam. Egyetlen feladatomban az, hogy érvényt szerezsek a törvénynek.

Másik lábát is átemelte a falon, és le akart mászni. Több más rendőr is felbukkant mögötte.

- Nem akarok magával veszekedni, értse meg! - mondta az ifjú Caddles, és még jobban megmarkolta óriási vasdorongját. Arca sápadt volt, mutatóujját fenyegetően megrázta. - Nekem semmi bajom magával. De *hagyjon békében*.

A rendőr igyekezett nyugodtan viselkedni, mintha nem történt volna semmi különös, pedig érezte, hogy szörnyű tragédia lesz ebből a dologból.

- Add ide a proklamációt - mondta egy láthatatlan társának, mire egy darab papírt nyújtottak felé.

- Hagyjanak békében - mondta Caddles sötéten, és most már feszült izgalommal.

- Ez az írás azt jelenti, hogy haza kell mennie - mondta a rendőr, mielőtt felolvasta volna. - Menjen haza a bányájába. Ha nem fogad szót, baj lesz belőle.

Caddles tagolatlan hangot hallatott.

A rendőr felolvasta a proklamációt, majd jelt adott. Négy egyenruhás, puskás ember bukkant elő, és színlelt nyugalommal elhelyezkedett a fal mentén. Amikor az ifjú Caddles meglátta a puskákat, dühbe gurult. Eszébe jutott, milyen csúnyán megcsipkedte annak idején a wreckstone-i gazdák sörétes puskája.

- Ezekkel akarnak énrám löni? - kérdezte a puskára mutatva, és a rendőrnek úgy tetszett, hogy fél.

- Ha nem indul rögtön vissza a bányába...

A következő pillanatban a rendőr átvette magát a falon. Húsz méterrel a feje fölött a nagy villanyoszlop megbillent, lezúdult rá és agyoncsapta. Piff, paff, puff - dördültek el sorra a nehéz puskák; bumm - zuhant le a szétfúzott fal, és repült a kerti föld szerteszét. Valami együtt repült velük, és vörös foltot ejtett az egyik lövöldöző kezén. A puskás emberek félreugrottak, aztán bátran visszafordultak, és újra tüzeltek. Az ifjú Caddlest már két golyó érte. Megfordult, hogy megnézzze, ki volt az, aki úgy megsebezte a hátát, hogy élesen átjárta a fájdalom. Piff, paff, puff! Az óriás előtt házak, üvegházak, kertek suhantak el, emberek, akik félreugranak az ablak mögött... minden titokzatosan és félelmetesen hullámozott, ingadozott. Az óriás támolmogva hármat lépett, felemelte, majd leejtette óriási vasdorongját, azután a melléhez kapott. Szúró, csavaró fájdalom járta át.

És mi ez a forró nedvesség a kezén?

Egy ember, aki a hálósobája ablaka mögül leselkedett, meglátta az óriás arcát, kimeredt szemét, fájdalomtól és rémülettől eltorzult vonásait, még a könnyeit is, amint a vért nézte a kezén... azután térdre rogyott, és hatalmas teste nagy robajjal elterült a földön. Ez volt az első óriás csalán, amelyet Caterham kemény keze kitépett - bár az óriások közül Caddlesre gondolt a legkevésbé, amikor az életükre tört.

Negyedik fejezet **REDWOOD KÉT NAPJA**

1

Amint Caterham megértette, hogy itt a kellő pillanat, és meg lehet kezdeni a csalán kitépését, kezébe vette a törvényt, s kiküldte embereit, hogy tartóztassák le Cossart és Redwoodot.

Redwoodot könnyű volt letartóztatni. Éppen sérvműtéten esett át, és az orvosok távol tartottak tőle minden izgató hírt, amíg nem lépett a lábadozás útjára. De most már elbocsátották a kórházból. Felkelt az ágyból, és a fűtött szobában üldögélt egy halom újság fölött. Most értesült arról a választási agitációról, amely Caterham kezére juttatta a hatalmat az egész ország fölött, valamint a fiát és a hercegnőt fenyegető veszedelemről. Ez annak a napnak a reggelén történt, amikor az ifjú Caddles meghalt, és a rendőrök meg akarták akadályozni, hogy az ifjú Redwood találkozassék a hercegnővel. De az utolsó hírlapok, amelyek Redwood kezébe kerültek, még csak homályosan célozgattak a fenyegető eseményekre. Redwood szíve elszorult, amikor újra meg újra elolvasta ezeket a vészjósló híreket, amelyeknek sorai közt mindjobban felismerte a halál árnyékát. Mégis tovább böngészte a lapokat, már csak azért is, hogy ne gondolkodjék, amíg újabb híreket nem kap. Amikor a rendőrök az inas mögött beléptek a szobájába, Redwood mohón felpillantott.

- Azt hittem, az első esti lapot hozzák - mondta. Majd felállt, és megváltozott hangon megkérdezte: - Hát ez micsoda?

Ezután Redwood nem kapott semmiféle hírt két álló napig.

Kocsival jöttek érte, de amikor meggyőződtek róla, hogy beteg, nem bántották. Elhatározták, hogy otthon hagyják egy-két napig - amíg minden kockázat nélkül el nem lehet szállítani. Házát megszállta a rendőrség, vagyis ideiglenes börtönné alakították át. Ugyanaz a ház volt, amelyben az óriás Redwood született, és amelyben első ízben tápláltak emberi lényt Herakleophorbiával. Redwood közben özvegységre jutott, és egyedül lakott a házban, immár nyolc esztendeje.

Deres hajú ember lett belőle, kis, hegyes, szürke szakállá volt, barna szeme még élénk és érelyes. Alakja karcsú maradt, hangja lágy, mint fiatal korában, de arcvonásait jellegzetessé tette az a megfoghatatlan kifejezés, amely olyan embereken figyelhető meg, akik sokat töprengenek nagy problémákon. A rendőrtisztnek, aki a letartóztatást foganatosította, feltűnt ez az arckifejezés, és úgy érezte, nem egyeztethető össze azzal a súlyos bűnnel, amely Redwoodot terheli.

- Nézze csak ezt a fickót! - mondta helyettesének. - Igazán megtett minden tőle telhetőt, hogy felrobbantsa a világot, de az arca mégis olyan, mint egy jámbor vidéki úriemberé. Viszont Hangbrow bírónak, aki mindent olyan szép rendben tart, és biztosítja mások nyugalmát, olyan a feje, akár a disznóé. Hát még a modoruk! Az egyik udvarias és tapintatos, a másik folyton zsémbel és morog. Mindez mutatja, hogy a látszatra nem szabad adni semmit, bármiről legyen is szó.

De Redwood csakhamar megcáfolta azt a dicséretet, amellyel a rendőrtiszt a modorát illette. Mindjárt kezdetben sok gondot okozott őreinek, amíg értésére nem adták, hogy hiába kérdezősködik, és hiába kér hírlapokat. Házkutatásfélét rendeztek a dolgozószobájában, és elvitték azokat a lapokat is, amelyeket ott találtak. Redwood éles hangon tiltakozott.

- Hát nem értik, kérem - mondta újra meg újra -, hogy a fiamról van szó? A fiam, az egyetlen fiam van bajban. Bánom is én, mi van a tápszerrel - engem a fiam érdekel. Hol van? Mit csinál?

- Bárcsak megmondhatnám önnek, uram - felelte a rendőrtiszt. - De nekünk a parancshoz kell tartanunk magunkat.

- És ki adta ki azt a parancsot?

- Bocsánat, uram, ezt már mégsem... - hűledezett a rendőrtiszt az ajtó felé húzódva.

- Fel és alá járkál a szobában - mondta a második tiszt, amikor parancsnoka lejött. - Ez nagyon jó. Így kísértálja magát, és megnyugszik egy kicsit.

- Remélem, hogy így lesz - felelte a parancsnok. - Most látom csak, hogy áll ez a dolog... az óriás fiú, aki ahhoz a hercegnőhöz járt, ennek az embernek a fia... erre nem is gondoltunk, igaz?

Összenéztek, és hallgattak egy percig. A harmadik rendőr törte meg a csendet.

- Hát ha a fia - mondta -, akkor nem irigylem a szerencsétlent.

Redwood nyilván még akkor sem értette meg, hogy vasfüggöny ereszkedett le közé és a külvilág közé. Hallották, hogy az ajtóhoz lép, lenyomja, majd dühösen rángatja a kilincset, amíg a lépcsőházban álló rendőr rá nem szólt, hogy hagyja abba, mert nem ér vele semmit. Azután hallották, hogy az ablakhoz lép, mintha ott akarna kiszökni, mire a másik őrszem felkiáltott a kertből, hogy ez is teljesen hiábavaló. Akkor Redwood a csengőt kezdte nyomogatni. A rangidős rendőrtiszt felment hozzá, és türelmesen értésére adta, hogy ok nélkül kár ilyen vadul csengetni, mert az lesz a vége, hogy ha egyszer komolyan szüksége lesz valamire, hiába fog csengetni, nem hederítenek rá.

- Kívánhat tőlünk mindent, ami ésszerű, uram, kiszolgáljuk, ha kell - mondta a rendőrtiszt. - De ha csak azért csenget, hogy tiltakozásának hangot adjon, kénytelenek leszünk a csengőt kikapcsolni.

Amikor kiment a szobából, még fülébe csengett Redwood éles, ingerült hangja:

- De legalább azt mondja meg nekem, hogy a fiam...

2

Redwood aztán ideje legnagyobb részét az ablaknál töltötte.

De az ablak keveset árult el abból, hogyan haladnak az események odakünn. Ez a máskor is csendes utca ma különösen csendes volt, egész délelőtt alig bukkant fel egy bérkocsi vagy áruszállító kocsi. Időnként egy-egy gyalogos ment el a ház előtt, de arcáról nem lehetett leolvasni semmi különösét; hébe-hóba feltűnt néhány gyerek, egy pesztonka, egy asszony, aki bevásárolni ment és így tovább. Jobbról vagy balról léptek az utca színpadára, aszerint, hogy az utca felső vagy alsó vége felől közeledtek, és arcuk kétségbeejtő közönyt tükrözött minden iránt, ami kívül esett magánügyeik szűk körén. Elcsodálkoztak, amint észrevették a rendőrt a ház kapujában, és elsiettek az ellenkező irányba, ahol az óriási hortenziabokor hajolt a járda fölé, onnan bámultak vissza vagy mutogattak a Redwood házra. Az is megesett, hogy egy-egy ember odalépett az őrszemhez, és kérdezett tőle valamit, de csak kurta választ kapott.

A szemközti házak mintha kihaltak volna. Egy szobalány hajolt ki egyszer valamelyik hálószoba ablakán és kibámult. Redwoodnak eszébe jutott, hogy jó lesz integetni neki. A lány egy darabig érdeklődve figyelte mozdulatait, sőt bizonytalanul vissza is intett neki, azután hirtelen hátrapillantott, megfordult, és eltűnt az ablakból. A harminchetes számú házból egy öregember bicegett elő, lebotorkált a lépcsőn, és jobb felé indult, anélkül hogy csak egyszer is felpillantott volna. Azután tíz percen át az egyetlen élőlény az utcán egy macska volt...

Ezek a kis események nem rövidítették meg, inkább meghosszabbították ezt a végtelennek tetsző és talán sorsdöntő délelőttöt.

Déltájban utcai újságárosok rikoltozását lehetett hallani a szomszéd utca felől. Szokásuk ellenére elkerülték Redwood utcáját, és az a gyanú támadt benne, hogy a rendőrség elzárta az utca két végét. Megpróbálta, hogy kinyissa az ablakot, de abban a pillanatban berontott egy rendőr a szobába és megakadályozta.

A közeli templom órája tizenkettőt ütött, majd végtelennek rémlő idő után egy órát.

Ekkor, mintha csúfolódni akarnának vele, behozták az ebédjét. Evett egy falatot, és egy kicsit turkált az ételben, hogy már vigyék ki. Viszont bőségesen ivott whiskyt. Azután széket húzott az ablakhoz és újra odatelepedett. Minden perc örökkévalóságnak tűnt. Redwood közben kissé elszundított.

Távoli dübörgés riasztotta fel álmából. Észrevette, hogy az ablaküvegek megzörrentek, mintha földrengés lett volna; ez a zaj néhány percig tartott, aztán elhalt, de egy idő múlva felújult, majd ismét elhallgatott. Redwood úgy gondolta, hogy nehéz jármű dübörgött végig a közeli főúton. Mi egyéb lehetne az oka? Egy kis idő múlva már kételkedett benne, vajon egyáltalán hallotta-e azt a zajt?

Végtelen vitákat folytatott önmagával. Miért fosztották meg szabadságától? Caterham két napja miniszterelnök, és már hozzá is látott, hogy „kitépje a csalánt”. Tépjétek ki a csalánt! Tépjétek ki a csalánt! A jelszó, mint egy visszatérő verssor, agyába tapadt, és ha már egyszer eszébe jutott, nem tudott tőle szabadulni.

De mit is tehet Caterham végeredményben? Hiszen vallásos ember, bizonyos tekintetben kénytelen a békés megoldást keresni... nem kezdhet vérontást ok nélkül.

Hogyan akarja „kitépni a csalánt”? Talán letartóztatja a hercegnőt, és eltávolítja az országból? Lehet, hogy a fia bajba keveredett. Ebben az esetben bizony... De miért tartóztatták le őt magát? Miért vigyáznak, hogy ne tudjon meg semmit? A titkolózás arra mutat, hogy itt valami nagyobb dologról van szó.

Talán az a tervük, hogy valamennyi óriást ártalmatlanná tegyék? Talán le akarják tartóztatni valamennyit? Hiszen Caterham célzott erre választási beszédében. De mi lesz azután?

Bizonyára Cossart is elfogták.

De Caterham vallásos ember... Redwood ebbe a szalmaszálba kapaszkodott. Gondolatai hátterében fekete függöny ereszkedett alá, és ezen a függönyön meg-megjelent, majd újra eltűnt egy szó - egy piros lángbetűkkel írt szó. Redwood kétségbeesetten küzdött ellene. Úgy érezte, mintha valaki újra meg újra nekifogna, hogy felírja azt a szót a függönyre, de sohase tudna elkészülni vele.

De végül is szembenézett ezzel a szóval: „vérfürdő”. Ott állt előtte a szó egész brutalitásában.

Nem! Nem! Nem! Teljesen lehetetlen! Caterham vallásos ember, kultúremlő. És nem lehet, hogy ennyi év küzdelme és reménysége így végződjék!

Redwood felugrott. Fel és alá járkált a szobában. Hangosan beszélt magában. Felkiáltott:

- Nem!

Lehetetlen, hogy az emberiség ennyire őrült legyen! Lehetetlen, hihetetlen, elképzelhetetlen! Mi értelme volna megölni az óriás embereket, amikor az alacsonyabb rendű lények világában az óriási növekedés már elkerülhetetlen? Csak nem lesznek olyan eszeveszett bolondok!

- Nem is szabad gondolnom rá - mondta hangosan. - Ezt a gondolatot ki kell vernem a fejemből.

Hirtelen megállt. Mi volt ez?

Bizonyára az ablakok zörögtek. Kinézett az utcára. Amit a szemközti házban látott, tüstént meggyőzte róla, hogy nem képzelődött. A harmincötös ház egyik hálósobájában egy asszony állt törülközővel a kezében, a harminchetes ház ebédlőjében pedig egy férfi bukkant fel egy nagy váza mögül, amelyben óriás csokor árvalányhaj sárgállott... Mindketten kíváncsian és nyugtalankodva néztek ki az ablakon, és bámultak az ég felé. Redwood most már tisztán látta, hogy lenn a járdán a rendőr is meghallotta a furcsa zörejt. Világos, hogy nem képzelődés.

Redwood visszahúzódott a szoba árnyas mélyébe.

- Ágyúk - mondta.

Eltöprengett.

Ágyúk?

Erős teát hoztak be neki - olyant, amelyet inni szokott. Nyilván megbeszéltek mindent a házvezetőnővel. Megteázott, de nem volt türelme tovább az ablaknál ülni, hanem fel és alá járkált a szobában. Agya kitisztult; most már inkább tudott logikusan gondolkozni.

Ez volt a dolgozószobája huszonnégy éven át. Akkor rendezte be, amikor megházasodott, és minden tárgy itt abból az időből származott - a nagy íróasztal, a forgatható szék, a karosszék a kandalló mellett, a forgatható könyvvállvány, a rekeszes iratszekrény a falmélyedésben, a szoba túlsó sarkában. Az élénk színű keleti szőnyeg és a késő Viktória korabeli szőnyegek és függönyök színe idővel megenyhült, finom és nemes egységbe olvadt össze; a réztárgyak melegen csillogtak a nyitott kandalló tűzének fényében. A régi lámpákat villanyvilágítással cserélték fel; ez volt a legfőbb változás a szoba eredeti berendezése óta. De a régi tárgyak közt sok nyoma volt annak, hogy a csodatápszer milyen jelentős szerephez jutott Redwood életében. Az egyik fal mentén a szegélyléc fölött fekete keretű fényképek sora Redwood fiát ábrázolta meg a Cossar fiait és más óriás gyerekeket, különböző életkorban és más-más környezetben. Még az ifjú Caddles bamba arcát is fel lehetett fedezni ebben a gyűjteményben. A sarokban egy kötegnyi óriás fű Cheasing Eyebrightről, az íróasztalon pedig akkora mákfejek, mint egy-egy kalap. A függönyrudakat fűszálak helyettesítették. És az oakhami óriás disznó hatalmas koponyája, mint valami félelmetes dísz tárgy, ott függött a kandallópárkány fölött, szemgödreiben egy-egy kínai korsóval...

Redwood most a fényképekhez lépett, és azokat nézegette, különösen a fia fényképeit.

A fényképek eszébe juttattak számtalan emléket azokból az időkből, amikor az istenek eledelel foglalkozni kezdett, Bensingtonról, a félénk tudósról, Bensington unokahúgáról, Jane-ről, Cossarról, az éjszakai munkáról a kísérleti farmon. Mindezt most élesen, színesen és lekicsinyítve látta, mintha távcsövön figyelne napos időben. Aztán ott volt az óriási gyermekszoba, az óriás fiú gyermekkorra és első erőfeszítései, hogy beszéljen, az apja iránt érzett szeretet első jelei... Ágyúk?

Ellenállhatatlan erővel úrrá lett rajta az érzés, hogy valahol odakint, ezen az átkozott, titokzatos csenden túl, az ő fia, Cossar fiai meg a többi óriás fiú, egy nagyszerűbb kor első, dicső csemetéi, éppen most - harcolnak! Az életükért harcolnak! Lehet, hogy a fia éppen most nagy bajban van, talán bekerítették, leterítették, megsebesítették...

Hirtelen elfordult a fényképektől, és tovább szaladgált a szobában, karjaival hadonászva.

- Nem lehet! - kiáltotta. - Nem lehet! Lehetetlen, hogy ez legyen a vége!

- Hát ez mi?

Megállt, szinte megdermedt.

Az ablak megint megcsörrent, aztán hangos robaj rázta meg a házat. Soká tartott - mintha nem akart volna véget érni. Nagyon közel lehetett a házhoz. Egy percig úgy rémlett, mintha valami lecsapott volna a tetőre a feje fölött. A becsapódást ablakcsörömpölés követte, azután mély csend lett, amelyet végül futó lábak tisztán felismerhető dobogása követett odalenn az utcán.

Ez felriasztotta dermedtségéből. Az ablakhoz szaladt; látta, hogy betört, és csillagszerű lyuk van rajta.

Szíve hevesen dobogott. Érezte, hogy ez válságos óra, amelyben döntő események történnek. És érezte, hogy az elfojtott izgalom felszabadul. Azután ráeszmélt arra, hogy börtönében egészen tehetetlen. Rabságának tudata, mint egy függöny, elsötétítette a világot.

Az utcán nem látott semmit, csak azt tudta megállapítani, hogy odaát a kis villamos lámpa nem ég. Az első, riasztó zaj után nem hallott semmit. Nem tudta, mit gondoljon, hogyan magyarázza ezt a rejtélyt, amikor hirtelen vörös ragyogás hullámszerűen át a délkeleti égen.

A fény nőtt, aztán elhalványult. Amikor elhalványult, Redwood már nem is volt biztos benne, hogy valaha is látta felragyogni. Fokozatosan derengett fel, amint az ég elsötétült. Ez volt az egyetlen esemény a várakozás izgalmas éjszakájában. Redwoodnak néha úgy tetszett, hogy a fény úgy remeg, mint a tűz táncoló lángja, máskor meg úgy képzelte, semmi egyebet nem lát, csak az éjszakai világítás rendes visszfényét. Váltakozva kigyúlt és elhalványult a hosszú éjszakai órákon át, és csak akkor tűnt el végleg, amikor beleolvadt az erősödő hajnali derengésbe. Talán azt jelenti, hogy... mit is jelenthet? Majdnem biztos, hogy tűz van a közelben vagy távolabb, de még azt sem lehetett megállapítani, hogy füst-e az vagy csak felhők áramlása az égen. Ám egy óra tájban fényszóró sugarai törték át a vörös kavargást, és villongásuk az éjszaka hátralevő részében sűrűn megismétlődött. Ez is sok mindenfélét jelenthetett. Vajon mit jelent valóban? Redwood találgatásában nem támaszkodhatott egyébre, csak az ég nyugtalan színfoltjaira, és arra a feltevésre, hogy valami óriás robbanás lehetett valahol... ez foglalkoztatta gondolatait. Nem hallott újabb zörejeket, sem lábdobogást, csak egy távoli kiáltást, amely egy részeg embertől is eredhetett.

Nem gyújtott lámpát; csak állt a huzatos, betört ablaknál, szomorú kis alakjának fekete körvonalai szálnalmat keltettek a rendőrtisztben, aki időnként benyitott hozzá, és nógatta, hogy térjen nyugovóra.

De Redwood egész éjjel az ablaknál maradt, és a fények rejtélyes játékát bámulta az égen. Csak hajnaltájban engedett a fáradtságnak, és lefeküdt a kis vaságyra, amelyet felállítottak számára íróasztala és a kandalló kialvó tüze között, a hatalmas disznókoponya alatt.

Redwood harminchat hosszú órán keresztül maradt őrizetben, elvágva a Két Nap nagy drámájától, mialatt a kis emberek a nagyság hajnalán az óriás gyermekekkel harcoltak. Azután a vasfüggöny felemelkedett, és Redwood az események középpontjának közelébe került. A függöny éppen olyan hirtelen emelkedett fel, mint ahogy leereszkedett. Késő délután bérkocsi zörgése szólította Redwoodot az ablakhoz - bérkocsié, amely a ház előtt állt meg. Egy fiatal-ember szállt ki belőle, és a következő percben ott állt a szobában Redwood előtt. Harminc év körüli, borotvált arcú, jól öltözött, jó modorú férfi volt.

- Kérem, Mr. Redwood - kezdte -, legyen szíves, fáradjon velem Mr. Caterhamhez. Sürgős szüksége van önre.

- Szüksége van rám... - Egy kérdés ötlött fel Redwood agyában, de egyelőre nem tudta még kimondani. Habozott, majd megbicsaklott a hangja, amint megkérdezte: - Mit csinált a fiammal? - azután elakadó lélegzettel várta a választ.

- A fiával, uram? A fia jól van. Legalábbis úgy tudjuk.

- Jól van?

- Megsebesült, uram, tegnap. Nem hallott róla?

Redwood hangja most már nem félelmében, hanem haragjában remegett:

- Nagyon jól tudja, hogy nem értesülhettem semmiről!

- Mr. Caterham attól tartott, hogy... rendkívüli idők ezek, uram, a felfordulás órái... Meglepetésszerűen ért mindenkit. Azért tartóztatta le önt, hogy megóvja esetleges kellemetlenségektől.

- Azért tartóztatott le, hogy ne tudjam a fiamat figyelmeztetni vagy tanácsot adni neki! Nos, folytassa! Mondja el, mi történt? Sikerült a maguk terve? Megölték az óriásokat? Valamennyit?

A fiatalember egy-két lépést tett az ablak felé, de most megfordult.

- Nem, uram - felelte tömören.

- Mi mondanivalója van még?

- Ez is bizonyítja, uram, hogy a harcot nem mi terveztük. Teljesen készületlenül ért bennünket.

- Mit akar ezzel mondani?

- Csak annyit, hogy az óriások... bizonyos mértékben megállták a helyüket.

A világ egyszerre megváltozott Redwood szemében. Egy percig valami hisztérieféle merevítette meg arca és nyaka izmait. Azután mélységes sóhajtás szakadt fel melléből: - Ah! - Szíve majd kiugrott, úgy ujjongott. - Az óriások megállták a helyüket!

- Szörnyű harc folyt... és rettenetes pusztítás. Borzalmas félreértés volt az egész... északon és az ország középső részében sok óriás elesett... halottak mindenütt...

- Most is folyik a harc?

- Nem. Fegyverszünetet kértek.

- Az óriások?

- Nem, uram. Mr. Caterham tűzte ki a fehér zászlót. Az egész dolog borzalmas félreértés volt. Ezért kíván önnel beszélni. Odaát ragaszkodnak az ön közbenjárásához...

- Ön tudja, mi történt a fiammal? - vágott a szavába Redwood.
 - Megsebesült.
 - Beszéljen! Mondjon el mindent!
 - Ő és a hercegnő eljöttek, még mielőtt befejeződött volna a... a hadművelet, a Cossar-tábor bekerítése... a Cossarék árkairól beszélek Chislehurstben. Hirtelen bukkantak elő, átgázoltak az óriás zab sűrű bozótján, a folyó mellett... Ekkor botlottak a gyalogsági századba... a katonák egész nap idegesek voltak, és ez okozta a pánikot.
 - Lelőtték?
 - Nem, uram. Elmenekültek. De többen elvesztették a fejüket, és... parancs nélkül rájuk lőttek. Redwood megrázta fejét, jeléül, hogy nem hiszi el.
 - Pedig így történt, uram... A parancsnokság nem akarta. Nem az ön fia miatt... megmondom őszintén, hanem a hercegnő kedvéért.
 - Igen. Ez alighanem igaz.
 - A két óriás ordítva rohant a tábor felé. A katonák ide-oda szaladgáltak, és egyesek lövöldözni kezdtek. Azt mondják, látták, amint megingott...
 - Jaj!
 - Igen, uram. De tudjuk, hogy nem sebesült meg súlyosan.
 - Honnan tudják?
 - Üzenetet küldött. Azt üzenete, hogy jól van.
 - Nekem üzenete?
 - Ki másnak, uram?
- Majdnem egy teljes percig tartott, amíg Redwood ezt felfogta. Addig szorosan összefont karokkal állt ott. Azután kitört belőle a felháborodás.
- Mivel őrült ostobaságokat csináltak, mivel számításaikban tévedtek, és mindent elhibáztak, most el akarják hitetni velem, hogy nem is akartak gyilkolni! Különben is... mi van a többiekkel?
 - A többi óriással? - kérdezte a fiatalember, ostoba arcot vágva, de tüstént meggondolta magát, és nem színelte többé, hogy nem érti a kérdést. - Tizenhárman meghaltak, uram - mondta halkan.
 - És sokan megsebesültek, ugye?
 - Igen, uram.
 - És Caterham találkozni szeretne velem... Hol vannak a többiek?
 - Néhálynak sikerült bejutnia a harc folyamán a megerősített táborba. Úgy látszik, tudták, hogy ott...
 - Persze hogy tudták. Mindez Cossarnak köszönhető. Cossar ott van?
 - Igen, uram. És az életben maradt óriások mind ott vannak, kivéve azokat, akiknek a harc ideje alatt nem sikerült bejutniuk. De a fegyverszüneti feltételek értelmében most már ezek is úton vannak a tábor felé.

- Ez azt jelenti - mondta Redwood -, hogy önöket megverték.
 - Nem vertek meg. Nem, uram, ezt nem lehet vereségnek nevezni. De az ön fiai megszegték a hadviselés szabályait. Az elmúlt éjjel, és most megint. Miután abbahagytuk a támadást. Ma délután ők kezdték bombázni Londont.
 - Mi van ebben törvénytelen?
 - Olyan gránátokat használnak, amelyek... méreggel vannak töltve.
 - Méreggel?!
 - Igen, méreggel. A csodatápszerrel.
 - Herakleophorbiával?
 - Igen, uram. Ezért Mr. Caterham...
 - Szóval kikaptak! Természetesen kikaptak. Ez Cossar! És miben reménykednek most? Egyáltalán, mit akarnak még? Hiszen az utca porával lehelik be azt, ami ellen küzdenek! Mi értelme a további harcnak? És a hadviselés szabályairól beszélnek? Nevetséges! Caterham lóvá akar tenni, hogy segítségére legyek az alkudozásban. Az isten szerelmére, ember! Miért menjek el ehhez a kipukkadt hólyaghoz? Eljátszotta a játékot... gyilkolt, és elrontott mindent. Mi közöm hozzá?!
- A fiatalember éber figyelemmel nézett rá.
- Ne felejtse el, uram, hogy az óriások ragaszkodnak ehhez - mondta. - Látni akarják önt. Nem fogadnak más követet, csak önt. Ha nem megy el hozzájuk, attól tartok, folytatódik a véröntás. Vér fog folyni...
 - A maguké? Meglehet.
 - Nem, uram - mindkét részről. De a világ békét akar. Véget akar vetni a dolognak.
- Redwood körülnézett dolgozószobájában. Szeme egy pillanatra megpihent fia fényképén. Azután a várakozó fiatalember felé fordult.
- Jól van - mondta végre. - Megyek.

4

Találkozása Caterhammal egészen másképp zajlott le, mint ahogy várta. Ezt az embert csak kétszer látta életében, egyszer egy vacsorán, egyszer meg a parlament folyosóján. Képzeletében nem ez az ember élt, hanem az újságok és karikatúrarajzolók hőse, a legendás Caterham, Babszem Jankó, az Óriásölő, a modern Perseus, és a fene tudja, minek nevezték még. És most emberi közelségbe került hozzá, ami teljesen felborította ezeket az elképzeléseket.

Itt nem a karikatúrákról, a portrékról ismert arc várt rá, hanem egy elnyűtt és álmatlan ember megnyúlt, beesett arca; szeme fehérje kissé sárgás, szája gyenge, erélytelen. Igen, ez a vörösesbarna szem, ez a fekete haj, ez a nem mindennapi sasorr a nagy demagógé, de volt benne valami más is, ami lehűtötte az előre forralt haragot, megvetést, elvette a szavak életét. Ez az ember szenvedett, rettenetesen szenvedett, és szörnyű idegállapotban volt. Kezdetől fogva azt a benyomást tette, hogy színészkedik, szinte megjátssza önmagát. Most pedig egy-egy kis mozdulattal elárulta Redwoodnak, hogy idegcsillapítókkal él, csak így tudja fenntartani magát.

Keze lopva mellényzsebében kotorászott, majd az első mondatok után egészen nyíltan bekapta a kis tablettát.

Mindazonáltal - szorongatott helyzete ellenére, és annak ellenére, hogy nyilvánvalóan nem volt igaza, és jó tíz évvel fiatalabb volt Redwoodnál - még mindig megvolt benne az a különös tulajdonság (jobb név híján nevezzük személyes mágnesességnek), amely előrevitte pályáján egészen eddig a nagyszabású katasztrófáig. Redwood ezt nem vette számításba. Az első perctől kezdve, ami a beszédet, a vitát, a tárgyalást illeti, Caterham lehengette Redwoodot. Találkozásuk első szakaszának jellegét Caterham szabta meg, ő adta meg a beszélgetés hangját, ő szabta meg az eljárás módját. Mindaz, amire Redwood számított, szertefoszlott, amikor Caterham megjelent a színen. Kezet fogott vele, még mielőtt Redwoodnak eszébe jutott volna elhatározása, hogy elhárítja ezt a bizalmaskodást. Mindjárt kezdetben úgy vezette a tárgyalást - biztosan és világosan -, hogy egyetlen célja legyen: megkeresni a kivezető utat a közös katasztrófából.

Ha néha hibát követett el, ez olyankor esett meg, amikor fáradtsága erőt vett rajta, és figyelme ellankadt; ilyenkor elragadta a szokás hatalma, a népgyűlések hangulata; kihúzta magát (az egész beszélgetés alatt mindketten álltak), pillantása elkalandozott, és szócsatába kezdett, hogy eljárását igazolja. Egy ízben még azt is mondta: „Tisztelt hallgatóim!” És terjengősen beszélni kezdett...

Voltak percek, amikor Redwood maga is úgy érezte, hogy nem tárgyaló fél, hanem egy magánszám hallgatója. Abban a kiváltságban részesült, hogy szemlélője lehetett egy rendkívüli jelenségnek. Szinte úgy érezte, mintha más fajtához tartoznék, mint Caterham, aki folyton csak beszélt, beszélt, és szép hangjával valósággal lenyűgözte. Eszes ember volt és mégis korlátolt. Hajtóereje, egyénisége, legyőzhetetlen vaksága bizonyos dolgok iránt furcsa, groteszk képeket varázsolt Redwood elé. Ellenfél és embertárs helyett, akit erkölcsileg felelősségre lehetett vonni, és akivel ésszerűen lehetett beszélni - Caterhamet hirtelen szörnyűséges rinocérosznak látta; civilizált rinocérosznak, amelyet a demokratikus közélet szült, szörnyetegnek, amelynek támadása ellenállhatatlan, ellenállása pedig legyőzhetetlen. Ennek a szövevénynek minden harcában és összezapálásában felülmúlt mindenkit. És ezen túl? Ez az ember roppant alkalmas arra, hogy a tömegeken keresztül utat törjön magának. Nem ismert súlyosabb hibát, mint azt, ha az ember ellentmondásba került önmagával, és nem ismert fontosabb tudományt, mint az „érdekek” összeegyeztetését. Gazdasági tények, földrajzi szükségszerűségek, tudományos megoldások alig kiaknázott kincsesbányái - mindez éppoly kevésbé létezett számára, mint ahogy a rinocérosz nem érti meg a vasutakat, a puskákat vagy a földrajzi irodalmat. Az ő szemében nem létezett más, csak népgyűlések, szavazókörtetek és szavazatok - mindenekfölött szavazatok. Ő maga millió és millió szavazat megtestesülése volt.

Most pedig, ebben a nagy válságban, amikor az óriásokat megtörték, de nem verték meg, ez a szavazatszörnyeteg beszélt.

Nyilvánvaló volt, hogy még most is nagyon sokat kellene tanulnia. Nem ismerte a fizikai és gazdasági törvényeket, a mennyiségek és a reakciók szabályait, amelyeket az egész emberiség egyhangú szavazata sem tudna megváltoztatni, és amelyeket csak pusztulás árán lehet áthágni. Nem tudta, hogy vannak erkölcsi törvények, amelyeket semmiféle csillogó látszattal, semmiféle ékesszólással nem lehet meghajlítani - vagy ha igen, visszapattannak, és megbosszulják a kísérletet. Redwood biztos volt benne, hogy ez az ember, ha srápneltűzbe kerül, vagy az Ítélet Napja vár rá, elbújik a képviselőház szavazatai mögé.

Ezt az embert most nem az óriások várának ellenálló ereje aggasztotta odalenn délen, sem a vereség, sem a halál, hanem valami egészen más - az egyetlen alapvető realitás egész életében:

az a kérdés, hogy mit szól mindehhez az ő parlamenti többsége? Le kell győznie az óriásokat, különben bukott ember lesz, és eltűnik a süllyesztőben. Még nem vesztette el a reményét, nem esett kétségbe. Teljes kudarcának órájában, amikor az országra véres szerencsétlenséget zúdított, amelyet még borzasztóbb katasztrófa követhet - amikor feje fölé tornyosult az egész világ sorsa -, Caterham képes volt elhinni, hogy pusztá hangjával, szónoki tehetségével, magyarázkodással, nyilatkozatokkal és helyreigazításokkal még visszanyerheti hatalmát. Az események fejbe kólintották és leverték, ez nem vitás, fáradt volt és megviselt, de ha tarthatná magát, ha tovább tudna beszélni...

Miközben beszélt, Redwoodnak úgy rémlett, hogy közelebb jön és visszahúzódik, kitágul és összezsugorodik. Redwoodnak a beszélgetésben csak kisegítő szerep jutott, egy-egy éket illesztett Caterham szavai közé. Például ilyeneket: „Ez csupa ostobaság!” „Nem.” „Erről kár beszélni.” „Akkor mért nem kezdte el?”

Nagyon kétes, vajon Caterham egyáltalában meghallotta-e? Beszéde úgy elöntötte Redwood közbeszólásait, mint sebes folyó az útjában álló sziklát. Ott állt ez a hihetetlen ember hivatali dolgozószobája kandallója előtt, és ügyesen és erőteljesen beszélt; úgy beszélt, mintha egy pillanatnyi szünet a beszédében, a magyarázataiban, szempontjai kifejtésében, csűrés-csavarásban elég volna ahhoz, hogy valami ellentétes befolyás jöjjön létre - persze csak szóban, hiszen ez volt a lét egyetlen formája, amelyet Caterham fel tudott fogni. Ott állt hivatali dolgozószobája kissé kopott pompája közepette, ahol sok elődje követte egymást abban a hitben, hogy bizonyos intézkedési joggal bírni annyit jelent, mint egy birodalmat alkotó módon kormányozni.

Minél többet beszélt, Redwood annál biztosabban és erősebben érezte, hogy mindez megdöbbenően hívságos és hiábavaló. Hát nem érti ez az ember, hogy mialatt itt áll és beszél, az egész világ szüntelenül mozog, a növekedés legyőzhetetlen erői hatnak és gyarapodnak, a vérontás megbosszulói pedig nem tisztelik a parlamenti hivatalos órákat és eszközöket? Odakint egy óriási virginiai kúszónövény verdeste észrevétlenül az ablaküveget, és egyetlen levelével elsötétítette az egész szobát.

Redwood már nagyon szeretett volna véget vetni ennek a döbbenetes monológnak, hogy minél előbb eljusson a józan ész és egészséges ítélet birodalmába, az ostromlott erődbe, a jövő várába, a nagyság központi magjába - az óriás fiúk táborába és gyülekezőhelyére. Hiszen csak ezért tűrte Caterham locsogását. Az a különös benyomása támadt, hogyha ez a monológ nem ér hamarosan véget, őt magát is mindjárt elsodorja, tehát úgy kell küzdenie Caterham hangja ellen, mint valami kábítószer ellen. Olyan szédítő varázslat ez, amely tényeket változtatott meg a múltban, és megteszi majd a jövőben is.

Mit is beszél ez az ember?

Redwoodnak be kell majd számolnia az óriás fiúknak, fontos volt tehát, hogy Caterham szóáradatát megértse. Igyekeznie kell odafigyelni, és valóságérzetét a lehetőséghez képest megőrizni.

Caterham sokat beszélt arról, ki a felelős a vérontásért. Szóvirágok. Nem fontos. Mi van még? Megegyeztetést indítványoz.

Azt indítványozta, hogy az életben maradt óriások adják meg magukat, vonuljanak ki, és alapítsák meg a maguk közösségét. Erre már voltak precedensek, mondotta.

- Majd kijelölünk nekik egy külön területet, és...

- Hol? - vágott a szavába Redwood, aki most már leereszkedett annyira, hogy vitába bocsátkozzék.

Caterham kapva kapott ezen az engedményen. Redwood felé fordult, és hangja halk, rábeszélő, előzékeny lett. Hogy hol? Ez egészen mellékes kérdés, mondta, majd eldöntik. Azután folytatta kikötéseit.

- Eltekintve tőlük és a külön lakóhelyüktől, a tápszer a mi ellenőrzésünk alá kerül. A tápszert és eredményeit el kell törölni a föld színéről.

Redwood azon vette magát észre, hogy tárgyal, alkudozik.

- És a hercegnő? - kérdezte.

- A hercegnő ügye különálló ügy.

- Nem - felelte Redwood, és igyekezett visszahelyezkedni előbbi álláspontjára. - Ez képtelenség.

- Hát akkor hagyjuk későbbre. Egyelőre megegyeztünk abban, hogy a tápszer készítését beszüntetjük.

- Én még nem egyeztem meg semmiben. Egy árva szót sem szóltam.

- De mégsem élhet egy és ugyanazon a planétán két emberfaj, egy nagy és egy kicsi! Gondoljon csak arra, ami most történt. És ez csak ízelítő abból, ami hamarosan bekövetkezik, ha ezt a tápszert szabadjára engedjük! Gondoljon csak arra, hogy máris mennyi bajt zúdított a világra! Ha megengedjük, hogy az óriás faj valóban létrejöjjön és elszaporodjék...

- Nem kívánok vitatkozni - felelte Redwood. - Az óriásokhoz akarok menni. Látnom kell a fiamat. Csupán ezért jöttem ide. Kérem, közölje velem pontosan az ajánlatát.

Caterham, újabb szónoklatba csomagolva, felsorolta feltételeit.

- A csodatápszer gyermekei külön területet, nagy rezervátumot kapnak - Észak-Amerikában, esetleg Afrikában -, ahol zavartalanul élhetnek a maguk módja szerint.

- Ostobaság! - mondta Redwood. - Most már külföldön is vannak óriások, egész Európában, talán máshol is.

- Ezt is meg lehet oldani egy nemzetközi egyezményvel! Nincs benne semmi lehetetlen. Már volt is szó ilyesmiről... A rezervátumban a maguk életét élhetik, azt tehetik, amit akarnak, olyan munkát végezhetnek, amihez kedvük van. Mi csak örülünk, ha számunkra is csinálnak egyet-mást. Minden lehetőségük meglesz arra, hogy boldogok legyenek. Gondolja csak meg...

- Feltéve, hogy nem lesznek gyermekeik, ugye?

- Úgy van. A gyermekeket, az utánpótlást magunknak tartjuk fenn. Ezáltal megmentjük a világot, igenis megmentjük, az ön szörnyű felfedezésének következményeitől. Erről még nem késtünk le. De azt, ami parancsoló szükségesség, irgalommal óhajtjuk enyhíteni. Máris felperszeljük és kiégetjük azokat a helyeket, ahová az óriások lövedékei tegnap estek. A növekedést le tudjuk gyúrni, elhiheti nekem. De szeretném békésen elintézni, kegyetlenség nélkül, igazságtalanság nélkül.

- És hogyha a gyerekek nem egyeznek bele?

Caterham most nézett először egyenesen a szemébe Redwoodnak.

- Bele kell egyezniük!

- Nem hiszem, hogy megteszik.

- Miért ne tennék meg? - kérdezte Caterham jól megjátszott csodálkozással.

- Tegyük fel, hogy nem akarják. Mi lesz akkor?

- Háború - mi lehet más? Nem tűrhetjük, hogy ez a dolog folytatódjék. Egyszerűen nem tehetjük meg. Hát maguknak, tudósoknak, *semmi* fantáziájuk nincs? És nem ismerik a könyörületet? Értse meg, nem nyugodhatunk bele abba, hogy világunkat eltapossa az ilyen szörnyetegek egyre növekvő csapata, és azok a más szörnyűségek, amelyeket a maguk szere ki-tenyészt. Nem nézhetjük tétlenül. Kérdem öntől, uram, elkerülhető-e akkor a háború? És ne felejtse el, hogy az, ami történt, csupán a kezdet kezdete. Ez csak egy kis csetepaté volt. Rendőrségi ügy, semmi egyéb. Higgye el nekem, közönséges rendcsinálás. Ne tévessze meg önt a perspektíva, az új dolgok megdöbbentő nagysága. Mögöttünk az egész nemzet áll - az egész emberiség. Az ezrek helyébe, akik elesetek, milliók lépnek. Ha nem rettenék vissza a vérontástól, első támadásunkat újabbak követnék. Akár ki tudjuk irtani a tápszert, akár nem, nem kétes, hogy az önök fiait meg tudjuk ölni. Ne építsen a tegnapi eseményekre, egyetlen ütközetre, még néhány év eseményeire sem. Úgy látom, nincs érzéke a történelem lassú menetének megértéséhez. Én csak azért ajánlom fel ezt a kiegyezést, hogy megkíméljem az emberek életét, nem mintha csak egy pillanatig is kételkednék végső győzelmünkben. Ha ön azt hiszi, hogy az a szegény húsz-harminc óriás ellenállhat az egész nemzet erejének és más nemzetek hadainak is, amelyek segítségünkre fognak sietni - ha azt hiszi, hogy egy csapásra megváltoztathatja az emberiséget, egy nemzedéken belül átalakíthatja az ember természetét és termetét...

Széles ívben kitérte karját.

- Keresse fel őket, uram, most mindjárt. Menjen el hozzájuk, és nézze meg, hogyan kuporognak sebesültjeik közt, a sok gonoszság után, amit elkövettek...

Elhallgatott, olyan arccal, mintha látta volna Redwood fiát sebesülten. Hosszabb szünetet tartott, aztán így szólt:

- Menjen el hozzájuk.

- Ezt szeretném magam is.

- Hát akkor menjen most mindjárt...

Megfordult, és megnyomta egy csengő gombját. Odakünn ajtónyitogatás és sietős léptek zaja hallatszott.

A beszélgetés véget ért. A színjáték is véget ért. Caterham hirtelen mintha összezsugorodott volna, mintha elnyűtt, fakó arcú, középkorú, közepes termetű, jelentéktelen emberré változott volna. Egy lépést tett előre, mintha kilépne egy kép keretéből, és abban a tökéletesen barátságos modorban, amely Angliában minden közéleti harc kísérője, kezét nyújtott Redwoodnak.

Redwood pedig, mintha egészen magától értetődő dolog volna, másodszor is kezét fogott vele.

Ötödik fejezet

AZ ÓRIÁSOK TÁBORA

1

Redwood nemsokára vonaton ült, amely a Temzén át dél felé robogott. Egy pillanatig látta a folyó csillogó vizét, amint visszatükrözte a vonat fényeit, és látta a füstöt is, amely még mindig az ég felé gomolygott az északi parton, azon a helyen, ahová egy Herakleophorbia-bomba hullott; most nagy embertömeg dolgozott ott szervezett csapatokban - felgyújtották a fűvet, és elégettek minden növényt, amelyet a nagyság mérge megfertőzhetett. A déli part sötétségbe borult; valamilyen okból az utcai lámpák sem égtek, és nem lehetett mást látni, csak a magas riadótoronyok körvonalait, és az iskolák meg más nagyobb épületek sötét tömbjeit. Redwood néhány percig kimeresztett szemmel vizsgálódott, azután hátat fordított az ablaknak, és gondolataiba merült. Nem volt itt semmi néznivaló és semmi tennivaló, amíg viszont nem látja az óriás fiúkat.

Az utolsó két nap izgalmai kifárasztották; úgy rémlett neki, hogy még az érzelmei is kimerültek, de mielőtt elindult, erős kávét ivott, és ezért feje tiszta volt. Gondolatai sok mindennel foglalkoztak. Visszapillantott a múltba, és a bekövetkezett események fényénél újra szemügyre vette, hogyan jelent meg és terjedt el az istenek eledele a világban.

- Bensington úgy vélte, hogy kitűnő csecsemőtápszerre bukkanunk - suttogta magában halvány mosollyal. Azután eszébe jutottak első szörnyű kételyei, amikor elszánta magát arra, hogy fiának is ad a szerből. Ezt olyan élenként átérezte most, mintha a kérdés még mindig eldöntetlen volna. És maga előtt látta a Herakleophorbia további útját, állandó, határozott terjeszkedését: függetlenül minden emberi erőfeszítéstől, amellyel segíteni vagy akadályozni próbálták, az istenek eledele mindenütt diadalmaskodott az emberek világában. Most pedig?

- Még ha megölik is valamennyit - suttogta Redwood -, a dolog megtörtént. - Mert az istenek eledelének elkészítési módját most már világszerte ismerik. Erről Redwood gondoskodott. Növények, állatok, kétségbeejtő gyorsasággal növekvő gyermekek ellenállhatatlan erővel összefognak majd, és arra kényszerítik a világot, hogy engedélyezze újra a csodatápszer - akárhogyan végződik is a mostani küzdelem.

- A dolog megtörtént - ismételte, és gondolatai akaratlanul is folyton visszatértek fia és a többi óriás fiú sorsára. Vajon milyen állapotban találja őket? A csatától kimerülten, éhesen, sebesülten, a vereség küszöbén, vagy pedig erősen és reménykedve, készen a holnap még súlyosabb harcaira? A fia megsebesült, az igaz. De azt üzente, hogy jól van.

Most Caterham jutott az eszébe és a vele folytatott beszélgetés. Gondolataiból arra riadt fel, hogy a vonat megáll a chislehursti állomásépület előtt. Megismerte a helyet a Camden-domb tetején épült óriási riadótoronyról, amely a patkányok elleni védekezésre szolgált. De megismerte Chislehurstot az út mentén virágzó óriási bürokbokrokról is.

Caterham magántitkára ájtott hozzá a másik kocsiból, és közölte vele, hogy egy kilométerrel odébb a pályát megrongálták, és ezért az út hátralevő részét autón kell megtenniük. Redwood leszállt a peronra, amelyet csak egy kézilámpás világított meg. Hűvös esti szél fújt. Az erdőkel övezett, gyommal és lapuval belepert villatelep néma és elhagyatott volt - lakói a tegnapi harc kitörésekor Londonba menekültek. Vezetője lekísérte a lépcsőkön az útra, ahol egy autó várakozott vakítóan fénylő reflektorral. Ez volt közel s távol az egyetlen fény. A titkár a sofőrre bízta Redwoodot, aztán elbúcsúzott tőle.

- Tegyen meg értük mindent, amit tud - mondta gazdája modorát utánozva, miközben Redwood kezét szorongatta.

Redwood magára terítette a takarót, s az autó elindult az éjszakába. Simán legördült a lejtőn; majd befordultak egy sarkon, aztán másikon, s a villákkal szegélyezett út kanyarulatait követve kiérték az országútra, amely messzire nyújtózott előttük. A motor zúgva gyorsított a legnagyobb sebességig, és a fekete éjszaka elsuhant mellettük. Minden nagyon sötét volt a halvány csillagok alatt, a világ titokzatosan megbújt, és némán eltűnt mellettük. Szellő sem borzolta az út mentén álló, de repülni látszó fák és bokrok leveleit. Az elhagyott, sápadt villák sötét ablakaikkal koponyák néma felvonulására emlékeztették Redwoodot. A mellette ülő sofőr hallgatag ember volt, vagy talán az utazás körülményei készítették hallgatásra. Redwood rövid kérdéseire kurtán és mogorván válaszolt. Az égbolt déli szélén fényszórók sugarai intettek néma jelekkel; ez volt az élet egyetlen furcsa bizonyítéka ezen az elhagyatott tájon, a száguldó autó körül.

Az utat most mindkét oldalról óriási kökénybokrok sötétítették el; óriási fű, és fák magasságával versenyző csalán árnyképe úszott el a fejük fölött. Keston után emelkedő domboldalnak futottak, és a sofőr lassított. A domb tetején megállította a kocsit. A motor lüktetett, majd elhallgatott.

- Ott van! - mondta a sofőr, és nagy, kesztyűs kezével, amely fekete bunkónak látszott, előre-mutatott.

Messze előttük mintha valami nagy töltés emelkedett volna az ég felé; tetején derengő világosság volt, onnan indultak ki a fényszórók sugárkévéi, amelyek ide-oda suhantak, végigtapogatva a felhőket és a dombokat körös-körül; néha úgy rémlett, mintha titokzatos varázsjeleket rajzolnának az égre.

- Most már nem tudom... - mondta végül a sofőr, és meglátszott rajta, hogy fél, nem mer továbbmenni.

Ekkor az egyik fényszóró sugárnyalábja lecsapott rájuk az égről; őket kereste, és hirtelen megállt, szinte úgy, mintha megriadt volna; megállapodott rajtuk, és vizsgálgatni kezdte őket. Egy-két óriás növény szára belenyúlt a fényzőnbe, de nem enyhítette vakító hatását. Kesztyűjüket a szemük elé emelték, úgy próbáltak védekezni az erős fény ellen.

- Menjünk tovább - mondta egy kis idő múlva Redwood.

A sofőr aggodalma nem múlt el. Meg akarta magyarázni, de csak ennyit tudott kinyögni megint:

- Igazán... nem tudom...

Végül mégis összeszedte bátorságát.

- Hát menjünk! - mondta, és megindította kocsiját. A fényszóró nagy fehér szeme továbbra is rájuk tapadt, és követte őket.

Redwoodnak ezután hosszú ideig úgy rémlett, hogy nem is a földön gurulnak, hanem lüktető sietséggel úsznak egy fényes felhőben. A kocsi robogott, a sofőr újra meg újra túlkölt, nem tudni, milyen ösztökélésnek engedelmességre.

Befordultak egy ösvényen, amelyet kétoldalt magas sövény szegélyezett. Jólesett nekik a sötétség, amely fogadta őket. Innen egy horpadásba kerültek, majd néhány épület mellett elhaladva, újra belejutottak a vakító fénykévébe. Az út egy darabig kopáran futott le a domboldalon, és úgy érezték, mintha a végtelen űrben lebegnének zakatolva. Most újabb óriás

gizgaz suhant el mellettük. És ekkor egy óriás alakja bukkant fel hirtelen, egészen közel hozzájuk; fényesen csillogott, ahol a fényszóró rávilágított, de fent feketén olvadt az égbe.

- Halló, állj! - kiáltotta. - Itt vége az útnak... Maga az, Redwood apánk?

Redwood felállt, és válaszképpen nagyot kiáltott. A következő pillanatban ott állt mellette Cossar, két kézzel megragadta Redwood két kezét, és kisegítette a kocsiból.

- Mi van a fiammal? - kérdezte Redwood.

- Jól van - felelte Cossar. - Sebesülése egyáltalán nem súlyos.

- És a maga fiai?

- Jól vannak. Mindnyájan jól vannak. De keményen meg kellett harcolniuk érte.

Az óriás valamit mondott a sofőrnek. Redwood félreállt, és az autó megfordult. A következő pillanatban Cossar eltűnt - minden eltűnt -, és Redwood teljes sötétségben maradt. A fénykéve visszakísérte az autót a Keston-domb tetejéig. Redwood követte szemével a kis járművet, amint egyre távolodott a fehér fénykörben. Furcsa benyomása támadt - mintha az autó mozdatlanul állna és csak a fénykör mozogna. Most néhány óriás bukkant fel. A harctól megtépázott óriások csoportját egy pillanatra megvilágította a fény, majd újra elnyelte az éjszaka. Redwood ismét arra fordult, ahol Cossar halvány körvonalait sejtette, és erősen megszorította a kezét.

- Engem bezártak - mondta -, és gondjuk volt rá, hogy ne tudjak meg semmit két teljes napig.

- Az istenek eledelével bombáztuk őket - közölte Cossar. - Természetes, hogy ezt tettük. Harminc lövést adtunk le. Mit szól hozzá?

- Én Caterhamtól jövök.

- Tudom - Cossar kacagásában volt valami keserű. - Feltételezem, hogy megpróbálta összehőpörtetni azt, amit rájuk zúdítottunk.

2

- Hol a fiam? - kérdezte Redwood.

- Jól van. Az óriások várják az üzenetet, amit ön hoz.

- Igen, de a fiam...

Cossarral együtt végigment egy hosszú, lejtős alagúton, amelyet vörös fény világított meg egy pillanatra, azután megint sötétségbe borult. Az alagútból kibújva már ott is voltak a bányaszerű menedékhelyen, amelyet az óriások építettek maguknak.

Redwood első benyomása az volt, hogy hatalmas arénába jutott, amelyet igen magas sziklafalak vesznek körül, belül pedig nagyon zsúfolt. A sötétséget csak időnként szakította meg az őrség fényszóróinak tovasuhanó sugárnyalábja, amely többnyire az eget pásztázta. Azonkívül vörösén izzó fény is fel-felcsillant egy távoli sarokban, ahol két óriás dolgozott fémcsevegésű robaj közepette. Amikor arra vetődött a fényszóró sugárkévéje, Redwood megpillantotta a régi műhelyfészer és játszócsarnok ég felé emelkedő, ismert körvonalait - azokat a hatalmas épületeket, amelyeket Cossar épített a fiainak. Most szinte a levegőben lógtak egy kiálló sziklán, megtépázva és eltorzulva Caterham ágyúinak lövedékeitől. De itt is voltak óriási ágyúállások, amelyeknek körvonalait inkább sejtetni lehetett, mint látni. Mellettük hatalmas hengerek halmazai - alighanem lőszerkészlet. Lent, a bányaszerű arénában hatalmas gépek

érthetetlen tömegeit lehetett látni rendetlenül szétszórta. A fémtömegek közt óriások bukkantak fel és tűntek el a félhomályban; óriási alakjuk nem volt aránytalan a hatalmas tárgyakhoz képest, amelyek közt járkáltak. Voltak, akik dolgoztak, mások üldögéltek vagy hevertek, mintha aludni készülnének. Egyikük, akinek a teste be volt kötözve, ott feküdt a közelben, fenyőgallyakból hevenyészett fekvőhelyen, és bizonyára aludt. Redwood kimeresztett szemmel nézte a homályos alakokat.

- Hol a fiam, Cossar?

És akkor meglátta őt is.

Fia egy nagy acélfal árnyékában ült. Sötét alakját csak a testtartásáról lehetett felismerni - arcvonásai láthatatlanok voltak. Ott ült, állát tenyerébe támasztva, mintha fáradt volna vagy mélyen elmerülne gondolataiban. Mellette Redwood felfedezte a hercegnő alakját, illetve sötét körvonalait csupán. De később, amikor ismét felcsillant az izzó vas vörös fénye a távoli sarokban, egy pillanatig látni is lehetett a hercegnő gyengéd, jóságos, kedves arcát. A fiú mellett állt, az acélfalhoz támaszkodva, és gyengéden nézett le kedvesére. Redwood úgy látta, hogy ajka mozog, suttogó hangon beszélget a fiúval.

Redwood oda akart menni hozzájuk.

- Majd később - mondta Cossar. - Előbb halljuk az üzenetet.

- Igen - felelte Redwood -, csak...

Elhallgatott. Fia most felnézett, és mondott valamit a hercegnőnek, de olyan halkán, hogy nem hallatszott el odáig. A fiú felemelte arcát, és a hercegnő egészen hozzáhajolt; egy pillanatig elfordította fejét, és csak azután felelt neki.

- De ha vereséget szenvedünk... - hallották most a fiatal Redwood suttogó hangját.

Megint felcsillant a vörös fény, és látni lehetett a hercegnő szemét, amelyben könnyek csillogtak. A fiúhoz simult, és még halkabban szólt hozzá. Viselkedésük, suttogásuk olyan meghitt és bizalmas volt, hogy Redwood - aki két napig szüntelenül a fiára gondolt - most egyszerre tolaodónak érezte magát. Már-már repült a fia felé, de erőt vett magán. Életében először ráeszmélt arra, hogy egy fiú sokkal többet jelenthet az apjának, mint apa a fiának. Ráeszmélt arra, hogy a jövő összehasonlíthatatlanul fontosabb, mint a múlt. Neki már nincs itt szerepe, a fiatalok között. A szerepét ő már eljátszotta. Abban a pillanatban, amint ezt megértette, Cossarhoz fordult és tekintetük találkozott. Redwood hangja is megváltozott.

- Most átadom az üzenetet - mondta hideg, határozott hangon. - Azután... ráérek beszélni velük azután is.

A bánya olyan óriási volt és annyira zsúfolt, hogy Redwoodnak hosszú és kanyargós utat kellett megtennie, amíg eljutott arra a helyre, ahonnan legjobban hallhatták.

Cossarral együtt lement egy meredeken ereszkedő folyosón, amely a magasban egymásba kapcsolódó gépek boltíve alatt haladt el. Innen hosszú, mély sikátorba jutottak, amely szinte kettévágta az arénát. Ez az aránylag keskeny, de hosszú folyosó - mindazzal együtt, ami körülvette - még jobban fokozta Redwood kicsiségének érzetét. A sikátor olyan volt, mint egy mesterségesen vágott szakadék két hegycsúcs között. Odafele a magasban, a sötétség sziklatömbjei fölött a fényszórók sugárvévei suhantak ide-oda, és köztük az óriások fénylő alakja mozgott. Hatalmas hangok hívták egymást - haditanácsba szólították az óriásokat, hogy hallgassák meg Caterham feltételeit. A sikátor tovább lejtett a sötét mélységbe, titokzatos és érthetetlen tárgyak felé. Redwood lassan, szinte szabódva emelgette lábát, Cossar pedig nyugodt, biztos léptekkel ment mellette.

Redwood fejében nyugtalanul rajzottak a gondolatok. A két jó barát most már teljes sötét-ségben haladt. Cossar megfogta Redwood csuklóját, úgy vezette. Most már ő is kénytelen volt meglassítani lépseit. Redwood úgy érezte, ki kell mondania azt, amit érez.

- Mindez... nagyon különös.

- Hatalmas - mondta Cossar.

- Különös. És a legkülönösebb az, hogy éppen én érzem különösnek... én, aki, hogy úgy mondjam, elkezdtem és elindítottam az egészséget. Hiszen...

Elhallgatott, mert érezte, hogy gondolatát nehéz kifejezni és követni.

- Eddig még nem gondoltam erre - folytatta. - Túlságosan el voltam foglalva, és az évek elrepültek. De most... itt... már megértem. Új nemzedékkel van dolgunk, Cossar, új érzésekkel és szükségletekkel. Mindez, kedves barátom...

Cossar most meglátta mozdulatát a félhomályban, amint a körülöttük levő dolgokra mutatott.

- Mindez - mondta Redwood - nem más, mint az Ifjúság.

Cossar nem felelt, csak ment tovább.

- De nem a *mi* ifjúságunk, Cossar. Most már ők vették át a világot. Saját érzéseiket, saját tapasztalataikat, saját útjukat követik. Mi új világot teremtettünk, de az a világ nem a miénk. Ez a szörnyű nagy hely itt...

- Én terveztem meg - mondta Cossar kifürkészhetetlen arckifejezéssel.

- És most?

- Ugyan! Hiszen átadtam a fiaimnak.

Redwood érezte, hogy barátja karja, amelyet nem lát, megrándul...

- Ez az. A mi időnk lejárt - vagy már majdnem lejárt.

- És a maga üzenete?

- Igen, átadom. Azután pedig...

- A mi időnk lejárt. Hallottam már.

- Hát nem?

- Természetes, hogy mi már kimaradunk a dolgokból, mi, két öregember! - mondta Cossar olyan hangon, amely egykori, jól ismert indulatos felkiáltásaira emlékeztetett. - Egészen természetes, hogy így van. Minden embernek megvan a maga ideje. Most az ő idejük következik, a gyerekéké. Ez teljesen rendben van. Az egyik műszak elvégezte a dolgát, és elmegy, átadja a helyét a másiknak. Erre való a halál. Kimerítjük a mi kis agyunkat, kis érzéseink egész sorát, azután levonulunk a színpadról. Helyünkbe lép a következő együttes, és kezdi előlről. Így újul meg minden. Egyszerű dolog. Mi itt a baj?

Elhallgatott, hogy felsegítse Redwoodot néhány lépcsőfokon.

- Igen - mondta Redwood -, de az ember mégis úgy érzi...

Mondatát befejezetlenül hagyta.

- Éppen erre való a halál - hallotta, amint Cossar néhány lépcsőfokkal lejjebb nyomatékosan megismétli szavait. Hát hogy lehetne ezt a dolgot másképpen elintézni? Éppen erre való a halál.

Tekervényes ösvényeken, lejtős utakon felkapaszkodtak egy kiugró sziklapadra, ahonnan jól át lehetett tekinteni az óriások menedékhelyének legnagyobb részét. Ez a hely nagyon alkalmas volt arra, hogy Redwood beszédét az egész gyülekezet hallgathassa. Az óriások már el is helyezkedtek alatta és körülötte különböző szinteken, hogy meghallgassák az üzenetet, amelynek átadására vállalkozott. Cossar legidősebb fia Redwood feje fölött a töltésen állt, onnan figyelte mindazt, amit a fényszórók megvilágítottak; a sugárkévék egy pillanatig sem pihentek, mert az óriások attól tartottak, hogy az ellenség nem tartja be a fegyverszünetet. Munkájuk fényénél tisztán lehetett látni az olvasztókemence kezelőit a bánya sarkában: majdnem meztelenre vetkőzve dolgoztak, arcukat Redwood felé emelve, de közben szüntelenül munkájukra figyeltek, amely nagy gondosságot igényelt. Redwood hol élesen, hol homályosan látta ezeket az alakokat, amint a kemence tüze fellobogott vagy elhalványult; a kemence előtt mozgó munkásokat erősebb fény érte, mint a távolabb állókat. Ezek csak időnként bukkantak elő a mély sötétségből, amely csakhamar újra elnyelte őket. Mert az óriások nem akarták fölöslegesen megvilágítani tanyájukat; beérték annyi fénnel, amennyi feltétlenül szükséges volt ahhoz, hogy észrevegyék az esetleges orvtámadást, amely rájuk törhet a sötétségből.

Időnként egy-egy véletlen fénysugár kiemelte és megmutatta a magas és hatalmas alakok egy-egy csoportját; például a sunderlandi óriásokat, akiknek ruhája egymásba kapcsolódó fémlapokból készült, vagy azokat, akik bőrruhában, kötélből font öltözékben vagy páncélingben jártak, ahogy épp a körülmények megszabták. A gépek és fegyverek közt üldögéltek, amelyek éppen olyan óriásiak voltak, mint ők maguk; vagy ott álltak mellettük és éppen csak a kezüket nyugtatták rajtuk. Arcuk időnként árnyékba borult, és láthatatlanná vált, tekintetük nyugodt és határozott volt.

Redwood torkát köszörülte, és meg akarta kezdeni beszédét, de valahogy nem sikerült. Ekkor egy pillanatra fellángolt előtte fia arca, amint a kemencében hirtelen felcsapott a tűz; a fia gyengéden és bátorítóan nézett rá, és az apa erőt merített belőle. Egyszerre felcsattant a hangja olyan erősen, hogy mindnyájan meghallották; úgy érezte, mintha szakadékon keresztül a fiához szólna.

- Caterhamtól jövök - kezdte. - Azért küldött engem hozzátok, hogy elmondjam, milyen feltételeket ajánl nektek. - Elhallgatott, majd így folytatta: - Tudom, hogy lehetetlen feltételek. Most, hogy így együtt látlak benneteket, most tudom csak igazán. Elfogadhatatlan feltételek, mégis vállalkoztam a közlésükre, mert látni akartalak benneteket mind... és különösen a fiamat. Még egyszer az életben... látni akartam a fiamat...

- Közlje velük a feltételeket! - sürgette Cossar.

- Hát akkor halljátok Caterham ajánlatát. Azt akarja, hogy hagyjátok el az ő világát, és éljétek külön, magatoknak!

- Hol?

- Még nem tudja. Csak homályosan célzott rá, hogy egy nagy területet jelölnének ki számotokra a világban... és további kikötése, hogy ne készítsetek több tápszert, ne legyenek gyermekeitek, a magatok életét éljétek le a magatok módján, de azután legyen vége az óriások első és utolsó nemzedékének mindörökre.

Elhallgatott.

- Nincs tovább?

- Ez az egész.

Nagy csend következett. A sötétség, amely beburkolta az óriásokat, mintha tűnődve nézett volna Redwoodra.

Érezte, hogy valaki megérinti a könyökét. Cossar tolt oda neki egy széket, amely olyan volt, mint egy babaszoba játékbútora az itt felhalmozott óriási tárgyak között. Leült és keresztbe tette lábát, és idegesen tapogatta cipőjét. Úgy érezte, hogy kicsi és fontoskodó, és túlságosan előtérben van, és helyzete mindenképpen nevetséges.

Ekkor megszólalt egy hang, és Redwood megint megfeledkezett önmagáról.

- Hallottátok, testvérek? - tört elő ez a hang a sötétségből.

- Hallottuk - felelte egy másik hang.

- És mi a válasz, testvérek?

- Mit feleljünk Caterhamnek?

- A válaszunk az, hogy NEM!

- És mi lesz aztán?

Néhány percig megint csend lett, azután megszólalt egy hang:

- Ezeknek az embereknek igazuk van. Már tudniillik a kis értelmükhöz képest. Igazuk van, hogy meg akarnak ölni mindent, ami nagyobb a szokottnál, legyen az ember, állat vagy növény. Igazuk van, hogy irtóznak a növekedés ilyen módjától. Igazuk van, hogy le akarnak mészárolni bennünket. Igazuk van, amikor megtiltják, hogy összeházasodjunk, és utódaink legyenek. Az ő szempontjukból és az ő eszük szerint igazuk van. Tudják, és ideje, hogy mi is tudomásul vegyünk: törpék és óriások nem élhetnek ugyanabban a világban, egymás mellett. Caterham világosan megmondta, nem is egyszer: ez a világ vagy az övék, vagy a miénk.

- Alig vagyunk ötvenen - szólt közbe valaki -, az ő számuk meg sok-sok millió.

- Lehet. De a lényeg az, amit én mondtam.

Újabb hosszú szünet.

- Vagyis meg kell halnunk?

- Isten őrizz!

- Akkor nekik kell meghalniuk?

- Nem.

- De hiszen Caterham az ellenkezőjét mondja. Azt akarja, hogy éljük le az életünket, haljunk meg egyenként az utolsó testvérünkig, és végül haljon meg az is. Közben meg kivágják az óriás növényeket az utolsó szálig, eltapossák az alsóbbrendű óriás élet megnyilvánulását, a tápszer utolsó nyomait is eltüntetik a földről, hogy hírmondó se maradjon belőle. Így akarnak végezni velünk mindörökre. Akkor a törpék kis világa megint biztonságban érzi majd magát. Nyugodtan élnek majd a maguk törpe életét, törpe jóssággal boldogítják, és törpe kegyetlenséggel gyötrik egymást. Még az is megtörténhetik talán, hogy megteremtenek valami törpe Paradicsomot, abbahagyják ostoba háborúikat, véget vetnek a túlnépesedésnek, letelepednek valami világgraszoló fővárosban, ahol törpe művészeteknek hódolnak, és imádják egymást, amíg a világ ki nem hül és meg nem fagy.

A sarokban egy vaslemez zuhant le nagy robajjal a földre.

- Testvérek, mi tudjuk, hogy mit akarunk tenni.

A fényszórók arra suhanó fényében Redwood komoly, fiatal arcokat látott, amelyek mind az ő fia felé fordultak.

- Most már könnyű a tápszert előállítani. Könnyen készíthetünk annyit, hogy elég legyen az egész világ számára.

- Hogy érted ezt, Redwood testvér? - kérdezte egy hang a sötétségből. - Kényszerítsük a kis emberkéket, hogy vegyék be a mi tápszerünket?

- Nem látok más megoldást.

- De mi ötvenen sem vagyunk, ők meg milliónyian.

- De mi megálltuk a helyünket.

- Egyelőre.

- Isten segítségével megálljuk továbbra is.

- Igen, de gondolj a halottainkra!

- A halottainkra? - kapcsolódott be egy másik hang. - Gondolj azokra, akik nem születhetnek meg.

- Testvérek - kiáltott a fiatal Redwood -, hát tehetünk egyebet? Harcolnunk kell, és ha megverjük őket, rájuk kényszerítjük a tápszert. Most már nincs is más választásuk: be kell venniük a tápszerünket. Tegyük fel, hogy lemondunk örökségünkről, és megteesszük azt az örültséget, amit ez a Caterham követel. Mondjuk, hogy meg tudjuk tenni. Mondjuk, feladjuk azt a nagyszerű lehetőséget, amely bennünk él, és megtagadjuk azt, amit apáinknak köszönhetünk - hálátlanul megtagadjuk azt, amit te tettél értünk, édesapám -, és ha időnk lejárt, bevonulunk a semmibe, a pusztulásba. Mi lesz akkor? Az ő kis világuk talán olyan lesz megint, mint azelőtt? Harcolhatnak a nagyság ellen, amely bennünk nyilvánul meg, a kis emberkéek gyermekeiben - de vajon győzhetnek-e ebben a harcban véglegesen? Még ha sikerülne is nekik kiirtani bennünket egytől egyig, mit érnének vele? Semmit! Mert a nagyság megindult diadalútján, nemcsak bennünk és a tápszerünkben, hanem minden dolog céljában és rendeltetésében. Ez már a dolgok természetéhez tartozik, része a térnek és az időnek. Nőni és megint nőni és tovább növekedni: ez minden létezés célja - ez az élet törvénye. Mi más törvény lehetne?

- Hogy másoknak segítsünk.

- Segítsünk növekedni. Ez is csak növekedés! Vagy segítsünk abban, hogy lemaradjanak?

- Foggal és körömmel küzdenek majd, hogy legyőzzenek minket - mondta egy hang.

- Hát aztán? - kiáltott egy másik.

- Igen, harcolni fognak - mondta a fiatal Redwood. - Ha elutasítjuk a feltételeiket, nem kételkedem benne, hogy harcolni fognak ellenünk - sőt remélem is, hogy harcolnak. Mert ha ezek után békét kötnek velünk, csak azért teszik, hogy óvatosságunkat elaltassák, és úgy kapjanak el bennünket. Ne essetek tévedésbe, testvéreim, nyíltan vagy alattomosan, de küzdeni fognak ellenünk. A háború megkezdődött, és végig kell harcolnunk. Ha nem vagyunk okosak, hamarosan arra ébredünk, hogy mi készítettünk számukra jobb fegyvereket tulajdon fajtánk és gyermekeink ellen. Ami eddig történt, csak a harc hajnala volt. Egész életünk szüntelen harc lesz. Nem egyet közülünk megölnék majd nyílt csatában, másokat orvul, alattomban. Nem lesz könnyű győzelem - olyan súlyos áldozatokat követel majd, hogy félig-meddig vereség lesz. Ezt tudnotok kell. De nem változtat semmit az elhatározásunkon. Az a fontos, hogy megvessük a lábunkat, és utódaink legyenek - egyre növekvő sereg, amely folytatja a harcot, amikor mi már nem leszünk.

- És mi a legközelebbi feladat?
 - Szétszórjuk a tápszert mindenfelé, hogy átjárja és ellepje a világot.
 - És ha békét kérnek? Milyen feltétellel kaphatják meg?
 - Egyetlen feltételünk van: utat a tápszernek! Ne képzeljétek, hogy van tökéletes kompromisszum, amelynek értelmében kicsi és nagy békésen élhet egymás mellett. Vagy az egyik, vagy a másik. Nincs olyan szülő, akinek joga volna kijelenteni: az én gyermekemnek ne legyen több esze, mint nekem, az én gyermekem ne legyen nagyobb, mint én! Igazam van, testvérek?
- Szavait helyeslő moraj követte.
- Ez bűn volna a gyermekek ellen, akikből nők lesznek, és a gyermekek ellen, akikből férfiak lesznek! - mondta egy hang a sötétben.
 - Inkább így mondanám: bűn azok ellen, akik egy új faj szülei lesznek.
 - De egyelőre, ami a következő nemzedéket illeti, lesznek még törpék és óriások -, mondta Redwood, tekintetével fia arcára tapadva.
 - Így lesz még sok nemzedéken át. A kicsik akadályozni fogják a nagyokat, és a nagyok elnyomják a kicsiket. Ez elkerülhetetlen, édesapám.
 - Ebből összeütközések lesznek.
 - Öszeütközések lépten-nyomon. Félreértések unos-untalan. Ebből áll az egész élet. Nagyok és kicsinyek nem érthetik meg egymást. De minden gyermekben, akit ember hozott a világra, édesapám, a nagyság csírája lappang. Ezek mind a mi tápszerünkre várnak.
 - Akkor visszamegyek Caterhamhez, és megmondom neki...
 - Nem mégy sehová, Redwood apánk. Itt maradsz velünk. Válaszunkat majd magunk küldjük el Caterhamnek hajnalban.
 - Nekem azt mondta, hogy harcolni fog...

- Hát csak harcoljon - mondta a fiatal Redwood testvérei helyeslő moraja közben.

- Verjük a vasat! - kiáltotta egy hang, mire a sarokban dolgozó két óriás ritmikus kalapácsoslásba fogott, amely hatalmas kísérezetét szolgáltatott a jelenethez. Az izzó fém jobban felragyogott, mint eddig, és Redwood világos képet nyert az óriások táboráról. Most látta csak a térséget egész nagyságában, a nagy hadigépeket, amelyek harcra készen sorakoztak szeme előtt. Valahol hátul, jóval magasabban, Cossarék háza állt. A közelben pedig szép, fiatal óriások készülődtek csillogó páncélruhában a másnapi feladatokra. Redwood szívét lelkesedés töltötte el, amint rájuk nézett. Olyan magasak és kecsesek voltak! Minden mozdulatukat nyugalom és könnyed erő jellemezte. A fia is köztük volt, és az első óriás nő a világon - a hercegnő...

És furcsa ellentétképpen hirtelen eszébe jutott a nagyszerű Bensington apró alakja - Bensington, amint az első óriás csirke tollai közt turkál... unokahúga, Jane, dühösen becsapja az ajtót, Bensington pedig ott áll szokványos berendezésű szobájában, és pislog a szemüvege fölött.

Mindez tegnap történt - huszonegy évvel ezelőtt.

Hirtelen furcsa kétely fogta el: hátha ez a hely és minden nagyság, amelyet magába zár, csupán álmok szövődéke; hátha csak álmodik és a következő percben arra ébred, hogy megint szobájában ül a rendőrség őrizetében - az óriásokat legyilkolták, és a csodatápszernek vége

mindörökre! Hátha megint csak rab, mint ahogy az életben mindenki az. Lám, így végződött az ő nagy álma! Vérontásra és csatazajra ébred, és kiderül, hogy az ő Herakleophorbiája a képzelet legbalgább ötlete. Kiderül, hogy minden hite és reménysége, minden álma egy szebb, méltóbb, nagyobb világról nem más, mint színesen csillogó hártya a poshadás feneketlen táván. És a kicsinység legyőzhetetlen!

Olyan erős és mély volt a kétségbeesése, a fenyegető csalódás sugallata, hogy hirtelen talpra ugrott, ökölbe szorított kezét szemére nyomta és úgy állt néhány percig, mert nem merte kinyitni szemét: félt, hogy az álom szertefoszlik...

Ekkor erős moraj ütötte meg fülét: az óriások beszélgettek egymással halkán, mintha kovácsok kalapácsának csengő dallamát kísérnék. Redwood kételyei egyszerre eloszlottak. Hallotta az óriások hangját, mozdulataik zaját. Tehát nem álmodik, mindez valóság - éppen olyan igaz, mint az ellenük irányuló gyűlölködő cselekedetek. Az óriások világa igazibb valóság, hiszen az eljövendő dolgok valósága, míg az emberek gyengesége, kicsinyessége, állatiassága a múlté lesz nemsokára. Kinyitotta szemét.

- Kész! - kiáltotta a két kovács egyike, és félredobták a kalapácsukat.

Most megszólalt egy hang a magasban. Cossar fia állt a nagy töltés tetején, ő beszélt társaihoz.

- Nem azért akarjuk kiszorítani a kis emberkéket a világból, hogy örökre elfoglaljuk a helyüket, mi, akik csak egy lépést jelentünk az ő parányiságukból felfelé. Nem, mi nem önmagunkért harcolunk, hanem a többi lépésért, a haladásért. Miért vagyunk mi itt a világon, testvéreim? Hogy azt a célt és azt a szellemet szolgáljuk, amelynek életünket köszönhetjük. Nem önmagunkért harcolunk, mi ebben a pillanatban a világmindenség életének keze és szeme vagyunk. Erre tanított minket Redwood apánk. Ez a szellem rajtunk és a kis emberkéken keresztül keresi útját. A szó, a tett és a születés útján halad lépésről lépésre, mind nagyobb és nagyobb életek felé. Ez a föld nem pihenőhely és nem játszótér, mert ha így lenne, nyugodtan odatarthatnók nyakunkat a kis emberek kése alá, hiszen nem volna több jogunk az élethez, mint nekik. Ők pedig ugyanígy átengednék a terepet a hangyáknak és a férgeknek. Mi nem önmagunkért harcolunk - hanem a fejlődésért, a szüntelen, örökös növekedésért. Holnap - akár megérjük, akár meghalunk - diadalra segítjük a növekedés szellemét. Ennek a szellemnek ez a törvénye mindörökké. Nőni, növekedni, Isten akarata szerint! Kinőni a zugokból és hasadékokból, a sötét árnyékból, a nagyságba és a fénybe! Legyünk nagyobbak, testvéreim! - mondta lassan, megfontoltan. - Legyünk nagyobbak. Nőjünk fáradhatatlanul, szüntelenül. Nőjünk fel egészen az Istenig, hogy megértsük, és társai legyünk. Nőjünk olyan magasra, hogy a föld csak zsámoly legyen a lábainknál. Nőjünk, amíg a szellem el nem űzi, meg nem semmisíti a félelmet, és el nem jut egészen *odáig*!

Karját az ég felé lendítette, és elhallgatott. Az egyik fényszóró fehér sugárkévéje megfordult, közeledett hozzá, és megpihent rajta egy percig, amint ott állt, kezét az égre emelve.

Fényben úszó, óriási alakja vakmerően állt a csillagos végtelenségben, páncélosan, fiatalon és erősen, elszántan és némán. Azután tovasuhant a fénykéve, és a fiatal óriás most már csak nagy fekete árnykép volt az ég háttére előtt - nagy, fekete árnykép, amely hatalmas karjával dacosan megfenyegette az égboltozatot és csillagainak seregét.

-&-